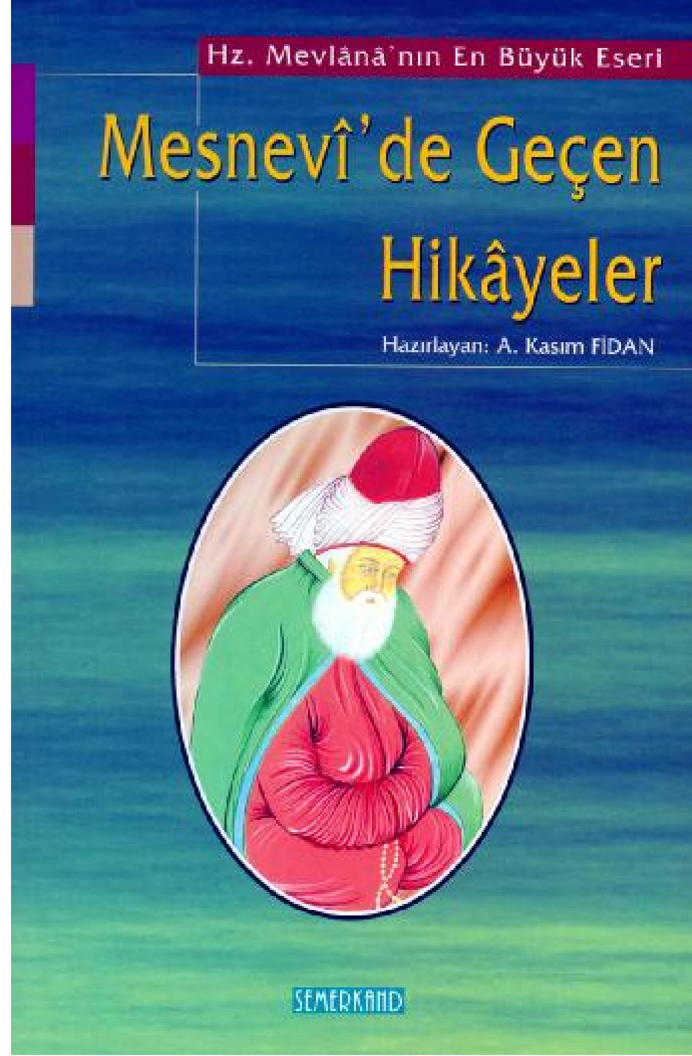
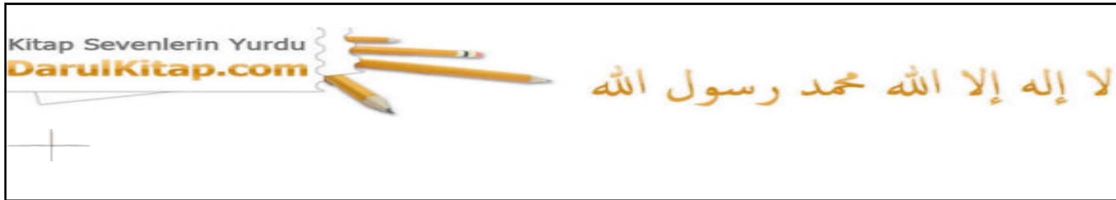
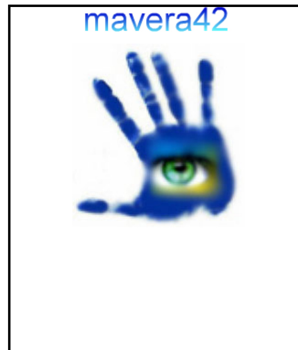

Mesnevi´de Geçen Hikâyeler

Ahmet Kasım Fidan

MESNEVİ

Önsöz

Toplumların varlığını koruması ve güzel bir gelecek kurması, geçmişleriyle olan bağlarının sağlamlığıyla yakından alâkalıdır.

Bugün, kültürel geçmişimizi tesis edenleri tanımaya her zamankinden daha çok ihtiyacımız olduğu gerçeğiyle karşı karşıyayız. Geçmişimize ait önemli şahısların bir model olarak, yeni nesillerin önüne koyulması gerekmektedir. Üzerinde yaşadığımız coğrafya, yetiştirdiği fikir, bilim ve devlet adamları açısından çok değerli ve zengindir. Bu şahıslar asırlardır, sanat eserleri, şiirleri ve yaşam tarzlarıyla toplumumuzun önünde yürümekte ve onların geleceğine ışık tutmaktadır.

Bu toprakları bize ait kılan ulular kervanının başında Mevlânâ hazretleri gelmektedir. Onun eserleriyle yaktığı çerağ, sadece bu toprakları değil, bütün dünyayı aydınlatmaya devam ediyor. Yolda kalmışları, yolunu şaşırmışları, kafası karışıkları varlığın hakikatine çağırıyor.

Yedi yüzyıl önce söylediği sözlerin yankısı artarak sürüyor. İnsanlığa, inancın gerçek güç olduğunu öğretiyor.

Mevlânâ'yı ve eserlerini tanımak bizim için hayatî bir ihtiyaçtır. En büyük eseri olan Mesnevî onun her yönüyle olgunlaştığı dönemin eseridir.

''Mesnevî, hakikate ulaşma ve yakîn sırlarını açma hususunda din asıllarının asıllarıdır'' der Mevlânâ ve devam eder:

''Şüphe yoktur ki Mesnevî gönüllere şifadır, hüzünleri giderir, Kur'an'ı apaçık bir hale koyar, rızıkların bolluğuna sebep olur, huyları güzelleştirir.

Mesnevî'nin en zengin malzemesi hikâyelerdir. İnsan bu eseri okurken herhangi bir kitabı okur gibi değil, kendisini bir sohbet halkasına girmiş gibi hisseder.

Mesnevî'deki hikâyeleri hikmetleriyle birlikte ele aldık. Mümkün olduğunca Mevlânâ'nın o hikâyeyi anlatmasındaki gayeye bağlı kalmaya çalışarak açıklamalarda bulunduk.

Mesnevî'den derlediğimiz bu hikâyelerin, Mevlânâ'nın eserlerine bir kapı bir geçiş olmasını ümit ediyoruz.

Ahmet Kasım Fidan

BİRİNCİ CİLT

Padişah ve Câriye

Çok eski zamanlarda bir padişah vardı. Dünyada padişah olduğu gibi, mânevî yönden de çok üstün bir kişiliğe sahipti.

Padişah bir gün, atına binerek bazı yakınlarıyla ava çıktı. Yolda giderken bir câriye gördü. Görür görmez âşık oldu. Bir kuş kafeste nasıl çırpınırsa padişahın ruhu da beden kafesinde öyle çırpınmaya başladı. Parasını vererek cariyeyi satın aldı.

Padişah arzusuna kavuştuğu için mutluydu, fakat kader bu ya, câriye hastalandı. Padişah batıdan, doğudan, kısacası her taraftan hekimleri bir araya getirdi. Onlara,

''Her ikimizin canı da sizlerin ellerinde. Onsuz hayatımın hiçbir önemi yok. Çünkü hayatımın canı odur. Dertliyim, yaralıyım, hastayım, ama dermanım o. Kim benim canıma derman bulur, iyileştirirse inci ve mercan hazinemi ona vereceğim.'' Hekimler,

''Bu uğurda canımızı feda edercesine çalışalım. Aklımızı, tecrübemizi ve bütün hünerlerimizi bir araya getirelim. Beraber düşünelim, tedaviyi beraber yapalım. Her birimiz hastalıkların tedavisinde, bu zamanın İsâ'sıyız. Elimizde her derdin merhemi vardır'' dediler.

Gurura kapılarak, her şeyin kendi ellerinde olduğunu sandılar. ''İnşâllah iyi ederiz'' demediler. Bu nedenle Hak Teâlâ onlara insanların âciz olduğunu gösterdi. Hekimler ne ilâç verdiyseler, tedavi için ne yaptıysalar da hasta iyileşmedi. Aksine hastalığı arttı.

Bu arada zavallı câriye günden güne eridi, kıl gibi inceldi. Padişahın ise gözlerinden de ırmaklar gibi yaşlar akıyordu.

Padişah hekimlerin bu hastalık karşısında âciz kaldıkların görünce yalınayak doğru mescide koştu.

Mihrabda secdeye kapandı. Secde ettiği yer göz yaşlarıyla sırılsıklam ıslandı. Padişah Hakk'ın huzurunda kendini kaybetti. Bir müddet sonra, battığı yokluk denizinden çıktı. Kendine geldi. Güzel bir dille Allah'a hamdetmeye ve dua etmeye başladı.

''Ey en az bağışı dünya mülkü, dünya padişahlığı olan Allahım! Ben ne söyleyeyim? Sen zaten gizlediklerimizi de bilirsin. Ey Allahım! Bütün arzu ve isteklerimizde sana sığınmamız gerekirken, biz yine yolumuzu şaşırdık. Bir câriyeye gönül verdik. Hastalanınca da, sen varken hekimlere başvurduk. Gerçi sen, 'Ey kulum, ben senin gizlediğin bütün sırları bilirim ama sen yine onları dile getir, meydana dök' buyurdun.''

Padişah canı gönülden yalvararak coşkuyla dua edince; Allah'ın lutuf ve bağışlama denizi de coştu, köpürdü.

Padişah göz yaşları içerisinde ağlayarak yalvarırken bir ara kendinden geçti. Uykuya daldı. Rüyasında bir pîr gördü. O pîr padişaha, ''Ey padişah! Sana müjdeler olsun, dileğin kabul olundu. Yarın sana garip kılıklı, çok değerli bir hekim gelecek. Hekimlikte çok bilgilidir. Doğru, emniyetli ve güvenilir bir kişidir. Onun vereceği ilâç, hiçbir sihrin tesir etmeyeceği bir sihir gibidir'' dedi.

Padişah, rüyasında kendisine söylenen zatı, pencere önünde beklemeye başladı. Gölge içinde güneş gibi parlayan bir zat gördü. Faziletli, hünerli, bilgili birine benziyordu. Bir

görünür, bir görünmez gibiydi. Sanki bir hayal, hem vardı hem yoktu.

Kapıyı açmak için görevlilerden önce kendisi koştu. Ötelerden gelen misafirini karşıladı. Padişah da misafir de ayrı ayrı vücutlarda tek bir ruh ve birbirini tanıyan birer mâna denizi gibiydiler. İki can birbirini kavuşmuş, birleşmiş, bir olmuştu sanki. Padişah, ''Benim asıl sevgilim câriye değil senmişsin. İşte Allah'ın hikmeti; dünyada işten iş çıkar, sebeplerden sebep doğar'' dedi.

Padişah kollarını açıp, o ilâhî hekimi kucakladı. Aşk gibi onu gönlüne, ta canının içine soktu.

Buluşma, ağırlama, hatır sorma ve yemek gibi işler bitti. Sonra padişah hastanın ve hastalığın durumunu anlatarak onu hasta câriyenin yanına götürdü. Hekim hastanın yüzüne baktı, nabzını dinledi. Hastalığının belirtilerini sordu, sebeplerini dinledi. ''Diğer hekimlerin yaptığı tedaviler faydalı olmamış, iyi edeceklerine hastalığını artırmışlar'' dedi.

Hekim hastalığın ne olduğunu anlamıştı, fakat padişaha söylemedi. Hüznünün ve üzüntüsünün çokluğundan câriyenin gönül hastası olduğunu tesbit etti. Hastanın bedeni sağlam, yaralı olan gönlüydü. Sonra şöyle dedi:

''Sarayı boşalt, içeride kimseler kalmasın. Köşede bucakta bizi kimse dinlemesin. Hastaya soracağım bazı sorular olacak. Alacağım cevaplara göre tedavimi belirleyeceğim.''

Hekim istediği gibi hastayla baş başa kaldı. Yavaşça yanına yaklaşarak tatlı ve yumuşak bir sesle,

''Nerelisin? Memleketini bilmem gerek. Çünkü her memleketin ilâcı başka başkadır. Memleketinde akrabalarından kimler var? Kime yakınsın? Özlediğin arkadaşların var mı?'' diye sordu.

Hekim elini kızın nabzına koymuştu. Soru sorarken bir yandan da nabzını kontrol ediyordu.

Câriye; evine, efendilerine, hemşehrilerine ait olayları bir bir anlatıyor, başından geçenleri hikâye ediyordu.

Hekim bir taraftan câriyenin anlattıklarını dinliyor, diğer taraftan nabzının atışına dikkat ediyordu.

Hastanın nabzını tutmaktan maksadı; konuşma sırasında hangi isim geçtiğinde câriyenin nabzının hızlanacağını tesbit etmekti. Çünkü câriyenin nabzını hızlandıracak olan isim, onu sevgi uğruna yataklara düşüren kişinin de kim olduğunu ortaya çıkaracaktı. Hekim,

''Kendi memleketinden nasıl çıktın? Daha önce hangi şehirde idin?'' diye sordu. Câriye bir şehir adı söyledi, fakat ne yüzünün renginde ne de nabzında bir değişiklik oldu. Daha sonra sırasıyla gittiği şehirleri, orada bulunanları, oturup tuz ekmek yediği yerleri birer birer sayıp döktü, ancak durumunda bir değişiklik olmadı.

Hekim çok hoş bir şehir olan Semerkant'tan soruncaya kadar câriyenin nabzı sağlıklı bir insanın nabzı gibi attı. Semerkant'ın adı geçince, kızın nabzının atışı hızlandı ve yanakları al al oldu. Çünkü o, Semerkantlı bir kuyumcuya âşıktı. Ondan ayrı düşmenin ıstırabını çekiyordu.

Hekim câriyeyi yatağa düşüren derdin sebep olanını bulunca; o kuyumcunun şehrin hangi semtinde ve hangi mahallesinde oturduğunu sordu, öğrendi. Câriyeye,

''Senin hastalığının ne olduğunu şimdi anladım. Allah'ın yardımıyla seni bu hastalıktan kurtaracağım. Yalnız sakın bana anlattıklarını kimseye söyleme. Padişaha hiç söyleme. Gönlün sırlarının mezarı olsun'' diye tembihledi.

Hastanın yanından ayrılan hekim, doğruca padişahın yanına vardı. Meseleyi biraz ona anlatarak,

''Tedavi için yapılacak olan iş, bir an önce o kuyumcunun buraya getirilmesidir. Hediye olarak altınlar ve süslü elbiseler göndererek kuyumcuyu kandır. Semerkant'tan buraya davet et'' dedi.

Bunun üzerine padişah becerikli iki adamını Semerkant'a gönderdi. Elçiler kuyumcunun yanına varıp padişahın hediyelerini takdim ettiler. Ona sanatının şehirler aşarak herkes tarafından bilindiğini, bu nedenle padişahlarının kendisini kuyumcubaşı olarak sarayında görmek istediğini bildirdiler. Padişahlarının cömertliğini ve bol ihsanda bulunduğunu söylediler.

Kuyumcu göz kamaştıran hediyelere, gururunu okşayan iltifatlara ve vaad edilen makamların çekiciliğine kapıldı. Bulunduğu şehirden ve çoluk çocuğundan ayrılarak padişahın sarayına geldi.

Saraya gelen kuyumcuyu hekim karşıladı. Alıp padişahın huzuran çıkardı. Padişah kuyumcuya pek çok iltifat ve ihsanda bulundu. Altın hazinesinin sorumluluğunu ona verdi. Hekim bunun üzerine;

''Ey büyük sultan! O câriyeyi de bu kuyumcuya ver ki, câriye de iyileşsin'' deyince; padişah, o ay yüzlü güzel câriyeyi kuyumcuya bağışladı. Altı ay kadar muratlarına erdiler. Câriye de tamamen iyileşti.

Daha sonra hekim kuyumcu için bir şerbet hazırladı. Kuyumcu şerbeti içince, günden güne erimeye başladı.

Kuyumcu zayıflayınca, iyice çirkinleşti. Yüzü sararıp soldu. Kızın gönlü de ondan tamamen soğudu. Bir süre sonra da kuyumcu ölünce, kızın aşkı tamamen sona erdi.

O dünyalar güzeli aşktan ve hastalıktan kurtuldu. Arınıp tertemiz oldu.

***

Bu hikâyede geçen padişah ruhumuz, câriye nefsimiz, hekim mürşid-i kâmildir. Kuyumcu ise, dünya sevgisinin ve dünyalık arzuların sembolüdür.

Padişah olan ruh her bakımdan üstün özelliklerle yaratıldığı halde, câriye olan nefse gönül vermiştir. Ruh aslının ne olduğunu hesaba katmadan, nefsinin esiri olmuştur. Nefis, yaratılışı icabı gözü aşağılardadır. Câriyenin kuyumcuya olan aşkı, nefsin dünyaya olan meylini sembolize eder. Ruh, nefsin kendisine yar olmamasından ve hastalığından dolayı üzgündür. Bunun için çare arar. Nefsi, birçok hekime gösterir. Nefsi tedavi edemeyen hekimler, sahte şeyhlerdir. Ruh becerikli ve

mahir bir hekim arar. O da ilâhî bir yardım olarak gönderilen mürşid-i kâmildir. Ruh, mürşid-i kâmille karşılaşınca gerçek sevgilisinin o olduğunu anlar. Gönül verdiği nefsin de mânevî hastalıklardan kurtulmasını ister. Ruh, mürşidinin tavsiyesine uyarak nefsi, dünyevî arzularıyla buluşturur. Bu kavuşma, nefsin maddî arzulardan bıkmasını sağlar. Mürşidin verdiği ilâçlarla dünyevî arzular tamamen yok olur. Sonuçta dünyevî arzuların ve zenginliğin sembolü olan kuyumcu yok olunca, nefis düştüğü hatayı anlar. Şehvetten ve ihtirastan kurtulur. Ruha lâyık, tertemiz bir sevgili olur.

Ruhlar âleminde mutlu bir yaşantısı olan ruhun, dünya âlemine geldikten sonra, maddî arzulara kapılmaktan dolayı çektiği ıstıraplar, uğradığı belâ ve musibetlerle birlikte, bunlardan kurtuluş çareleri hikâye edilmiştir.

Bakkal ve Papağan

Bir bakkalın yeşil renkli, güzel sesli, söz söylemesini bilen bir papağını vardı.

Bu papağan dükkânın bekçisi gibiydi. Alışverişe gelenlere, nükteli sözler söyleyerek şakalar yapardı. İnsanlar bir şey sorduğunda insan gibi cevap verir ve onlarla güzel güzel konuşurdu. Papağanlara has ötüşü de çok tatlıydı.

Efendi bir gün evine gitmiş, papağan ise bakkalda bekçilik yapıyordu. Bir kedi, kovaladığı fareyle birlikte dükkânın içine daldı. Can korkusuyla ne yapacağını şaşıran zavallı papağan, bir o yana, bir bu yana kaçmaya çalıştı. Dükkânın bir köşesine sıçrayınca orada bulunan gül yağı şişelerini devirdi. Şişeler kırıldı, yağlar döküldü. Ortalık iyice karıştı.

Hiçbir şeyden haberi olmayan dükkân sahibi işine döndü. Etrafına bakıp durumu anlayınca çok kızdı. Papağanın üstüne dökülen yağlardan, bu işi onun yaptığını düşündü. O öfkeyle papağanın başına vurdu. Vurmasıyla da olan oldu. Papağanın başındaki tüyleri döküldü. Kel oldu, dili tutuldu, konuşamaz oldu.

Bakkal yaptığına pişman olup ah vah etmeye başladı ama ne çare. Saçını, sakalını yolarak, ''Keşke elim kırılsaydı da o tatlı dilli papağanıma vurmasaydım'' diye yakınması boşunaydı. Papağan kel başıyla, sessiz sedasız sinmiş bir vaziyette oturuyordu.

Bakkal, papağanın eski neşeli haline dönmesi için, etrafa sadakalar ve hediyeler dağıttı. Aradan günler geçmesine rağmen, kuş hiç konuşmadı. Bakkal, papağanın bir daha hiç konuşmayacağı düşüncesiyle şaşkın ve ağlamaklı bir haldeydi. Kunuşturmak için türlü türlü acayip ve garip sesler çıkararak onu neşelendirmeye çalıştıysa da bir fayda sağlayamadı.

Dükkân sahibi uğraşını sürdürürken, bir ara dükkânın önünden kel başlı bir derviş geçti. Papağan onu görünce dile geldi.

''Hey arkadaş'' diye, dervişe seslenerek,

''Sen nasıl böyle kel oldun? Yoksa sen de gül yağı şişelerini mi kırdın?'' dedi.

Papağanın bu sözünü duyanlar gülmeye başladı. Çünkü papağan,

kel başlı dervişin de kendisi gibi gül yağı şişelerini devirdiği için, sahibi tarafından başına vurularak saçlarının döküldüğünü zannediyordu.

***

Papağanın, kendisini dervişle kıyas etmesi kendi bilgi ve tecrübesiyle sınırlıdır. Derviş, bağlı olduğu tarikat ve meşrep gereği o halde gezmekteydi. Bunu bilmeyen papağanın yaptığı değerlendirme, insanların kendisine gülmesine sebep olmaktadır.

İnsanların, Allah dostları hakkında yanılgıya düşmeleri de aynı sebepledir. İnsanlar velîleri kendi nefisleriyle kıyas ederler.

Acı suyla tatlı suyun berraklığı aynıdır. İkisini ayırt edebilmek tatmakla mümkündür. Allah'ın dostlarını değerlendirebilmek için, o makam ve hali yaşamak ve tatmak gerekir.

Bilgi sahibi olmadan yaptığımız kıyaslamalar, papağan misali gülünç durumlara düşmemize sebep olur.

Usta ve Şaşı Çırak

Bir ustanın, şaşı bir çırağı vardı. Usta bir gün çırağından, içerideki depoya gidip raftaki şişeyi getirmesini istedi.

Şaşı çırak depoya gitti. Rafa baktığında iki şişe olduğunu gördü. Dönüp ustasına gelerek, ''Usta rafta iki şişe var. Hangisini getireyim?'' diye sordu. Usta da, ''Oğlum, o rafta bir şişe var. Şaşılığı bırak. O bir şişeyi al gel'' dedi. Çırak itiraz etti. ''Ustacığım beni azarlama. Ben o rafta iki şişe gördüm. Hangisini istiyorsan söyle getireyim.'' Çocuğa laf anlatamayacağını anlayan usta, ''O zaman o iki şişeden birini kır, diğerini getir'' dedi.

Çırak gitti, şişenin birini yere vurup parçalayınca iki şişenin de gözden kaybolduğunu farketti.

***

İnsanların arzu ve öfkeleri, şaşı görmelerine neden olacağından gerçeği göremezler. Hatanın kendilerinde olabileceğine ihtimal vermezler.

Edep

Musa aleyhisselâm zamanında, İsrâiloğulları'nın rızkı gökten gelirdi. Bir zahmete ve sıkıntıya girmeden, Allah Teâlâ'nın lutfu kereminden beslenirlerdi.

Musa aleyhisselâmın kavmi arasında bu ilâhî yardımın kıymetini ve değerini bilmeyen cahiller çoktu. Bunlar, verilen nimetlere nankörlük ederek, '' Biz toprakta yetişen soğan, sarımsak, mercimek gibi yeşilliklerden ve sebzelerden isteriz'' dediler.

Yaptıkları bu edepsizlik, gökyüzünden gelen sofranın kesilmesine sebep oldu. Ekmekleri gelmedi. Bıldırcın kuşunun etiyle kudret helvasını bulamaz oldular. Yemek ihtiyaçlarını karşılamak için toprağı işlemek zorunda kaldılar. Bahçe

bellediler, tarla sürdüler, ekin ekip biçtiler. Yorgunlukları yanlarına kâr kaldı.

Musa aleyhisselâm bunlar için tekrar şefaatçi oldu. Rabbine niyazda bulundu. Keremi bol olan Allah, içinde çeşitli nimetlerin bulunduğu tabaklarla dolu sofrayı gökten indirdi.

Bu sefer Hz. Musa onlara yalvararak uyardı: '' Bu sofra devamlıdır. Yeryüzünden kalkmayacak ve eksilmeyecektir. Âlemlerin rabbi olan Allah'ın sofrasında aç gözlülük etmek, hırsa kapılmak nankörlüktür.''

Musa aleyhisselâm sanki onları hiç uyarmamış gibi, bu edep yoksulu küstahlar, kendileri için gelen sofradan yemek aşırdılar. Dilenci karakterli görgüsüzlerin hırsı yüzünden bu ilâhî rahmet kapısı kapandı.

***

Hırs yokluk sebebi ve Allah'a karşı edepsizliktir. Kendimizi kontrol edelim. Cenâb-ı Hak'tan edepli bir insan olmayı dileyelim ve edebi elde etmek için rabbimize yalvaralım. Edebi olmayanın Allah'ın lutfundan mahrum kalacağını bilelim.

Edepsizliğin ve zararlarının bütün topluma, yayılacağını unutmayalım.

Zalim Padişahla Fitneci Vezir

Eski zamanlarda yahudilerin zalim bir padişahı vardı. Hz. İsâ düşmanıydı. Hristiyanları çeşitli eziyetlerle yakar, yandırır ve öldürürdü.

Şaşkın padişah, Musa ile İsâ'nın (a.s) ikisinin de Allah yolunda yürüyen peygamberler olduğunu bir türlü kabullenemiyordu.

Bu padişahın kendisinden de kötü, düzenbaz, hilekâr ve fitneci bir veziri vardı. Hile yaparak akan suyu bile durdururdu.

Bir gün padişaha, ''Padişahım, hıristayanlar canlarını kurtarmak için dinlerini gizliyorlar. Hem öldürmekle de bunlarla başa çıkılmaz'' dedi. Padişah, ''Söyle bakalım, bu Hıristiyanlığın yayılmasını ve hıristiyanların çoğalmasını nasıl engelleyeceğiz? Gizli ve açık dünyada hıristiyan kalmaması için gerekli tedbiri alalım'' dedi.

Vezir bunun üzerine hile dolu planını anlattı.

''Padişahım! Güya bana kızarak, kulağımın ve elimin kesilmesini, burnumun ve dudağımın yarılmasını emredin. Sonra da beni idam etmek için dörtyol ağzında bir idam sehpası kurdurun. Tellâllar çıkartarak halkı toplayın. Son anda sizin kıramayacağınız biri benim affımı sizden istesin. Bunun üzerine siz de beni uzak bir yere sürgüne gönderin.

Böyle yaparsan hıristiyanlar benden şüphelenmez. Ben de rahatlıkla aralarında fitne ve fesadımı yayarım. Gittiğim yerde onlara derim ki: Ben gizlice hıristiyan olmuştum. Padişah bu sırrımı öğrendi. Bana bu zulmü yaptı. Eğer İsâ aleyhisselâmın mânevî yardımı yetişmeseydi Yahudiliğinden dolayı beni öldürecekti. Ben Hz. İsâ'nın uğruna canımı, başımı

vermeyi canıma minnet sayarım. Onun dininin bütün bilgilerine sahibim. Hıristiyanlığın cahillerin elinde kalmış olması, bana büyük ıstırap veriyor. Üzülüyorum. Belimize Hıristiyanlığın kemerini bağladığımızdan beri, Yahudilik'ten kurtuldum. Allah'a ve İsâ'ya şükürler olsun. Bu hak dinin yol göstericisiyim. Ey insanlar, devir İsâ'nın devridir. Onun dininin emirlerini candan ve gönülden dinleyiniz diyerek vaazlarıma başlarım.''

Padişah vezirin bu düzenini akıllıca buldu. Çok hoşuna gitti. Derhal istediklerini yerine getirdi. Veziri hıristiyanların çok olduğu bir bölgeye sürdü. Halk vezirin başına gelenlerden dolayı çok şaşırdı. Vezir sürüldüğü yerde halkı dine davete başladı.

Hıristiyanlar azar azar onun çevresine toplandılar. Vezir onlara gizlice İncil'in, namazın sırlarını anlatıyordu. Görünüşte Hıristiyanlığın emirlerini anlatsa da anlattıkları hıristiyanları tuzağa çekmek için bir yemdi. İmansız vezir badem ezmesinin içinde sarımsak saklar gibi, din nasihatçiliği yapıyordu. Sözleri, içine zehir katılmış şeker şerbeti gibiydi. Gerçek hıristiyanlar, o sözlerin ardındaki acılığı hissediyorlar ama tam çözemiyorlardı.

Cahil ve anlayışı az olan hıristiyanlar, gönüllerini hilekâr vezire tamamıyla kaptırmışlardı. Vezir Hz. İsâ'nın yeryüzündeki vekili, sözleri de boyunlarında birer halkaydı artık. Vezir, kısa zamanda bir emriyle ölüme gidecek kadar kendisine bağlı, yüz binlerce hıristiyanı etrafına topladı.

Aradan tam altı sene geçti. Yapılan plan adım adım uygulanırken, padişahla vezir arasında gizlice haberleşmeler yapılıyordu. Padişah bu işi bir an önce bitirmesini isterken, vezir padişahtan biraz daha sabretmesini diliyordu.

O dönemde, Hz. İsâ'nın kavminin başında yöneticilik yapan on iki emîr vardı. Bu emîrlerin hepsi de vezirin tuzağına düştü. Ona inanıyor ve güveniyorlardı. Onun için ölmeye bile hazırdılar. Samimiyetinden hiç şüphe etmiyorlardı.

Vezir bu arada her emîr için Hıristiyanlığın ilkelerini anlatan on iki kitapçık hazırladı. Her kitapçık birbirinden ayrı hükümlerle doluydu. Dinin emir ve yasakları birbirini tutmuyordu.

Kitapçığın birinde riyâzet ve açlığın tövbenin esası, Allah'a dönüşün şartı olarak bildirilirken, diğerinde açlığın insana bir fayda getirmeyeceği yazılıydı. O kitaba göre cömertlik Allah'ı bulmak için yeterliydi.

Bir diğer kitapta aç kalmanın da cömertliğin de Allah'a şirk koşmak olduğu ifade ediliyordu. O kitaba göre de her şeyin başı Allah'a tevekkül ve teslimiyetti.

Bir başka kitapçıkta da diğer kitapçıktaki belirtilen düşüncenin tamamen zıddına, kulun yapması gereken şeyin hizmet ve ibadet olduğu, ibadetsiz ve hizmetsiz bir tevekkülün suç olduğu belirtiliyordu.

Hilekâr vezirin hazırladığı, bu kitapçıkların hiçbiri birbirine uymuyordu. Birinde yapılması tavsiye edilen şeyler diğerinde yasaklanıyor, suç kabul ediliyordu.

Vezir bir müddet sonra hilesinin gereği olarak vaaz ve nasihati bırakarak yalnızlığa çekildi. Kırk-elli gün halvette kaldı. Kendine inananları ayrılık ateşiyle yaktı. Halk, onun insana huzur veren halinden, güzel konuşmalarından, sohbetinin zevkinden uzak düşmekten, deli divane oldu. Yanına vardılar ve yalvarıp yakardılar, sızlayıp dövündüler. Gözleri görmeyen bir âmâ gibi yolun ortasında rehbersiz kaldıklarını bildirdiler. Vezir onlara, ''Ruhum dostlarımla beraber fakat halvetten çıkmama izin yoktur'' dedi. Kendisine inananlar, ''Ey kerem sahibi! Senden ayrı düşünce, biz her şeyimizi kaybettik, gönülden de dinden de yetim kaldık. Bir kusurumuz varsa affedin. Bize cefa çektirmeyin'' dediler. Vezir, ''Bana inanıyor ve güveniyorsanız, kemâlâtımı kabul ediyorsanız neden ısrarcı oluyorsunuz? Ben gönlümün halleriyle meşgul olmak istiyorum'' dedi. İnananları, ''Ey vezir! Senin kemâlâtını inkâr etmiyoruz. Senden ayrı düşmenin ıstırabıyla, gözlerimizden yaşlar akıtarak yalvarıyoruz'' dediler. Vezir onlara halvete girdiği yerden şöyle seslendi:

Hz. İsâ'dan bana emir geldi ve, ''Bütün dostlarından, yakınlarından ayrıl ve yalnız kal'' dendi.

Vezir sevenlerinin yalvarıp yakarmalarına, ah edip inlemelerine aldırmadı. Halvetine devam etti. Bir müddet sonra da emîrleri yanına çağırttı. Her biriyle ayrı ayrı görüştü ve her birine,

''Benden sonra yerime sen geçeceksin. Hıristiyanlığı insanlara sen anlatacaksın. Hak dinin senden başka temsilcisi yoktur. Yalnız ben hayatta olduğum sürece bu sırrı kimseye açıklamayacaksın'' diyerek ellerine yazmış olduğu kitapçıklardan birer tane verdi. Kitapçıklar hususunda da şu tembihte bulundu:

''İsâ aleyhisselâmın insanlığa getirdiği gerçek hıristiyanlık bu kitapçıkta yazılıdır. Sana verdiğim bu kitabın dışındakiler yanlıştır.''

Daha sonra vezir kırk gün kapısını kapadı. Kırkıncı gün de kendisini öldürdü.

Halk onun ölümünü duyunca, mezarının başı kıyamet yeri gibi oldu. Kabrinin başında bir ay oturdular, ağlayıp inlediler, matemini tuttular. Matem acısı hafifleyince halk dedi ki:

''Ey emîrler! Vezirin yerine sizlerden kim geçecek? Bize bildirin ki, ona uyalım. Elimizi, eteğimizi ona teslim edelim. Batan güneşimizin yerine bir mum olsun.'' On iki grubun liderlerinden bir emîr ileri atıldı ve, ''O büyük insan, yerine vekil ve halife olarak beni bıraktı. İşte elimdeki bu kitapcık sözlerimin delilidir'' dedi. Bir başka emîr, ''Hayır, gerçek halife benim'' diye ortaya çıktı. On iki emîr de gerçek halife ve vekilin kendisi olduğunu iddia ediyordu. Her emîrin bir elinde kılıç, diğerinde kitapçık vardı. Sarhoş filler gibi birbirlerine saldırdılar. Her emîr peşindekilerle birlikte halifelik mücadelesine girişti. Savaştılar, vuruştular yüz binlerce hıristiyan öldü. Kesik başlardan kuleler oluştu.

Böylece vezirin ektiği fitne tohumları yeşerdi. Hz. İsâ'nın dinine inananlar arasında ayrılıklar meydana geldi. Vezir de canı pahasına muradına ermiş oldu.

***

Bu hikâyede şu âyet-i kerimelere işaret vardır: ''Onlar dinlerini parçaladılar, bölük bölük oldular. Her grup kendi inancı ile sevinmekte ve ferahlamaktadır'' (Rûm 30/32).

''De ki! Ey kitap ehli! Geliniz, aranızda eşit olan tek söze, ancak Allah'a kulluk edelim. Ona hiçbir şeyi eş ve ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp birbirimizi rab edinmeyelim'' (Âl-i İmrân 3/64).

Ateşe Atılan Çocuk

Dünyadaki gücünü İsâ aleyhisselâma inananlara zulüm etmek için kullanan yahudi bir padişah vardı. Veziri ile birlikte, hıristiyanları birbirine düşüren padişah ile aynı soydan geliyordu. Bu padişah, İsâ aleyhisselâma inananlardan kurtulmak için, zalimliğine uygun düşen bir yol bulmuştu. Şehrin orta yerine azgın bir ateş yaktırarak yanına da bir put diktirmişti. O puta secde etmeyen hıristiyanları ateşe attırıyordu. Kucağında çocuğuyla bir kadın getirdiler ve puta secde etmesini istediler. Kadının secde etmekte isteksiz davrandığını gören padişahın adamları, çocuğu kadının elinden alarak kızgın ateşin içine attılar. ''Eğer secde etmezsen sen de ateşe atılacaksın'' derler. Çocuğun ıstırabıyla yıkılmış olan zavallı anne, şaşkınlık içinde puta secde edeceği sırada çocuk ateşlerin içinden şöyle seslenir: ''Anne, puta secde etme, yanıma gel. Ben burada çok rahatım. Daha önce görmediğim güzellikler içerisindeyim.'' Bunun üzerine anne içine düştüğü şaşkınlıktan kurtulur, koşarak alevlerin arasına dalar. Onun ardından oraya toplanan halk da kendini ateşe atmaya başlar. Görevliler insanların kendilerini ateşe atmalarına engel olamazlar.

Gördüğü bu manzara karşısında dahi insafa gelmeyen padişah, ''Ne oldu senin yakıcılığın'' diyerek ateşe kızar. Ateş dile gelerek padişaha cevap verir: ''Ben bir emir kuluyum. Allah'ın emri olmadan kimseyi yakamam.''

İnananlara selâmet olan dünya ateşi, alevlerini artırarak etrafa yayılır. O zalim padişahı ve ona hizmet edenleri içine alır; yakar ve kül eder.

***

Allah'a inananlara bir çağrı var burada.

Ey inananlar! Nefse muhalefet etmek ve şeytana uymamak için zorluklara katlanın ve sabır ateşine girin. Böylece, Allah'ın İbrahim aleyhisselâma yaptığı gibi ikramlara ulaşacaksınız. Ateşin içerisindeki nimet sofrasına oturacaksınız.

Ambar ve Fare

Bizler şu dünya denilen ambarda buğday toplayan kişiler gibiyiz. Ambarımıza buğdayları dolduruyoruz, ama topladığımız buğdayın bir yandan eksildiğinin farkında değiliz.

Buğdayımızın böyle azalmasının sebebinin, ambara giren fare olduğunu hiç düşünmüyoruz. Bu farenin çeşitli hile ve

tuzaklarla ambarımızdaki buğdayı boşalttığını göremiyoruz. Fare bizim ambarın altına delikler açmış. Koyduğumuz buğdayı sürekli yiyor. Emeğimiz boşa uçup gidiyor.

Ey Hakk'ı talep eden kişi! Önce fareden kurtulmanın çeresini bulmak gerekir. Fareyi uzaklaştırdıktan sonra, ancak ambarını istediğin gibi doldurursun.

***

Yaptığımız bütün güzel ameller, işler, ibadetler, insanî davranışlar, yardımlar bizim için âhiret ambarına attığımız birer sevap buğdayıdır. Bu mânevî ambarın hırsızı olan fare nefsimiz ve onun arzularıdır.

Yaptığımız amellerin boşa gitmemesi için, nefis faresini gönül ambarından kovmalıyız.

Padişah ile Leylâ

Mecnûn'u aşkından deli divane eden kızı, devrin padişahı merak etti. Adamlarına, onu görmek istediğini, bulup huzuruna getirmelerini emretti.

Adamları Leylâ'yı bulup huzuruna getirdiler. Padişah, Leylâ'yı dünyanın en güzel ve çekici kızlarından biridir diye tahayyül ediyordu. Karşısında esmer tenli ve zayıf çöl kızını gören padişah şaşırdı, hayretler içinde, ''Mecnûn'u deli eden, perişan olup çöllere düşmesine sebep olan Leylâ sen misin? Çok güzel de değilsin. Halbuki senden çok daha güzel olan, nice kızlar var'' dedi.

Leylâ hemen padişaha cevap verdi:

''Padişahım, susunuz! Çünkü Mecnûn değilsin. Güzelliğimi görebilmen için Mecnûn'un gözüyle bakmalısın. Ben Mecnûn'un bakışlarında güzelim.''

***

Mecnûn'un kendini Leylâ ile sınırladığı gibi, bütün gayesini dünyaya ve dünyalık arzulara yönlendirenler, mânevî ve ruhanî âlemin güzelliklerinden habersiz yaşarlar.

Allah'ın Resûlü'ne Saygısızlık

Bir gün biri sırf alay etmek için, Muhammed aleyhisselâmın adını ağzını eğerek söyledi. Anında ağzının payını aldı. Ağzı çarpıldı ve öylece kaldı.

Sonra yaptığından çok utandı. Pişmanlık duyarak Allah Resûlü'nün yanına geldi ve, ''Ey ilâhî bilgilere ve ledün ilminin sırlarına vâkıf olan Muhammed! Beni affet. Cahilliğimden dolayı senin isminle alay ettim. Halbuki asıl alay edilecek kişi benmişim'' dedi.

***

Bir kimseyi tanımak, gizlediği düşüncelerini ortaya çıkarmak istiyorsanız onun iyi ve temiz kişiler hakkındaki kanaatini öğreniniz.

Hz. Hud'un ve

Şeybân-ı Râî'nin Çizgisi

Hz. Hud (a.s) kavmine Allah'ın azabı geleceği zaman, kendisine inananları bir araya topladı. Onların etrafına bir çizgi çekti. İsyan edenleri helâk etmek için Allah'ın gönderdiği şiddetli fırtına, çizginin içindekilere sabah yeli gibi tatlı esti ve inananları incitmedi. Çizginin dışında kalanları ise havalarda uçarak yerlere çarptı.

Ümmet-i Muhammed'in evliyalarından olan Şeybân-ı Râî de cuma namazına gideceği zaman, çobanlık yaptığı koyunların etrafına bir çizgi çekerdi. Kurtlar sürüye saldıramadığı gibi, o çizgiyi aşıp koyunların yanına ulaşamazdı. Hiçbir koyun da çizgiden dışarı çıkmazdı.

***

Çizdiği çizgiyle kurtların ve koyunların arzularına engel olan Şeybân-ı Râî gibi, peygamberlerin yolundan giden Allah dostları da sevenlerini dinin ölçülerinin çizgisinde tutar.

Tavşanın Hilesi

Bir zamanlar balta girmemiş bir ormanda, pençeleri güçlü, sesi gür, görüntüsü dehşetli bir aslan vardı. Ormandaki bütün hayvanlar, bu aslanın karnını doyurmak için avlanmasından yılmışlardı. Her gün aralarından biri eksildiğinden dolayı, bugün acaba sıra bende mi korkusundan titrer olmuşlardı.

Günün birinde hayvanlar, bu korkuya yeter demek için, ormanın güzel bir vadisinde toplandılar. Aralarında aslanla başa çıkabilecek hiçbir hayvan olmadığı için, en doğru çözümün, her gün aslana içlerinden birini yemek olarak sunmak olduğuna karar verdiler. Her gün kura çekilecek, kurada çıkan hayvan kendi isteği ile gidip aslana yem olacaktı. Böylece diğer hayvanlar, ormanda korkusuzca dolaşabilecekti. Aslanın huzuruna gidip tekliflerini açıkladılar. Aslan,

''Hile yapmayacağınıza, sözünüzde duracağınıza inansam, güzel bir teklif. Fakat ben şundan bundan çok hile gördüğümden, ağzım yandı. Onun için size güvenmiyorum. Avlanmaya devam edip rızkımı kendim arayacağım'' dedi. Orman sakinleri, aslana tevekkül etmesini, tevekkülle rızkının çalışmadan geleceğini, av peşinde koşmasına gerek olmadığını söylediler. Aslan, ''Yaşamak için çalışmalı ve rızkımızın peşinde koşmalıyız. Bizleri ve bu dünyayı yaratanın önümüze koyduğu merdivenden çıkmak gerekir. Kural budur. Hayatta kalmak için çalışmak esastır'' diyerek teklife sıcak bakmadı.

Orman sakinleri, bin bir örnekler vererek tevekkül etmenin yeterli olduğunu, Allah'ın yarattığı canlıyı aç bırakmayacağını anlatıp aslanı ikna ettiler. Aslanla aralarında bir anlaşma yaparak dağıldılar.

Ormandaki hayvanlar anlaşmaya uydular. Her gün aslanın yemeğini ayağına kadar götürdüler. Bu şekilde günler geçti.

Bir gün kura tavşana çıktı. Tavşan yan çizip başkaldırdı ve,

''Bu zulüm ne zamana kadar sürecek? Birinin çıkıp buna engel olması gerekir'' dedi. Diğer hayvanlar, ''Böyle yapma. Bugüne

kadar herkes uyum içerisinde davrandı. Hepimiz ormanda rahat dolaşır olduk. Verdiğimiz sözün, ettiğimiz yeminin gereğini yapmak zorundasın'' dediler.

Bunun üzerine tavşan arkadaşlarından süre istedi. Bu belâdan tamamen kurtulmanın bir çaresine bakacağını bildirdi. Düşüncesinin ne olduğunu soranlara sırrını açıklamayacağını belirtti.

Aslan geciken yemeğini beklerken, bir yandan da öfkesinden pençesiyle yeri kazıyordu. Tavşanın yavaş yavaş geldiğini görünce, kükreyerek bağırdı:

''Ey aptal hayvan! Beni bekletmekten korkmuyor musun? Neredesin? Niye salınarak gelirsin?'' Tavşan, ''Aman efendim, lutfedip bağışlarsanız gecikmemin sebebini açıklayayım'' dedi. Aslan, ''Ahmağın özrü kabahatinden büyük olur. İyiliği de lâyık olunca yaparım'' dedi. Tavşan, ''Her ne kadar lutfunuza lâyık değilsem de söyleyeceklerim sizin için çok önemlidir'' diyerek anlatmaya başladı:

''Efendim, sabahın kuşluk vaktinde, daha semiz bir tavşan arkadaşımla birlikte size gelmek üzere yola çıktık. Yolda önümüze bir başka aslan çıktı. Bizi öldürüp yemek istedi. Kendisine, 'Biz bu ormanın padişahının yiyeceğiyiz, ona gidiyoruz, bizi geciktirme' dediysek de laf anlatamadık.

'Sizin padişahınız da kim oluyor? Benim yanımda onun adını nasıl ağzınıza alırsınız? Sizi de padişahınızı da parça parça ederim' dedi.

Bunun üzerine ben kendisinden size haber vermek için izin istedim. Karşımıza çıkan aslan da, 'Arkadaşını bana rehin bırakırsan olur' dedi. Ona çok yalvardım, ancak fayda etmedi. Arkadaşımı rehin olarak bıraktı. Beni de size gönderdi.

Ya bu korkusuz aslanı yolumuzdan çekiniz ya da bundan sonra size gönderilecek yemekten ümidinizi kesiniz.'' Aslan, ''Çabuk düş önüme. Beni o kendini bilmezin yanına götür. Onun gibi yüzlercesinin cezasını verdim, onun da cezasını vereyim'' deyince tavşan önde, aslan arkada yürümeye başladılar. Tavşan daha önceden işaret koyduğu bir kuyuya doğru aslanı götürdü. O derin kuyuya yaklaştıklarında tavşan geride kalmaya, çok korktuğunu belirten davranışlarda bulunmaya başladı. Bu durumu gören aslan iyice sinirlendi ve,

''Neden geride kalıyorsun? Benim yanımda korkmana gerek yok'' dedi. Tavşan, ''Padişahım o aslan şu ilerideki kuyuda oturuyor. Onun için korkumdan yürüyemiyorum'' dedi. Aslan, ''Korkma gel. Ben onun işini bir pençede bitiririm. Sen yürü bak bakalım kuyuda mı?'' dedi. Tavşan, ''Ben korkumdan yaklaşamıyorum. Efendim, siz beni kucağınıza alırsanız, cesaret edip bakabilirim'' dedi.

Aslan tavşanı kollarının arasına aldı. Beraber kuyunun yanına yaklaştılar. Kuyuya baktıklarında suyun üzerinde aslan ve tavşanın aksi göründü.

Aslan kuyuda heybetli bir aslanla, şişman tavşanı görünce kollarının arasındaki tavşanı bir kenara fırlatıp, kükreyerek kuyuya daldı. Derin kuyunun içinde boğulup gitti. Tavşan sevinçle müjde vermek için diğer hayvanların yanına koşarken bir yandan da dans ediyordu.

Nice zamandır canlarına kıyan aslandan kurtulduklarını öğrenmek bütün ormanı sevince boğdu. Bayram gibi kutlamalar yaptılar. Herkes küçük tavşanı tebrik etti, övgü dolu sözler söylediler. Küçük tavşan tevazuyla, ''Ben küçük bir tavşanım. Güç veren Allah'tır. O yardım etti. Zihnime kuvvet, gönlüme nur ihsan etti. Onun yardımıyla aslanı alt ettim'' dedi.

Azrâil'den Kaçan Adam

Hz. Süleyman'ın hüküm sürdüğü devirlerde, bir adam koşa koşa saraya gelerek, Hz. Süleyman'ın huzuruna çıkar. Benzi sapsarı, korkudan tir tir titrer bir halde, Süleyman aleyhisselâmdan kendisine yardım etmesini ister. Hz. Süleyman bu adama sorar: ''Ne oldu sana böyle? Seni bu kadar korkutan şey nedir?'' Adamcağız nefes nefese: ''Azrâil bana öyle öfkeli baktı ki, canımı alacağından korktum. Koşup sana geldim.'' Hz. Süleyman, ''Peki, benden isteğin nedir?'' der. Adamcağız, ''Ey canları koruyan adaletli padişah! Senin hükmün rüzgâra geçer, emret de beni Hindistan'a götürsün. Bel ki o zaman canımı kurtarırım'' der.

Süyelman aleyhisselâm rüzgâra, adamı istediği yere bırakmasını emreder. Rüzgâr adamı Hindistan'ın iç taraflarında bir yere uçurarak bırakır.

Ertesi gün divan kurulur ve herkes Hz. Süleyman aleyhisselâmın huzurunda toplanır. Hz. Süleyman Azrâil'e, ''Dün bana bir adam geldi. Kendisine öfkeyle baktığını söyledi. O müslümanı evinden barkından, çoluğundan çocuğundan uzaklaştırmak için mi öyle baktın? Sebebi nedir?'' der. Azrâil, ''Ey Süleyman! Ben ona öfkeyle değil, şaşkınlıkla baktım. Çünkü Cenâb-ı Hak bana, 'O kulumun canını bugün Hindistan'da al' diye emir buyurmuştu. Ben de o adamı burada görünce şaşırarak kendi kendime, 'Bu adamın burada ne işi var? Yüzlerce kanadı olsa Hindistan'a varması çok zor' dedim. Onun için adama tuhaf ve şaşkınlıkla baktım.

Fakat Hindistan'a gittiğim zaman adamı orada buldum, ve vazifemi yerine getirdim'' diyerek Hz. Süleyman'ın sorusunu cevaplar.

***

İnsanlar ihtiraslarına kapılarak yoksulluktan ve ölümden korkarlar. Halbuki bütün dünya işlerimizi ölüm gerçeğini kabullenip, göz önünde bulundurarak yapmalıyız. Kimden, neyi kaçırıyoruz? Allah'tan kaçabileceğini düşünmek büyük bir cahillik değilmidir?

Hz. Ömer ve Romalı Elçi

Halifeler döneminde, dünyanın büyük bir bölümünü hâkimiyeti altında bulunduran Roma İmparatorluğu'ndan Medine şehrine bir elçi gönderildi.

Günler süren yolculuktan sonra Medine'ye yorgun bir şekilde ulaşan elçi, halifenin sarayını sordu.

Eşyasını indirip atını dinlendirmek istiyordu. Zafer üstüne zaferler kazanan, adaleti ile dillere destan olan bu büyük

yöneticinin, görkemli bir sarayı olması gerektiğini düşünen elçi halka sarayın yerini sordu.

Medine halkı elçiye, ''Halifenin dünyalık sarayı yoktur ama çok aydınlık bir gönül sarayı vardır. Her ne kadar adı halife ve emîr olarak dünyaya yayılmışsa da o garip bir derviş gibi küçük bir evde oturur'' dediler.

Daha önce hiç işitmediği sözleri duyan Romalı elçinin, Hz. Ömer'i görme merakı iyice arttı. Atını ve eşyasını bir kenara bırakıp, büyük insanı bir an önce görme sevdasına kapıldı.

Onun yabancı olduğunu ve Hz. Ömer'i aradığını anlayan bir bedevî kadın eliyle bir hurma ağacını göstererek, ''İşte şu hurma ağacının altında yatan Hz. Ömer'dir'' dedi.

Elçi, gösterilen ağaca yaklaştığında heyecandan titremeye başladı. Orada uyuyan kişinin heybetinden etkilenmiş ve gönlü bir hoş olmuştu. Sevgi ve korku gibi birbirine zıt iki duygunun gönlünde belirdiğini hissetti. Şaşkın bir durumdaydı. Kendi kendine, ''Ben şimdiye kadar nice padişahlar gördüm, sultanların huzuruna çıktım, ama hiçbiri beni, bu ağacın altında yatan sıradan görünümlü adam kadar heyecanlandırmadı'' dedi.

Saygıyla yanına yaklaşarak elini bağlayıp beklemeye başladı. Bir müddet sonra Hz. Ömer uykudan uyandı ve ayağa kalktı. Elçi Hz. Ömer'e saygı gösterip, selâm verdi.

Hz. Ömer (r.a) elçinin selâmını aldı. Korkudan yüreği çarpan elçiyi yanına çağırarak sakinleştirdi. Gönlünü alıp neşelendirdi. Karşılıklı konuşmaya başladılar. Hz. Ömer'in içten davranması sohbetlerini koyulaştırdı.

Hz. Ömer, dışı yabancı gibi görünen o elçinin içini uyanık ve dost buldu. Onun ruhunun ilâhî sırları arzuladığını sezdi. Elçiye Allah'ın sıfatlarından bahsetti. Sohbet sırasında elçi: ''Ey müminlerin emîri! Ruh, yücelikler âleminden yeryüzüne nasıl indi? Sonsuzluklar âleminde özgür iken, ten kafesine neden girdi?''

Hz. Ömer: ''Hak ruha efsunlar okudu, kıssalar söyledi, ruh da ilâhî emirle büyülendi. Bazı şeyler maddîleşince anlam kazanır. Örneğin, yağmur damlaları sedeflerin içinde inci olur. Kan damlaları ceylanın karnında misk kokusuna dönüşür. Ekmek sofrada cansızken, insan vücudunda neşeli bir ruh kesilir.''

Elçi bu cevap karşısında zihnindeki bütün sıkıntılardan kurtulduğunu, ruhunun hafiflediğini hissetti. Asıl olanın ne olduğunu keşfetti. Fakat böyle büyük bir kaynağı bulmuşken bırakmak istemedi. Faydalanmak için sormaya devam etti.

''Duru ve berrak bir su gibi olan ruhun, bulanık bir yer gibi olan cesette hapsedilmesinin hikmeti nedir?''

Hz. Ömer: ''Ses ve sözle ilgisi olmayan mânayı neden kelimelerle ifade ediyorsak, neden yazıya döküyorsak, ruh da bu yüzden beden denilen kalıba sokulmuştur.''

Sorduğu sorulara aldığı cevaplar, elçiyi mâna kadehinden içki içmiş gibi mest etti. Kendinden geçirdi. Getirdiği haberi de ne için geldiğini de unuttu.

Allah'ın büyüklüğüne, gücüne kuvvetine şaşırıp kaldı. Bu makama ulaşınca da elçiği bıraktı ve mâna âleminin padişahı oldu.

***

Mevlânâ hazretleri, bu kıssada, yaratılışı, varlıkların yaratılışındaki hikmet ve kudreti, yaratılıştaki gelişmeyi, insanın nefsinden geçmemesinin demir zincirlerle bağlanmaktan farksız olduğunu, kendisine has üslûbuyla anlatıyor.

Tâcir ile Papağan

Ticaretle uğraşan bir adamın güzel bir papağanı vardı. Bir gün bu tâcir işi gereği Hindistan'a gitmek için yol hazırlığına başladı. Cömertliği ile tanınan bu tüccar, köle ve câriyelerine tek tek sordu: ''Sana Hindistan'dan ne getireyim? Ne istersin?'' Her biri ayrı ayrı istekte bulundu. Bu cömert ve iyi kalpli tüccar onların isteklerini not aldı. Getireceğine dair söz verdi.

Sıra papağana geldi. Ona da sordu: ''Ey güzel kuşum, sen ne istersin?'' Papağan, ''Oradaki papağanları görünce, halimi onlara anlat. Papağanımın size selamı var. Sizi özlediğini ve kurtuluşu için çare bulmanız konusunda yardımcı olmanızı istiyor dersin'' dedi. Sözlerine devam ederek. ''Ben gurbet ellerde özlemle ve ayrı düşmenin ıstırabıyla çırpınırken, sizlerin yeşil ormanların güzel ağaçlarının dallarında dolaşarak keyfetmeniz reva mıdır? Dostların vefası böyle mi olur? Sizler boylu poslu güzel eşlerinizle zevk sefa içerisindesiniz. Ben ise burada mahpusum. Yüreğim kan ağlar. Hiç olmazsa, sabahın seherinde şu garibi de hatırlayın. Dostların dostu hatırlaması mutluluktur. Başka bir şey istemiyorum'' dedi.

Tüccar, papağanın selâmını ve mesajını oradaki dostlarına götürmeyi de kabul ederek kervanını hazırlayarak, yola koyuldu. Günlerce yol aldıktan sonra, Hindistan'ın öbür ucuna vardı. Ağaçların üzerinde papağanları görünce, atını durdurarak onlara seslendi. Evde kafeste beslediği papağanın selâmını bildirdi. Söylemesini istediği sözleri, bir bir aktardı.

Tüccar sözlerini bitirir bitirmez, oradaki papağanlardan biri birkaç kere titredi. Nefesi kesilerek düşüp öldü.

Bu durumu görünce söylediğine de söyleyeceğine de pişman oldu. Kendi kendine, ''Bir canlının ölümüne sebep olarak günaha girdim. Galiba bu papağan, benim papağanın ya bir yakını ya da çok candan seveniydi'' diye düşündü.

Hindistan'daki alışverişini bitirerek memleketine döndü. Herkesin istediklerini birer birer teslim etti.

Papağan, tüccarın hediyeleri dağıtmasını kafesinden izliyordu. Köle ve câriyelerle işi bittiğinde sahibine seslendi.

''Benim armağanım nerede? Papağan dostlarıma selâmımı ulaştırdın mı? Onların haberlerini bana anlat ki, ben de diğerleri gibi mutlu olayım.'' Tüccar, ''Sevgili kuşum! Bana öyle bir iş yaptırdın ki, sana uyup da nasıl böyle bir

cahillik yaptığıma hâlâ yanmaktayım. Bin pişman oldum ama pişmanlık neye yarar?''

Papağan bu sözleri duyunca olanları daha çok merak etti. Sevgili kuşunun ısrarlarına dayanamayan tâcir, olanları başından sonuna bir bir anlattı.

''Söylediğin yere gittim. Dostlarına selâmını ve söylediklerini aktarınca içlerinden biri, senin gönderdiğin haberin üzüntüsüne dayanamamış olacak ki düşüp öldü. Bu durumu görünce çok pişman oldum. Ne gelir ki elden? Bir kez söylemiş bulundum'' dedi.

Tüccarın bu anlattıklarını dinleyen kafesteki papağan da, önce titredi, sonra kaskatı kesildi. Tâcir kendi güzel papağanının da aynı şekilde düşüp öldüğünü görünce, aklı başından gitti. Ağlayıp sızlanmaya, ah vah edip dövünmeye başladı. Başındaki külahını yere atarak,

''Ey güzeller güzeli papağanım. Hoş sesli kuşum, yoldaşım, sırdaşım. Ne oldu sana? Neden bu hale geldin?'' diye feryat etti, ağıtlar yaktı.

Ölü papağanı üzüntüyle kafesin içinden çıkınca, papağan birden canlanıp uçtu. Yüksek bir dala kondu.

Tâcir kuşun bu durumuna şaşırdı kaldı. Başını kaldırıp, ''Ey güzel papağanım! Ben bu işten bir şey anlamadım. Sen bu hileyi nereden öğrendin? Böyle canımızı yaktın'' dedi. Papağan konduğu yerden cevap verdi: ''Sevgili efendim! Hindistan'daki o kuş, yaptığı hareketle bana yol gösterdi. Selâmımı alınca düşüp ölmüş gibi yapması, bana öğüttü. Söz söylemeyi, neşelenmeyi bırak. Çünkü sen, güzel sözler söylediğin için o kafesin içerisine hapsedildin. Kurtulmak için kendini ölü gibi göster. Esirlikten kurtul demek istedi.'' Tâcirin hayata bakışını değiştirecek çok hoş bir de öğüt verdi.

''Efendim! Sen de benim gibi yap. Ölmeden önce öl. Canını, ten kafesinin esaretinden kurtar. Ruhun gerçek vatanın güzelliklerine uçsun.''

Papağan efendisine, ''Allaha ısmarladık'' diyerek vatanına ve dostlarına doğru kanat çırptı.

Gayb Yağmuru

Resûlullah Efendimiz (s.a.v), bir gün dostlarından birinin defni için mezarlığa gitmişti. Oradan döndüğünde, Hz. Âişe'nin yanına geldi.

Hz. Âişe, Peygamber Efendimiz'in mübarek sarığını, yüzünü, saçlarını, yakasını, göğsünü, kollarını, elleriyle kontrol etti. Peygamber Efendimiz, ''Böyle ne arıyorsun?'' diye sordu. Hz. Âişe, ''Bugün hava bulutluydu ve sen mezarlıkta iken yağmur yağmıştı. Sen hiç ıslanmamışsın'' dedi.

Peygamber Efendimiz, ''O sırada başına ne örtmüştün?'' diye sorunca, Hz. Âişe, ''Senin şalını örtmüştüm'' diye cevap verdi. Resûlullah Efendimiz, ''Ey gönlü tertemiz olan Âişe! O şaldan dolayı, Allah sana gayb yağmurlarını göstermiş. O senin gördüğün yağmur, bildiğin gökyüzünden yağan yağmur değildir. O başka buluttan, başka gökten yağar'' buyurdu.

***

Velîlerin sözleri gayb âleminden gelen yağmurlar gibidir. İnsanların gönlünü bahara çevirir. Filizleri canlandırır. Yaprakları ve dalları yeşillendirir.

İhtiyar Çalgıcı

Hz. Ömer zamanında bir çalgıcı çok güzel çeng çalardı. Bülbüller onu dinlerken kendinden geçerdi. Çalgısından çıkan nağmeler, dinleyenleri bazan neşelendirir, bazan da insanın aklını başından alır, ruhunu kanatlandırır, hayal âlemlerinde gezdirirdi.

Zaman geçti, yaş ilerledi, çalgıcı ihtiyarladı. Güzelim sesi çirkinleştiği için itibardan düştü. Artık bir şey kazanamaz duruma gelmiş, bir dilim ekmeğe muhtaç olmuştu.

Bir gün, içi yanarak Cenâb-ı Hakk'a niyazda bulundu. Rabbine, ''Allahım, sen bana uzun bir ömür, birçok fırsat verdin. Benim gibi değersiz kulundan ihsanını eksik etmedin. Yetmiş yıl, çeşitli günahlar işleyerek sana isyan ettim. Bir gün olsun rızkımı kesmedin. Artık kazancım yok. Bugün senin misafirinim. Sana konuk oluyorum. Çalgımı da senin için çalacağım'' dedi.

Çengini alarak mezarlığa gitti. Medine mezarlığında bir hayli ağlayarak çeng çaldı. Sonra da çengini yastık yapıp uyudu.

O sırada, Halife Ömer'e de bir uyku hali geldi. Kendini uykudan alamadı. Âdeti olmadığı halde, o saatte uykuya daldı. Rüyasında bir ses ona, ''Ey Ömer, kulumuzu ihtiyaçtan kurtar. Mezarlıkta has bir kulumuz var. Beytülmâlden 700 dinar al, götür o kulumuza ver. Ona de ki: Şimdilik ihtiyaçlarını bununla karşıla. Paran bittiğinde tekrar gel.''

Hz. Ömer rüyasında duyduğu sesin heybetiyle uyandı. Hemen hazırlığını yapıp mezarlığın yolunu tuttu. Mezarlığın çevresinde döndü dolaştı. Birkaç tur attı. Çalgıcı ihtiyardan başka kimseyi göremedi. Rüyasında bildirilen has kulun, ihtiyar çalgıcı olabileceğine ihtimal vermiyordu. Mezarlığı yeniden dolaştı. Aradı, taradı, başka bir kimseye rastlayamadı. Kendi kendine, ''İhtiyar çalgıcı nasıl olur da bana bildirilen tertemiz, hizmete lâyık bir kul olur?'' diye düşündü.

Çölde avını arayan aslan gibi mezarlığın içini, dışını etrafını bir daha dolaştı. İhtiyar çalgıcıdan başka etrafta kimse bulunmadığına kanaat getirdi.

Karanlık içinde nice nurlu gönüller vardır diyerek, ihtiyar çalgıcının yanına gitti. Saygıyla oturdu. Aksırarak geldiğini haber verdi.

İhtiyar çalgıcı sıçrayarak uyandı. Karşısında emîrü'l-müminîn Hz. Ömer'i görünce şaşırdı ve korkudan titremeye başladı. Beti benzi attı. Oradan uzaklaşmak istedi ama yapamadı. İçinden, ''Yâ rabbi! Sen yardım et'' dedi. Hz. Ömer, ''Benden korkma. Sana, Hak Teâlâ'dan müjde getirdim. Selâm edip, hatırını soruyor. İhtiyaçların için bu parayı gönderdi. Bunları harca, bittiğinde bana gel'' dedi.

Çalgıcı ihtiyar bunları duyunca utancından titreyip ağlamaya

başladı. Bir hayli ağladıktan sonra, ''Rabbimle arama perde oldun'' diyerek çengisini parçaladı. Ağlayıp, sızlayarak rabbine şöyle yalvardı:

''Ey Allahım! İsyanla geçen ömrüme acı. Bir günümün bile kıymetini bilemedim. Ömrümü boş yere harcadım. Nefesimi şarkılar söyleyerek tükettim. Dünyadan ayrılacağımı unuttum. Yazıklar olsun bana. Gün bitti akşam oldu. Allahım! Verdiklerine razı olmayan nefsimi, sana şikâyet ve bütün yaptıklarıma da tövbe ediyorum.''

Hannâne Direğinin İnlemesi

Medine'de yapılan ilk mescidde, minber yoktu. Cuma günleri Peygamber Efendimiz ayakta hutbesini okurken, mihrabın yanındaki hurma direğine dayanırdı. Bu, sekiz sene böyle devam etti. Bu zaman zarfında müslümanlar çoğalmıştı. Cemaat kalabalık olduğu için müslümanlardan bir kısmı, Peygamberimiz'in mübarek yüzünü göremiyordu. Bunun için üç basamaklı mütevazi bir minber yapıldı. Peygamber Efendimiz bu minber üzerine çıkıp hutbesini okumaya başlayınca; daha önce hutbe okurken dayandığı hurma direğinden inleme sesleri gelmeye başladı. Kundaktaki bebeğin ağlamasına benzer sesler işitildi.

Öyle ki mescidde bulunanlar bu inleme ve feryadı duydu. Cansız bir direğin böyle inleyip feryat etmesine sahâbeler şaşırdılar. Peygamber Efendimiz yeni yapılan minberden inerek, inleyen hurma direğinin yanına gitti.

''Ey direk! Ne istiyorsun?'' diye sordu. Direk, ''Senin ayrılığın yüzünden ağlarım. Daha önce hutbe verirken bana dayanırdın. Şimdi ise beni bırakıp, minberin üstüne çıktın.''

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz ona, ''Ey sırrı ahdine yoldaş olan ağaç! Söyle ne istiyorsun? Dilersen seni yemişlerle dolu bir hurma fidanı yapayım ya da cennette devamlı yemyeşil kalan, ölümsüz selvi fidanı mı olmak istersin?''

Direk, ''Yâ Resûlallah! Ben ölümsüzlüğü ve bâki olanı isterim'' dedi.

O direği, kıyamet günü insanlar gibi dirilmesi için yere gömdüler.

***

Ey gafil! Bunu duy da bir ağaçtan aşağı kalma. Sen de Hannâne direği gibi ayrılıktan inle ve Allah'ın davetine uy. Dünya işlerinden. Hakk'a yönelmeyi unutma. Hakk'a yönelen, Hakk'a yaklaşır. Hakk'a yaklaşan, lutfuna mazhar olur.

Ebû Cehil'in Elindeki Taşlar

Bir gün Ebû Cehil, Peygamber Efendimiz'i denemek istedi. Avucunun içine taş parçaları saklayarak Peygamberimiz'in yanına gitti.

''Göklerin sırrından haberin varsa ve gerçekten peygamber isen, bil bakalım avucumda gizlediklerim nedir?'' diye sordu.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurdu: ''Elindekilerin ne olduğunu ben mi söyleyeyim? Yoksa hak peygamber olduğumu avucunda sakladıkların mı söylesin?'' Ebû Cehil, ''İkinci teklifin mümkün değil, olamaz'' dedi. Peygamber Efedimiz, ''Allah'ın kudreti, daha da ötesine kadirdir'' buyurduğunda Ebû Cehil'in elindeki taşlar kelime-i şehadet getirmeye başladılar. Her bir taş ''lâ ilâhe illallah, Muhammeden Resûlullah'' dedi.

Ebû Cehil taşlardan bu sözleri duyunca öfkeyle onları yere attı.

Bakış Açısı

Bir gün Ebû Cehil, Peygamber Efendimiz'e, ''Hâşimoğulları'nda, senden daha çirkini yoktur'' dedi.

Peygamber Efendimiz, ''Her ne kadar haddini aştınsa da yine de doğru söyledin'' buyurdu.

Biraz sonra, Hz. Ebû Bekir Resûlullah Efendimiz'in yanına geldiğinde, ''Ey güneş! Sen ne doğudansın ne batıdan, latif nurunla parla'' dedi. Peygamber Efendimiz, ''Değersiz dünya sevgisinden kurtulan aziz dostum! Sen de doğru söyledin'' buyurdu.

Orada bulunan sahâbeler bu durum karşısında şaşırdılar ve, ''Ey insanların en şereflisi! Birbirine tamamıyla zıt şeyler söylendi. İkisine de doğru söyledin, buyurdunuz. Sebebi nedir?'' diye sordular. Peygamber Efendimiz buyurdu: ''Ben, Hakk'ın kudret eliyle cilâladığı bir aynayım. Bana bakan, olduğu gibi kendini görür.''

Dil Bilginiyle Gemici

Kendini beğenmiş bir dil bilgini gemi ile seyahat ediyordu. Yolda gemiciye sordu: ''Hiç dil bilgisi okudun mu?'' Gemici,

''Hayır, okumadım'' dedi. Dil bilgini,

''Ömrünün yarısı boşa geçmiş'' cevabını verdi.

Gemici, dil bilgininin bu davranışından rahatsız oldu ama sesini çıkarmadı. Kızdığını belli etmedi.

Bir zaman sonra, denizde fırtına çıktı. Rüzgâr gemiyi dalgaların üzerinde bir girdaba doğru sürüklüyordu. Dalgalarla boğuşan gemicinin, gözü dil bilginine takıldı. Gemici yüksek sesle sordu: ''Hocam yüzme bilir misiniz?'' Dil bilgini korku içerisinde büzüldüğü yerden cevap verdi: ''Hoş sözlü, güzel gemici bilmiyorum.'' Gemici; ''Yazık, ömrünün tamamı gitti. Çünkü, gemi bu girdaptan kurtulamaz, batar'' diyerek dil bilginine iyi bir ders verdi.

***

Dil bilgininden maksat; dedikodudan ibaret ilmine mağrur olan, kimseyi adam yerine koymayan gafillerdir. Böyle lüzumsuz bilgilere sahip olanlar, o bilgiyle dünyada biraz işe yarasalar da, hayat gemileri ölüm girdabına girince o bilgilerinin bir işe yaramadığını anlarlar. Ölüm girdabında

âhiret bilgisine vâkıf olanlar yüzebilir.

Bedevînin Hediyesi

Çok eski zamanlarda iyilik sever ve cömert bir halife vardı. Halife olması gereken bütün güzelliklere sahipti. Yaşadığı Bağdat şehri onunla dört mevsim baharı yaşardı.

Bu halifenin zamanında, bir bedevî ile karısı çölde son derece fakir bir durumda yaşıyordu. Bir gece bedevînin karısı, kocasına söylenmeye başladı: ''Herkes rahat içinde yaşıyor, biz yoksulluk çekiyoruz. Ekmeğimiz yok, dert katığımız, suyumuz göz yaşı. Gündüzleri güneş ışığı elbisemiz, geceleri yorganımız ay ışığı. Ay gökte görününce, pide zannedip elimizi uzatırız. Fakirliğimizden fakirler bile utanmakta.''

Bedevî hanımına cevap verdi: ''Gelir için sızlanarak, ömrünü boşa harcama. Zaten ömrümüzden geriye ne kaldı? Çoğu gitti, azı kaldı. Allah bütün yarattıklarının rızkını verir. Akıllı olan, rızkın azına çoğuna bakmaz. Hırsının esiri olmaz. Çektiğimiz bütün sıkıntılar ve dertler ölümün habercisidir. Bize ölümü kolaylaştırır. Bolluk içinde tatlı bir ömür sürenin ölümü acı olur.

Benim güzel karıcığım, bak sabah oldu. Sen, daha ne zamana kadar bu yoksulluk masalını anlatacaksın?

Ben, bana verileni yeterli buluyorum. Rabbime olan güvenim sonsuzdur.Yolum kanaat yoludur.''

Kanaat sahibi bedevî, türlü iltifatlarla hanımını sakinleştirmeye çalıştı. İhlâsla yüreği yana yana, sabaha kadar hanımına nasihat etti. Fakat kâr etmedi. Hanımı, ''Ey adam! Bu kanaatten sen ne elde ettin? Ne kazandın? Kanaat bizim için bitmez tükenmez sıkıntıdan başka ne getirdi?''

Kadın kocasına daha nice sert ve acı sözler söyledi. Bedevî karısına, ''Hanım, sen kadın mısın? Dert ve üzüntü kaynağı mısın? Ben anlamadım. Sana yoksulluğumla övündüğümü söylüyorum, sen tutup yoksulluğumu başıma kakıyorsun. Kimseden bir isteğim ve ümidim yok. Gönlümde kanaatten bir dünya var. Ne olurdu? Sen de yoksullukla kucaklaşıp dost olsan. Mânevî değerler kazansan. Allah'ın izzeti, ikramı ve lutufları sana yetmez mi?

Hanım yoksulluğumla uğraşma, kavgayı bırak. Yolumu kesme. Ya yakamı bırak ya da ben evi terkedeyim.''

Kadın kocasının öfkelenip sinirlendiğini görünce, ağlamaya başladı. Taktik değiştirdi. Gönül alıcı yumuşak bir konuşma tarzını seçerek kocasını ikna etmeye çalıştı:

''Biliyorsun ki ben senin ayağının toprağıyım. Bedenim, canım, varım, yoğum hepsi senin. Senin emrindeyim. Bu şekil konuşmalarım yoksulluk yüzünden ve sabrımın kalmamasındandır. Senin rahatını düşünüyor, yoksul kalmanı istemiyorum. Sen benim canımsın. Her şeyimi senin yoluna feda edecek kadar, seni çok seviyorum. Senin iyiliğini istediğimden dolayı, benden ayrılıp uzaklaşmayı düşünmen ne kadar yanlış. Yine de bir hata yaptıysam özür dilerim.''

Kadın bu çeşit güzel ve tatlı sözler söylerken bir yandan da

ağlıyordu. Güzel kadının göz yaşları kocanın gönlüne tesir etti. Bedevî, ''Hanım, seni üzüp kırdımsa, özür diliyorum. Bilmeni isterim ki ben de Allah için seni çok seviyorum. Şimdi bana yoksulluktan kurtulmamız için ne çare düşündüğünü açıkça söyle.'' Kadın, ''Bağdat'taki halifeye git. Onun kapısı, ateşe tapana da müslümana da açık. İhtiyaç sahiplerine ihsanları dillere destan. Bereketli nisan yağmurları gibi herkes ondan faydalanır.'' Bedevî, ''Halifenin yanına varmak için bir bahane bulmamız lâzım. Eli boş gidilir mi?'' Hanımı, ''Halifeye bir testi tatlı yağmur suyu götür. Padişahın hazinesinde çok değerli malları vardır. Fakat böyle tatlı suyu yoktur.''

Hanımının teklifi adamın da aklına yattı. Hanımına,

''Sen testinin ağzını iyice kapat. Dışını güzel bir keçeye sarıp dik. Padişahım orucunu bu su ile açsın.Doğrusu dünyanın başka bir yerinde de böyle güzel su bulamaz'' dedi.

Bedevî ertesi gün yola düştü. Gece gündüz yol aldı. Testinin başına bir iş gelmesin diye de çok dikkat ediyordu. Sağ salim Bağdat'a ulaştı. Halifenin sarayını sorup, öğrendi. Sarayın kapısındaki görevliler kendisini güler yüzle karşıladılar. Ona, ''Yoksullar cömertlere, cömertler de yoksullara muhtaçtır'' gibi tatlı sözler söyleyip içeri aldılar. Görevliler bedevîye sordu: ''Ey Araplar'ın şereflisi, nereden geliyorsun? Yolculuğun nasıl geçti? Yorgun musun?'' Bedevî, ''Beni iltifatınızla sizler şereflendirirsiniz. Yüz çevirirseniz mahrum kalırım. Sultanın lutfunu ümit ederek, çölden gelmiş bir garibim.''

Bedevî, dinlenmiş yağmur suyu dolu testiyi görevlilere uzatarak, ''Bu yeşil ve yeni testiyle birlikte, içinde dinlenmiş tatlı yağmur suyu padişahıma hediyemdir. Bu armağanı padişaha götürün. Padişahımın ihsanıyla bir fakir yoksulluktan kurtulsun.''

Bedevînin bu safiyeti karşısında görevlilerin gülesi geldi. Gülmediler. Çünkü, padişahın güzel huyları bütün memurlarına da tesir etmişti.

Halife bedevînin hediyesini kabul edip teşekkür etti. Testiyi altınla doldurarak geri vermelerini emretti. Adamlarına, ''Çöl yolu uzun ve meşakkatlidir. Bu zavallıyı, Dicle nehri üzerinden gemiyle memleketine gönderin. Kestirme olur'' diye tembihledi.

Görevliler gemiye bindirmek için, bedevîyi Dicle nehrinin kenarına götürdüler. Bedevî taptatlı suyuyla gürül gürül akan Dicle'yi görünce çok utandı. Padişahın kendisine bir testi altın ihsan etmesinden çok, testiyle götürdüğü yağmur suyunu kabul ederek alicenaplık gösterdiği, incelik ve nezâket dolu davranışına hayran oldu.

***

Mevlânâ hazretleri, bu hikâyede geçen kişilerin neyi sembolize ettiğini kendisi açıklamıştır. Bedevî aklın, hanımı da nefsin sembolüdür. Nefis ve akıl iyiyi kötüden ayırt edebilmek için gereklidir. Bu ikisi topraktan yaratılmış olan beden evinde otururlar. Birbirleriyle gece gündüz mücadele ederler. Kadın, yani nefis devamlı beden evinin ihtiyaçlarını

dile getirir. Şeref ister, makam ister, giyecek ister, ekmek ister, sofra ister. Hikâyedeki kadının yaptığı gibi nefis de arzularına ulaşabilmek için değişik taktikler uygular. Bazan büyüklenir, bazan yüzünü toprağa sürer, bazan da tevazu gösterir.

Akıl cismanî arzu ve iştiyaklardan uzaktır. O Allah sevgisiyle ve Allah sevgisini kaybetmenin korkusuyla yaşar.

Bedevînin destisinden maksat sâlikin vücududur. İçindeki sudan murat sâlikin pek az olan amel ve ilmidir. Halife mürşid-i kamili temsil eder. Dicle nehri mürşid-i kâmilin sahip olduğu mârifetullahtır. Mürşid-i kâmilin sahip olduğu mârifetullah ilminden istifade etmek için, kapısına testisi boş olarak gitmek gerekir.

Avlanmaya Çıkan Aslan, Kurt ve Tilki

Bir gün, arslan kurt ve tilki avlanmak için dağa çıkarlar. Avlanırken birbirlerine yardım etmek için, aralarında sözleşirler.

Geniş arazide, yardımlaşma sayesinde daha çok av yakalayacaklardır. Aslanın kurt ve tilkiyle arkadaşlık yapmak zoruna gitse de, yoldaşlığını ikram ve lutuf olarak görür. İşleri rast gider. Bir yaban öküzü, bir dağ keçisi, bir de tavşan avlarlar. Avlarını kanlar içerisinde sürükleyerek ağaçlık bir su başına getirirler. İyice yorulmuşlar hem de iyice acıkmışlar. Özellikle kurtla tilkinin, ağzının suyu akmaya başlar, paylarını bir an önce almanın hırsı içerisindedirler. Ormanlar padişahının, bu avları adaletle paylaştırmasını beklerler.

Aslan, kurtla tilkinin açgözlülüklerini farkeder. Fakat sesini çıkarmaz. Yüzlerine gülerken, kendi kendine, ''Dağıtacağım paya, adaletime güvenmeyene ben ne yapacağımı bilirim'' diye düşünür. Aslan, ''Ey tecrübeli ve ihtiyar kurt, avladığımız hayvanları aramızda adaletli bir şekilde paylaştır. Yeni bir adalet ortaya koy. Vekilim sensin.'' Kurt, ''Padişahım! Sizin büyüklüğünüze, iri ve büyük olan bu yaban öküzü yakışır. Çevikliğinize ve semizliğinize uygun düşer. Keçi, orta boyda ve irilikte, o da bana uygun düşer. En küçüğümüz tilki olduğuna göre, avımızın en küçük parçası olan tavşan da onun hakkıdır'' der.

Aslan bu paylaştırma karşısında kızıp kükrer, ''Ey kurt! Nasıl paylaştırdığını pek anlayamadım. Ey kendini bilmez eşek! Yaklaş ve karşıma geç de bir daha söyle'' der. Yanına yaklaşınca bir pençe vurarak kurdu parçalar. Aslan tilkiye: ''Ey tilki! Şimdi bu avları adaletli bir şekilde sen paylaştır bakalım.'' Tilki önce aslanın önünde saygıyla eğilir, yer öper sonra, ''Bu semiz yaban öküzü, efendimizin kuşluk yemeğidir. Güne bunu yiyerek başlarsınız. Şu keçi de aziz padişahımıza, öğle yemeği için güzel bir yahni olur. Lutuf ve kerem sahibi sultanımızın akşam yemeğindeki çerezi de tavşan olsun'' deyince. Aslan, ''Ey tilki, adaletin ışığını sen yaktın. Tam hakça paylaştırdın. Söyle bakalım, bu taksimi kimden öğrendin?'' Tilki kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp kurnazca gülerek, ''Kurdun başına gelenlerden efendim, kurdun

başına gelenlerden'' der. Aslan, ''Alçak kurdun başına gelenlerden ibret alıp hikmetle davrandığın için, bütün avları sana bağışlıyorum'' diyerek tilkiyi ödüllendirir.

Paylaştırma işi önce kendisine verilmiş olsaydı, kurdun âkıbetine uğrayacak olan tilki, avların taksimini kurttan sonra yapmış olmaktan dolayı yüzlerce kere şükreder.

***

Bizler de, dünyaya sonradan geldiğimiz için şükredelim. Geçmiş kavimlerin helâk olma sebeplerinden ibret alalım. Tilki gibi kendimizi koruyalım. Âyet-i kerimede şöyle buyruluyor: ''Yeryüzünde gezin, dolaşın, peygamberlerini yalanlayanların sonunun ne olduğunu görün'' (Âl-i İmrân 3/37).

Sevgilinin Kapısı

Bir gün, bir âşık sevgilisinin kapısına giderek, kapısını çaldı. İçerideki sevgilisi: ''Kim o? '' Âşık: ''Kapıyı çalan benim.'' Bunun üzerine sevgili, ''Git kapımdan, senin içeriye girme zamanın daha gelmemiş. Benim aşk soframda hamlara yer yok'' diyerek kapıyı açmadı.

Kişiyi olgunlaştıran, nifaktan kurtaran, ayrılığın verdiği ıstıraptır. Sevgilinin kapısından geri çevrilen âşık, yollara düştü. Tam bir yıl ayrılık acısıyla yandı, sevgili hasreti çekti.

Ayrılık acısıyla piştikten sonra, sevgilinin evi etrafında dolaşmaya başladı. Cesaretini topladı. Sevgiliyi incitecek bir söz söylememe özenini göstererek, edeple kapının halkasını vurdu. Sevgili içeriden, ''Kapıyı çalan kim?'' diye sordu. Âşık, ''Ey gönlümü almış olan güzel! Kapıdaki sensin'' dedi. Sevgili, ''Mademki sen ben olmuşsun, gir içeri. Gönül evi dardır. İkiliğe ise, yer yoktur'' diyerek aşığı evine aldı.

Sûfîlerin Yeri

Padişahların meclislerinde, sol tarafa, yiğitler, pehlivanlar, kahramanlar oturur. Çünkü yiğitlik ve cesaret duygusunun yeri olan yürek, insan bedenin sol tarafındadır.

Hesap, kitap ve yazma işiyle uğraşanlar ile idareciler padişahın sağ tarafında otururlar. Kayıt tutmak, yazı yazmak, defter taşımak sağ elin işidir.

Sûfîlere ise padişahın karşısında yer verirler. Zira sûfîler, canın aynasıdır. Aynaya bakmak, karşısında olmakla mümkündür. Ayna ruhu parlatır, kalbi kuvvetlendirir.

Hz. Yusuf'un Dostu

Çok uzaklardan, şefkatli bir dostu Hz. Yusuf'a ziyaret için geldi. Misafiri oldu. Hz. Yusuf, çocukluk arkadaşıyla oturup sohbete başladı. Hz. Yusuf'un kardeşlerinin kıskançlığından, kuyuya atmalarından, zindanda geçen yıllardan, çekilen sıkıntıların sonunda ilâhî yardımın yetişmesinden, uzun uzadıya konuştular. Sonunda Yusuf aleyhisselâm misafirine

sordu: ''Dostun kapısına eli boş gitmek, değirmene buğdaysız gitmek gibidir. Bize ne hediye getirdin?'' Misafir utana sıkıla, ''Sana armağan getirmek için birkaç şeye baktım, fakat hiçbirini sana lâyık görmedim. Altın madenine, altın kırıntısı götürülemez. Denize bir damla su hediye verilmez. Sana gönlümü ve canımı getirdim desem, Kirman'a baharat satmaya gitmiş gibi olurum. Senin güzelliğinden başka, Mısır ülkesinin ambarında olmayan bir şey yok.

Ey gözümün nuru Yusuf'um! Sana armağan olarak ayna getirdim. Güneş gibi parlayan güzelliğine baktıkça, sevinir beni hatırlarsın. Zaten güzeller, hep aynaya bakar'' dedi.

Koltuğunun altından çıkardığı aynayı Yusuf'a sundu.

***

Cenâb-ı Hak mahşer gününde insanlara, ''Kıyamet günü için, ne armağan getirdiniz?'' diye soracak. Eğer o güne inanıyorsan, inkâr etmiyorsan, neden hazırlık içerisinde değilsin?

Azıcık olsun yemeyi içmeyi bırak da Hak'la buluşacağın gün için bir armağan hazırla. Geceleri az uyuyanlara katıl. Seher vakti günahlarının bağışlanmasını dileyenlerden ol.

Sağırın Hasta Komşusunu

Ziyaret Etmesi

Komşuluk ilişkilerine ve insanlığa önem veren bir zat, tanıdığı bir sağıra, komşusunun hasta olduğunu haber verdi. Bunun üzerine o sağır, komşusunun hatırın sorması gerektiğini, fakat bu sağır kulakla nasıl yapacağını düşündü. Kendi kendine, ''İnsan hasta olunca sesi de zayıflar. Komşudur gitmek lâzım. Fakat, söylediklerini bu kulakla duymam mümkün değil. En iyisi dudakları kıpırdayınca söylediklerini tahmin eder, ona göre konuşurum'' dedi.

Ziyarete gittiğinde komşusuyla arasında şöyle bir konuşma geçebileceğini düşünerek, hazırlık yaptı.

''Ey benim dertli komşum! Nasılsın?'' derim. O da bana, ''İyiyim, hoşum'' der. Ben, ''Allah'a şükürler olsun'' derim. Sonra ne tür yemekler yediğini sorarım. O da herhalde bana, ''Şerbet içtim veya mercimek çorbası yedim'' der. Ben de, ''Afiyet olsun'' dedikten sonra, tedavi için hangi doktorun geldiğini sorarım. O, ''Filan hekim'' deyince, ''O doktorun ayağı çok uğurludur. İşini bilen biridir. İyi ki onu çağırmışsınız. O doktorla hastalığın iyileşti sayılır'' derim.

Sağır kafasında kurguladığı bu senaryoya göre komşusunun ziyaretine gitti. Selâm verip bir köşeye oturduktan sonra, ''Nasılsın komşum?'' diye sordu. Hasta, ''Çok fenayım, ölüyorum.'' Sağır, ''Allah'a şükürler olsun'' deyince, hastanın canı sıkılır. Komşusunun bu sözü onu kırar. Şükrün sırası mı diye düşünürken, sağır sorar: ''Ne yiyorsun?'' Hasta o kızgınlıkla, ''Zehir zıkkım'' diye cevap verir. Sağır yine önceden tasarladığı gibi tebessüm ederek: ''Afiyet olsun'' der. Bunun üzerine hasta iyice sinirlenir, fakat belli etmez. Sağır sormaya devam eder: ''Tedavi için hangi hekim geliyor?'' Artık dayanamayan hasta bütün öfkesiyle, ''Kim gelecek? Azrâil

geliyor. Sen nasıl komşusun? Defol git başımdan'' diye bağırır. Bunun üzerine sağır olanca sakinliğiyle, ''O mu geliyor? Onun ayağı çok uğurludur. Sevin neşelen. Hastalığın iyileşti sayılır'' diye cevap verir.

Hasta, böyle bir komşusu olduğu için çok üzülür. ''Meğer biz bu komşuyu tanıyamamışız. Can düşmanımızmış'' diye düşünür. Sağır, bir müddet sonra müsaade isteyerek kalkar ve komşuluk hakkını ödediğini düşünerek sevinçle komşusunun evinden ayrılır.

Sağır vazifesini yapmanın mutluluğuyla evine giderken hasta komşusu, onun hakkında, ''Hasta ziyareti hatır sormak, gönül almak için yapılır. Adam hatırımızı kırdığı gibi, hastalığımızı artırdı'' diye düşünmektedir.

***

Sağır, komşusunu Allah rızâsı için değil, âdet yerini bulsun diye ziyaret ediyor. Sevap işlediğini zannederek ayrılıyor. Halbuki, komşusunu teselli edemediği gibi, dostluklarının bozulduğunun farkında değil.

Bunun gibi kulun ihlâsla yapmadığı ameller de Allah katında aynı neticeyi verir. Gösteriş olsun diye yapılan işler, kulu gizli şirke düşürebilir. Sevap yerine günah kazandırır.

Rumlar'la Çinliler'in Resim Yarışması

Çinliler, ''En iyi resmi ve nakışı biz yaparız'' iddiasında bulundular. Rumlar da, ''Hayır, bu konularda bizim üstümüzde kimse yoktur. Ustalığımız daha üstündür'' dediler.

Her iki tarafın iddiaları, adaleti ile bilinen bir padişahın kulağına gitti. Padişah, ''Bu konuda sizleri imtihan edeceğim. Bakalım hangi taraf iddiasında haklı çıkacak? Göreceğiz'' dedi.

Rum ve Çin ülkesinin ressamları, yarışma için hazırlıklarını yaptılar. Çinli ressamlar, ''Bize bir oda verin, siz de bir oda alın. Her grup kendi çalışma odasında sanatını ve hünerini göstersin. Sonunda padişah gelip, ortaya çıkan eseri değerlendirsin'' dediler.

Kapıları karşı karşıya olan iki odadan biri Çinli sanatkârlara, diğeri Rum diyarının sanatkârlarına verildi.

Çinliler padişahtan yüz çeşit boya istediler. Padişah hazinesini sanatkârların emrine verdi. Çinliler'in istediği boya malzemeleri her sabah kendilerine verildi. Sanatkârlar da bütün titizlikleriyle bu boyalarla çeşitli resimler ve süsler yaptılar. Nakışlar işlediler. Rum ülkesinin ressamları ise, ''Pas giderilmeden boya bir işe yaramaz. Resim yapılmaz diyerek'' her tarafı güzelce cilâladılar, parlattılar. Bütün duvarlar gökyüzü gibi sade ve temiz oldu.

Çinliler resimlerini yapıp bitirdiler. Kendilerine çok güveniyorlardı. Sevinç ve neşelerinden eğlenceler düzenlediler.

Bu durum padişaha haber verildi. Padişah önce, Çinli ressamların çalışma yaptığı odaya girdi. Resim ve nakışlarına baktı.Bütün yapılanlar hârikulâde, çok güzeldi. Resimlerdeki

incelik ve güzelliğe hayran oldu.

Çinli ressamların yanından takdir hisleriyle ayrılan padişah, Rum diyarının ressamlarının çalıştığı odaya geçti. Rum ressamlar, iki oda arasındaki görüntüyü engelleyen perdeyi kaldırdılar. Çinli ressamların binlerce boyayla, günlerce emek vererek yapmış olduğu resimler, bu odanın cilâlanmış duvarlarına yansıdı. Çinli ressamların odasındaki süs ve resimler, daha parlak bir biçimde bu odanın duvarlarındaydı.

Rum diyarı ressamlarının çalışma yaptıkları oda, Çinli ressamların odasından çok daha güzeldi. Bu odanın, seyredenlerin gözlerini yuvalarından dışarıya çıkartacak, muhteşem bir güzelliği vardı.

Böylece Rum diyarının ressamları, iddialarında haklı çıktılar. İmtihanı kazandılar.

***

Bu hikâyede Çinli ressamlar zâhirî ilim ehlini temsil eder. Rum diyarının ressamları ise sûfîlerdir. Hak âşığı sûfîler, Allah'ın zikriyle, ibadetlerle, iyiliklerle gönül aynasını parlatırlar. Aynanın kiri ve pasının cilalanarak temizlenmesi; cimrilikten, hırstan ve kinden arınmaktır. Düşünce ve duyguların ağırlığından kurtulup, irfan denizinin aydınlığına ulaşmaktır.

Lokman ve Köleler

Lokman Hekim'in Kur'an'da ismi geçer. Peygamber olup olmadığı bilinmeyen üç kişiden biridir (Üzeyir, Zülkarneyn ve Lokman). Habeşli veya zenci olduğu, memleketinden getirilip köle olarak İsrâiloğulları'na satıldığı rivayet edilmiştir.

Lokman Hekim efendisinin hizmetindeyken, diğer köleler tarafından çok kıskanılırdı.

Bir gün, efendisi Lokman'ı diğer kölelerle birlikte bahçeye gönderdi. Vazifeleri, bahçeden topladıkları meyveleri efendilerine getirmekti. Köleler topladıkları meyveleri yağma eder gibi büyük bir iştahla yediler.

Efendilerinin yanına varınca da, ''Meyvelerin hepsini Lokman yedi'' dediler. Bunun üzerine, efendi Lokman'a kızdı, söylendi. Lokman efendisinin kızgınlığının sebebini araştırıp anlayınca dedi ki: ''Ey kerem sahibi olan efendim! Kölelerin hakkında bir karar vermeden önce, onları bir imtihan et. Hepimize bol bol sıcak su içir. Sen atlı, biz yaya olarak kırda koşalım. O zaman, meyveleri kimin yediği anlaşılır ve hakkımızda doğru kararı verirsin.''

Efendisi Lokman'ın dediği gibi yaptı. Sonra onları kırda aşağı yukarı koşturdu. Köleler yorgunluktan kusmaya başladılar. Yiyip içtiklerini çıkartınca, kimin yalancı olduğu ortaya çıktı.

***

Aynaya beni çirkin gösterme demen fayda vermez. Teraziye ne koyarsan onu tartar. Kıyamet günü de, Allah bütün gizlediklerimizi güzel çirkin demeden ortaya dökerek, hesap görür.

Hz. Ömer Zamanında Çıkan Yangın

Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Medine'de büyük bir yangın çıktı. Ateş taşları dahi, kuru odun gibi yakıyordu. Binaları ve evleri saran ateş havada uçan kuşların kanatlarını tutuşturuyordu. Şehrin yarısı alevlere teslim olmuştu.

Ateşe kova kova su verilmesine rağmen bir faydası olmuyor, ateş inadına artarak devam ediyordu. Halk yangını söndüremedi. Çaresiz kalınca koşarak Halife Hz. Ömer'in yanına gitti.

''Yâ Ömer! Bu yangın su ile sönmüyor'' dediler. Hz. Ömer, ''O ateş Allah'ın işaretlerindendir. Alevleri böyle coşturan sizin cimriliğinizdir. Suyu bırakın da yoksullara yardımda bulunun. Cimrilikten tövbe edip, cömert olun'' dedi. Halk, ''Yâ Ömer! Bizim kapımız herkese açıktır. Yardım etmekten hoşlanan cömert kişileriz'' deyince; Hz. Ömer, ''Siz verdiğinizi, Allah için vermiyorsunuz. Gayeniz gösteriş yapmaktır. Yerleşmiş bir geleneğiniz var. Âdet yerini bulsun diye yardım ediyorsunuz. Allah'ın kabul edip etmeyeceğinden çekinerek, korkarak bağışlanmayı dileyerek verin ki, Allah size merhamet etsin'' dedi.

***

Yardım ve sadaka, Allah rızâsı için gerçek ihtiyaç sahiplerine verilmelidir. Haram işlerde harcayacak olana, yardım verilmemelidir. İhlâsla erbabına yapılmayan yardımlar, belâyı defetmez.

Hz. Ali'nin İhlâsı

Hz. Ali savaş sırasında, altına aldığı bir düşmanı öldürmek üzereydi. Tam o sırada, düşmanı yüzüne tükürdü. Bunun üzerine Hz. Ali düşmanını bıraktı, öldürmekten vazgeçti. Ayağa kalktı. Düşmanına, ''Seni bağışlıyorum, serbestsin'' dedi. Düşmanı olan savaşçı bu duruma şaşırarak,

''Beni öldürmekten seni vazgeçiren sebep nedir?'' dedi. Hz. Ali şöyle cevap verdi: ''Kılıcımı Allah yolunda ve O'nun rızâsı için kullanırım. Nefsim için değil. Sen savaşırken yüzüme tükürünce, nefsime ağır geldi. Sana kızdım. O kızgınlıkla seni öldürseydim, nefsimin intikamını almış olacaktım. Allah için öldürmüş olmayacaktım.''

Hz. Ali'nin düşmanı bu sözleri duyunca gönlünde Hakk'ın nuru parladı ve imana geldi.

Bu olay üzerine, o yiğidin kabilesinden elli kadar kişi de müslüman oldu. Bu asil ve ince davranış, insanları İslâm'la şereflendirdi.

***

İhlâs ve sevgi kılıcı, çelik kılıçtan daha keskindir. Orduları dize getirir.

Peygamber Efendimiz buyuruyor: ''Kim Allah için sever, Allah için öfkelenir, Allah için verir, Allah için vermezse, şüphe yok ki, o müminin imanı kemal bulmuştur'' (Feyzü'l-Kadîr, 4/29).

İKİNCİ CİLT

Kaşındaki Beyaz Kılı Ay Sanan Adam

Hz. Ömer'in halife olduğu zamanlarda, ramazan ayının vakti geldi. Birkaç kişi hilâli gözetlemek için dağa çıktı. Aralarında Hz. Ömer de vardı.

Oruç ayının başladığını ilân edecek olan yeni ayı, görmenin heyecanı içindeydiler. İçlerinden biri, ''Yâ Ömer! İşte hilâl, şurada'' dedi. Hz. Ömer bunun üzerine gökyüzüne dikkatlice baktı. Fakat hilâli göremedi. Hilâli gördüğünü söyleyen adama, ''Gökyüzünü senden daha iyi görüyorum. Ben hilâli göremedim. Sen ellerini ıslayıp yüzünü bir sıvazla da, ondan sonra bak bakalım. Hilâli görebilecek misin?''

Adam söylenileni yapınca, ''Demin gördüğüm hilâl, şimdi yok oldu'' dedi. Hz. Ömer, ''Kaşından kıvrılan bir kıl gözünün önüne geldi. O kıl seni yanılttı'' dedi.

***

Vücudundaki bütün eğrilikleri düzeltip doğru ol. Doğru bildiğin yolda, haksızlığa boyun eğme. Dürüst olmayan kişilerle yapılan dostluk, aklı karıştırır, insanı yanlışa sevkeder.

Yılan Çalan Hırsız

Hırsızın biri, yılan oynatıcısının sandığını çaldı. Ahmak hırsız, çok değerli bir şey çaldığını düşünerek seviniyordu. Sandığın kapağını açınca, yılan hırsızı soktu. Yılan kendini çalanı inlete inlete öldürdü.

Yılancı, kaybolan yılanını bulmak için hırsızın peşine düştü. Bir yandan da, yılanına kavuşmak için rabbine dua ediyor, yardım diliyordu. Yılancı böyle gezerken, hırsızın ölüsüyle karşılaştı. Hırsızı, çaldığı yılanın zehirleyip öldürdüğünü görünce, ''Bizim yılan hırsızı temizlemiş. Hırsızı bulayım, yılanımı geri alayım diye dua ediyordum. Allah'a şükürler olsun ki, o duam kabul edilmedi. Yılanımın çalınması zarar değil kârmış'' diye düşündü.

***

Nice dualar vardır ki dua edenin aleyhinedir. Kişinin zararına ve helâkine sebep olacak bu duaları, rabbü'l-âlemîn kereminden ve merhametinden kabul etmez. Kul ise, dualarının kabul ommadığını sanır.

Ahmak Kişi ve İsâ Ruhullah

Her nasılsa ahmağın biri, İsâ aleyhisselâma yol arkadaşı oldu. Beraber yürürlerken, bir hendeğin içinde bazı kemikleri gören bu adam Hz. İsâ'ya, ''Ey yol arkadaşım! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana da öğret. Yararlı bir insan olayım. Ölülerin kemiklerini dirilteyim.'' Hz. İsâ, ''Sus, o senin yapacağın iş değildir'' dedi. O adam, ''Yâ nebiyallah! Madem ism-i azama, ben lâyık değilim. Sen oku da şu kemikler dirilsin.'' İsâ

aleyhisselâm adamın bu talebinden rahatsız olur. Israrcılığından canı çok sıkılır. Yine de isteğini yerine getirir. Kemiklere ism-i azamı okur.

Dirilen kemiklerin arasından siyah bir aslan çıkar. Adama bir pençe vurup öldürür. Aslan, adamın başını kopartıp parçaladığında, beyninin ceviz büyüklüğünde olduğu görülür.

Hz. İsâ aslana sorar: ''Neden bu adamı öldürdün?'' Aslan, ''Sen ondan rahatsız olduğun için'' der. Hz. İsâ, ''Peki, kanını niye içmedin?'' Aslan, ''Birincisi, onun kanı benim rızkım değildi. İkincisi, onu öldürmem, avlanıp yemek için değil, ibret içindi'' der.

***

O aptal kişi İsâ Ruhullah gibi bir peygamberi buldu. Fakat kendini diriltmeyi düşünmeyerek fırsatı kaçırdı. Canının derdine derman aramadı. Nefsinin arzusuna uyarak, kendisine bir faydası olmayan işe merak sardı. Belâsını da buldu.

Sûfî ile Hizmetçi

Bir sûfî seyahate çıktı. Dönüp dolaşırken, bir gece yolu bir tekkeye uğradı. Orada misafir oldu. Hayvanını ahıra bağladı. Kendisi de başköşeye geçip oturdu. Tekkedeki diğer dervişlerle birlikte tasavvufî edeplere göre, ilâhî feyzi talep ettiler. Zikir ve sohbet bittikten sonra sûfîye sofra kurdular. Yemeği görünce, sûfînin aklına hayvanı geldi. Hizmetçiye, ''Ahıra git, hayvana saman ve arpa ver'' dedi. Hizmetçi, ''Eskiden beri bu işler benim işim. Söylemenize bile gerek yok'' dedi. Sûfî, ''Arpayı ıslatıp ver. Hayvancağız yaşlıdır, dişleri kesmez'' dedi. Hizmetçi, ''Lâ havle... Gereksiz konuşuyorsun. Tarif ettiğin şeyleri herkes benden öğrenir'' dedi. Sûfî, ''Önce sırtından semeri al, yaralarına da merhem sür'' dedi. Hizmetçi, ''Lâ havle... İşimi bana tarif etme. Ben senin gibi yüz binlerce misafir ağırladım'' dedi. Sûfî, ''Eşeğime su vermeyi de unutma. Yalnız verdiğin su ılık olsun'' dedi. Hizmetçi, ''Lâ havle... Artık senden utanıyorum'' dedi. Sûfî, ''Arpasına da azıcık saman karıştır'' dedi. Hizmetçi, ''Lâ havle... Efendi, sözü kısa kes'' dedi. Sûfî, ''Eşeğimin yattığı yerleri de güzelce bir süpür. Taş ve gübrenin üzerine yatmasın. Yattığı yer ıslaksa biraz kuru toprak dök'' dedi. Hizmetçi, ''Lâ havle... Baba, yetti artık. İşi bilen kimseye tavsiyeye gerek yoktur'' dedi. Sûfî, ''Kaşağı ile sırtını güzelce tımar etmeyi de unutma'' dedi. Hizmetçi, ''Baba, artık utan. Biz işimizi biliyoruz. Hemen arpa ve saman getirmeye gidiyorum. Sen keyfine bak, eşeğini bana bırak'' dedi.

Hizmetçi sûfîyi yatırdı. Uykusu ile baş başa bıraktı. Ne eşeğe baktı ne de ahıra uğradı. Ortalıkta külhanbeyi gibi dolaşan arkadaşlarının yanına gitti. Sûfînin eşeği için istediklerini anlatıp gülüştüler. Sûfiyle alay ettiler.

Sûfî ise, yol yorgunu olduğundan hemen uykuya daldı. Gece boyunca eşeğiyle ilgili kötü rüyalar gördü. Bazan eşeğini kurtlar parçalıyor, bazan da eşeği bir kuyuya ya da çukura düşüyordu.

Bir ara hafakanlar içersinde uyandığında ahıra gidip eşeğini

kontrol etmek istedi, fakat dervişler evlerine çekildiğinden tekkenin bütün kapıları kapalıydı. Yapacak bir şey yoktu. Şöyle düşünerek kendini sakinleştirdi.''Bu hizmetçi bizimle aynı sofraya oturup yemek yedi. Aynı sofraya oturanlar birbirini aldatmaz.''

Sûfî bu vesveseler içinde uyurken eşeğin durumu çok kötüydü. Yol yorgunluğunun yanında bütün geceyi aç olarak geçirdi. Sırtındaki palanı ters dönmüş, taş toprak içerisinde ıstırap çekiyordu.

Sabah olunca, insafsız hizmetçi ahıra geldi. Eşeğin palanını düzeltti, ucu sivri bir sopayla birkaç kere dürttüğü eşek, can acısıyla yerinden doğruldu.

Sûfî eşeğine binip kervana katıldı. Yola koyuldu. Biraz sonra bütün gücünü yitiren eşek, adım başı yüzüstü yere kapaklanmaya başladı. Herkes eşeğin hasta olduğunu sandı.

Biri eşeğin kulağını burdu, biri damağında yara var mı diye baktı. Diğeri nallarının arasına taş girip girmediğini kontrol etti. Bir başkası da gözünde leke var mı diye araştırdı. Hiçbir şey bulamayınca sûfîye sordular: ''Ey sûfî! Hani sen eşeğinin sağlamlığıyla övünüyordun? Ne oldu buna?'' Sûfî,

''Eşek bütün gece lâ havle' yediği için bu duruma düştü. Eşeğin geceleyin yemi yiyeceği lâ havle' olursa, gece yaptığı tesbihin secdesini gündüz yapar.''

***

Bu kıssada sûfî Allah yolunu talep eden kişidir. Eşek onun nefsidir. Hizmetçi, nefsi terbiye edecek olan şeyhtir, mürşiddir.

Gerekli olgunluğa ulaşamamış, dünyalık bazı menfaatler için insanları aldatan sahte şeyhlere karşı dikkatli olmak gerekir. Sahte şeyhlerin peşinden gidenler, hikâyedeki eşek gibi ilâhî feyizden yana aç kalırlar. Hem de tasavvuf yolunda ilerlemek şöyle dursun, her adımda yere tökezleyip düşerler.

Padişahtan Kaçan Doğan Kuşu

Padişahlardan birinin, çok güzel bir doğanı vardı. Bu kuş bir gün, saraydan kaçtı. Çocuklarına çorba yapmak için un eleyen, yaşlı bir kocakarının kulubesine girdi. Kocakarı, iyi bir cins olan bu güzel doğanı yakaladı. Kocakarı, ''Zavallı kuş! Sana iyi bakmamışlar. Kanatların fazla büyümüş, tırnakların da uzamış'' dedi.

Doğanı bağlayarak kanatlarını kısalttı, tırnaklarını kesti. Yemesi için de önüne saman koydu. Bir yandan da, ''İşi bilmeyenler seni hasta eder, anneciğin sana çok güzel bakıp büyütecek'' diyordu.

Padişah doğanını aramaya çıktı. Akşama doğru kocakarının bulunduğu kulubeyi buldu. Birdenbire doğanını o halde görünce, çok üzüldü, hüzünlendi.

Padişah doğanına, ''Bu, senin bize olan vefasızlığının cezasıdır. Her türlü ihtiyacın karşılandığı halde, tutulduğun saraydan kaçıp, bu kötü kulübeye neden girdin? Başına gelenleri de hak ettin'' dedi.

Padişah bunları söylerken, doğan kırık kanadını padişahın eline sürerek hal dili ile, ''Ben yanlış yaptım, suç işledim'' demek istiyordu.

***

Cahil, sevgisi ile de zarar verir. İyilik yaptığını zannederek, büyük kötülüklere sebep olur. İnsan yaratılışı gereği, hata yapabilir. Hatada ısrar etmeyerek, tövbe etmelidir. Candan tövbe edenleri, Cenâb-ı Hak affeder. Yeter ki kul samimi olsun. Göz yaşlarıyla birlikte dua ve iltica etsin.

Cömert Şeyh

Şeyh Ahmed b. Hadraveyh hazretleri, cömertliği ile bilinirdi. Bu yüzden de hep borçlu yaşadı. Zenginlerden borç aldığı paraları, fakirlere ve kimsesizlere dağıtırdı.

Borç ile bir tekke yaptırdı. Tekkesini, canını, malını, her şeyini Allah yolunda harcardı. Zenginlerden alıp, yoksullara dağıtma işinde bir görevli gibi çalışırdı. Borçlarını da kendisine ummadığı yerden gelen hediyelerle öderdi.

Hayatını bu şekilde ihtiyaç sahiplerine hizmetle devam ettiren Şeyh Ahmed hazretleri, bir gün hastalandı. O sırada, 400 dinara yakın borcu vardı. Ölüm derecesinde hasta olduğunu duyan alacaklıları, hemen başına toplandı. Şeyhin durumunu görünce, paralarından ümit kesen alacaklılar suratlarını astılar. Şeyh kendi kendine, ''Şunların haline bak. Allah'ın hazinesinde benim 400 dinarımı ödeyecek altın yokmuş gibi davranıyorlar'' diyordu.

O sırada, dışarıda helva satan bir çocuğun sesi duyuldu. Şeyh hizmetindeki müridine, dışarı çıkıp helvacı çocuğun tepsisindeki helvanın hepsini satın almasını gizlice emretti. Hizmetçi sûfî dışarı çıkıp, helvacı çocukla pazarlık yaptı. Yarım dinara helvanın hepsini satın aldı. Helva kabını getirip şeyhin yanına koydu. Şeyh alacaklılara, ''Buyrun helva yiyin, afiyet olsun'' dedi. Alacaklılar helvayı yiyip bitirdiler. Helvacı çocuk boş tepsiyi eline alıp şeyhten helvanın ücretini istedi. Hasta yatağından şeyh, ''Ben nasıl para vereyim? Ölmek üzere olan borçlu biriyim'' dedi.

Çocuk, bu cevap üzerine elindeki tepsiyi yere vurarak ağlayıp bağırmaya başladı. Aldatıldığını düşünerek, ''Ayağım kırılsaydı da bu tekkenin kapısından geçmeseydim'' dedi.

Çocuğun feryatları, çevredeki hayırlı hayırsız diğer insanları da oraya topladı. Alacaklıların da bu duruma canları sıkıldı. İleri geri söylenmeye başladılar. Şeyhe, ''Bizim canımızı yaktın, malımızı yedin, yetmiyormuş gibi çocuğa da haksızlık yapıyorsun'' dediler.

Çocuk ikindi vaktine kadar tekkede ağlayıp durdu. Şeyh onun ağlamasıyla hiç ilgilenmiyor, gözlerini kapatmış, yorganının altına büzülmüş yatıyordu.

İkindi namazı vakti geldiğinde, hizmetçi elinde bir tabakla içeri girdi. Tabağı şeyhin yanına bıraktı. Şeyh, hizmetçiye tabağı alacaklılara vermesini söyledi. Hizmetçi getirdiği

tabağı alacaklıların önüne koydu. Tabağın örtüsünü kaldırdıklarında, herkes hayretler içinde kaldı. Tabağın içinde, şeyhin borcu olan 400 dinar bulunuyordu. Diğerleriyle birlikte helvacı çocuğun parası da özel olarak gelmişti.

Bu durumu gören alacaklılar, şeyh hakkında yaptıkları kötü zandan utandılar, pişman oldular. Şeyhin ellerine sarılıp helâllik istediler.

''Ey büyük şeyh, bu ne hikmettir? Bu işin sırrı nedir? Bize anlat'' dediler.

Bunun üzerine şeyh, ''Borcumun ödenmesini Allah'tan istedim. O da bana, doğru yolu gösterdi. O paranın gelmesi, çocuğun ağlamasına bağlıydı. Helvacı çocuğun masumane ağlaması, rahmet denizini coşturdu. Alacağınızın ödenmesine vesile oldu.''

***

Bütün insanlar Allah'ın af ve merhametine muhtaçtır. Bizi bağışlaması için, rabbimize sığınmalıyız. O'na canı gönülden sığınmanın yolu da pişmanlık göz yaşlarıdır. Kulun bütün içtenliğiyle ağlaması, rabbü'l-âlemînin rahmetine vesile olur.

Zâhidin Gözleri

Devamlı ibadetle meşgul olan, ağlayıp göz yaşı döken bir zâhide, arkadaşı, ''Vücudunun hakkını da korumak lâzım. Ağlamaktan gözlerini kaybedeceksin'' dedi. Zâhid cevap verdi: ''Gözün iki hali vardır. Ya ilâhî güzellikleri görür ya da görmez.''

Göz hakkın nurunu görüyorsa, maksat ele geçmiş demektir. Bozulması, az veya çok görmesi önemli değildir. Çünkü insanın Allah'a ulaşması, rızâsını kazanması sonucunda, iki gözünü kaybetmesinin bir değeri yoktur. Yok eğer bu göz, Allah'ın nurunu göremeyecekse, böyle isyankâr bir gözün görmesinden, kör olması daha iyidir.

Öküzün Yerine Geçen Aslan

Köylünün biri, çok sevdiği öküzünü ahırına bağladı. Gece olunca, aslan gelip öküzü yedi. Karnını doyurmanın getirdiği rehavetle, öküzün yerine yattı.

Köylü gece vakti ahıra geldi. Her taraf karanlık olduğu için eliyle yoklayarak öküzünü aramaya başladı. Aslanı bulunca öküzünü bulduğunu zannetti. Sevinçle sağını solunu okşamaya başladı.

Bunun üzerine aslan, ''Eğer ortalık aydınlık olsaydı, beni korkusuzca okşayan bu adamın ödü patlar, yüreği kan kesilirdi. Beni öküzü zannettiği için böyle rahat rahat okşayıp, seviyor'' diye düşündü.

***

Nefsini tanımayan, hilelerini bilmeyen kişi gece karanlığında öküzünü sevdiğini zanneden kişi gibidir. Aslanın bir vuruşta insanı parçaladığı gibi, nefsânî arzular da insanı cehenneme

götürür.

Mürşid-i kâmil aydınlığı temsil eder. İnsanın nefsini tanıyıp, terbiye etmesine vesile olur.

Misafirin Eşeği

Sûfînin biri, seyahati sırasında bir tekkeye misafir oldu. Kendi eliyle eşeğini ahıra bağladı. Güzelce yemini suyunu verdi. İşini başkasına bırakmadı.

Bu tekkenin sûfîleri çok yoksuldu. Toplanıp aralarında misafire ne ikram edeceğiz diye konuştular. Misafirin eşeğini satmaktan başka çarelerinin olmadığına karar verdiler. Eşeği pazar yerine götürüp sattılar. Parasıyla yicek bir şeyler aldılar.

Tekkenin mumlarını yaktılar. Akşama ziyafet ve semâ olduğunu ilân ettiler.

Misafir uzak yoldan gelmişti, yorgundu. Tekkedekiler onu güzelce dinlendirdiler. Akşam olunca yemeğe davet ettiler. Birbirinden güzel sözlerle kendisine iltifat edip, saygı gösterdiler.

Yemekten sonra semâ başladı. Misafir sûfî, kendine gösterilen sevgi ve ilgiye karşılık vermek için tekkedekilerin coşkusuna katıldı.

Mutfaktan tüten duman, yerden kalkan toza karıştı. Sûfîlerin aşk ve muhabbetle dönmeleri ortalığı birbirine kattı.

Semâ□ın sonuna doğru, çalgıcı ağır aksak bir makamla çalgısını çalarak, ''Eşek gitti, eşek gitti'' demeye başladı. Sûfîler hararetle bu tempoya uydular. Bir yandan ayaklarını vururken, diğer yandan ellerini çırparak, hep bir ağızdan seher vaktine kadar, ''Ey oğul eşek gitti, eşek gitti'' diye tempo tuttular. Misafir sûfî de onların heyecanına ayak uydurmaya çalışıyordu.

Semâ bitti, meclis dağıldı. Herkes evine çekildi. Tekke boşaldı.

Sabahleyin sûfî, eşeğine yüklemek için eşyasını odasından dışarı çıkardı. Yola çıkmak için hazırlıklarını yaptı. Eşeğini almak için ahıra gittiğinde bulamadı. Kendi kendine, ''Akşam pek az su içmişti. Herhalde tekkenin hizmetçisi suya götürmüştür'' dedi. Hizmetçi geldiğinde sordu: ''Eşek nerede?'' Hizmetçi, ''Bu ne biçim soru? Akşamdan beri eşek gitti diye bağırmıyor musun?'' Sûfî, ''Ben, eşeğimi sana emanet etmiştim. Koruman gerekirdi'' dedi. Hizmetçi, ''Sûfîlerin hepsi üzerime çullandı. Onlarla baş edemezdim. Zorlayıp aldılar'' dedi. Sûfî, ''Peki, bana niye haber vermedin?'' dedi. Hizmetçi, ''Vallahi defalarca geldim, ama sen eşek gitti lafını hepsinden daha coşkulu söylüyordun. Haberin vardır diye düşündüm. Hatta ne kadar tevekkül ehli, ârif bir sûfî diye takdir ettim'' dedi. Sûfî, ''Sûfîler gerçekten aşkla söylüyorlardı. Onları taklit etmek, bana da büyük zevk verdi. Fakat sonuçta eşeğim elden çıktı. Bilinçsizce yaptığım taklit, bana pahalıya mal oldu'' dedi.

***

Yemek hırsı, zevke düşkünlük, insanın aklını körleştirir.

Doğruyu bulmasına engel olur. Tasavvufun şekli ve zevkleriyle oyalanmak sûfînin ilerlemesini durdurur.

Müflis Adam

Malsız, mülksüz, evsiz, barksız bir adam vardı. Aç gözlü ve arsızdı. Aynı zamanda insanları aldatırdı. Kadı buna ceza verdi. Hapishaneye koydu.

Kısa zamanda oradakileri de kendinden bıktırdı. İnsanlık şerefini ayaklar altına alan bu adam, çağrılmadığı halde, sinek gibi her sofraya dalardı. Altmış kişinin yiyeceğini tek başına yerdi. Selâmsız, sabahsız, yüzsüzlükle oturduğu sofrada, hiç kimsenin bir lokma yemesine fırsat vermezdi.

Zindandakiler bu durumu kadıya şikâyet ettiler:

''Ya bu rezil adamı buradan al ya da bunun yemeğini ayrı olarak gönder.''

Kadı durumu inceleyince, hapishanedekilerin haklı olduğunu anladı. O adamı huzuruna çağırtarak,

''Bu zindandan çık git. Evinde otur.'' Adam, ''Hapishane benim için cennet gibi. Eğer beni oradan çıkartırsan, yokluktan, yolsuzluktan ölürüm'' dedi.

Kadı bu adamın kötülüğünü ve hiçbir şeyinin olmadığını, bütün şehirde bilinmesine karar verdi.

Tellâlları çağırdı: ''Kimse ona bir şey satmasın. Bir kuruş bile olsa, borç vermesin. Bu adamı dava etmek için gelenlerin, davasına bakılmayacaktır. Bütün şehri gezdirin, herkese duyurun'' dedi.

Odun satan birinin devesine bu sahtekârı bindirip, akşama kadar dolaştırdılar.

Akşam olunca oduncu, ''Sabahtan beri deveme bindin. Deve için, bir avuçluk saman parası ver'' dedi. Adi herif, ''Şehirdeki bütün canlı cansız ne varsa, hepsi benim ne mal olduğumu öğrendi. Sen öğrenemedin mi? Bu vakte kadar devenle, benim müflis biri olduğumu duyurmak için dolaştık. Haydi yürü git evine'' dedi.

***

Bu hikâyedeki tellallar, enbiya ve evliyalardır. Müflis adam dünyadır. Deveci de gaflet ehli insanları temsil etmektedir.

Enbiya ve evliya, insanların geçici dünya zevklerine dalmamalarını öğütler. Gaflet içerisindeki insanlar, onların nasihatlerine kulak asmaz, dünyadan fayda umarlar.

Hintli Köle

Hintli bir köle vardı. Efendisi ile aralarında anlaşmazlık çıktı. Köle efendisine çok öfkelendi. Efendisine zarar vermek istedi. Hemen evin damına çıkıp, baş aşağı atladı. Kendini öldürdü.

***

Enbiya ve evliyayı kabul etmemek; hastanın doktora, çocuğun

öğretmenine itiraz etmesine benzer. Böyle bir davranışta bulunan kimse, sonuçta kendine zarar verir.

Padişahın Köleleri İmtihanı

Bir padişah ucuza iki köle satın aldı. Görünüşü düzgün olan köleyi yanına çağırarak sohbete başladı. Padişah, insanın, dilinin altında saklı olduğunu biliyordu. Padişah konuştuğu köleyi zeki ve tatlı dilli buldu.

Diğer köleyi yanına çağırınca, dişlerinin kapkara, ağzının da koktuğunu farketti. Konuşması da pek düzgün değildi.

Padişah güzel yüzlü köleyi, hamama gönderdi. Dişleri çürük, ağzı kokan kölenin, anlayış ve ahlâkını öğrenmek için, ''Ben seni beğendim ama, diğer arkadaşın senin için iyi şeyler söylemedi. Kötü arkadaşlarla düşüp kalktığını, hırsız olduğunu söyledi'' dedi. Çirkin köle, ''Arkadaşım ne söylediyse doğrudur. Sözlerinden dolayı onu ayıplamam. Kusuru kendimde ararım'' dedi. Padişah ne yaptıysa o köleye, arkadaşı hakkında kötü bir söz söyletemedi. Çirkin köle arkadaşının bütün iyiliklerini sayıp döktü. Ona toz kondurmadı. Padişah çirkin köleyi ikaz etti ve, ''Arkadaşını övmede fazla ileri gitme. Onu imtihan ederim. Neticesinden sen utanırsın'' dedi.

O sırada güzel köle hamamdan geldi. Padişah huzuruna çağırarak; ''Sıhhatler olsun. Hiç eksilmeyecek nimetlere erişesin. Çok zarif ve güzel görünüyorsun. Keşke diğer kölenin söylediği kötü huylar, sende olmasaydı. O zaman, seninle daha iyi dost olurduk'' diyerek onu da diğer köle gibi denemek istedi.

Güzel kölenin bir anda tavrı değişti: ''Padişahım! O dinsizin, benim hakkımda söylediklerini lütfen bana da söyler misiniz?'' Padişah, ''Senin iki yüzlü olduğunu, güzel görünüşüne aldanmamak gerektiğini ve içinin fesatlığını'' anlattı.

Köle, arkadaşının kendisi hakkındaki sözleri duyunca iyice öfkelendi. Ağzı köpürdü, yüzü kızardı. Hiddet içerisinde onunla eskiden arkadaş olduğunu, kötü huyları yüzünden arkadaşlığı bıraktığını söyledi. Arkadaşı hakkında kötü şeyler sayıp dökmeye başlayınca, padişah onu susturdu:

''Yeter artık. Bu denemeyle, her ikinizin aslını öğrenmiş oldum. Onun ağzı kokuyor, senin ise için çürümüş, ruhun kokuyor. Bundan sonra sen, o güzel huylu, doğru sözlü arkadaşının emrindesin.''

***

Yüz güzelliği, özdeki çirkinliği gizleyemez. İçteki kötülük er veya geç ortaya çıkar. Hem maddî güzellikler yok olup gider. İç güzelliği dediğimiz mâna güzelliği ise ölümsüzdür.

Baykuşların Arasındaki Doğan

Padişahlar, av için doğan kuşu beslerler. O kuş av için salıverildiğinde işini bitirip tekrar padişahın yanına döner.

Bir padişahın av için gönderdiği doğan kuşu, yolunu şaşırdı. Baykuşların yaşadığı bir viraneye girdi. Baykuşlar telâşa kapıldı. Bu doğan bizi, şu harap yerden çıkartır, yerimizi alır diye korktular. Doğan kuşunun başına üşüştüler.

Kanatlarının tüylerini yolmak için çekiştirmeye başladılar. Doğan, ''Ey baykuşlar! Telâşa kapılmanıza gerek yok. Şu yıkık viraneniz sizin olsun. Ben, vatanıma gidip, padişahın bileğinde nazlanacağım'' dedi. Baykuşlardan biri, ''Bu doğan sizi, yerinizden ve yurdunuzdan etmek için hile yapıyor'' dedi. Doğan kuşu, ''Padişah adamlarıyla beni arıyordur. Kılıma zarar gelirse, bütün baykuş yuvalarını kökünden kazır. Padişahın sevgilisi olan hiç kimse garip kalmaz. Ey baykuşlar! Siz de, bana uyun. Hepiniz birer doğan olun'' dedi.

***

Allah yolunu talep eden kişi, dünyada padişahlar padişahı olan rabbü'l-âlemîni unutmadan yaşamalıdır. Asıl vatan olan âhiret yurdunu özlemeli, viran olası dünyaya aldanmamalıdır.

Susamış Adam

Bir derenin kıyısında, yüksekçe bir duvar vardı. Duvarın üstünde de susamış, dertli bir adam duruyordu. Suya ulaşıp susuzluğunu gidermesini duvar engelliyordu. Zavallı adam gözünün önündeki suya ulaşmak çin balık gibi çırpınıyordu.

Birden aklına duvardan suya kerpiç atmak geldi. Kerpicin düşmesiyle suyun çıkarttığı ses, sevgilisinin sesini duyan âşık gibi adamı sarhoş etti. Bunun üzerine duvardan kopardığı kerpiçleri birbiri peşi sıra suya atmaya başladı. Dere dile geldi:

''Ey insanoğlu! Böyle kerpiç atarak beni niye rahatsız ediyorsun? Bunun sana ne faydası var?'' Susamış adam, ''Kerpiç atmamın bana iki faydası var. Birincisi, kerpiç düştüğünde çıkan su sesi susuzluğumu hafifletiyor. İkincisi, kopardığım her kerpiç taşı duvarı biraz daha alçaltıp beni suya yaklaştırıyor.''

***

İnsanın suya, yani Allah'a ulaşmasını engelleyen, nefsânî arzularından oluşan varlık duvarıdır. Susayan kimsenin suya ulaşmak için çaba gösterdiği gibi, insan da varlık duvarını yıkmak için gayret göstermelidir.

Diken Eken Adam

Tatlı sözlü, fakat sert huylu adamın biri, yolun üstüne dikenler ekti. Oradan geçenler onu ayıpladılar, dikenleri söküp atmasını istediler. Adam söylenenlere aldırış etmedi. Dikenler her geçen gün büyüyor, gelip geçenleri rahatsız ediyordu. İnsanların elbiseleri dikenlerden yırtılıyor, yoksulların ayakları parçalanıyordu.

O beldenin valisi, ''Bu dikenleri sök'' diye emir verdi. Adam da, ''Efendim, bir gün sökeceğim'' dedi.

Yarın sökerim, öbür gün sökerim derken zaman geçti. Dikenler iyice kökleşti. Vali adamı yanına çağırıp yine ikaz etti:

''Şu dikenleri bir an önce sök. Sözünde dur. İşini erteleme.'' Adam yine, ''Merak etmeyin, sökeceğim'' deyince vali, ''Sen hep yarın diyerek, yapacağın işi erteliyorsun. Fakat şuna

dikkat etmiyorsun. Her geçen gün o dikenler büyüyüp güçleniyor. Derinlere kök salıyor. Dikenleri sökecek olan sen ise her gün ihtiyarlıyorsun. Gücün kuvvetin azalıyor.''

***

Sen her kötü huyunu, bir diken bil. O dikenleri, Hz. Ali'nin Hayber Kalesi'nin kapısını kopardığı gibi, nefsinle mücadele ederek sök, at. Öyle yapamıyorsan, o dikenleri aşılayıp, gül fidanı haline getirecek bir mürşid-i kâmili bul. Kötü huylarının iyiye çevrilmesinde, mürşid-i kâmil rehberin olsun.

Acılar Sevgiyle Tatlılaşır

Lokman, işinde becerikli, sadık ve sevilen bir köleydi. Efendisi ona oğullarından daha çok güvenirdi. Çünkü o, görünüşte köleydi ama nefsinin efendisiydi. Efendisi, ondaki bu olgunluğun farkındaydı. Lokman'ı âzat etmek için uygun bir fırsat kolluyordu.

Efendinin önüne yemek geldiğinde, Lokman'ı çağırır, önce onun yemesini isterdi. Onup yiyip içtiklerini zevkle yer, yemediklerine elini sürmezdi.

Bir gün, efendiye bir kavun hediye getirdiler. Her zaman olduğu gibi Lokman'ı çağırttı. Kavundan bir dilim kesip Lokman'a uzattı. Lokman, ikram edilen kavunu iştahla yedi. Efendi bir dilim daha verdi. Lokman, aynı şekilde onu da yiyip bitirdi. Efendi Lokman'ın kavunu iştahla yediğini görünce, çok sevdiğini düşünerek, bir dilim kalasıya kadar hepsini ikram etti. Son kalan dilimi ağzına götürüp bir lokma alınca, kavunun tadının zehir gibi olduğunu farketti. Kavunun acılığından gözünden ateş çıktı. Boğazı yandı. Dili kabardı. Ağzındaki acılık gittikten sonra, Lokman'a, ''Böyle acı kavunu nasıl iştahla yedin?'' diye sordu. Lokman, ''Efendim! Bugüne kadar sizin birçok güzel ikramınıza nâil oldum. Acı olduğunu bilmeyerek verdiğiniz bu ikramı, geri çevirmekten utandım. Ayrıca size olan sevgim, kavunun acılığını bana hissettirmedi.''

***

Acılar, sevgiyle tatlılaşır

Bakır, yoğurulunca sevgiyle altın olur

Bulanmışlar, sevgiyle durulur

Dertler, sevgiyle devasını bulur

Sevgi, ölüyü diriltir

Şahı ise sana köle yapar.

Tövbe İçin Pişmanlık Gerekir

Bir mümin, sesli olarak Mülk sûresini okuyurdu. Oradan geçmekte olan inkârcı filozofun biri, ''Eğer suyunuz derine gider de akmaz olursa, size tatlı suyu kim getirebilir?'' âyet-i kerimesini duyunca itiraz etti.

''Kazma ile kazar, derine kaçan suyu çıkartırız. Ne var

bunda?'' dedi.

Filozof, o gece yatıp uyuduğunda, rüyasında aslan gibi bir yiğit gördü. O yiğit, filozofa bir tokat patlattı. Filozofun iki gözü birden görmez oldu. O yiğit, filozofa, ''Ey akılsız adam! Eğer yapabiliyorsan, gözünün kaynağından kazma ile bir ışık çıkar'' dedi.

Filozof korkuyla uykusundan uyandığında, iki gözünün de kör olduğunu anladı.

Kalbi küfürle bezenmiş olduğundan ağlayıp, sızlayıp tövbe de etmedi. Tövbe edebilseydi Allah'ın lutfuyla gözleri tekrar görebilirdi.

***

Tövbe için pişmanlık gerekir. İnsanın içi yana yana, ah ederek, göz yaşları dökerek acziyetini dile getirmesi rabbü'l-âlemînin rahmetini çeker. Peygamber Efendimiz de, ''Tövbe pişmanlıktan ibarettir'' buyurmuşlardır.

Gönül şimşeği pişmanlıkla çakmazsa, göz bulutu yağmur yağdırmaz. Yağmur gibi yağmazsa, günah ateşi nasıl söner?

Çobanın Duası

Musa aleyhisselâm, yolda giderken bir çobana rastladı. Çoban şöyle diyordu: ''Ey Allahım! Ey Allahım! Sen neredesin? Sana kul kurban olayım. Çarığını dikeyim. Saçlarını tarayayım, Elbiseni yıkayayım. Bitlerini kırayım. Sana süt getireyim. Elini öpeyim. Ayağını ovayım. Uykun geldiğinde yatacağın yeri süpüreyim. Ey büyük Allahım! Bütün keçilerim yoluna kurban olsun. Hey hey diye çağırıp, feryat ettiğim rabbim benim.'' Musa aleyhisselâm sordu: ''Sen bunları kimin için söylüyorsun?'' Çoban, ''Yeri göğü yaratan, Allahıma söylüyorum'' dedi. Hz. Musa, ''Sen aklını mı kaybettin? Böyle saçma sapan şeyleri nasıl söylersin? Ayakkabı, çorap gibi şeyler sana ait ihtiyaçlardır. Âlemlerin rabbinin bir şeye ihtiyacı olmak gibi bir sıfatı yoktur. Böyle konuşacağına, ağzına pamuk tıkayıp susman hayırlıdır'' diyerek çobanı azarladı. Çoban, ''Ey Musa! Bu azarlamanla, sen benim ağzımı diktin. Pişmanlık ateşiyle canımı yaktın'' diyerek, bir ah çekti. Elbisesini yırtıp, çölün yolunu tuttu.

Biraz sonra Hz. Musa'ya vahiy geldi: ''Kulumuzu bizden ayırdın. Senin görevin, kullarımı bana yaklaştırmak mı? Yoksa ayırmak mı?''

Bu ikaz üzerine Hz. Musa, çobanın peşine düştü. Çobanı bulup müjde verdi.

''Senin için Allah izin verdi. Bildiğin gibi ibadetini yapacaksın. Gönlüne nasıl gelirse öyle söyle.'' Çoban, ''Ey Musa! Daha önce içinde bulunduğum cezbe halinden çıktım. Şimdi sözle anlatılamayacak bir hal içerisindeyim'' dedi.

***

Yaptığımız taat ve ibadetlerin Hakk'a lâyık olmadığını bilmeli ve itiraf etmeliyiz. Yaptığımız hamd ve senâyı, çobanın sözleri gibi uygunsuz kabul etmeliyiz. Gerçekten de bizim şükrümüz ne kadar mükemmel olursa olsun, Hak Teâlâ'ya nisbetle

eksiktir, kusurludur.

Yılan Yutan Adam

Atına binmiş gitmekte olan bir bey, uyumakta olan adamın ağzından içeri yılanın girdiğini gördü. Yetişip müdahale etmek istediyse de başarılı olamadı. Yılan uyuyan adamın ağzından içeri kaçtı.

Akıllı biri olan bey, uyuyan adama birkaç topuz darbesi vurdu. Adamı yakınlarda bulunan elma ağaçlarının altına kadar kovaladı. Ağaçların altında çürük elmalar vardı. Bey çürük elmaları yemesi için adama baskı yaptı. Zorla çürük elmaları yiyen adam bir yandan da, ''Yahu, ben sana ne yaptım? Zulmünün sebebi nedir? Canıma kastın varsa, vur öldür, ama işkence yapma'' diye söyleniyordu. Bey, ''Bunları yedikten sonra koşmaya başlayacaksın'' dedi.

Uykusuzluğun ve yorgunluğun üzerine, karnı tıka basa dolan adam, yakıcı güneşin altında beye lânetler okuyarak koşuyordu. Sonunda adamın midesi bulandı, safrası kabardı. Kusmaya başladı. Bütün yediklerini çıkardı. Çıkardıkları arasında kocaman siyah yılanı görünce, beyin kendisine niçin böyle davrandığını anladı. Yaptığı beddualardan pişman oldu. Beyden özür diledi. Bilgisizliğini bağışlamasını istedi.

''Niçin yaptığını söyleseydiniz size hakaret etmezdim'' dedi. Bey, ''Midene yılan girdiğini söyleseydim, ne elma yemeye ne koşmaya ne de kusmaya gücün kalırdı. Korkudan ölürdün'' dedi.

Yılandan kurtulan adam, beye dualar ederek yanından ayrıldı.

***

Peygamber Efendimiz, ''İki kaşının arasında bulunan nefsin, senin en büyük düşmanındır'' buyurmuştur. İnsanın içine çöreklenmiş olan nefis yılanından kurtulmak, Allah dostlarının terbiyesiyle mümkündür. Bu terbiye sırasında, bazı sıkıntılara ve zorluklara katlanılır. Nefsin hakikatini bilen evliyaullah, Allah'ı talep eden kişiye yardımcı olur. Nefsin gerçek boyutunu göstermeden, geçici bazı sıkıntılarla nefis yılanından kurtarır.

Ayının Dostluğu

Büyük bir yılan, bir ayıya sarılmış boğuyordu. O sırada oradan geçmekte olan yürekli biri, ayının feryatlarını duydu. Hemen yardıma koştu. Ayıyı kurtardı.

Ayı, kendini ölümden kurtaran bu yiğidin peşine takıldı. Sadık bir köpek gibi onu takip etmeye başladı.

Bir zaman sonra, yiğit hastalanıp yatağa düştü, Ayı da sevgisinden ve bağlılığından, başında beklemeye başladı. Oradan geçen bir tanıdığı, yiğide sordu: ''Bu ayı senin başında niçin bekliyor?'' Yiğit de ayıyı yılandan kurtarma hadisesini anlattı. Tanıdık, ''Ahmağın dostluğu, düşmanlıktan kötüdür. Bu ayıya güvenme. Sana ne gibi zararı dokunacağını bilemezsin'' dedi. Yiğit, ''Sen kıskançlığından böyle konuşuyorsun. Şundaki sadakat ve sevgiye bir baksana.''

Tanıdık, ''Ahmakların sevgisi aldatıcıdır. Benim kıskançlığım, onun sevgisinden daha iyidir. İnsana, hayvanı tercih etme. Ayıyı yanından uzaklaştır'' dediyse de dinletemedi.

''Senin işin Allah'a kaldı, ne yaparsan yap'' deyip yiğidin yanından ayrıldı.

Yiğit, ayıdan vazgeçmedi. Bir müddet sonra da uykuya daldı. Sineğin biri gelip, yiğidin yüzüne kondu. Ayı sineği kovaladı. Sinek tekrar geldi, tekrar kovaladı. İnatçı sineği birkaç defa kovalayan ayı, fena halde kızdı. Eline kocaman bir kaya parçası aldı. Yiğidin yüzüne konan sineği öldürmek için, elindeki kayayı adamın yüzüne indirdi. Kaya adamın yüzünü parçalayıp, beynini dağıttı. İyilik yapayım derken, dostunu öldürdü.

***

İnsan, ayı mesabesindeki nefsiyle dost olmamalıdır. Nefsin arzu ve isteklerinden uzaklaşmalıdır. Nefsin dostluğunun sonucu hüsrandır.

Leylek ile Karganın Dostluğu

Hikmet sahibi biri anlatıyor.

Bir gün çölde, leylek ile karganın arkadaşlık yaptığını gördüm. Önce çok şaşırdım. Sonra aralarındaki bu arkadaşlığın sebebini öğrenmek için, onları izlemeye başladım.

Bir müddet sonra her ikisinin de topal olduğunu gördüm.

***

Aynı coğrafî bölgeden olmak, aynı meslekle uğraşmak, aynı meşrebi paylaşmak gibi ortak özellikler, insanlar arasındaki dostluk ve ülfetin başlangıç noktasıdır.

Hak Teâlâ'nın Hz. Musa'ya Hitabı

Cenâb-ı Hak'tan Musa aleyhisselâma şu hitap geldi: ''Yâ Musa! Hastalandığımda niçin beni sormaya gelmedin?'' Bu hitap karşısında şaşıran Musa aleyhisselâm, ''Yâ rabbi! Sen kusurlardan, hastalıktan, noksan sıfatlardan uzaksın. Bu hitabın sırrını bana lutfet'' dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ, ''Benim, has ve seçilmiş bir kulum hastalandı. Onu hastalığında ziyaret etmiş olsaydın, beni ziyaret etmiş gibi olurdun'' dedi.

***

Allah ile beraber olmak isteyen kişi, Allah'ın dostları olan velîlerin huzurunda otursun. Onlarla beraber olmak, bize insanlığımızı hatırlatır. Mânevî kusurlarımızı görerek, terbiye olmamızı sağlar.

Kıyamete kadar, dünyada velîlerin bulunacağını büyükler bildirmişlerdir. Mevlânâ gibi, Abdülkadir-i Geylânî gibi, Şah-ı Nakşibend gibi büyüklerin, her türlü kirliliğin doruk noktasına çıktığı dünyamızda yaşadığını kabul edelim. Bu

itikad bize, onların mânevî yardımı ve himmetlerine ulaşmamızı sağlar.

Rabbimizden, bu zamanda yaşayan büyükleri tanımayı ve istifade etmeyi, dualarımızda isteyelim.

Yeni Ev Yaptıran Mürid

Yeni sûfî olmuş bir mürid, kendine ev yaptırmıştı. Bereketlenmek maksadıyla şeyhini evine davet etti. Şeyhi evine geldiğinde, sûfîye sordu:

''Evindeki bu pencereleri niye açtırdın?''Mürid cevap verdi:

''Evin içinin aydınlık olması için efendim'' Şeyh,

''Pencereden içeri aydınlık zaten girecek. Önemli olan senin niyetindir. Her yaptığın işi, ibadet maksadıyla yapmalısın. Pencereleri yaptırırken niyetin ezan sesini daha iyi işitmek olsaydı daha güzel olurdu'' dedi.

Köpek ve Kör Dilenci

Köyün birinde kör bir dilenciye köpek saldırdı. Zavallı kör dilenci, köpeğin havlamasından kendisini parçalayacağını düşünerek korkusundan ne yapacağını şaşırdı. Yalvarmaya başladı:

''Ey av köpeği! Aslanlar aslanı! Benim gibi zavallı bir dilenciye saldırmakla eline ne geçecek? Bana saldırmak senin büyüklüğüne yakışır mı? Arkadaşların dağda yaban eşeği avlıyor, sen ise kör bir dilenciyle uğraşıyorsun. Avlanmayı öğren de kendine helâl rızık bul.''

***

Burada köpekten maksat insanın nefsidir. Nefis terbiye edilirse av köpeği gibi insanın faydasına çalışır. Nefis terbiye edilmezse sokak köpekleri gibi ona buna saldırıp, hem kendine hem de başkalarına zarar verir.

Bahçıvan ve Kuru Ağaç

Bahçıvan, baktığı bahçedeki kuru ağacı kesmek için baltasıyla yanına vardı. Kuru ağaç yalvararak,

''Yiğidim, hiçbir suçum olmadığı halde beni neden kesiyorsun?'' dedi. Bahçıvan,

''Senin şu kurumuş halin, suç olarak sana yeter'' dedi. Ağaç,

''Gördüğün gibi dosdoğruyum, eğri değilim, beni doğruluğuma bağışla'' dedi. Bahçıvan,

''Keşke, eğri büğrü ama yaş olsaydın. O zaman güçlü, kuvvetli olurdun. Kurumazdın. Yerden aldığın suyla hayat bulurdun.

Senin tohumun kötüymüş, aslın bozukmuş ki güzel bir ağaç olamamışsın. Kuru olduğun için güzel bir ağacın dalı ile aşılanarak güzelleşmen de mümkün değil. Kesilmeyi hak ediyorsun'' dedi.

***

Güzel meyve elde etmek için, ağaçlar aşılanır. İnsanlar da güzel ahlâkı elde etmek için, Allah dostlarının yanında kemâlât kazanmalıdır. Allah dostlarının görevi çirkinlikleri ayıklayarak, güzellikleri ortaya çıkarmaktır.

Hırsızı Yakalamak

Bir gün adamın biri, evinde hırsız gördü. Yakalamak isteyince hırsız kaçtı. Adam, hırsızın peşine düşüp kovalamaya başladı. İki üç sokak ötede, kan ter içerisinde hırsızı yakalamak üzereyken, bir başka hırsız araya girerek seslendi:

''Çabuk buraya gel, yetiş.''

Adam da mutlaka orada daha kötü bir durum vardır endişesiyle, sesin geldiği tarafa doğru koştu. Kendisini çağıranın yanına vararak,

''Ne var? Ne oldu? Neden böyle telâşla beni çağırdın?'' dedi.

Öteki hırsız heyacanlı görünerek,

''İşte bak, hırsızın ayak izleri burada. Bu taraftan gitmiş. Zaman kaybetmeden yakala.'' Adam cevap verdi;

''Ey ahmak! Ben onun izini ne yapayım? Kendisini yakalamak üzereydim. Senin bağırıp çağırman yüzünden bıraktım.'' Öteki hırsız,

''Ben gerçeği söylüyorum. Bunlar kaçan hırsızın ayak izleri'' dedi. Ev sahibi,

''Sen, ya ahmaksın ya düzenbaz. Ben hırsızı yakalamak üzereyken, senin bağırıp çağırman yüzünden bıraktım. İşime karışıp hırsızı kurtardın.''

***

Hz. Mevlânâ bu hikâyeyle Allah'ın zât ve sıfatları meselesini açıklıyor.

Gaflet içerisinde bulunanlar, Allah'ın zâtından perdeli olanlar, sadece Allah'ın sanatını ve yarattıklarını görürler. Yaratılmışlara, yani sıfatlara takılı kaldıkları için de Allah'ın zâtından mahrum kalırlar. Hikâyede, ev sahibi Allah'ın zâtıyla uğraşan, Hakk'a vâsıl olanları; hırsızın ayak izini gösteren de sıfatlarla uğraşan gaflet ehlini temsil ediyor.

Münafıkların Mescidi

Münafıklar, Kubâ Mescidi'nin bulunduğu köye çok güzel bir mescid yaptılar. Peygamber Efendimiz'e gelerek, orayı şereflendirmesini istediler. Resûlullah Efendimiz'e,

''Mescidi de mesciddekileri de sevindir. Sen bir aysın, biz ise geceyiz. Bizimle beraber olursan gecemiz gündüze döner. Günahlarımızdan arınırız'' dediler.

Münafıklar keşke imana gelseydiler de, bu sözleri dilden değil

de gönülden söylemiş olsalardı. Candan ve gönülden gelmeyen, dilden dökülen sözler, çöplükten biten yeşilliğe benzer.

Şefkatli, merhametli Peygamberimiz, hilelerini sezmesine rağmen onlara gülümseyerek,

''Gelmesine gelirim ama şimdi yol üstündeyiz. Savaşa gidiyoruz. Savaştan dönünce, o mescide gelirim'' dedi.

Peygamber Efendimiz Tebük Savaşı'ndan döndükten sonra, o azgın ve hileci münafıklar, Resûlullah Efendimiz'e gelerek sözünü hatırlattılar.

Cenâb-ı Hak peygamberine emir buyurdu:

''Ey peygamber, onların hainliklerini açıkça söyle. Savaş çıkacak olsa bile çekinme.''

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, münafıkların gerçek niyetlerini yüzlerine vurarak, bu mescidin yıkılmasını emrettiler.

Dört Hintli Müslüman

Dört Hintli müslüman ibadet etmek için mescide girdi. Namaza başladılar. Bu sırada mescidin müezzini geldi. Namaz kılan Hintliler'den biri, namazda olduğunu unutarak müezzine seslendi:

''Müezzin, ezanı okudun mu?Yoksa, vakit daha girmedi mi?'' Yanındaki Hintli,

''Kardeşim namaz kılarken konuştun, namazın olmadı'' dedi. Diğer Hintli,

''Amca, sen onu ikaz ederken, senin de namazın bozuldu'' dedi. Dördüncü Hintli,

''Allah'a şükürler olsun, sizin düştüğünüz hataya düşmedim. Konuşarak namazımı bozmadım'' dedi.

Bu şekilde, dört Hintli müslümanın da namazı bozulmuş oldu.

***

Nefsânî huylarını terketmeyen, kötü ahlâk sahipleri mânen hastadır. Hastalığını tedavi etmek için gayret göstermelidir. Kendi ayıbını ve kusurlarını görmek, mânevî hastalığın ilâcıdır.

Başkasının ayıbını görmek, o ayıbı satın almaktır. Kendi kusur ve ayıplarıyla meşgul olana ne mutlu!

İhtiyarlık Hastalığı

İhtiyarın biri doktora,

''Aklım dağınık, düşüncelerim perişan'' diye şikâyette bulundu. Doktor,

''Aklının dağınıklığı, perişanlığın ihtiyarlıktandır'' dedi. Hasta ihtiyar,

''Sırtım da şiddetli ağrıyor'' diye sızlandı. Doktor,

''İhtiyarlık vücudunu zayıflatmış'' dedi. Hasta ihtiyar,

''Ne yersem yiyeyim dokunuyor, hazmetmekte zorlanıyorum'' diye şikâyete devam etti. Doktor,

''Midenin görevini yapmaması da ihtiyarlıktandır'' dedi. Hasta ihtiyar,

''Nefes alırken zorlanıyorum, nefes darlığı çekiyorum'' deyince. Doktor,

''Doğrudur. İnsan ihtiyarlayınca her türlü hastalık başına gelir. Nefesinin darlanması da yaşlılıktandır'' dedi. İhtiyar hasta bunun üzerine sinirlenerek söylenmeye başladı:

''Ey ahmak! Bütün söyleyeceğin bu mu? Derdi veren Allah'ın, dermanı da verdiğini duymadın mı? Senin aklın gibi, doktorluk bilgin de az. İhtiyarlık deyip tutturdun gidiyorsun. Doktor olurken, sen sadece bu sözü mü öğrendin?''

Doktor gülerek cevap verdi:

''Ey altmış yaşını aşmış dostum! Bu kızgınlığın, öfken de ihtiyarlıktandır.''

***

Mevlânâ bu hikâyenin devamındaki beyitlerde ilâhî aşkı elde edenlerin, yaşlılığının başka türlü olduğunu beyan ediyor.

Allah aşkıyla sarhoş olan kişi, görünüşte ihtiyardır. İç dünyasında ise bir çocuk gibi tertemiz mânevî yaşayış vardır. Böyle velîlerin rızası cenneti, incinmesi cehennemi getirir.

Baba ile Oğlu

Çocuğun biri, babasının tabutu önünde ağıtlar yakıyordu.

''Babacığım, seni nereye götürüyorlar? Seni toprağa gömecekler.

Seni öyle dar, öyle gam ve kederle dolu bir eve götürüyorlar ki, altına ne halı serilir ne de hasır.

Orada geceleri ne bir ışığın var ne de gündüzleri bir dilim ekmeğin. Ne yemek kokusu duyarsın, ne de yemek verirler.

Evinin kapısı olmadığı gibi, çatısına çıkacak bir yolun da yok. Etrafında dertleşebileceğin bir komşun olmayacak.

Güneş görmeyen bu karanlık yerde, ne olur halin babacığım?''

O sırada cenazede bulunan bir başka çocuk, babasının elinden çekiştirerek,

''Baba, bu ölüyü bizim eve mi götürecekler? diye sordu. Babası kızarak,

''Aptal olma oğlum'' dedi. Çocuk,

''Baba bu çocuğun saydığı özelliklerin hepsi bizim evde var. Anlattığı gibi, ne hasır var ne ışık var ne de doğru dürüst kapısı, avlusu, çatısı var. Yiyecek, içecek bir şeyimiz de yok'' dedi.

***

Allah'ın nurunun güneşiyle aydınlanmayan gönüller de mezar gibidir. Mârifet ve hakikate kapalıdır. Böyle bir gönülden, mezar daha iyidir.

Gel, nursuz kalmış beden kuyusunun gönül mezarından çık kurtul. Gökyüzünün güneşi ol. Vaktin Yusuf'u olduğunu bil.

Yunus Peygamberin Kurtuluşu

Yunus aleyhisselâm, kavminin iman etmemesine kızarak onları terketti. Bir deniz kıyısına vardı. Orada bir balık kendisini yuttu. Yunus peygamber, balığın karnında Allah'ı tesbih etmeye başladı. Yunus aleyhisselâm, kırk gün kırk gece balığın karnında kaldı. Orada Allah'a yalvarmaya, O'nu zikretmeye devam etti. Yaptığı tesbihin bereketiyle balığın karnından kurtulup, bir kıyıya çıktı. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de, Yunus aleyhisselâmın balığın karnında tesbihi sayesinde kurtulduğunu, yoksa kıyamete kadar kalacağını bildirmektedir.

***

Bu dünya bir denizdir. Beden de o denizinin balığıdır. Ruh ise ilâhî nuru görememesinden dolayı, balığın karnındaki Yunus peygamber gibidir. Beden balığı içinde hapsedilen ruh, Allah'ı tesbih ederek kurtuluşa erer.

Bedevî ile Filozof

Bir bedevî, devesine içi dolu iki çuval yüklemişti. İkisinin ortasına da kendisi oturmuş bir vaziyette gidiyordu. Yolda üstü başı perişan biriyle karşılaştı. Biraz sohbetten sonra, adam çuvallarda ne olduğunu sordu. Bedevî,

''Çuvalın birinde buğday, diğerinde kum var'' diye cevapladı. Adam,

''Neden çuvala kum doldurdun?'' dedi. Bedevî,

''Kum çuvalını, buğday çuvalını dengelemesi için koydum'' deyince, adam,

''Öyle yapacağına, kafanı çalıştırıp buğdayın yarısını bir çuvala, diğer yarısını da öteki çuvala koysaydın daha iyi olmaz mıydı?'' diyerek onu uyardı. Bedevî,

''Aferin sana, iyi bir fikir verdin. Akıllı ve bilgili birine benziyorsun. Fakat perişan bir halin var. Üstün başın eskimiş. Bir bineğin bile yok. Neden yaya yürüyorsun?'' dedi. Bedevî filozofun bu haline acıdı. Devesine bindirmeyi düşündü.

''Ey güzel sözlü hikmet sahibi kişi! Bana doğruyu söyle. Sen tedbil-i kıyafet yapmış bir devlet büyüğü müsün?'' Filozof,

''Ne vezirim ne de padişahım, sıradan bir insanım. Durumum gördüğün gibidir'' dedi. Bedevî tekrar sordu:

''Kaç deven, kaç sığırın var?'' Filozof,

''O konuya hiç girme. Onlar bende yok'' diye cevap verdi. Bedevî,

''Kaç dükkânın var? Ne tür mallar satarsın?'' diye sormaya devam etti. Filozof,

''Ne dükkânım var ne de satacak malım'' dedi.

Bedevî,

''Öyleyse sende nakit para vardır. Bu kadar bilgili olduğuna

göre, bakırı altına çeviren ilmi biliyorsundur. Aklının ve ilminin bir karşılığı olmalı'' dedi. Filozof,

''Ey Arap kavminin efendisi! Para pul şöyle dursun, akşam yemeğini karşılayacak bir bedel üzerimden çıkmaz. Yalın ayak başı çıplak bir vaziyette, kim bir lokma verirse onun peşine giderim. Bendeki bu bilgiden, boş hayal ve başağrısından başka bir şey elime geçmedi'' dedi. Bunun üzerine bedevî kızdı ve,

''Yanımdan çekil git, uzaklaş benden. Senin uğursuzluğun bana bulaşmasın. Yoksulluk belâsı başıma yağmasın. Sen o tarafa gidiyorsan, ben bu tarafa gideceğim. Benim çuvalların birine kum doldurarak yaptığım aptallık, senin akıllılığından daha iyidir. Çünkü ben, Allah'tan çekinir, emirlerine uymaya çalışırım. Gönlüm de ilâhî lutuflar ve mânevî azıklarla doludur'' dedi.

***

Hz. Mevlânâ bu hikâyenin devamında dine karşı çıkan felsefecilere hitap ediyor.

Tabiattan, hayalden doğan hikmet ve felsefî düşünceler, celâl sahibi Allah'ın nurunun feyzinden uzaktır.

Dünya hikmeti sayılan felsefe; zannı ve şüpheyi artırır. Dinin hikmeti ise insanı, göklerin üstüne çıkarır, ötelere yüceltir.

Çamura Düşen Eşek

Eşek hızlı yürüyeyim derken çamura düşerse, saplandığı çamurdan kurtulmak için uğraşır durur. Düştüğü o yeri sahiplenmez. Yerleşmek için düzeltmeye çalışmaz. Orasının yaşayacağı yer olmadığını bilir ve oradan uzaklaşmaya çalışır.

Ey velîlere itiraz eden, günah işlerde bulunan kişi! Senin duyguların ve anlayışın eşeğinkinden daha mı aşağı ki, gönlün itiraz ve inkâr çamurundan sıçrayıp kalkmıyor?

Günah işlerken âciz olduğunu, elinden gelenin bu olduğunu söylüyorsun. Bu tür yorumlarla kendini haklı çıkartmaya çalışıyorsun.

Halbuki Cenâb-ı Hak, işlediğin günahları bilmektedir. Ama sen kör bir sırtlan gibi gururundan dolayı yaklaşan tehlikeyi kabul etmiyorsun. Günahlarına gözlerini kapatıyorsun.

Günahlarıyla Övünen Adam

Şuayb peygamber zamanında bir adam,

''Allah benim birçok ayıbımı ve günahımı görüyor, suçlarımı biliyor, fakat lutuf ve keremiyle beni hesaba çekmiyor'' dedi.

Hak Teâlâ Şuayb aleyhisselâma, o adamı şöyle uyarmasını emretti:

''Ey aklı kıt, doğru yolu bırakıp çöllere düşen zavallı! Bulunduğun durumunu tam tersine söylüyorsun. Sen kaç kere ceza aldın, farkında değilsin. Nefsinin isteklerinin esiri olmuşsun, haberin yok. Ayağından başına kendini günahlara zincirlemişsin. Kalbin paslanmış, ilâhî sırları göremiyorsun.

Bu neye benzer biliyor musun?

Demirci zenci olursa, duman onun yüzünde iz bırakmaz. Çünkü yüzünün rengi dumanla, isle aynıdır. Fakat beyaz tenli bir adam demircilik yaparsa, isin ve dumanın etkisiyle yüzü kararır.''

Aynen zenci demirci gibi, kötülüğü âdet haline getiren insan, işlediği günahı görmez ve vicdan azabı çekmez.

Beyaz tenli demircinin yüzünde, anında duman lekesinin görüldüğü gibi iyilik üzere yaşayan gönlü temiz biri günahın tesirini anlar. ''Yâ rabbi, ben pişmanım'' diyerek tövbe eder.

***

''Demirin paslandığı gibi kalpler de paslanır'' buyuran Peygamber Efendimiz'e ashap sormuş:

''Onun cilası nedir yâ Resûlallah?'' Peygamber Efendimiz (s.a.v),

''Zikrullahtır'' buyurmuştur.

Kalplerimizi tövbe ve zikir ile temizleyip silmeliyiz. Günah işlediğimizde vicdan azabı çekmiyorsak, Allah'a iltica etmeliyiz.

Gemideki Derviş

Bir derviş gemiyle seyahat ediyordu. Yükü ve eşyası olmadığı için, bir köşeye kıvrılıp uyumuştu. Gemide bir kese altın kayboldu. Her tarafı aradılar, ancak bulamadılar. Biri kenarda uyuyan dervişi göstererek,

''Şu fakiri de arayalım, belki ondadır'' dedi. Parasını kaybeden dervişi uyandırdı.

''Gemide bir kese altınım kayboldu. Herkesi aradık, seni de arayacağız. Üstündekileri çabuk çıkar'' dedi.

Hırsızlıkla suçlanmak, dervişe dokundu. Rabbine iltica etti ve,

''Yâ rabbi! Bu zavallı kulunu hırsızlıkla suçluyorlar. Yardımını ulaştır'' diye dua etti.

Dervişin duası biter bitmez, denizin her tarafından yüz binlerce balık başını çıkardı. Her birinin ağzında çok değerli, paha biçilmez bir inci vardı.

Derviş balıkların ağzından birkaç inciyi alıp, geminin içine fırlatıp attı. Sonra da iskemlede oturur gibi havada oturdu. Gemidekilere,

''Haydi gidin. Yoksul bir hırsız aranızda bulunmasın. Geminiz sizin olsun. Hak benim olsun. Allah'a yakın olup sizden uzak olmak, benim hoşuma gider. O, beni hırsızlıkla suçlamayacağı gibi ipimi de gammazın eline vermez'' dedi. Gemidekiler dervişe,

''Ey büyük zat! Bu yüce makamı sana neden verdiler?'' diye seslendi. Derviş önce kinaye yoluyla onlara yaptıklarını hatırlatmak için,

''Bir fakiri töhmet altında bırakıp, Hakk'ı incitmemem

yüzünden verdiler'' dedi. Sonra da,

''Hâşâ! Fakiri suçlayıp töhmet altında bırakmaktan değil, mânevî sultanlara gösterdiğim saygı ve edepten dolayı verdiler'' dedi.

***

Gönül sahibi olanlar, gece ve gündüzün birbirinden çekindiği ve ayrıldığı gibi dünyadan öyle uzaktırlar.

Gönül sahibi has kulları ayıplamak, padişahı hırsızlıkla suçlamaya benzer.

Keramet Ağacı

Ülkenin birinde bir bilgin masal olarak,

''Hindistan'da bir ağaç var, ağacın meyvesinden yiyen, ne ihtiyarlar ne de ölür'' dedi.

Ülkenin padişahı, bu sözü sadık bir dostundan duydu. Söylenileni gerçek zannederek, o ağacın meyvesine âşık oldu. Bu ağacı bulması ve meyvesini getirmesi için değerli adamlarından birini Hindistan'a gönderdi.

Padişahın adamı, Hindistan ve çevresinde o ağacı bulmak için, yıllarca dolaştı durdu. Gezmedik şehir, çıkmadık dağ, inmedik ova bırakmadı. Herkese tek tek sordu. Sorduklarından kimisi gülerek,

''Böyle bir ağacı arayan delidir'' dediler. Bazısı da şaka yollu ensesine vurarak,

''Sen şu dünyada dertlerinden kurtulup, muradına eren saf kişilerdensin. Senin gibi temiz yürekli ve zeki birinin böyle bir araştırmaya girmesi boşuna değildir'' diyerek dalga geçtiler. Bazan da,

''Filan ormanda çok ulu, yeşil bir ağaç var'' diyerek alay ettiler.

Padişahın adamı herkesten duyduğu haberi değerlendiriyor, ağacı bulmak için var gücüyle çalışıyordu.

Padişah devamlı para ve mal göndererek araştırmasını destekledi.

Sonunda bu gurbet diyarında dolaşmaktan usandı. Araştırmaktan yorgun düştü. Çaresiz kaldı. Ağaçtan en ufak bir iz bulamadı. Geri padişahın yanına dönmeye karar verdi.

Verilen görevi yerine giterememenin üzüntüsüyle geri dönüş yoluna çıktı. Yolda konaklama yaptığı bir yerin yakınında, bir Allah dostunun olduğunu öğrendi. Allah rızâsı için ziyaret etmeye karar verdi. Allah dostunun duasının, yolculukta kendisine iyi bir yoldaş olacağını düşündü. Gözü yaşlı bir vaziyette şeyhin huzuruna vardı.

''Şeyhim! Merhamet ve acımanıza muhtacım. Ümitsizim, lutuf ediniz'' dedi. Şeyh,

''Açık söyle, derdini anlat'' dedi.

Padişahın adamı, meyvesini yiyenin ölmeyeceği ağacı

araştırırken, başından geçenleri olduğu gibi anlattı. Adamı sonuna kadar sükûnetle dinleyen şeyh, tebessüm ederek,

''Ey gönlü temiz saf kişi! Senin hatan; bilgi ağacını, gerçek ağaç sanmandır. Bu ağaçtan maksat, âlim bir kimsenin sahip olduğu ilimdir, bilgidir. Bilgi ağacı çok büyük, yüksek ve geniştir. Allah'ın her tarafı kaplayan denizinden meydana gelmiş, bir âb-ı hayattır.

***

Sevgili Peygamber Efendimiz, ''Cennet ağaçlarından bir ağaca rastladığınız zaman, onun gölgesinde oturun. Yemişinden yiyin'' buyurmuş. Sahâbeden biri,

''Yâ Resûlallah! Cennet ağacına hayatta ve dünyada iken nasıl rastlayabiliriz?'' diye sormuş. Peygamber Efendimiz cevaben,

''Bir âlime rastladığınız zaman, cennet ağaçlarından bir ağaca rastgelmiş olursunuz'' buyurmuştur.

Birbirinin Dilini Anlamayanların Üzüm Kavgası

Adamın biri, dört kişiye bir miktar para verdi ve,

''Bu para ile neye ihtiyacınız varsa alın, paylaşın'' dedi.

Parayı alan adamlardan biri Acem'di.

''Bu parayla engür alalım'' dedi.

Diğeri Arap'tı.

''Hayır, bu parayla ineb alacağız'' dedi.

Türk olan üçüncü adam, müdahale etti.

''Onu bunu bilmem, parayla üzüm alacağız'' dedi.

Dördüncü adam bir Rum'du.

''Bırakın bu lafları. Bu para ile istafil alalım'' dedi.

Derken, dört kişi birbiriyle çekişip dövüşmeye başladılar. Kıyasıya vuruşuyorlardı. Halbuki hepsi de aynı şeyi istiyordu. Bilgisizliklerinden birbirlerini dövüyorlardı.

Orada dil bilen akıllı bir insan olsaydı, onlara şöyle derdi:

''Bu para ile hepinizin istediğini alırım. Paranızla dördünüz de muradınıza erersiniz. Sizin sözleriniz ayrılık ve savaş sebebi olur. Benim sözüm ise sizi uzlaştırır birleştirir.''

***

Bütün dilleri bilen bir Süleyman gelmedikçe, ikilik ortadan kalkmaz. Her vaktin bir Süleyman'ı vardır. Gönülleri birleştirir, berraklaştırır. Kalplerde hiçbir toz ve pas bırakmaz. Gönülleri anne gönlü gibi şefkatle doldurur.

Peygamber Efendimiz'in,''Müslümanlar tek bir can gibidir'' sözünü gerçekleştirir.

Dini bütün müslümanın gözleri, devamlı vaktin Süleyman'ını arar.

Çöldeki Zâhid

Çölün ortasında yaşayan ve ibadetle meşgul olan bir zâhid vardı. Memleketlerinden hacca giden hacılar, zâhidi ziyarete geldiler. Susuz çölde yaşayan zâhidi merak ediyorlardı. Yanına vardıklarında kızgın kumların üzerinde, huşû içerisinde namaz kıldığını gördüler.

Zâhid, sanki çayırda, çimende, güller içerisindeymiş gibi rahatlıkla secde ediyor, ayaklarının altında ipek halılar varmış gibi namazını kılıyordu. Tenceredeki suyu kaynatacak kızgınlıktaki kumlar, etkilemiyordu onu.

Hacılar uzun bir süre, zâhidin namazını ve duasını bitirmesini beklediler. Hacılardan gönül gözü açık biri, zâhidin ellerinden ve yüzünden abdest suyunun damladığını farketti. Hacı zâhide sordu:

''Buralarda kuyu yok, vaha yok, bu su nereden geliyor?''

Zâhid ellerini gökyüzüne kaldırarak, ''Gökten geliyor'' demek istedi. Hacılar,

''Ey din sultanı! Bizim sorunumuzu hallet. Senin halin bize, yakîn imanı versin. Sırlarından bir sır göster. Gerçek müslüman olalım'' dediler. Zâhid,

''Yâ rabbi! Hacıların duasını kabul et. Yâ rabbi! Rızkınız gökyüzündedir buyurmuştun. Ben rızkımı gökte aramaya çalıştım. Sen bana göklerden bir kapı aç'' diye dua etti.

Zâhidin bu yakarışı sırasında, gökyüzünde fil şeklinde bir bulut belirdi. Sonra bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Hacıların hepsi tulumlarını açarak suyla doldurdular. Zâhidin duasını ve bu duayı Allah'ın kabul buyurmasını gözleriyle gören hacılar, velîler hakkındaki yanlış düşüncelerini terkettiler.

ÜÇÜNCÜ CİLT

Fil Yavruları

Hindistan'da yaşayan, irfan sahibi bilge bir kişi vardı. Uzak diyarlardan gelen birkaç dostunu gördü. Perişanlığı, açlığı ve yol yorgunluğu her hallerinden belli oluyordu. Bu ârif zat onlara acıdı. Başına gelebilecek tehlikeler konusunda uyarma ihtiyacı hissetti. Güzelce selâm verdikten sonra, tebessümle nasihatlerini sıraladı:

''Görüyorum son derece aç ve perişan bir haldesiniz. Kerbelâ çölünde kalmış gibisiniz. Birçok hastalıkla, dertlerle uğraşmışsınız. Sıkıntılar çekmişsiniz. Sizler benim dostlarımsınız. Tavsiyelerime uymanız bundan sonraki yolculuğunuz için çok önemli.

Karşınıza filler çıkacak. Onların çok körpe ve semiz yavruları var. Açlığınızı gidermek için, sakın fil yavrularını avlayıp lezzetli etlerinden yemeyin. Onları avlamak kolay ve çekici olabilir. Fakat, annelerinin pusuda olduğunu unutmayın. Eğer yavrusuna bir şey olursa, anne fil yavrusu için kilometrelerce yol yürür. Ağlayıp inleyerek yavrusunu arar. Bu sırada kızgınlıktan hortumundan ateş ve duman çıkarır.''

Seyahat eden dostlarına nasihat veren ârif zat, fillerin bir başka özelliğini de şöyle açıklardı.

''Yavrusuna çok düşkün olan filler, koklayarak onu hangi ağızın yediğini, hangi midede bulunduğunu tesbit eder. Anında cezasını verir'' diyerek sözlerine devam etti.

''Kesinlikle hırs ve aç gözlülükle hareket etmeyin. Yiyecek arzunuz, geleceğinizi karartmasın. Bu öğütlerimi dinlerseniz, başınız belâdan uzak olur. Kalbiniz ve ruhunuz sıkıntıya düşmez. Sonradan pişman olmamanız için ben görevimi yaparak sizi uyardım. Şimdi hepinize Allah, hayırlı yolculuklar nasip etsin. Selâmetle gidin'' diyerek vedalaştı.

Bu yolcuların yolda yiyecekleri bitti. Kıtlığa düşüp dayanılmaz derecede acıktılar. Açlığın verdiği ıstırapla yol alırken, karşılarına yeni doğmuş, semiz ve iştah açan bir fil yavrusu çıktı.

İçlerinden Ebû Abdullah hariç, diğerleri aç kurtlar gibi fil yavrusunun başına üşüştüler. Ebû Abdullah, ikaz etmeye çalıştı. Ârif zatın söylediklerini hatırlattı. Fakat kimseye dinletemedi.

Fil yavrusunu kestikten sonra, güzelce kebap yapıp yediler. Ellerini yıkayıp uzandılar. Günlerdir açlıktan sonra, karınlarını doyurmanın rehavetiyle uykuya daldılar.

Bütün ısrarlara rağmen, ârif zatın öğüdünü dinleyerek fil yavrusunun etinden yemeyen Ebû Abdullah'ı uyku tutmadı. Açlıktan sürüyü bekleyen çoban gibi oturuyordu.

Bir zaman sonra, kızgın filin geldiğini gören Ebû Abdullah korkudan yerinden kıpırdayamadı. Yanına gelen fil, önce onun ağzını üç kere kokladı. Ecel terleri döküp titremekte olan Ebû Abdullah'ın etrafında birkaç tur attı. Onu incitmeden, uyumakta olan diğerlerinin yanına gitti.

Ağızlarını tek tek kokladı. Onların ağzından yavrusunun kokusu geliyordu. Her birini hortumuyla yukarı kaldırıp şiddetle yere vurdu. Adamları paramparça etti.

***

Bu hikâyede anne filden maksat, peygamberler ve evliyalardır. Fil yavrularından maksat ümmet-i Muhammed'dir. Sâlih müminlerdir. Müminlere zulmetmek, rüşvet vermeye zorlamak, gıybetini yapmak enbiya ve evliyanın intikamına sebep olur.

Ey gafil insan! Fil yavrusunu kebap edip yiyen kişiler gibi sen de Allah'ın kullarının gıybetini yaparak etini yiyorsun. Onlar yokken kötülüklerini söylüyor, günaha giriyorsun.

Aklınızı başınıza alınız, ağzınızı koklayan Allah'tır. Ağzı temiz olanlardan başkası canını kurtaramaz.

Günahsız Ağızla Dua

Cenâb-ı Hak, Hz. Musa'ya (a.s),

''Yâ Musa! Bana günahsız bir ağızla dua et'' diye buyurdu. Musa aleyhisselâm,

''Yâ rabbi! Ben de böyle bir ağız yok'' dedi. Allah Teâlâ

buyurdu:

''Başkasının ağzıyla Allah'a dua et. Çünkü sen başkalarının ağzıyla günah işleyemezsin. Öyle hareket et ki başkaları senin için gece gündüz dua etsin. Senin günah işlemediğin ağız, başka birinin senin için özür dileyip, dua ettiği ağızdır. Yahut kendi ağzını temizle. Allah'ın adını zikreden ağız temizlenir. Allah'ın ismi bütün pislikleri temizler ve sıkıntıyı giderir.''

***

Kişinin yanında bulunmayan mümin kardeşine dua etmesi, Allah'ın hoşuna gider. Kişi kardeşi için dua edince, başucundaki melek ''âmin'' der. Sana da, ''Dua ettiğin gibi olsun'' der. Peygamberimiz (s.a.v),

''Kardeşin kardeşe gıyabında duası reddedilmez'' buyurmuştur.

Geceleri Allah Diyen Adam

Adamın biri, geceleri devamlı zikirle meşgul olurdu. Allah'ı zikretmekten ağzı, damağı bal yiyormuş gibi zevk alıyordu. Bir gün şeytan kendisine vesvese verdi.

''Böyle devamlı Allah'ı zikretmen, ne zamana kadar sürecek? Gece gündüz Allah diyorsun, bir kerecik olsun Allah da, 'Lebbeyk kulum' dedi mi? Zikrinin cevabını alamadığına göre, utanmaz ve sıkılmaz yüzünle daha ne kadar Allah diyeceksin?''

Bu vesvese adama tesir etti. Zikri bıraktı. Yatıp uyudu. Rüyasında Hızır aleyhisselâmı gördü. Hızır aleyhisselâm,

''Allah'ı zikretmeyi niye terkettin? Zikrullahtan niye pişmanlık duydun?'' diye sordu. Adam,

''Yaptığım zikirlere karşılık, bir lebbeyk cevabı gelmedi. Rabbimin kapısından kovulmaktan korkuyorum'' diyerek cevapladı.

Bunun üzerine Hızır aleyhisselâm,

''Senin Allah demen, bizim buyur kulum dememizdir.

Allah'a ulaşmak için, uğraşmaların cezbemizdir.

Korku ve aşkın, lutfumuzun kemendidir.

Her yâ rabbi deyişinin altında, bizim lebbeykimiz vardır.

Gafil Allah diyemez, ona iznimiz yoktur.

Zarara uğradığında yalvarıp yakarmaması için, ağzına ve kalbine kilit vururuz.

Allah firavuna dünya mülkünü verdi, fakat bir dert vermedi.

Dert dünya mülkünden kıymetlidir'' dedi.

***

Allah bir kulunu severse, onu belâya uğratır. O kul belâya sabrederse, Cenâb-ı Hak da onu seçilmiş kullarından yapar (Hadis-i şerif).

Şehirlinin Efendiliği, Köylünün Sahtekârlığı

Geçmiş zamanlarda bir şehirli ile bir köylü ahbap olmuştu. Köylü şehire geldiğinde, şehirli tanışının evine giderek yerleşir, iki üç ay kalır, dükkânından ve sofrasından ayrılmazdı.

Köyüne dönerken, bütün ihtiyaçlarını karşılıksız olarak şehirli dostu karşılardı. Köylü, her şehire gelişinde, şehirli dostunu köye davet eder ve,

''Sevgili efendim! Sen hiç gezmeye çıkmaz mısın? Köyümüze gelip, ne zaman misafirimiz olacaksın? Allah aşkına, bütün çocuklarını da getir. Mevsim bahar, her tarafta güller açmıştır. Çayır çimen de yeşillenmiştir. Yeni açılmış çiçeklerle, gözlerini dinlendir. İstersen yazın meyve zamanı gel. Her çeşit meyveyi ve sebzeyi taze taze ikram edeyim. Sana hizmet edeyim. Beni mutlu etmiş olursun'' derdi.

Şehirli köylünün bu ısrarlı davetinden kurtulmak için, her seferinde ''geleceğim'' diyerek başından savardı. Bugün, yarın derken, aradan sekiz yıl geçti.

Köylü her yıl gelir, aynı ikramlarla ağırlanır, giderken de,

''Efendim, ne zaman geleceksiniz? Yine kış geldi çattı'' diyerek davetini tekrar ederdi.

Şehirli dostu her seferinde bir bahane bularak,

''Bu yıl, filan yerden misafirlerim geldi. Gelecek yıl önemli işlerimden yakamı kurtarabilirsem, köyünüze gelmek istiyorum'' derdi.

Bunu duyan köylü, üzülür, âdeta yalvararak,

''Ey kerem sahibi dostum! Çoluk çocuğum sizi hasretle bekliyor. Ziyaretinizi daha fazla ertelemeyin'' diyerek, beklentisini tekrar ederdi.

Köylü, her yıl leylek gibi gelip şehirli dostunun damına konmaya devam etti.

Ev sahibi de, her sene parasından ve malından cömertçe harcayarak, sabah akşam sofralar kurup, yedirip içirdi. Misafirine kol kanat gerdi.

Köylü, son ziyaretinde üç ay kaldı. Gördüğü misafirperverlikten utanarak,

''Ne zaman sözünde durup hanemizi şereflendireceksin? Beni aldatıyorsun'' dedi. Şehirli,

''Canım, ben de sana gelmek istiyorum. Elimden bir şey gelmiyor. İlâhî takdir neyse, o oluyor.

İnsan yelkenli gemiye benzer. Rüzgârı veren Allah'ın, gemiyi ne tarafa sürükleyeceği belli olmuyor'' dedi. Köylü şehirlinin elini tutarak, ''Allah için olsun'' diyerek, üç kere yemin ettikten sonra,

''Ey kerem sahibi dostum! Çocuklarını al, gel de ikramımı gör'' dedi.

Her sene, köylünün bu ısrarlarına şahit olan hanımı ve çocukları,

''Baba! Ay, bulut gölge de yolculuk yapar. Köylü dostumuza bu kadar hakkın geçti. Onun için birçok zahmete katlandın.

Masrafa girdin. Sıkıntı çektin. O da bizi misafir ederek, hakkını ödemek istiyor. Bize de, Babanızı kandırın da köye getirin' diye, gizlice ricada bulundu'' dediler.

Şehirli, çocuklarına,

''Söyledikleriniz doğru. Fakat, iyilik ettiğin kimsenin şerrinden sakın' diye bir atasözü var. Ben dostluğumuzun bozulmasından korkarım. Dostluk, son nefesin tohumudur. Âhiret günü içindir. Allah rızâsı içindir'' dedi. Çocuklar,

''Baba! Bizim de gezip oynamaya ihtiyacımız var. Haydi bizi kırma'' dediler.

Bunun üzerine şehirli köye gitmeye karar verdi. Hazırlıklar tamamlandı. Götürülmesi gereken eşyalar arabaya yüklenip yola çıkıldı.

Çocuklar sevinerek arabanın önünde koşuyor, köyde meyveler yiyeceğiz diye seviniyorlardı.

Gidecekleri köyün yolunu bilmediklerinden, bir ay boyunca köyden köye dolaşıp durdular. Gündüz güneşten yüzleri yandı, gece ise ay ile yol bulmayı öğrendiler. Karada yaşayan kuşun, suda eziyet çektiği gibi sıkıntı çektiler. Sonunda kendileri aç ve yorgun, hayvanları yemsiz ve otsuz, davet edildikleri köye ulaştılar.

Köylü dostları, binbir ikramla onlara çektiklerini unutturacak, hizmetlerinde kusur göstermeyecekti.

Dostlarının evini sorup buldular. Kapısını çaldılar. Fakat kapıyı açan olmadı. Şehirli bu kabalıktan çok üzüldü. Onca yol gelmişlerdi. Açlıktan ve yorgunluktan kıpırdayacak halleri kalmamıştı. Gecenin ayazında, gündüzün güneşinde, beş gece kapının önünde kaldılar.

Şehirli evine girip çıkan köylüye selâm verdi, davet edip durduğu şehirli dostu olduğunu hatırlattı. Köylü,

''Olabilir. Belki doğru söylüyorsun! Sen nasıl bir adamsın? İyi misin? Kötü müsün? Eve almam doğru mudur? Bilemiyorum'' diyerek umursamaz davrandı. Şehirli,

''Yıllardır, aylarca gelip evimde kaldın. Kaç kere soframda tıka basa karnını doyurdun. Her sene, bütün ihtiyaçlarını temin ettim. Sayısız iyiliğim oldu. Bana, nasıl böyle davranırsın? İnsan biraz utanır'' dedi. Köylü,

''Ben seni tanımam, ne adını bilirim ne de yerini. Hem ben, dün ne yediğimi hatırlamayacak kadar, gönlüm hayret makamında. Kalbimde Allah'tan başka bir şey yok'' dedi.

Beşinci gece bardaktan boşanırcasına yağmur başladı. Yağmurun tesiriyle şehirli, ''Ev sahibini çağırın'' diye köylünün kapısını yumruklamaya başladı. Yüzlerce ısrardan sonra kapıyı açan köylü,

''Ne var? Ne istiyorsun?'' diye sordu. Şehirli,

''Bak, bugüne kadar sana yaptığım iyilikler helâl olsun. Kanımı döksen bile helâl olsun. Yeter ki şu yağmurda başımızı sokacak bir yer göster. Allah için sevap kazan'' dedi. Köylü,

''Şurada, içinde bahçıvanın kurt beklediği bir kulübem var. Bahçıvanın görevini sen üstlenirsen, çocuklarınla orada

kalabilirsin. Yoksa dilediğin yere git'' dedi.

Çaresiz kalan şehirli, bu teklifi kabul etti. Ailesiyle o daracık kulübeye sığındı. Gecenin karanlığında, yağan yağmurdan perişan olmuşlardı. Bütün gece hepsi,

''Allahım, bu bize lâyık. Bu durumu biz hak ettik. Alçaklarla dost olanlara, insanlıktan uzak olanlara, iyilik yapanın sonu böyle olur'' diye birbirlerine dert yandılar.

Şehirli eline ok ve yayı alıp kurt beklemeye başladı. Eğer kurt gelir de bir zarar verirse, köylünün, sakalını yolacağından korkuyordu. Gözlerini dört açıp etrafı kolluyordu.

Gece yarısı, karanlığın içinde bir kıpırtı duydu. Kurda benzeyen bir karaltı gördü. Yayını gerip okunu fırlatarak karaltıya attı. Hayvan vurulup yere düşürken yellendi.

Yellenme sesini duyan köylü, yatağından fırlayıp geldi.

''İşe yaramaz adam! Eşeğimin sıpasını vurdun'' dedi. Şehirli;

''Hayır, o dev gibi bir kurt'' dedi. Köylü,

''Ben sıpamı, yellenmesinden tanırım. Bu bilginin doğruluğu, suyu şaraptan ayırt etmem kadar kesindir'' dedi. Şehirli,

''Gecenin karanlığı ve yağmur seni aldatmasın'' dedi.

''Yok kardeşim. Ben, sıpamın yellenmesini yirmi yellenme arasından seçerim'' deyince, şehirlinin kan beynine sıçradı. Fırlayıp köylünün yakasını yakaladı.

''Ey sahtekâr ahmak! Bu karanlıkta sıpanın yellenmesini tanıyorsun da on yıllık dostun olan, beni nasıl tanımazsın? Sersem herif.''

Sen, Köpekten de Aşağı mısın?

Bir köpeğe, bir kapıdan bir lokma ekmek verilse, köpek o kapıya bağlanır. Hizmetkârı olur. Eziyet edilse bile, o kapının bekçisi olur. O kapıya yerleşir, bir başka kapıya gitmeyi nankörlük bilir.

Bir mahalleye başka bir yerden bir köpek gelse, oranın köpekleri bir araya toplanır. Havlayarak o köpeği edebe davet ederler.

''Önce ekmek yediğin kapıya dön. Yediğin nimetlerin hakkı, gönlünü oraya bağlamandır. Vakit geçirmeden eski yerine git. Oranın hakkını ver'' derler.

Havlayarak anlatamazlarsa, ısırarak anlatırlar.

***

Ey sana verilen mânevî yemekleri unutan sûfî! Gönül sahiplerinin kapısında kaç kere tövbe ettin? Gözlerin açıldı.

Gönül ehlinin kapısından aldığın mânevî feyizle, kendinden geçer, cezbeye düşerdin. Mestane dolaşırdın.

Hatırlamıyor musun?

Bırak nefsinin çanağını yalamayı da ruhun için tövbede sabit kadem ol.

İsâ Aleyhisselâm'ın Duası

Hz. İsâ aleyhisselâmın ibadet ettiği yer, gönül ehlinin sofrası gibiydi.

Bütün dertliler, hastalar, sıkıntısı olanlar, sabah olunca İsâ aleyhisselâmın ibadet ettiği yerin kapısına gelir, orada toplanırlardı.

Hz. İsâ aleyhisselâm sabah virdini çeker, dersini bitirdikten sonra kuşluk vaktine doğru dışarı çıkardı.

Fakirler, garipler, hastalar, zulme uğrayanlar, çeşitli dertlerden mustarip olanlar, ümitle kendisini beklerdi. Hz. İsâ onlara,

''Ey dertliler! Allah hepinizin dileklerini kabul etti. Haydi şimdi zahmetsizce, Allah'ın lutfuna ve keremine doğru yürüyün'' derdi.

İnsanlar bu duanın bereketiyle, ümit içerisinde neşeyle evlerine dönerlerdi.

***

Senin de başına birçok belâ ve musibet geldi. Koşa koşa din ve tarikat sultanına gittin. Himmetleriyle iyi oldun. Ruhun gamdan ve mihnetten kurtuldu. Bu iyilikleri unutmamak için ayağına bir ip bağla. İsyana düştüğünde hatırlarsın. Şükretmeyişin, vaktiyle gördüğün kerem ve lutufları sana unutturur.

Unutuşun, Allah dostunun gönlünü incitir. O incinirse, lutuf ve kerem kapısı kapanır.

Hemen onları bulup af dile. Bulut gibi göz yaşı dök ağla. Ağla ki gül bahçesi sana da açılsın.

El Gönülden Gizli Bir İş Yapamaz

Davran, Yemen'de Sana şehri yakınlarında bir yerin adıdır. Büyük bir çölün içerisindeki bu vahada, sâlih bir kimsenin bağı vardı. Bu hayırsever insan ailesine yetecek kadar ürünü ayırır, fazlasını fakir fukaraya dağıtır, hayır dualarını alırdı. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak, bu sâlih kulun mahsulüne bolluk ve bereket ihsan ederdi. Bu sâlih kul vefat etti.

Babalarının cömertliğinin aksine, çocukları çok cimriydi. Ürün zamanı geldiğinde fakirlere bir şeyi vermemek için, ne hile yapacaklarını akşamdan kararlaştırdılar. Hilelerini Allah'tan gizleyebileceklerini zannettiler. Halbuki el, gönülden gizli bir iş yapamaz.

Onlar gece uyurken, Allah, bir âfet indirerek bağlarının tamamını harap etti.

Sabahleyin uyanıp bağa gittiklerinde, gördükleri manzara karşısında hayrete düştüler.

Hemen tövbe edip rabbü'l-âlemîne sığındılar.

Çakalın Tavusluk İddiası

Bir çakal gezinirken boyacı küpüne düştü. Küpten çıkmak için uğraşırken her tarafı boyandı. Güneş vurdukça tüyleri parıl parıl parlıyordu. Üzerinde yeşil, kırmızı, pembe, sarı her renk vardı. Çakal kendi kendine,

''Ben göklerin tavus kuşu gibi oldum'' dedi.

Koşa koşa giderek, diğer çakallara kendini gösterdi. Çakallar onu böyle görünce,

''Ey çakalcık! Bu ne hal? Rengârenk tüylerin seni bayağı neşelendirmiş. Böyle gururlanıp, kibirlenmenin sebebi ne?'' dediler.

İçlerinden biri öne çıkarak sordu:

''Hile mi yapıyorsun? Yoksa ermişlerden biri mi oldun? Durumun; çok çalışıp da bir şey elde edemeyenlerin, sonunda utanmazlık yoluyla hileye sapmalarına benziyor.'' Boya küpüne düşen çakal, kendisini eleştiren çakalın yanına geldi. Kulağına eğilip gizlice,

''Şu renklerime, güzelliğime bak da bana karşı çıkma. Secde et. Çünkü ben, ilâhî lutfa ulaşmış büyük ve yüce bir çakalım'' dedikten sonra bütün çakallara döndü;

''Ey çakal sürüsü! Bundan sonra bana çakal demeyin. Ben hiç size benziyor muyum?'' Çakallar,

''Ey elmasımız! Peki, sana ne diyelim?'' diye sordular. O da,

''Müşteri yıldızına benzeyen erkek tavus kuşu deyin'' cevabını verdi.

Çakallar bunu duyunca,

''Gerçek tavus kuşları, gül bahçelerinde nazlı nazlı salınarak, cilveler yaparak dolaşırlar. Sen de öyle dolaşabilir misin?'' dediler.

''Hayır bunu yapamam.''

''Peki, tavus kuşu gibi öte bilir misin?''

''Hayır ötemem'' deyince diğer çakallar,

''Tavus kuşunun elbisesindeki güzellik, tüylerinin kökünden gelir. Tüylerinin renkli olmasıyla ve sadece kuru iddiayla ona nasıl benzersin? Sen bizi kandırmaya çalışan sahtekarsın'' dediler.

***

Bu hikâyedeki çakaldan murat, dış yüzünü süsleyerek güzel görünmeye çalışan, iç yüzünü yırtıcılıktan kurtaramamış sahtekârlardır. Mevlânâ hazretleri burada, kıyafetiyle tasavvuf büyüklerini taklit eden, onların sözlerini ezberleyerek, kendini kemâlât sahibi olarak insanlara takdim eden, sahte şeyhlerden uzak durmamızı öğütlüyor.

Hârût ve Mârût

Yeryüzünde işlenen kötülükleri, zulumleri, günahları ve dökülen kanları gören, mânevî şarhoşluk içerisindeki Hârut ve Mârut isimli iki melek şöyle sızlandılar.

''Yazıklar olsun insanoğluna. Bizlere fırsat verilseydi, dünyaya adaleti, sevgiyi, merhameti ve ibadeti öğretirdik.'' Allah onlara,

''İnsanlardaki nefsânî duygular ve şehvet sizde olsaydı daha kötü olurdunuz. Daha çok günah işlerdiniz'' buyurdu. Hârût ve Mârût kendilerine çok güvendiklerinden temiz kalacaklarına söz verdiler.

Bunun üzerine rabbü'l-âlemîn, onlara şehvet duygusunu vererek gökten yeryüzüne indirdi. Bâbil şehrinde hâkimlik yapmaya başladılar. Fakat, hak yolunda öyle tuzaklar, öyle imtihanlar vardı ki dağları bile saman çöpü gibi savurur.

Bir gün, çok güzel bir kadın bir iş için yanlarına geldi. Melekler, bu mükemmel güzelliğe hayran oldular. Akılları başlarından gitti. Hakk'a verdikleri sözü unuttular. Fakat, kadın onların arzularını yerine getirmek için, bazı şartlar ileri sürdü.

Ya kocasını öldürüp katil olacaklardı ya puta tapacaklardı ya da şarap içeceklerdi. Şehvet şarhoşluğu içerisinde, şarap içmeyi uygun buldular.

Şarap içip sarhoş olan meleklere kadın, ''Bir şartım daha var. Siz her gece ism-i azamı okuyarak göğe çıkıyorsunuz. Onu bana da öğretin'' dedi. Melekler arzularına ulaşmak için bu son şartı da kabul ettiler.

İsm-i azamı öğrenen kadın, onu okuyarak göğe çıktı. Tekrar yeryüzüne dönüp kirlenmek istemedi.

Hatta, Hak Teâlâ'nın o kadını bir yıldıza çıkardığı, bu yıldızın da Zühre yıldızı olduğu söylenir.

Hak Teâlâ meleklere, dünya veya âhiret azabından birini kabul etmeleri konusunda serbest bıraktı. Hârût ve Mârût dünya azabını tercih ettiler.

Allah'ın izniyle onlar, Bâbil kapısında baş aşağı asıldılar. Orada kıyamete kadar azap çekecekler.

Hz. Musa'nın Doğumu

Firavun; rüyasında Hz. Musa'nın doğacağını, tacını, tahtını yerle bir edeceğini gördü. Hemen rüya yorumcularını, kâhinlerini, büyücülerini çağırdı. Gördüğü rüyayı anlattı. Çare bulmalarını istedi.

Kâhinler Firavun'dan Hz. Musa'nın anne rahmine düşeceği geceyi tesbit etmek için süre istediler. Şeytanların, ifritlerin ve kâfir cinlerin yardımıyla bu geceyi tesbit ettiler. Firavuna gelerek,

''Çocuğun muharrem ayının filan gecesi anne rahmine düşeceğini tesbit ettik. O gün gelmeden şehrin büyük bir meydanına tahtını kurdur. Tellâllar çıkartarak şehirdeki bütün erkekleri orada topla. İnsanlara yüzünü göstererek çeşitli ihsanlarda bulun. O geceyi orada geçirmelerini sağla'' dediler.

O zamana kadar İsrâiloğulları'nın Firavun'a yaklaşmaları şöyle dursun yüzüne bile bakmaları yasaktı. Firavun bir yerden geçeceği zaman askerler, insanları uyarır. Herkes secde eder

gibi yüzü koyun yere kapaklanırdı. Firavun'un yüzüne bakmanın cezası ölümdü.

Firavun'un yüzünü görme müjdesi İsrâiloğulları'nı çok sevindirdi. İnsanın yaratılışındaki yasağa karşı olan eğilim ve merak duygusu, İsrâiloğulları'nı da etkisi altına almıştı.

Temiz ve yeni elbiseler giyerek süslendiler. Erkenden meydana doğru akın etmeye başladılar. Adamları herkesin toplandığını bildirince, Firavun meydana geldi. Yüzünü gösterdi. Çeşitli hediyeler dağıttı. Vaadlerde bulundu. Meydanı dolduran İsrâiloğulları'na,

''Hatırım için bu gece burada kalın. Hiç kimse evine gitmesin'' dedi. İsrâiloğulları da,

''Sen istersen bir ay burada otururuz'' diyerek bu teklifi seve seve kabul ettiler.

Firavun akşam olduğunda sevinerek sarayına döndü. Hiç kimse hanımıyla beraber olamayacağı için bu tehlikeden kurtulmuş olacaktı. Yanında hazinedarı İmran vardı. Ona,

''Bu gece sen de sarayda kal. Evine hanımının yanına gitme'' dedi. İmran,

''Kapınızın eşiğinde uyurum. Tek düşüncem sizin gönlünüzün isteğini yerine getirmektir'' diyerek bağlılığını bildirdi.

İmran İsrâiloğulları'ndandı. Firavun'un can ve gönül dostuydu. Emrinin aksine bir şey yapmazdı. En güvenilir adamıydı.

Firavun odasına çekildikten sonra, İmran da kendine gösterilen yerde yatıp uyudu.

İmran'ın karısı kocasının Firavun'la saraya döndüğünü öğrenmişti. Gece yarısına kadar bekledi. Gelmeyince saraya geldi. Kilitli kapılar sanki hiç kilit yokmuş gibi birer birer açıldı. Kocasını öperek uyandırdı. İmran,

''Gecenin bu vaktinde senin burada ne işin var?'' dedi. Kadın,

''Hem merak ettim hem de seni çok özledim. Allah'ın takdiri, yanına gelmekten kendimi alamadım'' dedi.

İmran sabahleyin erkenden eşini gönderirken,

''Kimseye görünme. Yanıma geldiğini duymasınlar. Yoksa Firavun ikimizi de öldürür. Firavun'un korktuğu şey oldu. Dikkatli ol. Sakın kimseye bir şey söyleme. Sana da bana da zarar gelmesin'' diye sıkı sıkıya tembih etti.

Tam bu sırada meydandan gürültüler gelmeye başladı. Hz. Musa'nın anne rahmine düştüğünü işaret eden yıldız gökyüzünde parlamaya başlamıştı. Bunu gören kâhinler ve büyücüler bağırıp, çağırmaya, ağıtlar yakmaya başladılar. Gürültülerden uyanan Firavun, İmran'a,

''Bu seslerin, gürültülerin sebebi nedir?'' diye sordu. İmran,

''Padişahımızın ömrü uzun olsun. İsrâiloğulları, sizin lutuflarınızdan dolayı sevinip eğleniyorlar'' dedi.

Firavun'u bu cevap tatmin etmedi. Hemen İmran'ı meydana gönderdi.

İmran meydana gelince, kâhinlerin üzüntü içerisinde ağlayıp dövündüklerini gördü.

''Nedir bu haliniz? Niye böyle yapıyorsunuz?'' diye sorunca, kâhinler,

''Biz elimizden gelen bütün tedbirleri aldık. Buna rağmen, peygamber olacak çocuk anne rahmine düştü. Onun için feryat ediyoruz'' dediler.

İmran bunun kendi oğlu olduğunu anladı, fakat belli etmedi. Onlara kızarak bağırdı:

''Padişahımızı aldattınız. Halkın karşısına çıkartıp şeref ve heybetini sarstınız. Verdiğiniz sözü tutamadınız.''

Firavun da olanları duyunca öfkeden deliye döndü.

''Hainler! Hiçbirinize aman vermeyeceğim. Hepinizi astıracağım. Hazinemi boşalttınız. Şerefimi yok ettiniz. Bu muydu sizin yıldız bilginiz? Sizi ateşe odun yapıp, yediğinizi içtiğinizi burnunuzdan getireceğim.''

Kâhinler,

''Bu defa bir şey yapamadık. İzin verin, kendimizi affettirmek için gereken önlemi alalım. Endişelerinizi giderelim. Eğer yapamazsak, o zaman bizi öldür'' dediler.

Firavun sakinleştiğinde planlarını anlattılar.

''Çocuğun doğacağı günü hesaplar, o gün doğan bütün bebekleri ortadan kaldırıp tehlikeyi önlemiş oluruz.''

Dokuz ay sonra kâhinler Firavun'un yanına koştular ve,

''Efendim! O çocuk, bugün annesinden doğdu. Tahtınızı yeniden şehrin büyük meydanına kuralım. Bu sefer, kadınlara ve çocuklara hediyeler vereceğimizi ilân edelim'' dediler.

Kadınlar çocuklarıyla birlikte sevinerek meydana toplandı. Erkek çocuklar, annelerinden alınarak başları kesildi.

İmran'ın karısı da, oğlu Musa'yla o meydana gelmişti. Akıllı ve kurnaz kadın, durumu görünce oğlunu eteğiyle sakladı. Meydandaki karışıklıktan yararlanarak kaçtı.

Firavun bu sefer işi garantiye almak için ebe kadınları evlere casus olarak gönderdi. Casuslar,

''Şu mahallede güzel bir kadının, yeni doğmuş bebeği var'' dediler. Firavun'un askerleri, İmran'ın evine baskın düzenlediler. Musa'nın annesi, Allah'tan gelen ilhamla onu yanmakta olan tandırın içine sakladı. Askerler evin her tarafını aradıktan sonra, elleri boş döndüler.

Annesi heyecanla tandıra baktığında, Musa eliyle ateşle oynuyordu.

Bazı gammazlar, birkaç kuruş için çocuğu Firavun'un adamlarına yine haber verdiler. Musa'nın annesi de, çocuğunun elinden alınıp öldürüleceği korkusu içerisindeydi. Üzüntüyle evinde bekliyordu. Cenâb-ı Allah onun kalbine şöyle ilham etti:

''Oğlunun karnını doyurduktan sonra, bir sandığa koy. Nil nehrine bırak. Korkma ve endişelenme. Biz seni onunla tekrar buluşturacağız.''

Bu ilâhî ilhamdan sonra Musa'nın annesi, Firavun'un askerleri gelmeden bir sandık yaptırdı. Oğlunu Nil nehrinin sularına bıraktı.

Kâhinler, Musa'nın yaşadığını doğarken gökteki beliren yıldıza bakarak haber veriyorlardı. Annesi, Hz. Musa'yı suya bırakınca, gökteki yıldız kayboldu. Kâhinler koşup Firavun'a şu müjdeyi verdiler:

''Gökteki yıldız kayboldu. Çocuk öldü.''

Bunun üzerine Firavun sevindi. Gönlündeki sıkıntı gitti.

Firavun'un bir kız evlâdı vardı. Vücudunda hekimlerin iyi edemediği bir yara çıkmıştı. Kâhinler, bu yaranın suda bulunacak bir çocuğun tükürüğüyle iyileşeceğini söylediler.

Firavun'un eşi Asiye, Musa'yı Nil nehrinden çıkardı. Bu güzel bebeği Firavun da Asiye de çok sevdi. Tükürüğünü kızlarının yarasına sürdüler. Yaraların hepsi iyileşti. Kâhinler, ''Rüyada gördüğünüz bebek bu olabilir'' dedilerse de, Firavun onları dinlemedi. Bebeği, hanımı Asiye'ye bağışladı.

Böylece, Cenâb-ı Allah Musa'yı Firavun'un sarayına yerleştirdi. Orada besleyip büyüttü.

***

Firavun'un ve kâhinlerin hilesi kendi ayaklarına dolaştı. Dışarıda binlerce çocuğu öldürürken asıl aradıkları sarayın baş köşesine kurulmuştu.

Firavun'un hilesi, Musa'yı alt etmeye yetmedi. El elden üstündür. Nereye kadar?Allah'a kadar. Çünkü son varılacak yer, O'nun makamıdır. Her şeyin doğrusunu, en iyi bilen Allah'tır.

Dünyalık kazanmaktan başka gayesi olmayan ey gafil! Firavun'dan hiç farkın yok. Aynı kötü ahlâk sende de var. Kendini beğeniyorsun. Mal ve şehvet peşinde koşuyor ve kibirleniyorsun.

Kötü hallerinden bahsedilse, canın sıkılır, hoşuna gitmez. Başkalarının durumu sana masal gibi gelir.

Nefsinin, seni Allah'tan uzaklaştırdığının farkında bile değilsin.

Firavun'un elindeki fırsatlar, zenginlik, güç senin elinde olsa, sen de çok canlar yakardın.

Uyuyan Yılan

Bir yılancı, karda kışta dağlara yılan aramaya gitti. Dağı taşı gezdi, dolaştı.

Ölü gibi duran, kocaman bir yılan buldu. Ejderhaya benzeyen, böyle büyük yılanı kendisi bile görmemişti.

Halkın ilgisini çekip, para kazanırım düşüncesiyle o yılanı sürükleyerek Bağdat'a getirdi. Görenlere,

''Bayağı boğuştum. Zahmetli oldu ama sonunda ölü olarak ele geçirebildim'' diyerek gururlandı.

Dicle nehrinin kenarında, bir peykenin üzerine yılanı yerleştirdi. İnsanları toplayarak büyük gösteri yapmak istedi.

Bağdat şehri, bu büyük yılanın haberiyle çalkalandı. Yavaş yavaş halk toplanmaya başladı.

Yılancı her ihtimale karşı tedbiri elden bırakmamış, kalın

iplerle yılanı bağlamış ve üzerine bir çul örtmüştü. İnsanların merakını kamçılamak için, çulun ucundan kenarından kaldırıp yılanı gösteriyordu. Binlerce meraklı ahmak toplanmıştı. Daha fazla insanın gelmesi için acele etmiyordu. Bu arada, Bağdat'ın güneşi yılanın üzerine vurdu. Sıcak güneşin etkisiyle buzları çözülen yılan, yavaş yavaş kımıldanmaya başladı. Halkın şaşkınlığı ve merakı daha çok arttı. İyice ısınan yılan kendine geldi. Bağlı olduğu iplerden kurtuldu.

Bunu gören halk bağrışarak kaçmaya başladı. Bu sırada birçok insan ezilerek can verdi.

Yılancı ise, korkusundan kıpırdayamadı. Olduğu yerde kaskatı kesildi. Ejderha büyüklüğündeki yılan, yılancıyı bir lokmada yuttu. Sonra peykenin direğine sarılarak yuttuğu yılancının kemiklerini sıkarak kırdı.

***

Ey insanoğlu! Senin nefs-i emmâren de, ejderha büyüklüğünde bir yılan gibidir. Onun ölmüş, uyumuş görüntüsüne aldanma. Günah işlemek için, eline fırsat geçtiğinde aniden canlanır. Firavunluğa başlar. Yüzlerce Musa'nın ve Harun'un yolunu keser.

Nefsinle yiğitçe savaşa gir. Riyâzet ve mücahede karlarını yağdır üzerine. Soğuktan donmuş bir halde kalsın.Şehvet güneşiyle nefsini canlandırırsan, seni bir lokmada yutar.

Gerçek Suçlu

Davud peygamber zamanında yaşayan bir adam herkesin yanında,

''Yâ rabbi! Bana zahmetsiz bir zenginlik ver. Beni tembel yarattığın gibi, rızkımı da çalışmadan ihsan et'' diye, sabahtan akşama dua ederdi.

İnsanlar, onun işsiz güçsüz haliyle zenginlik istemesine gülerek,

''Sen deli misin? Yoksa esrar mı içersin? Aklı başında olan bir kimse böyle bir talepte bulunmaz. Allah'ın peygamber olarak seçtiği, çeşitli mûcizeler lutfettiği Davud (a.s) bile rızkını çalışarak elde ediyor. O bu kadar yüceliğe sahipken, zırh örüp satarak geçimini sağlıyor. Senin zahmetsiz rızık istemen hem tembellik hem de ahmaklıktır'' derlerdi.

Adamın bu durumunu gökyüzüne merdivensiz tırmanmaya benzetirlerdi. Bazan da onunla alay ederek, ''Müjdeci geldi. İstediğin rızık gelmiş. Git, al getir, bize de dağıt.'' O adam ise, insanların ayıplamasına, alayına aldırmadan duasına devam etti.

Şehirdeki adı, boş ambarda peynir arayan adama çıkmıştı.

Sonunda bir gün kuşluk vakti yine böyle dua edip dururken, bir öküz gelip evinin kapısını boynuzuyla kırıp içeri girdi. Adam öküzü bağlayıp başını gövdesinden ayırdı. Öküzün boğazını kestikten sonra, derisini yüzmesi için kasabı çağırdı. Meğer o öküz kasabın öküzüymüş.

Öküzünü tanıyan kasap, feveran etmeye başladı. ''Sen hangi

hakla benim öküzümü kestin? İnsafa gel. Hemen borcunu öde'' dedi. Adam, ''Ben uzun zamandır rabbimden zahmetsiz rızık isterdim. Rabbim duamı kabul etti. Bana, bu öküzü gönderdi. Ben de onu kestim'' dedi. Öküzün sahibi, adamın kolundan tutup sürüklemeye başladı ve,

''Gel ey zalim, edepsiz adam! Aptalca bahanelerini Davud peygambere anlat. Aramızdaki meselenin çözümüne, o karar versin'' dedi.

Davud'un (a.s) huzuruna giderken öküzün sahibi insanları başına toplayarak, adamı şikayet etmeye başladı.

''Ey müslümanlar! Şu adamın söylediği saçmalığa bakın. Allah rızâsı için söyleyin. Dua nasıl benim malımı, onun yapar? Dua ile mal, mülk sahibi olunsaydı bütün körler, dilenciler dünyanın zengini olurlardı.''

Öküzün sahibi kasabın söylediğini duyan insanlar öküzü kesen adama,

''Ya kestiğin öküzün parasını ver ya da cezasına katlan'' dediler.

Bunun üzerine öküzü kesen adam, rabbine yönelerek niyazda bulundu,

''Yâ rabbi! O duayı, gönlüme veren sensin. Bu adam kör dilenci diyerek bana hakaret eder. Halbuki ben kullarından değil, sadece senden istedim. Yâ rabbi, her şey senin lutfunla kolaylaşır. Yâ rabbi, sen beni rezil etme'' dedi.

Büyük bir kalabalıkla birlikte, Hz. Davud'un (a.s) evine varıldı. Hz. Davud (a.s) evinden dışarı çıkarak sordu:

''Ne var, mesele nedir?'' Öküzün sahibi, ''Ey Allah'ın peygamberi! Benim öküzüm, bu adamın evine gitmiş. Bu adam da tutmuş onu kesmiş. Hakkımı istiyorum, vermiyor. Senden adalet istiyorum'' dedi.

Davud peygamber o fakire,

''Sen bu adamın malına niye zarar verdin?'' Adam,

''Ey Davud! Yedi senedir gece gündüz dua ederek rabbimden helâl ve zahmetsiz rızık isterim. Herkes de bunu bilir. Yine böyle dua yaparken, evime bir öküz girdi. Rızık için değil, rabbim duamı kabul etti diye düşünerek, şükür maksadıyla o öküzü kestim'' dedi. Davud peygamber,

''Bu seni haklı çıkarmaz. Bu davada şeriata uygun bir delilin varsa, onu söyle'' dedi.

Bunun üzerine o fakir, tekrar rabbine yöneldi. Ağlayarak secdeye kapandı.

Hz. Davud bu işte, bir başka iş olduğunu hissetti ve,

''Bu dava hakkında hükmü hemen istemeyin. Halvete girip rabbime yöneleceğim. Kararımı ondan sonra bildireceğim'' dedi.

Davacı ve halk dağılıp gitti. Hz. Davud halvete çekildi. Rabbine yönelerek işin gerçeğini öğrenmek için, niyazda bulundu.

Ertesi gün öküzün sahibi, şikâyetçi olduğu fakir ve işin sonunu merak eden kalabalık bir halk topluluğu, Hz. Davud'un

huzuruna geldi.

Hz. Davud öküz sahibine,

''Bu fakiri kötülemekten ve davandan vazgeç. Öküzünü de bu müslümana helâl et'' dedi.

''Eyvahlar olsun! Bu nasıl hüküm? Bu nasıl adalet? Senin adaletinin şöhretine, bu karar hiç uyar mı?'' diyerek isyan etti. Bunun üzerine Hz. Davud (a.s),

''Ey inatçı gafil! Bütün malını mülkünü de bu fakire bağışlayacaksın. Yoksa sonun kötü olacak. Yaptığın kötülük ortaya çıkacak'' dedi. Bunu duyan adam başına toprak saçtı. Elbisesini yırttı. Halka kendini acındırmak için, ''Bu zulümden dağlar taşlar yarılır. Davud bile bile hakkımı yiyor, sizler de şahit olun'' diyerek bağırıp çağırmaya başladı.

Hz. Davud öküzün sahibini tekrar huzuruna çağırarak, ''Öküzünü helâl edeceksin. Malını mülkünü bağışlayacaksın. Çoluk çocuğun da onun kölesi ve câriyesi olacak. Bu senin son şansın, dikkat et'' dedi.

Adam bu sözleri duyunca deliye döndü. Aşağı yukarı koşmaya başladı. Halk adamın gerçek durumunu bilmediği için, Hz. Davud'u kınamaya başladı.

''Ey seçilmiş peygamber! Bu hüküm sana yakışmıyor. Apaçık zulüm işlemektesin. Bir günahsızı hiçbir suçu yokken kahrettin'' dediler.

Bunun üzerine Hz. Davud (a.s),

''Dostlar! Bu adam bir katildir. Yakalayıp ellerini arkasına sıkıca bağlayın. Bu adam, suçlu diye getirdiği bu fakirin babasının kölesiydi. Yıllar önce efendisini, ovada bulunan dalları gür büyük bir ağacın altında öldürdü. Öldürdükten sonra gördüğü korkunç bir hayal yüzünden, bıçağını kestiği efendisinin başıyla birlikte gümdü. Yürüyün oraya gidiyoruz'' dedi.

Hz. Davud'un tarif ettiği ağacın altına geldiklerinde, Davud (a.s) kazılması gereken yeri işaret etti. Gösterilen yeri kazdıklarında, bir adam başı ile birlikte, bir bıçak buldular. Bıçağın sapında öküzün sahibinin ismi yazılıydı. Adamın katil olduğu açıkça ortaya çıkınca, Hz. Davud (a.s),

''Allah'ın hilmi bu cinayeti şimdiye kadar örtmüştü. Fakat bu adam kendi eliyle günahının üzerindeki örtüyü kaldırdı. Öldürdüğü efendisinin çoluk çocuğuna ufak bir yardımda bulunmadığı gibi, bir öküzü bile çok gördü'' dedi ve katile dönerek,

''Sen adalet istiyordun değil mi? Hanımın, öldürdüğün adamın câriyesi idi. O da, ondan doğan çocuklar da, mirasçının hakkıdır. Sen de köleydin. Senin de kazandığın bütün mal, mülk mirasçı olan bu fakirin hakkıdır. Senin hakkın da, efendini öldürdüğün bıçakla öldürülmendir. İşte sana şeriat, işte sana adalet. Nasıl begendin mi?'' dedi.

***

İnsanın nefsi, öküzün sahibi katile benzer. Öküzü kesen akıldır. Hz. Davud (a.s) Hakk'ın emirlerini ve yasaklarını hatırlatan şeyhin sembolüdür. Zalim nefsi öldürmek, şeyhin

yardımıyla olur. Çalışıp kazanmadan elde edilen hesapsız mânevî zevk, şeyhin himmeti ile elde edilebilir. İnsan Allah dostlarının sayesinde mânen zenginleşir.

Yeminin Bedeli

Dervişin biri dağa çekilmiş, sadece ibadetle meşgul olurdu. Yalnızlık, onun en yakın dostuydu. Allah tarafından ihsan edilen mânevî nimetler içerisindeydi.

Dağda çeşitli meyve ağaçları vardı. Meyvelerle besleniyordu. Bir gün kendi kendine söz vererek,

''Bu meyveleri dalından koparmayacağım. Rüzgârdan veya kendiliğinden düşen meyveleri yiyeceğim'' dedi.

İmtihan vakti gelinceye kadar, derviş sözüne sadık kaldı. Bir ara rüzgâr, tam beş gün armut düşürmedi. Armutlar ağaca çakılmıştı sanki. Dervişin açlıktan ateşi çıktı, sabrı kalmadı.

Rüzgâr bir ağacın dalındaki meyveleri âdeta ağzına sokarcasına eğiyordu. Derviş sabretti. Elini uzatmadı. Fakat gözünü dalda nazlı nazlı sallanan armutlardan alamadı. Rüzgâr bir daha dalı eğdiğinde dayanamadı. Açlığın verdiği ıstırapla, armutları koparıp yedi. Kendi kendine vermiş olduğu sözden döndü. Biraz sonra bulunduğu yere, yirmi-otuz kadar hırsız geldi. Çaldıkları malları paylaşmaya başladılar. Eşyaları paylaşırken sultanın adamları baskın yapıp, suç üstü hırsızları yakaladı. Dervişi de onlardan sanarak birlikte götürdüler. Orada yakalanan hırsızların hepsinin sol ayakları ile sağ ellerini kestiler. Dervişin de sağ elini kestiler. Sol ayağını kesecekleri sırada derviş Allah'a iltica etti ve,

''Allahım, elim yeminime sadık olmadı. Meyve kopardığı için kesilmeyi hak etti. Ayağımın ne suçu var?'' dedi.

Bunun üzerine bir atlı hızla gelerek cellâta seslendi:

''Ey köpek! Yaptığın işe bak. Bu zat Allah'ın seçkin kullarından filan zattır'' dedi. Cellât bir anda ne yapacağını şaşırdı. Çok üzüldü. Yapılan yanlışlığı gidip komutana haber verdi.

Komutan, yalınayak koşarak geldi. Dervişin sağlam eline yapışarak, ''Allah şahidimdir ki, kim olduğunu bilmiyordum. Yaptığım bu çirkin işten dolayı bizi affet. Hakkını helâl et'' dedi.

Derviş komutana,

''Ben günahımı da başıma gelen bu işin sebebini de biliyorum. Sözümden döndüğüm için, Allah'ın adaleti elimi aldı. Onun hükmüne elim, ayağım, içim, dışım, her şeyim feda olsun. Sen üzülme. Bu benim kaderim. Senin bir suçun yok. Hakkımı sana helâl ediyorum'' dedi.

O günden sonra dervişin adı, halk arasında ''eli kesilen şeyh'' olarak anılmaya başladı.

Kendisine otlardan, sazlardan bir kulübe yaptı. Başına gelene sabrederek, orada rabbini zikretmeye devam etti. Sepet örerek geçimini sağladı.

Bir gün bir seveni habersizce ziyaretine geldiğinde, şeyhi iki eliyle sepet örerken gördü. Şeyh kaşlarını çatarak, ''Neden yanıma gelirken seslenip izin almadın? Sırrıma vâkıf oldun'' diyerek çıkıştı.

Adam özür beyan ederek,

''Sizi çok sevdiğim ve özlediğim için böyle davrandım. Kötü bir niyetim yoktu'' dedi. Şeyh gülümseyerek,

''Peki, öyleyse gel. Fakat bu sırrı kimseye söyleme. Benim iki elimle sepet ördüğümü kimse bilmesin'' dedi.

Bir müddet sonra başkaları da kulübenin penceresinden bakıp, şeyhin iki elle sepet ördüğünü gördüler. Sağda solda anlatmaya başladılar.

Şeyh kerametinin halk arasında yayılmasına çok üzüldü. ''Yâ rabbi! Ben bunu gizlemeye çalıştım. Sen açığa çıkardın. Hikmetini sen bilirsin'' diye dua etti. Bunun üzerine kendisine Cenâb-ı Hak'tan şöyle ilham geldi:

''Elin kesildiğinde sana inanmayanlar, 'Hak yolunda gösterişçi ve riyakâr olduğu için, Allah onu insanlara rezil etti' dediler. İnsanların seni inkâr ederek veya hakkında kötü zanna kapılarak gazabıma uğramalarını istemedim. Senin bu halini onlara göstererek, utanmalarını ve dedikoduyu bırakmalarını istedim.''

Uzak Görüşlü Kuyumcu

Adamın biri kuyumcuya gelerek, ''Bana terazini ödünç verebilir misin? Altın tartacağım'' dedi. Kuyumcu, ''Bende kalbur yok'' dedi. ''Benimle alay etme, senden terazi istedim'' deyince; kuyumcu bu sefer de, ''Dükkânımda süpürge yok'' dedi. Adam, ''Neden benimle alay edersin? Terazi istiyorum, süpürgem yok dersin'' diye sordu. Bunun üzerine kuyumcu, ''Terazi istediğini duydum. Fakat senin yaşlı olduğunu gördüm. Bedenin zayıf, elin ayağın titriyor. Altın tozlarını tartarken dökeceksin. Döktüğün altın tozlarını toplamak için de, benden gelip süpürge isteyeceksin. Süpürdüğün altınların tozdan ayırmak için de kalbura ihtiyacın olacak. En son isteyeceğin şeyi tahmin ederek, sana bende kalbur yok dedim'' dedi.

***

Akıllı kişiler, işin sonunu düşünerek önceden tedbirini alırlar. Bilgisizler ise, işin sonunda başlarına vurup dövünürler.

İnsan da, âhirette başına gelecekleri tahmin ederek bu dünyadayken hazırlığını yapar. Kıyamet günü pişman olmaz.

Katırın Derdi

Katırın biri deveye, ''Ey güzel yoldaş! Yokuş olsun, iniş olsun, dar olsun, geniş olsun, her türlü yolda güzelce yürüyorsun. Düşüp yere kapaklanmıyorsun. Bense durmadan düşüyorum. Yolun kuru veya çamur olması farketmiyor. Her türlü yolda, iki de bir yüzükoyun yerdeyim. Sebebini söyle de, öğrenip tedbirini alayım'' diye şikâyette bulundu. Deve,

''Birincisi, benim gözlerim, seninkinden iyi görür. İkincisi, boyum uzun olduğu için, etrafa yüksekten bakarım. Böylece yolun durumunu tesbit ederim. Nerenin çukur, neresinin düz olduğunu gördüğüm için, ayağımı sağlam basarak yürürüm. Sana gelince, üç adım öteni göremediğin için, ikide bir düşmen normaldir'' dedi.

***

Bu hikâyede katırdan maksat, ahlâksız ve geçimsiz kötü kimsedir. Deveyle de güzel huylu, herkesle iyi geçinen, güzel ahlâk sahibi kimse anlatılmak istenmiştir.

Kör Bir İhtiyarın Kur'an Okurken

Gözlerinin Görmesi

Yoksul bir şeyh, kör bir ihtiyarın evine misafir oldu. Evde, duvarda asılı duran bir Kur'an vardı. Şeyh bu duruma hayret etti. Çünkü evde kör bir ihtiyardan başka kimse yaşamıyordu.

Kendi kendine, ''Burada kör bir ihtiyardan başka kimse yok. Bu Kur'an'ı kim okur?'' diye düşündü. Bu durumu ev sahibine sormak istedi, fakat uygun olmayacağı fikrine kapıldı. Bu işin sebebinin kendiliğinden ortaya çıkıncaya kadar, sabretmeye karar verdi.

Bu düşünceyle yatıp uyudu. Gece yarısı Kur'an sesiyle yatağından sıçrayıp uyandı. Gördüğü manzara karşısında şaşırdı kaldı. Kör ihtiyar, Kur'an'ı önüne almış okuyordu. Okuyuşunda en ufak bir yanlış da yoktu. Bir yandan da parmağıyla okuduğu satırı takip ediyordu. Şeyh daha fazla dayanamayarak sordu: ''Kör olduğun halde, Kur'ân-ı Kerîm'i böyle nasıl okuyabiliyorsun? Parmağınla takip ettiğine göre, harfleri görmemen imkânsız.'' Kör ihtiyar, misafir şeyhe tatlı bir tebessümle cevap verdi.

''Dostum, Allah'ın kudretinin büyüklüğü yanında, benim halimin şaşılacak nesi var? O diledi mi sebepli veya sebepsiz yaratır. Allahıma yalvardım. Yâ rabbi! Ben Kur'an okumayı, her şeyden çok seviyorum. Kur'an okuduğum zaman gözlerime nur ver. Âyetlerini duraklamadan, yanlışsız okuyabileyim.' Rabbim duamı kabul etti. Ne zaman Kur'an'ı elime alsam, rabbimin lutfuyla gözlerim açılır. Harfleri görürüm.''

Lokman'ın Sabrı

Lokman Hekim, Hz. Davud'u ziyarete gitti. Davud (a.s), demiri hamur gibi yoğurarak halkalar haline getirdiğini, halkaları da zincir gibi birbirine ekleyerek zırh yaptığını gördü.

Daha önce böyle bir şeyle karşılaşmadığı için, hayretler içinde kaldı. Kendi kendine bu işin nasıl yaptığını sormayı düşündü. Fakat sormadı, beklemeyi tercih etti.

''Sabretmek daha iyidir. Sabır insanı hedefine ulaştıran kılavuzdur'' diyerek kendine telkinde bulundu. Hz. Davud'u seyretmeye devam etti. İşini bitiren Hz. Davud, yaptığı zırhı giyindi. Lokman'a dönerek, ''Bu zırh savaşta giyilir. İnsanı kılıç darbeleriyle yaralanmaktan korur'' dedi. Merakını

gideren Lokman da, ''Sabır, gam ve keder karşısında insanın en büyük sığınağıdır'' dedi.

Tilkiyi Kurtaran

Ayağı mı Kuyruğu mu?

Tilkiler, avcıların elinden ayakları sayesinde kurtulurlar. Fakat onlar inlerine ulaştıklarında, kuyruklarını severler. Avcının hışmından kuyruğu sayesinde kurtulduklarını düşünerek, kuyruklarıyla oynaşırlar.

Ayakları olmasaydı, kuyruğun hiçbir faydasının olmayacağını bilmezler.

***

Velîler bizi yüzlerce tehlikeden, kötülüklerden koruyan ayak gibidirler. Fakat biz de tilki gibi, onların hakkını teslim etmeyiz. Kuyruk durumundaki işlerle oyalanırız. Allah dostlarının üzerimizdeki tasarrufunu görmeyiz.

Hz. Yusuf'un Rüyası

Hz. Yusuf rüyasında güneşin, ayın ve on bir yıldızın kendisine secde ettiklerini görmüştü. Gördüğü rüyaya güveniyordu. Kardeşleri tarafından kuyuya atıldığında, zindana koyulduğunda gördüğü rüyanın bir gün gerçekleşeceğine dair inancını, hiç yitirmedi. Rüyası, karanlıkta yanan bir mum gibi önünü aydınlatıyordu.

Kuyuya atıldığında Hz. Yusuf, Allah tarafından gelen bir ses duydu,

''Ey yiğit! Sen birgün mânevî padişah olacaksın. Kardeşlerinin sana yaptığı bu cefayı, yüzlerine vuracaksın'' denildi.

Hz. Yusuf, sesleneni görmemişti. Fakat gönlüyle söyleyeni hissetmişti. Ruhuna, o sesten bir güç ve huzur dolmuştu.

O sesin kendisine vermiş olduğu kuvvetle, bütün eza ve cefalara katlandı.

***

Aynı şekilde ruhlarımızın yaratıldığı gün rabbimizin sorduğu, ''Ben sizin rabbiniz değil miyim?'' sesinin mânevî zevki, bütün müminlerin kalbinde kıyamete kadar devam eder.

Bu yüzden bütün müminler, ne belâlara itiraz ederler, ne de Cenâb-ı Hakk'ın ''yap, yapma'' buyruğundan sıkılırlar.

Hz. İsâ'nın Ahmaklardan Kaçması

Bir gün Hz. İsâ, arkasından vahşi bir aslan kovalıyormuş gibi, dağa doğru bütün gücüyle koşar. Adamın biri de peşinde koşarak kendisine yetişir. Neden böyle kaçtığını sorar. Hz. İsâ acelesinden, adamın sorusuna cevap veremez. Adam bir müddet daha arkasından koştuktan sonra, ''Allah rızâsı için biraz dur da neden böyle kaçtığını söyle. Çünkü arkanda ne bir düşman ne de vahşi bir hayvan var'' dedi. Hz. İsâ, ''Beni oyalama, yürü

işine git. Ben bir ahmaktan kaçıp kurtulmak için böyle koşuyorum'' der. Adam hayretler içinde,

''Yâ İsâ! Körlerin gözlerini, sağırların kulaklarını açan sen değil misin?'' diye sorar. Hz. İsâ, ''Evet'' diye cevap verir. Adam, ''Ölüye ism-i azam okuyup dirilten sen değil misin?'' diye sorar. Hz. İsâ, ''Evet'' der. Adam, ''Topraktan kuşlar yapıp onları canlandıran sen değil misin?'' diye sorar. Hz. İsâ, ''Evet, benim'' der. Adam bütün merakıyla, ''Peki, öyleyse neden böyle kaçıyorsun? Bunca mûcize sana gelmişken neden korkuyorsun?'' diye sorunca;

Hz. İsâ: ''O, en yüce ism-i azamı sağıra okudum, kulağı duydu. Köre okudum, gözleri açıldı. Kayalık dağa okudum, dağ çatladı, yarıldı. Ölmüş birine okudum, dirildi. Cansıza okudum canlandı. Fakat ahmağın gönlüne şefkatle yüz binlerce kere okudum, bir faydası olmadı. O ahmak bir kaya parçası, bir mermer kesildi. Ahmaklık huyundan vazgeçmedi. Onun için kaçıyorum'' der.

Soruyu soran adam, ''İsm-i azamın ahmağa tesir etmemesinin hikmeti nedir?'' deyince, Hz. İsâ, ''Ahmaklık Allah'ın bir kahrıdır. Hastalık, körlük sağırlık bir belâdır. Kahır değildir. Hastalığa, belâya uğramış kimseye acınır. Ahmak olan ise başkasına acı verir incitir'' der.

***

Hz. İsâ'nın kaçtığı gibi, ahmaktan kaçmak gerekir. Ahmağın sohbeti zarardır. Havanın suyu çekip buharlaştırdığı gibi, ahmak da insanın ruhî özelliklerini çalar. Mânen yoksullaştırır. Gönlünü taşa çevirir.

Sebeli Kör, Sağır ve Çıplak

Sebe şehri, çok büyük bir şehirdi. Öylesine büyüktü ki, büyüklüğü bir tepsi kadardı. Bu ulu ve büyük şehir, çok uzun olmasının yanında, çok da sağlamdı. Ama sağlamlığı bir soğan kadardı.

Sebe şehrinde sayısız insan ve diğer canlılar yaşardı. Fakat hepsi üç kişiden ibaretti. Onlardan biri kör, biri sağır, diğeri de çıplaktı.

Bir gün üçü bir aradayken kör, ''Bakın şu taraftan atlı askerler geliyor. Hangi milletten, kaç kişi olduklarını görüyorum'' dedi. Sağır, ''Evet evet, ben de seslerini duyuyorum, gizli açık ne konuşuyorlarsa işitiyorum'' dedi. Çıplak, ''Eğer buraya gelirlerse şu uzun eteğimden keserler diye korkuyorum'' diye söyledi. Kör, ''İşte yaklaştılar, haydi bizlere zararları dokunmadan kaçalım'' arkadaşlarını uyarınca, sağır, ''Evet, gürültüleri iyice yaklaştı'' dedi. Çıplak, ''Haydi onlar bizi soymadan uzaklaşalım buralardan'' diyerek harekete geçtiler.

Birlikte panik halinde şehri terkederek, bir köye sığındılar. Karınları iyice acıkmıştı. O köyde, çok semiz bir kuş buldular. Fakat kuşun zerre kadar eti yoktu. O kuşu, oturup yediler. Karnı doymuş filler gibi şiştiler. Şişmanladılar.

Âdeta birer fil gibi irileştiler. Dünyaya sığmayacak bir duruma geldiler.

Daha sonra, o kocaman gövdeleriyle bir kapı çatlağından geçerek kayboldular.

***

Bu hikâyedeki sağır; hayattan çok şey isteyen, gözü doymayan, başkalarının ölümünü duyup, kendi ölümünü düşünmeyen insandır.

Uzağı gören kör de, hırs sahibi insanı temsil eder. Hırs sahibi insanlar kendi ayıplarını görmez, başkalarındaki kıl kadar hatayı araştırıp, ortaya dökerler.

Çıplak ise, gözü dünyadan başka bir şey görmeyenlerin durumuna örnektir. Dünyaya çıplak gelip, çıplak gideceğini bilen insan, nasıl olur da dünyevî kaygılarla kendini helâk eder? Dünya hayatı bir rüyadan ibaret olduğu gibi, dünyada servet sahibi olmak, rüyada define bulmaya benzer.

Bu hikâyedeki kapı çatlağından maksat, ölümdür. Ölüm yolu gizli, görünmez bir yoldur. İnsanlar doğarken ölümle nişanlanır, ölürken de evlenmiş olurlar. Gelinin süslenip koca evine götürüldüğü gibi, insanlar da ölünce techîz ve tekfin edilip âhirete yolcu edilir.

Köpeklerin Kışın Verdiği Söz

Kış gelip soğuklar başladığında, sokak köpekleri perişan olurlar. Kuyrukları bacaklarının arasında soğuktan titrerken, kendi kendilerine şöyle söz verirlermiş:

''Bu durumdan kurtulmak için, yaz geldiğinde taştan bir ev yapacağım. Dişimle, tırnağımla çalışırsam, küçük gövdemi sokacak bir kulübem elbette olur.''

Fakat yaz gelince havalarla birlikte kemikleri ısınır, derisi gevşer, vücudu canlanır. Kışın çektiklerini unutarak kendisini koskocaman görür.

''Ben bu halimle ufak bir kulübeye nasıl sığarım?'' diyerek soğukta verdiği sözü. Sağda solda bulduklarını yer. Tembel tembel bir gölgede yatarak, vaktini geçirir. Gönlünden geçen bir kulübe yapmak düşüncesine de, aldırmazmış.

***

İnsanlar da bir belâya düşdüklerinde, tövbe ederek kendilerine bir ev yapmak ister. Belâ ve musibetten kurtulduklarında ise, tövbe evini yapmayı ihmal edip ertelerler.

Tandırdaki Havlu

Mâlik, oğlu Enes'in evine bir gurup misafir gelmişti. Hz. Enes (r.a) ona ikramda bulunup sofra kurdu. Enes hazretleri yemekten sonra misafire getirilen havlunun sararıp kirlenmiş olduğunu gördü. Hizmetçi kıza seslenerek,

''Bu havluyu al, tandıra at, bir müddet kalsın'' dedi.

Hizmetçi kız, hiç itiraz etmeden havluyu alıp ateş dolu tandırın içine attı. Bu duruma misafirler şaşırıp kaldı.

Havlunun yanıp kül olacağını düşünüyorlardı.

Bir müddet sonra hizmetçi kız peşkiri tandırdan çıkardığında, en ufak bir yanık izi olmadığı gibi, tertemiz olduğunu da gördüler. Misafirler,

''Ey aziz sahâbî! Peşkiri ateş yakmadığı gibi, üstelik temizledi. Bu iş nasıl olur?'' dediler.

Hz. Enes (r.a),

''Allah'ın Resûlü Efendimiz (s.a.v) birçok defa bu havluya elini ve ağzını silmişti'' dedi.

Bunun üzerine hizmetçi kıza döndüler ve,

''Efendin bu işin sırrını biliyordu. Sen nasıl oldu da hiç tereddüt göstermeden böyle değerli bir havluyu götürüp ateşe attın?'' diye sordular. Hizmetçi kız, ''Benim Allah dostlarına güvenim tamdır. Havlunun kıymeti nedir ki? Bana ateşe atla dese, bir an olsun tereddüt etmeden atlarım'' dedi.

***

Ey ateşten ve azaptan korkan kişi! Öyle bir ele yüz sür ki seni ateşten koruyacak ruh yüceliğine ulaştırsın. Allah dostuna teslimiyette hizmetçi kızı kendine örnek almalısın.

Bebeğin Konuşması

Peygamberimiz'in mûcizesi ile, simsiyah yüzü beyaz olan kölenin yaşadığı köyden bir kadın, kucağındaki iki aylık bebeği ile birlikte Peygamber Efendimiz'in yanına geldi. İki aylık bebek, Peygamberimiz'in yanına gelir gelmez dile geldi.

''Ey Allah'ın elçisi! Allah sana selâm söyledi'' dedi. Kâfir olan anne çocuğunu azarlayarak, ''Sus, sana kim öğretti bunu?'' diye öfkeyle bağırdı. Bebek yeniden dile gelerek,

''Önce Allah, sonra da Cebrâil'' dedi. Annesi çocuğa, ''Sen Cebrâil'i görüyor musun?'' dedi. Çocuk, ''Evet, şu anda senin başının üzerinde ayın on dördü gibi parlıyor'' dedi.

Allah'ın Resûlü bunun üzerine çocuğa,

''Ey süt emen körpe yavru! Senin adın nedir?'' dedi. Bebek, ''Hakk'ın yanında adım Abdülaziz, fakat insanlar beni Abdüluzza diye çağırıyorlar'' dedi.

İki aylık çocuğun kemal sahibi bir insan gibi konuşması annenin imana gelmesine vesile oldu.

***

Konuşma yaşına gelmemiş çocuk gibi, kıyamet günü bütün âzalarımız, elimiz, ayağımız, gözümüz dile gelerek yaptıklarımızı bize söyleyecekler. İnsan bunu bile bile nasıl günah işler?

Tavşancıl Kuşunun Peygamber Efendimiz'in Ayakkabısını Kapıp Kaçırması

Bir gün, Allah'ın Resûlü (s.a.v) abdest almak için su istedi. Güzelce abdestini aldı. Ayakkabısını ayağına giymek üzere

elini uzattığında, bir taşvşancıl kuşu gelerek ayakkabıyı kapıp havalandı. Kuş ayakkabıyı havada ters çevirdiğinde, içerisinden bir yılan düştü.

Daha sonra kuş ayakkabıyı getirip, yavaşça Peygamber Efendimiz'in önüne bıraktı.

Kuşun, Allah'ın yardımıyla Peygamber Efendimiz'i korumak için ayakkabıyı aldığı anlaşıldığında, Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdular:

''Bu olay, yılan sokmasına karşı beni korumak için Allah'ın bir ikramıdır. Allahım, iki ayak üzerinde yürüyenlerle, karnı üstünde sürünenlerin şerrinden sana sığınırım.''

***

Ceza olarak gördüğümüz belâ ve musibetlerin sonucu, bizim için hayır olabilir. Büyükler tasavvufu, ''Sıkıntılı anlarda gönlün huzur içinde olmasıdır'' diye tarif etmişlerdir. Dolayısıyla sûfîler, üzüntü ve sıkıntılarını gizli bir altın hazinesi gibi saklarlar.

Hayvanların Dilini Öğrenen Adam

Bir gün meraklı bir genç Hz. Musa'dan hayvanların dilini öğrenmek istedi. Hz. Musa bunun kendisine zarar verebileceğini ne kadar anlatmaya çalıştıysa da, genç adamı fikrinden vazgeçiremedi. Genç adam,

''Yâ Musa! Beni geri çevirmek, senin büyüklüğüne uygun düşmez. Hiç olmazsa, kapımın önünde yatan köpekle, kümes hayvanlarımın dilini anlayayım'' dedi.

Bunun üzerine Musa (a.s) ona dua etti. Adam sevinerek evine gitti. Sabahleyin kapının eşiğine durdu. Hizmetçi kadın sofranın altındaki örtüyü bahçeye silkelediğinde, yere bir parça ekmek düştü. Evin horozu, bu parça ekmeği hemen kaptı. Köpek,

''Niçin benim hakkıma göz dikiyorsun? Sen buğday ve arpa yiyebilirsin. Ekmek benim hakkım'' dedi. Horoz,

''Merak etme, yarın sahibimizin atı sakatlanıp kesilecek, kendine bol bol ziyafet çekersin'' dedi.

Horozla köpeğin konuşmalarını duyan adam, hemen atını pazara götürerek sattı.

Adam, ertesi sabah da, ''Bakalım horozla köpek ne konuşacaklar?'' diyerek kulak kabarttı. Köpek, ''Sen yalan söyledin. Hani sahibimizin atı sakatlanıp kesilecekti, ben de bol bol yiyecektim?'' dedi. Horoz, ''Sahibimiz kurnazlık yapıp, atını sattı. At orada sakatlanıp kesildi. Sen yine de meraklanma, yarın katır ölecek, yine size ziyafet var'' dedi. Adam bunu duyar duymaz ahırdaki katırını pazara çıkarıp sattı. Zarardan ziyandan kurtulmanın sevinciyle evine dündü. Kendi kendine hayvanların dilini öğrenmenin kârlı bir iş olduğunu düşündü.

Sabah olur olmaz yine bahçeye çıkıp horozla köpeğin konuşmalarına kulak kabarttı. Köpek bir önceki günde olduğu gibi, horoza kızmaktaydı.

''Hani katır? Hani bolca et? Nerede kaldı ziyafet? Sen büyük bir yalancısın.'' Horoz,

''Hayır, ben yalan söylemedim. Katır ölecekti ama sahibimiz onu da sattı. Sen hiç merak etme, yarın sahibimizin kıymetli kölesi ölecek. Onun hayrına yemekler verilecek, helvalar dağıtılacak, hepimiz güzelce doyacağız'' dedi.

Bunu duyan adam, o gün hiç beklemedi. Üçe beşe bakmadan kölesini götürüp sattı.

Adam başına gelebilecek üç felâketten de kurtulduğu için çok neşeliydi. Sevinç içerisinde şükürler etti. Ertesi gün olduğunda, yine horozla köpeğin yanına koştu. Ne konuştuklarını dinlemeye başladı.

Köpek çok kızgındı. Bu sefer, ''Günlerdir yalanlarınla beni avutuyorsun. Hani köle ölecekti? Onun ölüm yemeği sayesinde karnımız doyacaktı. Sen yalandan başka bir söz bilmez misin?'' dedi. Horoz,

''Yalancılığı asla kabul etmem. Horozlar yalan söz nedir, bilmezler. Allah bizi insanlara namaz vakitlerini bildirmemiz için yaratmıştır. Onun için vakitsiz öten horozun başı kesilir.

Köle öldü, fakat bu evde değil. Çünkü sahibimiz onu sattı. Açıkgöz efendimiz, bu davranışıyla malını kurtardı ama canını kurtaramayacak. Atın, katırın, kölenin ölümü; başına gelebilecek belâ ve musibetlerin koruyucusu olacaktı. Onları satarak malına gelecek zarardan kurtuldu, ancak belâyı kendi üzerine çekti. Sıra onda. Yarın sahibimiz ölecek, mirasçıları öküzü kurban kesip, yemek dağıtacaklar'' dedi.

Bunu duyan adam, âh vah ederek Hz. Musa'ya koştu, ''Feryadıma yetiş, beni ölümden kurtar'' dedi. Musa (a.s), ''Ok yaydan fırlamış. Allah'ın takdiri geri dönmez. Allah'tan senin için dileğim, huzuruna imanlı gitmendir'' dedi. Musa (a.s) daha bunları söylerken adamın hali değişmeye başladı. Ayakları birbirine dolandı. Üç-dört kişi alıp, evin götürdüler.

***

Akıllı kişi, işin sonunu gönül gözü ile önceden görür. Bilgisi az olan kişi ise, iş olup bittikten sonra farkına varır.

Çocukları Yaşamayan Kadın

Bir kadın vardı. Her yıl doğurur, çocukları ise, altı aydan fazla yaşamazdı. Kadın yirmi çocuk doğurmuş yirmisi de ölmüştü. Her çocuğun ardında feryat ederdi. Sonunda, ''Ey Allahım! Bu çocuklar bana dokuz ay yük olur, bense onlar altı aydan fazla sevemem. Altı ay geçmeden elimden alırsın'' diyerek canını yakan ıstıraptan şikâyet etti.

O gece rüyasında cenneti gördü. Cennetteki sayısız nimetlerin arasında kendi adının yazılı olduğu bir köşk vardı. Kadına,

''Bu köşk acılara katlanan, ıstıraplara tahammül eden, Allah sevgisiyle her şeyini feda edenindir. İbadetlerinde gevşeklik gösteren kullarını, Allah musibetleriyle sınar'' dediler.

Cennet nimetlerini görmenin sarhoşluğuyla kadın,

''Allah'tan gelen başım gözüm üstüne'' dedi. Yavaş yavaş cennet bahçesinde ilerleyip köşküne girdiğinde, bütün çocuklarının orada olduğunu gördü.

***

Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

Bir annenin çocuğu ölünce Allah (c.c) meleklerine,

''Kulumun çocuğunun ruhunu aldınız mı?'' der. Melekler, ''Evet'' derler. Cenâb-ı Hak, ''Onun kalbinin yemişini, hayatının meyvesini kopardınız mı?'' der. Melekler, ''Evet'' derler. Allah Teâlâ, ''Kulum ne dedi?'' diye sorar. Melekler, ''Sana hamdetti. 'Biz Allah'a teslim olmuşuz, ancak ona döneriz' dedi'' derler. O zaman Allah Teâlâ, ''Kulum için cennette bir ev yapın, o evin adını da, hamd evi diye koyun'' buyurur.

Hz. Hamza'nın Zırhsız Savaşa Girmesi

Hz. Hamza, ilerlemiş yaşına rağmen savaşlara katılır, kendinden geçercesine çarpışırdı. Düşman saflarının arasına yalın kılıç zırh giymeden dalardı. Onun bu durumunu görenler, ''Ey Peygamber'in amcası! Sen Allah Teâlâ'nın, 'Kendinizi tehlikeye atmayın' âyetini bilmiyor musun?

Gençliğinde gücün kuvvetin yerinde iken zırhsız savaşa girmezdin. Şimdi ihtiyarladın, belin büküldü. Ama düşman saflarının üzerine korunmasız gidiyorsun. Sen de bizden iyi bilirsin ki, kılıç ve mızrakta duygu yoktur. İhtiyarsın diye sana ayrıcalık tanımazlar'' diye öğütler verdiler. Hz. Hamza, onlara durumunu şöyle açıkladı:

''Ben gençliğimde ölümü yok olmak gibi görüyordum. Fakat Muhammedî nur sayesinde, fâni dünyaya bağlılığım kalmadı. Ölüm benim için, hakikat kapısının açılması gibidir. Ölüm, kimin gözünün önüne tehlike olarak geliyorsa, 'Kendinizi tehlikeye atmayın' âyeti de onun için geçerlidir.''

En Güzel Şehir

Bir sevgili, âşığına sordu: ''Yiğidim, sen çok gurbet gezdin, birçok şehir gördün. Onların içinde en güzeli hangisidir?'' Âşık hiç tereddüt etmeden cevap verdi.

''İçinde, sevgilinin bulunduğu şehir.''

***

Padişah nereye postunu serip oturmuşsa, orası iğne deliği kadar bile dar olsa, bizim için geniş bir ovadır. Ay gibi parlak yüzlü Yusuf, kuyunun dibinde bile otursa, orası bize cennet sayılır.

Âşık Öldüren Mescid

Rey şehrinin yakınlarında bir mescid vardı. Bu mescidde kim gecelediyse sabahleyin ölüsü bulunuyordu. Bu yüzden o civarda yaşayanlar geleni gideni uyararak, ''Sakın bu mescidde

konaklamayın. Kuvvetli bir büyü veya tılsım mı var? Yoksa güçlü perileri mi var? Bilemiyoruz. Bildiğimiz, burada yatanın sabaha canını teslim etmiş olarak çıkması. Canını seven, bu mescidde yatmasın'' diyorlardı. Hatta, tedbir olarak gece olunca mescidin kapısına kilit vurmayı düşündüler.

Günler böyle geçerken, bu mescidin şöhretini duyan bir misafir geldi. Gelen misafir, aşk ehli bir dervişti. Mescidde kalmak istediğini söyledi. Bunu duyan halk başına toplandı. Herkes onu uyararak bu isteğinden vazgeçirmeye çalıştı.

''Ey misafir! Bizim sana söylediklerimiz bir efsane veya uydurma değil. Buraya canlı girip de ölü çıkanlara biz şahidiz. Gel, akıl ve insaftan ayrılma.'' Misafir onlara,

''Ben, yaşamak istemiyorum. Bu hayata doydum. Yaptığımdan pişman olmam. Çünkü bir kuşa, kafesi bırakıp uçmak nasıl hoş ve tatlı gelirse, bana da ölüm öyle güzel ve tatlı gelir'' dedi.

Misafir bunları söyledikten sonra mescide girip yattı. Fakat ona uyku gelir mi? Hakk'ın aşk deryasına batmış bir kişi, bir ırmakta nasıl uyuyabilir? Gam ve keder suyuna batmış âşıkların uykusu, kuşların ve balıkların uykusu gibidir.

Misafir gece yarısı korkunç bir ses işitti.

''Ey fayda arayan kişi! Geleyim mi?''Bu korkunç ses beş kere tekrarlandı. Misafir korkudan yüreği kopuyor, ödü patlıyordu. Kendi kendine, ''Ey gönül, aklını başına al, titreme. Bu sesten ancak gerçek imanı olmayanlar korkar. Hz. Ali gibi ya ülkeyi alırız ya canımız gider'' diyerek yattığı yerden sıçrayıp ayağa kalktı.

''Ey yiğit er!'' diye bağırdı. ''Ben buradayım, gerçekten yiğit isen gel. Seni bekliyorum.''

Misafir, bu meydan okumasından dolayı, o mesciddeki büyü bozuldu. Her taraftan altınlar akmaya başladı. O kadar çok altın yağdı ki, yiğit derviş kapının açılmayacağından korktu.

Yiğit derviş cesaret ve kararlılığı karşısında elde ettiği altınları torbalara doldurup dışarıya gömdü.

***

Bu hikâyede bahsedilen altın, Hakk'ın darphanesinde basılmış mâna altınıdır. Mâna altını gönlü zenginleştirir. Aydan aydınlık yapar.

Ey oğul! Sen Allah adamı velîyi gördüğünde, kendinle kıyaslayarak onu beşerî sıfatlarıyla değerlendiriyorsun. Onda beşeriyet ateşi var sanıyorsun. Sen onda parlayana ateş deme, nur de. Velîler, ilâhî nur sahibidir. Korkma, o nâra atıl. O nur, dostlara gül bahçesi gibidir. Yaklaşanlar gönlünü mâna altını ile zenginleştirir.

Kısrağın Tayına Nasihati

Bir kısrak ile tayı su içmekteydi. Seyisler, diğer atları da suya çağırmak için ıslık çalmaya başladı. Islık sesini duyan tay, başını kaldırıp etrafına korkak korkak baktı. Suyu içemedi. Annesi, ''Yavrucuğum, ne diye ürküyor, su

içmiyorsun?'' diye sordu. Tay, ''Şu adamlar ıslık çalıyorlar. Bunların hep birden ıslık çalmalarından ürküyorum'' dedi.

Kısrak yavrusunun bu halini görünce, ''Sen onlara aldırma, işine bak. Dünya kuruldu kurulalı böyle boş işlerle uğraşanlar olmuştur. Benim akıllı yavrucuğum, sen işine bak, suyunu iç'' dedi.

***

Burada geçen taydan maksat, tarikata yeni girmiş dervištir. Anne kısrak da mürşid-i kâmili temsil etmektedir. Velîlerin sözlerine itiraz eden akılsız kişiler her devirde bulunur.

Onun için Mevlânâ hazretleri, bu hikâyesinin devamında, ''Allah dostlarının sözleri, içince insana hayat suyunu bağışlayan saf ve duru bir ırmak gibidir. Fırsat elde iken, o sudan iç de gönlünde mânevî bitkiler, çiçekler, güller açılsın'' buyuruyor.

DÖRDÜNCÜ CİLT

Güzel Kokulardan Bayılan Adam

Bir adam çarşıda gezerken güzel kokular satılan sokağa girdi. Dükkânlardan gül, menekşe gibi türlü türlü güzel kokular dalga dalga ortalığa yayılıyordu. Adam birkaç adım attıktan sonra duyduğu kokulardan başı döndü. Fazla dayanamadı, düşüp bayıldı.

Halk düşüp bayılan adamın başına toplandı. Ayıltmak için çareler aramaya başladılar.

Biri elini kalbine götürerek atıp atmadığını kontrol etti. Bir diğeri ise yüzüne, gözüne gül suyu serpti. Gül suyu serpen bilmiyordu ki, adamın başına ne geldiyse gül suyundan gelmişti.

Biri elleriyle başını ovalarken, diğeri ateşi düşsün diye ıslak samanı getirip göğsüne sürüyordu. Bir tanesi de öd ağacı ile şekeri karıştırıp zavallının başı ucunda tütsü yapıyordu.

Bir başkası ise hafifleyip ferahlaması için elbiselerini soydu. Öte yandan da biri elini tutmuş nabzını kontrol ediyordu.

İçlerinden biri; ''Acaba şarap içmiş, esrar çekmiş veya afyon yutmuş olmasın'' dedi. Hemen eğilip ağzını kokladılar. Öyle bir alâmet yoktu. Adamın durumuna halk şaşırıp kaldı.

Itır çarşısında, yığılıp kalan adamın durumu ağızdan ağıza yayıldı. Tanıyanlardan kim olduğu öğrenildi. Akrabalarına haber salındı.

Adamcağız deri ustasıydı. Gürbüz ve akıllı bir erkek kardeşi vardı. Haberi alır almaz koştu geldi.

Yanında bir parça köpek pisliği de getirmişti.

Ben onun neden bayıldığını biliyorum. Sebebi bilinince çare bulmak kolaylaşır dedi.

Kendi kendine, ''Ağabeyim rızkını elde etmek için yıllardır

pis kokuların içinde deri tabaklayarak çalışır. Pisliğin kokusu onun beynine, damarlarına kadar sinmiştir. Hayatında ilk kez böyle bir ıtır çarşısından geçtiğinden güzel kokular onu kendinden geçirmiştir'' diye düşündü.

Dericinin kardeşi vereği ilâcı kimseler görmesin diye halkı uzaklaştırdı. Gizli bir şey söylüyormuş gibi başını ağabeyinin kulağına yaklaştırdı. Farkettirmeden elindeki ezilmiş pisliği de ağabeyinin burnuna sürdü.

Az sonra adam ayıldı ve kendine geldi. Seyredenler hayretler içinde kalarak, ''Bu adam hastaya bir efsun okudu, kulağına üfledi. Âdeta ölmüş adamı kurtardı dediler.

***

Öğüt veren kimseler, pisliğe batmış kişinin iyileşmesi ve ona bir kapı açılması için; amber ve gül suyu ile tedavi etmek isterler. Ancak, pislik içindeki insanlara temiz nimetler hoş gelmez. Temiz nimetlerin, güzelliklerin tadına varmak için önce pislikten uzakta yaşamak gerekir. Oysa, onlar bok böceği gibi pislik taşır dururlar. Bu yüzden de gül suyundan bayılırlar.

Kime öğüt miski, nasihatçinin sözlerinden yayılan güzel koku fayda vermezse, muhakkak o kötü kokulara alışmıştır.

Burnunu pislikten çıkarmıyorsan sen de o nurdan nasibini alamazsın.

Toprak Yiyen Adam

Toprak yemeye alışmış bir adam şeker almak için bir dükkâna girdi. Aktar hilebaz biriydi. Terazisinde kullandığı ağırlıklar taştan değil topraktandı.

Adam, ''Şeker almak istiyorum'' dedi. Dükkân sahibi, ''İyi ama, benim terazimin ağırlıkları topraktandır, ona göre'' dedi. Adam,

''Benim acele şeker alıp gitmem gerek, gramların neden olursa olsun farketmez. Hem ben toprak yemeyi de çok severim.

Aktar terazinin bir kefesine toprak ağırlıkları koydu. Diğer kefesine de onların ağırlığınca şeker koymak için şeker çuvalının yanına gitti. Kütle halindeki şekerleri kırmaya başladı.

Bu sırada dayanamayarak, terazinin kefesindeki toprak ağırlıklardan gizlice bir parça koparıp yedi. Çok hoşuna gitti. Dükkâncıya farkettirmeden bir parça daha kopardı. Attarın görmemesi için de özen gösteriyordu.

Oysa, insafsız aktar onu görmüştü. Kendi kendine, ''Ye ye biraz daha ye, ahmak adam. Sen yedikçe kârlı olan benim. Biraz sonra şekeri tartıp eline verdiğimde kimin kimi kandırdığını daha iyi anlayacaksın'' diyordu.

***

Göz zinasından hoşlanırsın, ama gerçekte kendinden kopardığın eti kebap yapıp yemiş olursun. Haram bakış insanın sabrını azaltır. Hep daha fazlasına, daha ötesine yönlendirir.

Dervişin Rüyası

Dervişin biri anlattı:

''Rüyamda Hızır'ı görenleri gördüm. Onlardan, helâl olan ve hiçbir vebali olmayan rızkı nasıl elde edeceğimi sordum.

Beni alıp dağlara götürdüler. Ormanlardaki yabani meyve ağaçlarını silkelediler. Bunları Allah Teâlâ bizim himmetimizle senin için tatlılaştırdı. Tertemiz, helâl rızkı, hiç yorulmadan kolaylıkla da elde edebilirsin' dediler.

O meyveleri yedikten sonra kalbimde himet kaynakları coştu. Sözlerimin tesirinden, feyzinden akıllar hayrete düştü.

Bunun üzerine rabbime şöyle dua ettim. Ey rabbim! Bu hal benim için bir imtihan. Sen bana halktan gizli bir ihsanda bulun.' Bunun üzerine ârifane söz söyleme kabiliyetim gitti. Onun yerine hoş bir gönül elde ettim. Büyük mânevî zevklere ulaştım. Kendi kendime, Cennette bundan başka bir sevinç hali olmasa dahi, buna razıyım' dedim.

Bir gün ormandan odun yüklenip gelen fakir bir derviş gördüm. Daha önceki kazancımdan elde ettiğim birkaç altınım elbisemin yeninde dikili duruyordu. Yine kendi kendime, Allahım, bana ihsanda bulundun, rızık derdinden kurtuldum. Şu yanımdaki altınları oduncu dervişe vereyim de iki-üç gün rahat etsin' dedim.

O derviş sanki benim düşüncemi okumuş bakışları beni azarlar gibiydi. Aslan gibi heybetiyle yanıma yaklaştı. Odunları yere indirdi. Oduncu dervişin heybetinden benim yedi uzvum birden titremeye başladı. Şöyle dua etti:

Yâ rabbi, duaları kabul olan has kullarının yüzü suyu hürmetine, bu odunları altına çevir.' Bir anda odunlar altına döndü. Ateş gibi parıl parıl parladı. Bu durumu görünce kendimden geçtim. Bir hayli zaman baygın kalmışım. Kendime gelip şaşkınlığım geçince o zat dedi ki:

Allah'ın has kulları çok kıskançtır. Tanınmaktan şöhretten kaçınırlar.'

Tekrar rabbine dua etti: Yâ rabbi, sen bu altınları tekrar odun haline getir.' O saniyede altınlar tekrar odun oldu. Garip bir derviş kılığındaki o mübarek insan, onları yüklenip şehre doğru gitti. O mâna padişahının arkasından gidip anlayamadığım bazı konuları sormak istedim, fakat heybeti beni olduğum yere âdeta bağladı. Donup kaldım. Şöyle düşündüm: Allah'ın has kullarının huzuruna varmak için herkese yol yoktur. Eğer biri can ve baş vererek yol bulursa bu onların merhametindendir.''

***

İnsanlar gerçek bir Allah dostunun sohbetine nail olurlarsa, bunu Allah'ın bir lutfu olarak kabul etmelidirler. Zaman kaybetmeden feyiz tahsil etmek için gayret gösterilmelidir.

Yoluna kaybeden ahmaklardan olmamak için fırsatı ganimet bilmelidir.

Bir Şairle İki Vezir

Şairin biri padişahın ihsan ve bahşişlerine mazhar olmak için bir şiir yazdı. Götürüp huzura takdim etti. Padişah şaire 1000 altın verilmesini emir buyurdu.

Padişahın çok cömert ve iyi kalpli veziri, ''Sultanım, bu verilen azdır. 10.000 altın vermemiz daha uygun olur. Böyle büyük bir sultanı öven kıymetli bir şaire daha fazlası lâyıktır'' dedi.

Padişah vezirine itimat ederek, şaire 10.000 altın, çeşitli elbiseler ve değerli hediyeler verdi.

Şair bir yandan bu ihsana şükrederken, diğer yandan bu iyiliğin kimin sayesinde olduğunu araştırdı. Ona, ''Sultanın Hasan isminde adı gibi güzel bir veziri var. Bu ikramlar ve hediyeler onun tavsiyesiyle oldu'' dediler.

Bunun üzerine şair, vezir için uzun bir kaside yazdı. Şiiriyle onu da övdü. Götürüp konağında vezire sundu.

Aradan birkaç sene geçti. Şair yine fakirleşti. Bir şiir daha yazarak, daha önce bol bol ihsanını gördüğü padişaha sundu. Yazdığı kasidede padişahın cömertliğini anlatmış, teşekkür etmişti.

Padişah âdeti olduğu üzere yine 1000 altın verilmesini emir buyurdu. Fakat bu sefer o önceki cömert vezir ölmüş, yerine son derecede acımasız ve cimri bir vezir gelmişti.

Cimri vezir padişaha, ''Bir şaire bu kadar bağışta bulunulur mu? Ben bu 1000 altının kırkta biri olan 25 altına şairi razı ederim'' dedi.

Oradakiler vezire, ''Önceki vezir zamanında bu şaire 10.000 altın verilmişti'' dediler. Cimri vezir, ''Siz onu razı etme işini bana bırakın. O benim işim. Onu öyle süründürürüm ki, yoldan kara toprak alıp versem, bahçeden gül yaprağı vermişim gibi kapar gider'' diye söyledi. Padişah, ''Şairi memnun et de nasıl başarırsan başar'' diye buyurdu.

Vezir bugün yarın diye şairi bekletmeye başladı. Bir kış geçti, yaz oldu. Yaz bitti, güz geldi. Şair beklediği ihsanı alamadığı gibi, gidip gelmekten usandı. Vezirin kapısına dayandı, ''Ey yüce efendim! Eğer altın yoksa, söv veya kov da bu beklentiden kurtar. Aylardır canım senin kapında rehin kaldı'' dedi.

İş bu hale gelince vezir şaire 25 altın verdi.

Aylardır büyük bir umut bekleyen şair 25 altını görünce düşünmeye başladı.

Daha önceki ihsan hem çoktu, hem de huzurdan çıkarken hemen takdim edilmişti. ''Ne oldu ki şimdi böyle oldu?'' kendi kendine. Durumu araştırdığında, padişahın adamlarından biri: ''O eski cömert vezir dünyadan göçüp gitti. Onun zamanında ihsanlar kat kat fazlaydı. Yerine gelen bu cimri vezir, fakirlerin bile derisini yüzüyor. Sen o parayı al da bir an önce uzaklaş. Eğer seni yakalarsa onu da elinden alır. Senin az bulduğun bu miktarı sana verdirtmek için az uğraşmadık.''

Şair merak ederek sordu: ''Ey dost! Söyle bana, bu elbise soyanın adı nedir?''

''Hasan'dır'' cevabını alınca, şair eski vezirin de adının Hasan olduğunu anımsayarak,

''Onun da adı Hasan'dı ama kaleminin her yazısında vardı yüz cömert vezir.

Bunun da adı Hasan ama, sakalından ipler örülür, eder padişahı rezil.''

İbrahim Edhem'in Tahtını Terketmesi

İbrahim Edhem Belh şehrinin padişahıydı. Bir gece sedire yatmış dinleniyordu. Sarayının damında bir takım ses ve gürültüler duydu. Sanki birileri damda gezmekteydi.

''Kim böyle bir şeye cesaret edebilir?'' diyerek pencereden yukarıya seslendi:

''Kim var orada? Sarayın damında ne işiniz var?''

Daha önce hiçbir yerde görülmemiş insanlar damdan başını eğerek cevap verdiler:

''Yitiğimizi arıyoruz'' dediler. İbrahim Edhem, ''Neyinizi kaybettiniz?'' diye sordu. Onlar da, ''Develerimizi kaybettik'' dediler. Bu cevaba şaşıran İbrahim Edhem hayretle sordu: ''Hiç sarayın damı üstünde deve aranır mı?'' Damda gezenler,

''Bizim burada deve aramamız, senin saltanat tahtının üzerinde oturarak Allah'ı arayıp bulmayı ummandan daha fazla hayret edilecek bir davranış değil'' dediler.

Bu hadiseden sonra İbrahim Edhem sarayı ve saltanatı terketti. Dervişliği seçti. Mâna âleminin sultanlarından oldu.

Firavun ve Hâmân

Firavun Hz. Musa'nın güzel sözlerini işitince kalbi yumuşar, imana yaklaşır gibi olurdu. Birçok defa Hz. Musa'nın sözlerinin etkisiyle iman etmeye meyletti. Hz. Musa'ın (a.s) sözleri o kadar tesirliydi ki, taşa söylense taştan süt akardı.

Firavun Hz. Musa'nın teklifini veziri Hâmân'a danıştığında, kötü düşünceli kindar vezir ona, ''Sen şimdiye kadar padişahtın, bundan sonra hırkası yamalı bir adamın kulu mu olacaksın?'' derdi.

İşte bu sözler, mancınıkla atılmış bir taş gibi hızla gelir, Firavun'u camdan yapılmış kalbini paramparça ederdi.

Hz. Musa kelîmullahın güzel sözleriyle yüz günde yaptığı sarayı Hâmân bir anda darmadağın edip yıkar atardı.

***

Ey gafil insan, senin aklın da isteklerine mağlûp olmuş vezir gibidir. Senin bedenin de iman yolunu, Allah yolunu keser durur.

Allah dostu sana öğüt verdiği halde, beden şehrinde bir eşkıya gibi gezen nefsin onun sözlerini etkisiz bırakır.

Mescid-i Aksâ'da Yeşeren Otlar

Süleyman (a.s) her sabah Mescid-i Aksâ'ya gelir, tam bir ihlâs ile rabbine ibadet ederdi. Her gün mescidde yeni bir otun yeşerdiğini görür ve ona sorar.

''Adın nedir, neye fayda verirsin?'' Her ot ona cevap verir, adını, ne işe yaradığını, hangi hastalığa ilâç olduğunu, hangi durumlarda zararlı olabileceğini söylerdi.

Hz. Süleyman (a.s) aldığı bu bilgileri doktarlara aktarırdı. Doktorlar da bu bilgilere göre ilâç yapıp, insanların dertlerine çare, hastalıklarına şifa dağıtırlardı.

Bir gün Süleyman (a.s) âdeti olduğu üzere sabahın karanlığında mescide geldi. İnsanların dertlerine derman olacak yeni bir ot var mı diye etrafı araştırdığında bir köşede başağa benzer bir ot gördü. Yemyeşil, taze ve güzel bir görüntüsü vardı. Ot hemen Süleyman'a (a.s) selâm verdi. Süleyman (a.s) güzelliği karşısında şaşırdığı bu otun selâmını alıp sordu:

''Söyle bakalım, senin adın nedir?''

''Padişahım, bana keçiboynuzu derler, bittiğim yerler yıkılır, viran olur'' dedi.

Bunun üzerine Süleyman (a.s) şöyle düşündü:

''Ben sağ olduğum sürece bu mescid yıkılmaz. bu mescidin yıkılması benim ölümümden sonra mümkün olabilir. Keçiboynuzunun burada bitmesi ecelimin geldiğine işarettir.''

***

Aslında senin gönlün bir mesciddir. Bedenin orada secdeye kapanmıştır. Kötü huylu arkadaş gönülde biten keçiboynuzu gibidir. Eğer senin gönlünde kötü bir arkadaşa karşı sevgi belirmişse, o gönül mescidinin yıkılacağına işarettir.

Kendine gel, kötü huylu arkadaştan kaç. Onunla az konuş, kötü arkadaşın sevgisi gönlünde yeşerip boy verirse gönül mescidinin yıkılacağını bil.

Mecnûn'un Devesi

Mecnûn, Leylâ'sının köyüne gitmek için dişi bir deveye bindi. Bir süre yol aldılar. Mecnûn'un bütün derdi, sevgilisinin köyüne bir an önce ulaşmaktı. Dişi deve ise geride bıraktığı yavrularını düşünüyordu. Onun da tek derdi, bir an önce geriye dönüp yavrusuna kavuşmaktı.

Mecnûn bir an dalıp gittiğinde deve geriye döner, köye yavrularına kavuşmak için koşmaktaydı.

Mecnûn kendine geldiğinde, devenin yönünü tekrar Leylâ'nın köyüne doğru çevirirdi.

Bu yolculuk iki-üç gün böyle, iki ileri bir geri devam etti. Mecnûn yıllardır yollardaymış gibi şaşırıp kalmıştı. Baktı ki bu yol böyle bitmeyecek, devesinden indi ve, ''Ey deve! İkimiz de âşığız, ama sevdiklerimiz farklı yerlerde. Biz birbirimizle yol arkadaşlığı yapamayız. Beraberliğimiz ikimizi de hedefe

ulaştırmayacak. En doğrusu biz yollarımızı ayıralım'' dedi ve deveyi serbest bıraktı.

***

Bu hikâyede Mecnûn insan ruhunu temsil eder. Ruh rabbine âşık olduğundan ona doğru gitmek ister. Fakat nefis devesi ona devamlı engel olur. Deve maddî arzuların peşinden koşan nefsin sembolüdür.

Bir Köpek ve Kör Dilenci

Bir köpek, köye dilenmeye gelen kör dilenciye saldırdı. Üstünü başını paraladı. Hırkasını yırttı. Kör,

''Ey köpek! Şu anda senin arkadaşların dağlarda av peşinde koşmaktalar. Yabani eşek avlamaktalar. Sen ise köyde, kör bir adama saldırmaktasın. Yazıklar olsun sana!'' dedi.

***

Ey Hakk'ın rızâsından uzak sahte şeyh! Köre saldıran köpek gibi, kör ve cahilleri avlamışsın. Bunlar benim müridlerim dersin.

Kalk Allah aslanlarını, yani velîleri gör. Sen de onlar gibi yaban eşeği avla. Onlar gibi Allah'a yakınlığı elde et. Köre saldıran aciz köpekler gibi cahillere saldırma.

Gül Bahçesinde

Sûfînin biri gönlünü ferahlatmak ve manen bir neşe yaşamak maksadıyla gül bahçesi gitti. Bir köşeye çekilip âdap üzere oturdu. Gözlerini yumup murakabeye daldı.

Gönlünün derinliklerinde lezzetlere doğru seyir halindeki sûfîyi gören anlayışsız biri, onun uyuduğunu zannederek dürtükledi.

''Ne uyuyorsun? Gözünü aç da şu güllerin güzelliğine, çiçek açmış ağaçlara, yeşermiş çimenliğe bak. Cenab-ı Hak Kur'an'da, □Allah'ın rahmet eserlerine bakınız' buyuruyor'' dedi. Sûfî,

''Ey arzularının esiri olan bedbaht! Allah'ın en güzel eseri gönüldür. Dışarıda bulunan bağ, bahçe, çiçekler ve bütün yeşillikler gönüldekinin aksi, hayalleri gibidir. Eğer bu dünyada gördüğün bağlar, bahçeler gönül âlemindeki sevinç selvisinin aksi olmasaydı; Cenâb-ı Hak bu hayal âlemine □aldanma yurdu' demezdi'' dedi.

***

Bir gün gaflet uykusu sana erince, yani ölüm gelip çatınca gözlerin açılır. Hakikat görünür. Görünür ama, son nefeste görmek ne işe yarar?

Ölmeden önce ölen kişiye, yani dünyadaki bu güzelliklerin aslından haberdar olan kişiye ne mutlu!

Kocaman Kavuklu Hoca

Hocanın biri, bez parçalarını toplayarak kavuğunun içini

doldurmuş, dışına da sarığını sarmıştı. Böylece kavuğu büyük ve ihtişamlı görünecek, girdiği meclislerde itibarı artacaktı. Kocaman kavuğa insanların daha fazla saygı gösterceğini düşünüyordu.

Kavuğunun görünüşü cennet elbiselerinden farksızdı, fakat içi münafıkların gönlü gibi çirkin ve rezil bir haldeydi.

Hoca gösterişli kıyafetiyle sabah erkenden medresenin yoluna koyuldu. Alaca karanlıkta adam soyan bir hırsız da hünerini göstermek için yol üzerinde pusu kurmuş, birinin geçmesini bekliyordu.

Hocanın başındaki ihtişamlı kavuğu gören hırsız, bunun çok para edeceğini düşündü. Kavuğu hocanın başından kapıp koşmaya başladı.

Hoca hırsızın arkasından bağırdı: ''Oğlum, sarığı aç da öyle götür. Önce bir kontrol et. İçine bak. Beğenirsen al götür, o zaman sana hakkımı helâl ederim.''

Hırsız kaçarken bir yandan da kavuğun sarığını çözdü. Çözer çözmez yolun her tarafına bez parçaları dökülüp saçıldı. O kocaman kavuktan hırsızın elinde bir arşınlık eski bir bez parçası kaldı.

Hırsız bu bez parçasını hışımla yere çalıp, ''Ey ayarsız kişi, bu hile ile beni işimden, gücümden, kazancımdan alıkoydun'' diye bağırdı. Hoca, ''Hile yaptım, seni aldattım, ama ikaz da ettim. Sarığı çöz de öyle götür diyerek seni uyardım'' dedi.

***

Dünya böyledir işte... Bir hoşça açılır, saçılır çiçek gibi, ama vefasızlığını da bağıra bağıra söyler.

Ey baharların güzelliğinden dudağını ısırıp hayran kalan, sonbaharın o soğukluğuna ve sarılığına bak.

Gümüş bedenlilerin bedeni seni avladıysa da, yaşlılık sonrasında pamuk tarlası gibi bir bedeni de gör.

Aslanların safından giden yiğit, sonunda bir fareye mağlûp olur.

Akıllar alan, miskler kokan, simsiyah kıvırcık saçlar, nihayet boz eşeğin çirkin kuyruğuna döner.

Kim daha ziyade sonu görürse o daha kutludur. Dünyayı daha iyi gören kişi daha çok kovulan olur.

Kuşun Üç Öğüdü

Bir zavallı kuş tuzağa düşmüş, hile ile yakalanmıştı. Kuş kendisini yakalayan avcıya,

''Ey efendi, sen hayatında birçok defa koyun ve sığır yemişsin, pek çok kere de develer kurban etmişsindir. Sen onların etleriyle bile doymamışken benimle hiç doymazsın.

Beni serbest bırakırsan sana üç öğüt veririm. Öğütlerime göre kararını verirsin.

Bu üç öğütten birincisini senin elinde iken vereceğim. İkincisini şu çatının üzerinde, üçüncüsünü de şu ağacın

üzerine konduğumda söyleyeceğim.

Sen bu üç öğüdü işitmekten inan bana çok mutlu olacaksın.''

Avcı merakından kuşun teklifini kabul etti. ''Kuş elindeyken verceğim öğüt şudur: ''Olmayacak sözü kim söylerse söylesin inanma.'' Sonra avcı onu bıraktı. O da uçup evin çatısına kondu. Orada da ikinci öğüdünü söyledi.

Elinden kaçmış bir fırsat için üzülme. Âh vah edip hasret çekme.''

Kuş ikinci öğüdünü verdikten sonra uçup ağacın dalına kondu ve üçüncü öğüdünü söylemeden önce,

''Karnımda 10 dirhem ağırlığında çok kıymetli bir inci vardı. O inci, seni de çoluk çocuğunu da zengin ederdi. Ne yazık ki kısmetin değilmiş'' dedi.

Avcı, kuşun bu söylediklerini duyunca hamile kadının doğururken bağırması gibi feryat edip bağırmaya başladı. Kuş,

''Ben sana sakın elinden kaçan bir şeye üzülme demedim mi? Mademki elinden inci gitti, ne diye dövünüp duruyorsun? Sana verdiğim öğütleri anlamadın mı? Ben sana olmayacak bir şeyi kim söylerse söylesin inanma demiştim. Benim bütün ağırlığım üç dirhem gelmez. Karnımda nasıl 10 dirhemlik inci olabilir?''

Bu sözler üzerine adam biraz kendine gelir gibi oldu.

''Peki şimdi üçüncü öğüdünü söyle bakalım'' dedi. Kuş,

''Sana verdiğim iki öğüdü sanki tuttun da, benden üçüncü öğüdü istiyorsun. Uykuya dalmış bir kişiye öğüt vermek, çorak yere tohum ekmekten farksızdır. Aptallık ve cahillik yırtığı yama tutmaz diyerek'' uçup gitti.

BEŞİNCİ CİLT

Yol Kesen Dört Kuş

Yol kesen dört mânevî kuş, insanların gönlünü yurt edinmiştir. Allah'a dost olmak isteyen kişi onların başını kesmelidir. Böylelikle hak yolundaki engeller kalkmış olur. Ruhun yolu açılır.

Bu kuşlar kaz, tavus, karga ve horozdur. Bunlar insanda bulunan dört huyu temsil eder.

Kaz, insandaki hırstır. Horoz şehvettir. Tavus makam ve kendini beğenmektir. Bitmek tükenmek bilmeyen uzun emelleriyle de insan kargaya benzer.

İmansız, Obur Misafirin Hidayeti

Birtakım müşrikler, akşam vakti Peygamberimiz'in mescidine geldiler. Peygamberimiz'e,

''Ey bütün dünyayı mânen misafir eden padişah! Bu gece sana misafir olarak geldik'' dediler.

Peygamber Efendimiz arkadaşlarına,

''Misafirleri paylaşın. Evlerinize götürüp ikram edin'' buyurdu.

Ashaptan her biri misafiri alıp götürdü. Aralarında fil gibi cüsseli, iri yarı bir adam vardı. Kimse onu davet etmedi. Peygamberimiz de onu alıp götürdü.

Peygamberimiz'in yedi baş, süt verir keçisi vardı. Yedi keçiden sağılan sütü, sofrada bulunan bütün ekmeği, o iri misafir yedi, içti, bitirdi. On sekiz kişinin yiyeceğini yiyen obur adam, davul gibi şişti. Bu duruma ev halkı öfkelendi. Hepsi aç kaldı.

Hizmetçi, kızgınlığından yatma zamanı odasına giren misafirin kapısını dışarıdan kilitledi.

Gece yarısı sıkışan misafir dışarı çıkmak istedi. Elini kapıya attığında dışarıdan zincirle kilitlenmiş olduğunu gördü. Ne kadar uğraştıysa kapıyı açamadı. Oda kendisine dar gelmeye başladı. Sonunda sıkıntısını unutmak için uyumaya karar verdi. Rüyasında kendisini yıkık dökük bir viranede gördü. Oracıkta abdestini bozdu.

Sabah olup da uyandığında yattığı yerin pisliğini gördü. Utancından deli gibi oldu.

''Bu pislik toprakla bile örtülmez'' dedi, kendi kendine. Heyecanla kapının açılmasını beklemeye başladı. Kapı açılınca, ok gibi fırlayıp kaçmayı düşünüyordu.

Sabahleyin odanın kapısını Peygamberimiz açtı. Kendini gizleyerek serbestçe gitmesini sağladı.

Kendini bilmezin biri, pisliğe bulaşmış yatağı Peygamberimiz'in huzuruna getirdi. ''Misafirin mârifetini gör'' demek istedi.

Âlemlere rahmet olan Peygamber Efendimiz gülümseyerek,

''Bana su kabını getirin, yatağı ben temizleyeceğim'' dedi. Bunun üzerine hizmetçiler yerlerinden fırlayarak,

''Bizim tenimiz, canımız sana feda olsun. Biz sana hizmet için varız. Hizmeti de sen yaparsan biz ne işe yararız yâ Resûlallah'' dediler. Hz. Peygamber,

''Bana olan sevginizi biliyorum, fakat benim yıkamamda bir hikmet var'' buyurdu. Hizmetçiler işin sırrı ortaya çıksın diye geri çekilince, Peygamberimiz yatağı yıkamaya başladı.

O imansız misafir, kendisine armağan edilmiş bir putu muska gibi boynunda taşıyordu. Putunun kaybolduğunu anlayınca, ''Odada düşürmüşümdür'' diyerek geri geldi. Kaybolan putunu odasında gördü. Tam o sırada, Peygamber Efendimiz'in kendi pislediği yatağı elleriyle temizlediğini görünce, putu aklından çıktı. Cezbeye düştü, pişmanlık içerisinde kendini dövmeye başladı. Kafasını, kapılara duvarlara çarpmasından kanlar akmaya başladı. Peygamberimiz'in alçak gönüllülüğünden, aklı başından gidecekti. Peygamberimiz onun bu haline acıdı. Yanına çağırıp yüzüne su serpti. Kendine gelen adam, hemen tövbe edip müslüman olmak istediğini söyledi. Peygamberimiz'in telkiniyle ''lâ ilâhe illallah Muhammeden Resûlullah'' diyerek iman dairesine girdi.

Peygamberimiz, o gece de misafir olarak kalmasını buyurdu. O,

yeni müslüman olan adam,

''Vallahi nerede olursam olayım, nereye gidersem gideyim, sonsuza kadar senin misafirinim. Ölüydüm, beni dirilttin. Senin âzatlı kölenim. Bundan sonra senin kapıcınım'' dedi.

O akşam yemekte, misafir bir keçiden sağılan sütün ancak yarısını içebildi. Ağzını silerek sofradan çekildi. Peygamberimiz daha yemesi için sofraya davet ettiğinde,

''Utandığımdan veya gösteriş yapmak için sofradan çekilmedim. Ben gerçekten dün akşamdan daha çok doydum.''

Bütün ev halkı adamın bu durumuna şaşırdılar.

***

Kâfirlik hırsı gidince, bir ejderha karıncanın gıdasıyla doyar. Bir damla zeytinyağı, koskoca kandili doldurur. Bir kuşa yetecek azık, filin karnını doyurur.

Mürid ve Şeyh

Bir mürid, hizmet maksadıyla bir şeyhin tekkesine gitti. Şeyhin huzuruna çıktığında, onun ağladığını gördü. Mürid de dayanamadı, ağlamaya başladı.

Bir hayli ağladıktan sonra, saygıda kusur etmeden şeyhten izin istedi. Tekkenin hizmetini görmek için dışarı çıktı. O mecliste bulunan has bir sûfî de onu takip edip yanına geldi. Tekkeye yeni gelen müride nasihatte bulundu:

''Şimdi içinde bulunduğun hal, şeyhimizin mânevî feyzinin yansımasıdır. Bu feyizin senden değil, şeyhten gelmekte olduğunu unutma.

Ey vefalı mürid! Şeyhin ağlamasına uyarak bulut gibi göz yaşı dökmenin, onu taklit etmenin sana faydası vardır, fakat aradaki farkı bilmek şartıyla.

Sakın ola, o mâna padişahı ve hidayet rehberi gibi ben de ağladım, deme. Bu münkirlik olur. Gerçekten onun gibi ağlamak için, önünde uzun bir yol olduğunu bilmelisin. Ona göre hareket etmelisin.

Onun gibi ağlayabilmek için, belki otuz yıl gösterişsiz riyâzet çekeceksin. Timsahlarla dolu denizleri, yırtıcı hayvanlarla dolu dağları geçtikten sonra, şeyhin ağladığı gibi ağlamanın, ne demek olduğunu anlayacaksın.

Bütün bu zahmetlere, zorluklara katlanıp da o ağlayışı elde edememek de var. O makama erişirsen, 'Yeryüzü bana gösterildi' diye, Cenâb-ı Hakk'a çok şükretmen gerekir.''

Papağanın Konuşması

Papağana konuşma öğretmek için, önüne bir ayna koyarlar. Aynada kendi aksini gören kuş, onun başka bir papağan olduğunu zanneder.

Aynanın arkasına gizlenen biri de güzel bir diksiyonla öğretmek istediği kelimeleri tekrar eder. Papağan, duyduğu bu kelimeleri aynada gördüğü papağanın söylediğini sanır. Böylece

tekrarlanan kelimeleri ezberleyerek, söz söylemeyi öğrenir.

Papağan konuşmayı öğrenir ama söylediği sözün mânasından haberi yoktur.

Peygamberler ümmetlerine, Allah dostları da müridlerine, ayna mesabesindedir. Peygamber ümmetine Allah'ın emirlerini öğretir. Allah dostu da peygamberin yolunu bildirir. Aynaya bakan papağan gibi, mürid şeyhini taklit etmeye başlar.

Büyükler de, ''Taklit gerçeğe ulaşmanın başlangıcıdır'' buyurmuşlardır. İmanın hakikatlerine, iyiliğe ve güzelliklere ayna olan şeyh vasıtasıyla, mürid kemale ulaşır.

Gerçeğe ulaşamayanlar ise, söylediği sözün mânasını bilmeyen papağan gibi mukallit kalır.

Anne Karnında Havlayan Köpek Yavruları

Çilehanede bulunan bir derviş, rüyasında hamile bir köpek gördü. Köpeğin karnındaki yavruların havlama seslerini duydu. Derviş bu tuhaf duruma şaşırdı kaldı. Anne karnındaki köpek yavruları nasıl havlardı?

Uykudan uyanınca, şaşkınlığı daha da arttı. Çile çektiği yerde, bu rüyayı tabir ettirebileceği kimse yoktu. Onun için Cenâb-ı Hakk'a sığındı. ''Bunun yorumunu ancak Allah bilir'' diyerek, rabbine yöneldi. Niyazda bulundu.

''Yâ rabbi, gördüğüm rüyadan dolayı zikrimden kaldım. Bütün zorlukları kolaylaştıran sensin'' dedi. O sırada gaybdan bir ses duyuldu:

''Gerekli olgunluğa ulaşmadan tasavvufu anlatan cahillerin konuşması, anne karnında havlayan köpek yavrularına benzer. Anne karnındaki köpeğin havlaması gibi faydasızdır.''

***

Sûfî, nefsinin perdelerinden kurtulmadan, gönül gözü açılmadan, mânevî hallerle ilgili olarak görüş bildirmemelidir. Kemâlâta ulaşmadan görüş bildiren iddia sahiplerinin sözleri, dinleyenleri doğru yola götürmez, gerçeğe ulaştırmaz.

Cehenneme Götürülürken Arkasına Bakan Günahkâr

Mahşer meydanında bir günahkârın hesabı görüldü. Amel defteri, eline sol taraftan verildi. Dünyada kulun iyiliği için kollayan melekler, burada ite kaka cehenneme doğru sürüklemeye başladılar.

Bu günahkâr kul, her yol başında bir ümide kapılarak dönüp dönüp arkasına bakıyordu. Elinden bir şey gelmediğinden, sonbahar yağmuru gibi göz yaşı döküyordu. Bir yandan da geriye dönüp, yüzünü Hak'tan tarafa çeviriyordu.

Cenâb-ı Hak'tan emir geldi:

''Ey kötülüklerin kaynağı günahkâr kul! Yaptıklarınla beni incittin. Günahlarla dolu defterini aldın, yaptıklarının karşılığı cehennem olduğuna göre, daha ne diye emekleyerek

gidiyorsun, dönüp dönüp arkana bakıyorsun?

Ne geceleri yalvarıp namaz kıldın, ne gündüzleri haramdan sakınıp oruç tuttun. Diline sahip olmadın. Yaptığın zulümlere tövbe de etmedin. Sende kötülükten başka ne var? Daha neyi ümit ediyorsun?''

Günahkâr kul der ki:

''Ey Allahım, hakkımda söylediklerinden yüz kat daha kötüyüm. Arkama dönüp baktığımda; kendi yaptığım işlere, doğruluğuma, isyanıma, günahlarıma, inatçılığıma bakmıyorum. Bana varlık elbisesini bağışlayan rabbimin karşılık beklemeden, sebepsiz affına, lutfuna ve keremine bakıyorum. Bütün ümidim, güvenim o lutuf sahibinedir.''

Cenâb-ı Hak buyurdu:

''Ey melekler! Onu tekrar benim huzuruma getirin. Bu kulumun gönül gözü, recâ ve niyazdadır. Suçlarına bakmadan onu bağışlayayım.''

***

Ümmiddeyiz yeis ile ah eylemeyiz biz

Sermayeyi imani tebah eylemeyiz biz

Şeyh Galib

Ayaz'ın Çarığı ile Postu

Gazneli Sultan Mahmud'un Ayaz isminde sadakati ve güzelliğiyle meşhur bir kölesi vardı. Saraya geldiğinde, üzerinden çıkardığı çarığı ile postunu boş bir odaya aşmış ve odanın kapısına da bir kilit vurmuştu. Kimseyi o odaya almazdı. Her gün odasına uğrar, köyünde giydiği çarık ve postuna bakarak kendi kendine,

''Geldiğin yeri unutma. Gurura kapılma. İşte çarığın, işte postun'' derdi.

Padişahın ona olan yakınlığını ve güvenini kıskanan düşmanları şikâyette bulundular:

''Ayaz'ın kilitli bir odası var. Altın dolu küplerini, gümüşlerini, bütün biriktirdiklerini orada saklıyor.''

Böyle bir şeye ihtimal vermemesine rağmen, padişah da odada ne olduğunu merak etti. Bunu söyleyen beylerden birine,

''Bu gece yarısı git, kapıyı aç, odaya gir. Ne bulursan yağma et. Gizlediği her neyse, herkese açıkla'' dedi.

O bey, gece yarısı güvenilir otuz kişi ile birlikte meşaleler yakarak, odanın kapısına vardı. Kapıyı hırsla kırarak içeri daldılar.

İçeri girenler sağa sola bakındılar. Yırtık pırtık bir çarık ile eski posttan başka bir şey göremediler. Hazineyi gizlemek için bunları buraya koymuş, altınları yere gömmüştür dediler. Kazma, kürekle odanın her tarafını kazdılar. Tavanı, döşemeyi kaldırdılar. Sonunda bir şey bulamadılar. Söylediklerinden ve yaptıklarından utanarak padişahın huzuruna çıktılar.

Padişah gerçek düşüncesini gizleyerek,

''Hani? Söylediğiniz altınlar nerede? Elleriniz bomboş'' dedi.

Arama vazifesi verilen bey ve adamları utanç ve pişmanlık içerisinde padişahın önünde yere kapanarak,

''Ey padişahımız! Kanımızı döksen helâldir, bağışlarsan ihsanındır'' diyerek özür dilediler. Padişah,

''Bana yalvarıp yakarmayı bırakın. Sizin hükmünüzü Ayaz verecek, gidin ona yalvarın'' dedi. Ayaz,

''Padişahım, güneş varken, yıldızın hükmü olmaz. Ferman sultanımızındır. Ben çarık ve posttan vazgeçebilseydim, bunlar hasetle davranmayacaklardı. Kapıyı kilitlemeseydim, zanna düşmeyeceklerdi'' diyerek kusuru kendi nefsinde gördü.

Sultan Mahmud, Ayaz'ın şefaatiyle, bey ve adamlarını bağışladı.

***

Varlık duygusu, makam hırsı insana sarhoşluk verir. Aklı baştan uçurur. Utanmayı gönülden çıkarır.

Varlık duygusunun ve makam hırsının kılavuzu şeytandır. Çünkü, ''Âdem benden üstün olamaz'' diyerek, makam tuzağında ilk avlanan odur.

Ayaz'ın gurura düşmemek için, çarığından ve postundan ibret aldığı gibi insan da topraktan yaratıldığını unutmamalıdır.

Sultan Mahmud'un İnciyle İmtihanı

Gazneli Sultan Mahmud, bütün devlet adamlarının hazır olduğu bir sırada, divan toplantısının yapıldığı salona geldi.

Cebinden bir inci çıkardı. Vezirinin avucuna koydu ve,

''Bu nasıl bir incidir? Değeri nedir?'' diye sordu. Vezir,

''Yüz eşek yükü altın eder'' dedi. Sultan,

''İnciyi kır, iyice döv'' deyince vezir,

''Sultanım! Bu inciyi ben nasıl kırarım? Ben sizin malınızın iyiliğini isterim. Böyle paha biçilmez bir inciyi kaybetmeye gönlüm razı olmaz'' dedi.

Sultan Mahmud, vezirin bu tutumunu takdir eder göründü. Ona bir elbise hediye etti.

Bir müddet devletin başka işlerinden konuştuktan sonra, sultan vezirden aldığı inciyi sarayın perdecisine vererek ona sordu:

''Bunu biri satın almak istese değeri nedir?''

Perdeci,

''Bu inci, ülkenin yarısı ile eş değerde. Allah ülkemizi tehlikelerden korusun'' deyince, sultan,

''Bu inciyi kır, parçala'' diye emir verdi. Perdeci,

''Ey kılıcı güneş gibi parlayan sultanım! Kırıp parçalarsak bu inciye çok yazık olur. Buna benim elim varmaz. Çünkü böyle bir şey, padişahımın hazinesine düşmanlık demektir'' dedi.

Sultan, perdecinin bu cevabını da beğenmiş göründü. Ona da bir elbise verdi. Maaşını artırdı. Aklını ve anlayışını öven

sözler söyledi.

Biraz sonra inciyi bir emîrin eline verdi. O da ötekilerle aynı şeyleri söyledi.

Padişah inciyi kime verdiyse, hepsi incinin paha biçilmez değerinden bahsetti. İnciyi tekrar padişaha geri verdi. Sultan hepsine ihsanlarda bulundu.

Sultan birçok adamını denedikten sonra sadık bendesi Ayaz'a,

''Parlaklığı ve güzelliği eşsiz olan, bu incinin değerini bir de sen söyle'' dedi. Ayaz,

''Sultanım, bu incinin değeri benim söyleyeceklerimden fazladır'' dedi. Sultan, Öyleyse şu inciyi kır, parçala, toz et'' dedi.

Ayaz hiç tereddüt göstermeden pırıl pırıl parlayan inciyi, parçalayıp tuz buz haline getirdi.

Ayaz'ın inciyi parçalamasına diğer beyler itiraz ettiler. Davranışını pervasızlık olarak nitelediler.

Halbuki, incinin değeri ile gözleri kamaşan beyler, inciden daha değerli olan padişahın buyruğunu kırdıklarının farkında değillerdi. Ayaz,

''Ey benim büyüklerim! Padişahın buyruğu mu daha değerli, inci mi? İncinin güzelliği ve değeri gözünüzü kamaştırdı. Sultanı göremediniz. Ben gözümü sultanımdan ayırmam. Ne kadar değerli olursa olsun, bir taşı onun sevgisine ortak etmem'' dedi.

Az sonra padişah, kubbeleri çınlatan sesiyle ihtiyar cellâda emrini bildirdi:

''Bu aşağılık kişileri huzurumdan uzaklaştır. Bunlar bulundukları makama lâyık değiller. Bir taş parçası uğruna buyruğumu çiğneyenler, bulundukları makama lâyık olamazlar.''

Sultanın buyruğu üzerine, Ayaz tahtın önüne koştu. El etek öperek beylerin affını diledi.

Sultan, Ayaz'ın hatırı için suçluları bağışladı.

***

Gül renkli oyuncağı ardına at. Onlara renk vereni aklına getir de, kendine gel. Dereye gir, testiyi taşa çal. Kokuya ve renge ateş ver. Hak yolunda yol kesici değilsen, kadınlar gibi renge ve kokuya kapılma.

Sevgiliyi İncitirsin

Mecnûn, ayrılık derdinden aniden rahatsızlandı. Boğazı tıkandı. Tedavi için doktor çağırdılar. Mecnûn'u muayene eden doktor, ''Pis kanı almak için hacamat olması gerekir'' dedi. Hemen bir hacamatçı çağırdılar. Hacamatçı kanını almak için, Mecnûn'un kolunu bağladı. Neşterle tam kesecekken Mecnûn bir nâra atarak,

''Paranı al git. Kan almayı bırak. Ölürsem bu dertten öleyim'' dedi. Hacamatçı,

''Kükremiş aslandan bile korkmazken, bundan niye korktun? Geceleri bütün vahşi hayvanların etrafında toplandığını

biliyorum'' dedi. Mecnûn,

''Ben senin açacağın yaradan korkmam. Sabrım, tahammülüm dağlardan fazladır. Fakat bütün bedenim Leylâ ile dolu olduğu için, ona bir zarar gelmesinden korkarım. Gönlü uyanık olan kişiler bilir ki, Leylâ ile benim aramda fark yoktur'' diyerek kanını aldırmadı.

***

Varlığımda bir addan başka bir şey kalmadı. Ey güzelim, vücudumda senden başka varlık yok. Bu sebeple sirke ve bal denizde nasıl yok olursa, ben de sende öyle yok oldum.

Nasuh Tövbesi

Bir zamanlar, Nasuh adında bir adam vardı. Erkekliğini gizleyerek, kadınlar hamamında tellaklıkla geçinirdi. Yüzü kadın yüzüne benzerdi. Köse olduğu için tüyleri de yoktu. Fakat şehveti çok güçlüydü.

Nasuh yıllarca tellaklık yaptı, kimse onun erkek olduğunun farkına varmadı. Çarşaf giyer, yüzüne peçe takardı.

Şehvetinin azgınlığından hamamdaki işinden ayrılmazdı. Padişahların kızlarını bile keseler, yıkardı.

Yaptığı işin yanlış olduğunun farkındaydı. Zaman zaman tövbe eder, bu işten ayağını çekmek isterdi. Fakat kâfir nefsinin kadına olan düşkünlüğünden tövbesini tutamazdı.

Bir gün bir Allah dostunun huzuruna vardı. Ona, ''Dualarınızda beni de hatırla'' diye yalvardı. Ârif zat onun durumuna vâkıf oldu. Sırrını açığa vurmadı. Tuhaf bir şekilde gülerek içinden,

''Kötü huylu ve kötü yaratılışlı kişi, yaptığın şeyden Allah sana tövbe nasip etsin'' diye dua etti.

Nasuh, bir gün hamamda tasla su dökerken, padişahın kızlarından birinin kıymetli bir mücevheri kayboldu. Küpesindeki halkalardan biri olan bu mücevher, çok kıymetliydi. Hamamın kapıları sıkı sıkıya kapatıldı. Hamamdaki kadınlar, bohçaları, elbiseleri aranmaya başlandı. Bütün eşyalar aranmasına rağmen mücevher bulunamadı.

Bunun üzerine üstün körü aramayı bıraktılar, herkesin ağzını, kulağını, bedeninin her yerini aramaya başladılar.

Biri, ''Genç, ihtiyar kim varsa anadan doğma soyunsun'' diye bağırdı.

Padişahın kızının hizmetçileri, değerli mücevheri bulmak için herkesi tek tek sırayla arıyorlardı.

Nasuh korkudan tenha bir yere çekildi. Yüzü sararmıştı. Dudakları titriyordu. Sırrının ortaya çıkması ölümü demekti. Ölüm korkusu her yanını sarmıştı. Kendi kendine,

''Ey Allahım! Birçok defa tövbe ettim, söz verdim, hepsini bozdum. Tövbemi tutamadım. Eğer beni bu belâdan, rezil olmaktan kurtarırsan, sana söz veriyorum bir daha yapmayacağım'' dedi.

Hamamda herkes aranmıştı. Aranma sırası Nasuh'a geld.

Hizmetçinin,

''Ey Nasuh! Herkesi aradık. Sıra sende. Buraya gel'' demesi üzerine, Nasuh kendinden geçti. Âdeta ruhu bedeninden uçtu. Aklı fikri gitti. Eli ayağı boşaldı. Varlığı boşalınca, Allah'ın yardımı yetişti.

Mücevher bulundu diye bir ses geldi. Nasuh'u aramaktan vazgeçtiler. Mücevher bulunduğu için herkes bayram ederken, sevinç nâraları hamamın kubbesini çınlattı.

Nasuh tekrar kendine geldi. Bazıları yanına gelip,

''Padişahın kızlarına hepimizden çok yakın olduğun için, en çok senden şüphelendik, zanda bulunduk, hakkını helâl et'' dediler. Nasuh,

''Benden helâllik almanıza, özür dilemenize gerek yok. Çünkü ben dünyada yaşayan insanların en günahkârıyım'' dedi.

Sonra Cenâb-ı Hakk'a yönelerek,

''Yâ rabbi! Sana şükürler olsun. Ansızın beni gamdan kurtardın. Vücudumdaki her kılın bir dili olsa da şükretse, yine şükrünü yerine getiremez'' diyerek şükrünü ifade etti.

Az sonra bir hizmetçi gelerek Nasuh'a,

''Padişahımızın kızı iltifat buyuruyor, seni çağırıyor. Biliyorsun senden başka bir tellağı, gönlü kabul etmez'' dedi. Nasuh,

''Elimi kaldıracak halim yok. Hasta olduğumu söyle. Koş bir başkasını bul'' dedi.

Nasuh kendi kendine,

''Ben bir defa öldüm, tekrar dirildim ve dünyaya yeniden geldim. Gönlümdeki o korku, o acıyı nasıl unuturum? Artık canım tenimden ayrılmadıkça, tövbemi bozmam'' dedi.

Hamamdan çıkıp gitti. Bir daha tövbesinden dönmedi.

***

Ey insanlar Cenâb-ı Hakk'a Nasuh tövbesiyle tövbe edin (Tahrîm 66/8).

Saray Ahırındaki Eşek

Yoksul bir sakanın, zayıf bir eşeği vardı. Eşeğin sırtında, ağır yük taşımaktan yüzlerce yara oluşmuştu. Arpayla beslenmek şöyle dursun kuru ot bile bulamıyordu. Eşek hem açlıktan hem ağır yük altında olmaktan hem de sahibinin demir çubukla dürtüklemesinden perişan olmuştu.

Padişahın ahır ve atlarının sorumlusu İmrahor ile, eşeğin sahibi sakanın tanışıklığı vardı. Bir gün karşılaştıklarında sakaya sordu:

''Bu eşeğin hali ne böyle? Neredeyse zayıflıktan ölecek.'' Saka,

''Sevgili dostum, yoksulluğumu biliyorsun. Zavallı hayvana yedirecek saman bile bulamıyorum'' dedi. İmrahor,

''Eşeği birkaç gün bana ver. Padişahın ahırında beslensin.

Kendine gelip güçlensin'' dedi.

Saka eşeğini merhametli dostuna seve seve verdi. Eşeği alıp, padişahın ahırına bağladılar. Eşeğin etrafında semiz, tavlı, güzel ve genç Arap atları vardı. Ayak bastıkları yerler bile, ihtimamla temizlenirdi. Arpa ve samanları tam vaktinde önlerindeydi. Eşek, atların kaşağılarla tımar edilip, silinip temizlendiğini görünce dayanamayıp,

''Ey büyük Allahım! Ben bir eşeğim ama beni de sen yarattın. Neden böyle perişanım? Her tarafım yara bere içerisinde. Bakımsızlıktan öleceğim. Bir onların şu haline bak, bir de bana bak. Bu azap, bu belâ yalnız bana mı mahsus?'' diyerek serzenişte bulundu.

Kısa bir zaman sonra savaş borusunun sesi duyuldu. Arap atlarına eğerler vuruldu, kemerleri sıkıldı. Hepsi savaş alanına götürüldü.

Savaş dönüşü sağ kalan o güzelim atlar, bitkin ve perişan bir halde ahıra girip yerlere yıkıldılar. Her tarafları yara içerisindeydi. Savaşta yedikleri okların uçları, vücutlarında duruyordu.

Nalbantlar gelip atların ayaklarını sıkıca bağladılar. Sonra da sivri bıçaklarla yaraları yarıp, okların uçlarını çıkarmaya başladılar.

Eşek bunları görünce,

''Yâ rabbi! Ben fakirliğime ve sağlığıma razıyım. Ne o güzel gıdaları isterim ne de o çirkin yaraları'' diyerek haline şükretti.

***

Bu hikâyede eşek, halinden memnun olmayan, gözünü kendinden daha iyi durumda olan kimselere dikerek, haset içerisinde yaşayan kimseleri temsil etmektedir.

Kurtuluş isteyen kişi, dünyayı terkederek kanaatle yaşar.

Eşek ve Tilki

Bir çiftçinin, sırtı yaralı, karnı aç, zayıf bir eşeği vardı. Gece gündüz, otsuz kayalıklarda, yemsiz yiyeceksiz dolaşırdı. Orada içecek sudan başka bir şey yoktu.

Yakınlarda bir ormanda da işi gücü avlanmak olan bir aslan vardı. Erkek bir fille boğuşmasından dolayı yaralanmış, güçsüz düşmüştü. Yerinden kalkıp avlanamıyordu. O avlanamayınca, artıklarıyla beslenen diğer hayvanlar da aç kalıyordu.

Bir gün aslan tilkiyi çağırdı ve,

''Halimi görüyorsun. Avlanamıyorum. Sen git, çayırlara bir bak. Eşek, öküz ne var? İster efsun yap, istersen güzel sözlerinle kandır. Bulduğun hayvanı al, buraya getir. Ben onunla güçlenirsem başka bir av bulurum, onunla da sizin karnınız doyururum'' dedi. Tilki,

''Emriniz başüstüne. Hile ve kurnazlık benim işim'' diyerek dağdan dereye doğru indi. Kayalıklarda gezinen çiftçinin eşeğini gördü. Dostça selâm verip yanına yaklaştı:

''Bu kupkuru, taşlık çorak yerlerde ne haldesin?'' Eşek,

''Yaratan kısmetimi burada vermiş. Rızkımızı paylaştıran o olduğuna göre, bize sabır ve şükretmek düşer'' dedi. Tilki,

''Yaratıcının emrine uyup, helâl rızık aramak farzdır. Rızık kilidinin anahtarı çalışmaktır. Çalışmadan vermek, Allah'ın âdetinde yoktur'' dedi. Eşek,

''Senin söylediğin tevekkülü zayıf olanların halidir. Allah'a tam güvenen, can verenin ekmeği de vereceğini bilir.'' Tilki,

''Böyle bir tevekkülü elde etmek pek az yaratığa nasip olur. Az bulunan bir şeyin etrafında dolaşmak da bilgisizliktendir'' dedi. Eşek,

''Rızkın peşinden koşmasan da o seni bulur. Fakat sen onun peşinde koşarsan başına türlü dertler açar'' dedi. Tilki,

''Bu hikâyeleri bırak da elini bir kazanca at'' dedi. Eşek,

''Ben Allah'a tevekkülden daha iyi bir kazanç bilmiyorum'' dedi. Tilki,

''Allah yeryüzünü geniş yaratmış. Böyle çorak ve taşlık yerlerde sabretmek akıllı işi değildir. Yukarıda cennet gibi yemyeşil, arasında develerin kaybolduğu çayırlar var. Her tarafta güzel içimli kaynak suları akar.''

Eşek çayırı duyunca, bütün bildiklerini unuttu. Tilkinin peşine takılıp ormana girdi. Tilkinin eşekle birlikte geldiğini gören aslan, açlığın verdiği sabırsızlıkla hastalığını unutarak iştahla kükredi. Eşek korkusundan eski bulunduğu kayalıklara doğru kaçtı.

Tilki aslana yaklaşarak,

''Aman efendim, yanınıza gelmeden kükrediniz. Eşeği korkutup kaçırdınız'' dedi. Aslan aceleci davranışına pişman oldu.

''Kusura bakma. Açlıktan sabrım kalmadı, aklım başımdan gitti. Mümkünse onu bir kere daha buraya getir. Senin hilelerin çoktur. Söz, bu sefer dikkatli davranarak avlayabileceğim yakınlığa gelmeden kımıldamayacağım. Uyur gibi duracağım.''

Tilki vakit kaybetmeden eşeğin tekrar yanına geldi. Eşek tilkiyi görür görmez,

''Senin gibi dost, olmaz olsun. Sana ne yaptım ki beni aslana yem yapacaktın?''

Tilki,

''Senin aslan diye gördüğün, bir büyüydü. Orası öyle büyülü olmasa, bütün hayvanlar gelir, talan eder. Tılsımsız olsa, aç filler bu ovayı yemyeşil bırakır mıydı? Ben seni, Korkunç bir şey görürsen sakın korkma' diye tam uyaracaktım, bu iş başına geldi'' dedi. Eşek,

''Sen ne kötü arkadaşsın, beni yine kandırıp aslana yem yapacaksın.''

Tilki,

''Sana karşı gönlümde en ufak bir kötülük düşüncesi yok. Sana neden hile yapayım? Dostlar birbirini affeder. Vehimlere kapılarak yanlış hareket etme! Haydi bir an önce çayırlara ulaşıp açlığını giderelim'' diyerek ısrar etti.

Eşek, çok acıkmıştı. Taze ve yeşil otların hayali aklını başından aldı. Karnını doyurma hırsı ile tilkinin peşine düştü.

Aslan yanına kadar gelen eşeği, bir hamlede altına alıp parçaladı. Karnı doyunca, su içmek için kaynağa gitti.

Tilki aslanın gitmesini fırsat bilerek, eşeğin ciğerlerini ve yüreğini yedi. Aslan döndüğünde eşeğin yüreği ile ciğerini aradı. Bulamayınca tilkiye sordu:

''Nerede bunun yüreği ve ciğeri?'' Tilki,

''Efendim! Onda yürek ile ciğer olsaydı, önceki korkuyu tattıktan sonra ikinci defa gelir bu tuzağa düşer miydi?'' diyerek aslanı ikna etti.

***

Mevlânâ hazretleri bu uzun hikâyede rızık, tevekkül, sabır, hırs gibi çeşitli konuları hayvanların ağzından anlatmaktadır. Hikâyenin değişik bir yorumunu ise şu beyitleriyle dile getirmektedir:

''Kutub, aslan gibidir, işi de avlanmaktır. Halk ise onun artığını yer.

Elinden geldikçe kutbu razı etmeye çalış ki, kuvvetlensin, vahşi hayvanları avlasın.''

O zahmete düşüp incindi mi, halk gıdasız kalır. Çünkü halkın rızıklanması aklın yardımıyla olur.

İnsanların mânevî rızkı, gönül gıdası, cezbesi, onun artığıdır. Eğer gönlün avlanmak istiyorsa, bunu göz önünde tutarak düşünmen gerekir.

Kutub akla benzer, halk ise vücuddaki uzuvlar gibidir. Bedenin terbiyesi, idaresi, akılla olur.

Ona yardım edersen, yardımın sana yarar, seni geliştirir. Onu değiştirmez. Cenâb-ı Hak, ''Siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder'' buyurmuştur.

Post Elden Gider

Adamın biri olanca gücüyle koşarak bir eve girdi. Nefes nefese kalmıştı. Benzi sararmış, korkudan tir tir titriyordu. Ev sahibi merakla sordu:

''Hayrola! Nedir bu halin? İhtiyarlar gibi titriyorsun.'' Adam,

''Zalim padişahı eğlendirmek için, sokaklardaki bütün eşekleri topluyorlar'' dedi. Ev sahibi,

''Sana ne bundan? Sen eşek değilsin ki! Neden bu kadar kaygılanıyorsun?'' dedi. Adam,

''Evet, eşek değilim, bunu ben de biliyorum. Biliyorum ama sultanın adamları bu işe öyle girişmişler, kendilerini öyle kaptırmışlar ki, ben onlara eşek olmadığımı anlatıncaya kadar post elden gider'' diyerek o evde saklanarak kurtulacağını sandı.

***

Adam olabiliyorsak eşek tutanlardan korkmaya ve endişelenmeye gerek yoktur. Adam olmanın değeri gökyüzünden, hatta yıldızlardan daha yücedir. Bu yolda çaba sarf etmiyorsak, halimiz ne acıdır, bizi ne acı azaplar beklemektedir.

Zâhidin Tevekkülü

Zâhidin biri, Peygamber Efendimiz'in, ''Sen rızkını aradığın gibi, rızkın da seni arar'' hadis-i şerifini duydu. Mânasını anlamaya karar verdi.

Rızkının kendisini bulması için şehirden ve halkın geçeceği yerlerden uzaklaştı. Sahrada kimsenin uğramayacağı bir dağın eteğinde yattı ve uyudu. Kendi kendine, ''Bakalım rızkım nasıl gelecek?'' dedi.

Bir müddet sonra, yolunu şaşırmış bir kervan o dağa geldi. Zâhidi yatarken gördüler. Kervandakiler,

''Bu adam acaba neden böyle kimsenin uğramayacağı bir yerde yatıyor? Kurttan, eşkiyadan korkmuyor mu? Ölü mü, diri mi? Bir bakalım'' dediler.

Zâhidin yanına gelip, orasını burasını yokladılar. Zâhid oralı olmadı. Gözünü bile açmadı. Denemesine devam etti. Kervandakiler, zâhidin açlıktan bir parça ekmekle yemek getirdiler. Zâhid denemesini kuvvetlendirmek için dişlerini iyice sıktı. Rızkı nasıl onun olacaktı?

Kervandakiler, zâhidin açlıktan dişlerinin kenetlenmiş olduğunu düşünerek bıçakla ağzını açıp yemek döktüler ve ekmek tıkıştırdılar.

Bedevînin Köpeği

Bedevînin biri, yağmur gibi göz yaşı dökerek bir yandan ağlıyor, diğer yandan da ''vay başıma gelenler'' diyerek dövünüyordu. Oradan geçmekte olan bir dilenci sordu:

''Neden ağlıyorsun? Feryadının sebebi nedir?'' Bedevî,

''İyi huylu ve değerli köpeğim hastalandı, can çekişiyor. Onsuz ne yapacağımı bilemiyorum. Gündüzleri avcılık, geceleri bekçilik ederdi. Keskin gözleri ile avını yakalar, keskin dişleriyle hırsızı kovalardı'' dedi. Dilenci,

''Hastalığı nedir? Tedavisi yok mu?'' deyince, bedevî cevap verdi:

''Zavallı açlıktan iyice zayıfladı, hastalandı.''

Dilenci,

''Bu hastalığa sabır gerekir. Allah sabredenlere karşılığını verir'' dedi. Bedevînin elindeki torba, dilencinin dikkatini çekti.

''Elindeki torbada ne var?'' diye sordu. Bedevî,

''Dün akşamdan kalan ekmeğim ve azığım var. Açlıktan hastalanmamak için bugün de onu yiyeceğim'' diyerek cevapladı sorusunu.

Dilenci,

''Köpeği niçin aç bırakıyorsun da bir parça ekmek vermiyorsun?'' diye sorunca, bedevî,

''Ekmek parayla alınır, ama göz yaşı bedavadır'' deyince dilenci sinirlendi.

''Ey akılsız adam! Toprak altında kalasın. Göz yaşı hiç değersiz olur mu?'' diyerek bedevîden uzaklaştı.

***

Göz yaşının aslı kandır. Üzüntüyle su olur. Topraktan yaratılmış ekmek için, hiç yere kan dökülür mü? Fakat bedevînin kendisi değersiz olduğu gibi, göz yaşı da değersizdir.

Göz yaşının değeri; varlığını Allah'a adamış, gerçek kullar ağladığında ortaya çıkar. Çünkü, onlar ağladığında gökyüzü de ağlar. Feryat ettiğinde, gökyüzü de feryat eder.

Ahırdaki Ceylan

Bir avcı yakaladığı nazlı ceylanı, bahçesindeki öküzlerle, eşeklerle dolu ahıra kapattı. Ceylan ürkek ürkek oradan oraya kaçıp durdu.

Gece yarısı ahıra gelen avcı, yemlikleri samanla doldurup gitti. Öküzler, eşekler önlerine dökülen samanı şeker gibi yediler. Ceylan onların çıkardığı tozdan dumandan rahatsız oldu. Yüzünü sağa sola çevirdi.

Karınları doyan eşekler, ceylanla dalga geçmeye başladılar. Eşeğin biri,

''Ceylanlarda padişah ve beylerin huyu vardır. Susun lütfen, ceylanı rahatsız etmeyin.''

Bir başka eşek, ceylanın ürkerek dolaşmasına takılarak,

''Baksanıza bir inci bulmuş galiba, onu ucuza satar? Bir diğer eşek de,

''Söyleyin ona, bu naziklikle bizim ahırda değil, gitsin padişahın tahtında otursun'' dedi.

Eşeğin biri de samanı yemiş yemiş, ekşimiş midesiyle genire genire ceylanı da saman yemeye çağırdı. Ceylan başını çevirdi.

''Ey eşek! Benim iştahım yok, sen yemene devam et'' dedi. Eşek,

''Evet, halini görüyorum. Çok nazlanıyorsun ya da utanıp çekiniyorsun.''

Ceylan,

''Sen saman yersin, ondan fayda görürsün. Ben çayırların, çimenlerin dostuyum. Bağlarda, bahçelerde beslenir, suyumu duru su kaynaklarından içerim. Kaderim beni bir azaba uğrattı. Başıma bir belâ geldi diye hiç güzel huyumu değişitirir miyim? Sünbülü, lâleyi, reyhanı bile binbir nazla yiyen birine, nasıl olur da saman teklif edersin?'' dedi.

Eşek, bana masal anlatma dercesine,

''Anlat, anlat! Gurbet ellerde böyle boş sözler çok söylenir'' diyerek nazlı ceylanı iyice üzdü. Ceylan,

''Göbeğimin misk kokusu benim şahidimdir. Sizde bu kokuyu alacak burun nerede? Birbirinin pisliğini koklamaktan başka koku bilmeyen sizlere, misk kokusu zaten haramdır'' dedi.

***

''Dünyada nefsinin esiri, şehvetperest ve dünyalık toplamaktan başka gayesi olmayan insanların arasında kalan hâlis kulun durumu, ahırda öküzlerle, eşeklerle kalan ceylanın durumu ile aynıdır.

Bir insanı, onun zıddı olan biri ile bir arada bırakırsanız, onu ölüm azabına uğratmış olursunuz.

Yaralı Eşek

Yaralı bir eşeğin yarasına bir bez bağlansa, o bez yaraya yapışsa, sonra o bezi çekip almak isteseler eşek acıdan huysuzlanır ve çifte atmaya başlar. Hele eşeğin yarası, her birine yapışan bez parçasının sökülmesini bir düşünün. Bu, eşek için ne büyük bir işkencedir.

İnsanın dünya hırsı da yaraya benzer. Dünyada edindiği mal, mülk, ev ve eşyaları, yaraya yapışan bez parçalarıdır.

Kimin hırsı fazlaysa, onun yarası fazladır. Yarası fazla olanın, kurtulması gereken bez parçaları yara ile orantılıdır.

İnsanlar mala mülke sarılmış olduklarından, bu sözleri işitmek acı gelir.

Halbuki insan; ruhu bağışlayan güzelden gönlünü esirgemese, yağız doru atın üzerine binecektir. Allah dostu yüce velîlerden yüz çevirmese, gönül ve ayağındaki bağlardan kurtulup, özgürlüğüne kavuşacaktır.

***

Ey dünyada maddî zevklere dalmış olan insan! Velîlerin ruh bağışlayan sözlerine kulağını tıkama. Anlattıkları masal değil, gerçektir. Sözlerinde hayat vardır, aşk vardır, kurtuluş vardır.

Onlar seni yaralı merkep olmaktan kurtarıp, ilâhî aşkın atına bindirirler. Günahların kirliliğinden kurtarıp, ilâhî huzurun mutluluk ülkesine götürürler.

Sebzevâr Şehrinin Fethi

Sultan Muhammed Harzemşah, ahalisi bozuk itikadlara sahip olan Sebzevâr şehrini ele geçirmeye karar verdi.

Sultanın orduları Sebzevâr'ı kuşattı. Kısa bir süre sonra, direnenleri kılıçtan geçirip şehri zaptetti. Şehir halkı, sultanın huzuruna gelerek yerlere kapandı.

''Kulağımıza küpe tak, kölen olalım. Yeter ki canımızı bağışla. Nasıl istersen öyle vergimizi verelim'' diyerek aman dilediler. Sultan,

''Ey Hak'tan kopmuş, bâtıla sapmış insanlar! Sizden para pul istemiyorum. Bana bu şehirden ismi Ebû Bekir olan birini getirmedikçe, ne haracınızı alırım ne de anlattığınız

masalları dinlerim. İsteğimi yerine getirmezseniz, hepinizi ekin biçer gibi biçerim'' dedi. Halk feryat ederek,

''Ey yüce sultan! Dere içinde kuru kerpiç olmayacağı gibi, bu şehirde de ismi Ebû Bekir olan biri bulunmaz'' dediler.

Sultan, pazarlığı artırmak düşüncesiyle böyle davrandığını düşünerek, önüne bir çuval altın getirip döktüler. Sultan hiddetle, ''Bre Râfizîler! Beni altınla, gümüşle kandırılacak çocuk mu sandınız? Bana, ismi Ebû Bekir olan birini armağan olarak getirmedikçe kurtuluş şansınız yok'' dedi.

Bunun üzerine, şehire tellâl çıkardılar. Her tarafa adam saldılar. Üç gün, üç gece arayıp taradıktan sonra, yıkık bir viranede hasta, bakımsız bir vaziyette yatan Ebû Bekir isminde birini buldular.

Bu hasta ve zavallı adam, o şehirden geçmekte olan bir yolcuydu. Hastalandığından dolayı mola vermek zorunda kalmış, bitkin ve perişan bir halde, bu viraneye sığınmıştı. Onu görür görmez,

''Aman çabuk ol. Padişah seni istiyor. Bütün şehir kılıçtan geçirilmekten, senin sayende kurtulacak. Haydi yürü gidelim'' dediler.

Zavallı yolcu yattığı yerden,

''Benim gücüm olsaydı, gitmem gereken yere doğru giderdim. Sevdiğim dostların yanına ulaşırdım'' dedi.

Hemen bir sedye yaparak, hasta adamı üzerine yatırdılar. Hamallarla, padişahın huzuruna getirdiler. Sebzevâr ahalisi de, kılıçtan kurtuldu.

***

Aslında bu dünya, Sebzevâr şehrine benzer. Allah dostunun burada kıymeti bilinmez. Hatta, aklı fikri olmayan deli gözüyle bakılır. Halbuki Allah dostu bulunduğu yere rahmeti çeker. Rabbü'l-âlemîn hidayet dilediği insanlara, dostunu vesile kılar.

Üç Yol Arkadaşı

İnsanın hayatı boyunca üç önemli arkadaşı olur. Bunlardan sadece bir tanesi vefalıdır. Diğerleri insafsızdır ve kötülük yapmaktan çekinmezler.

Bu üç arkadaşından biri, çok önem verdiğin mal ve mülkündür. Diğeri dost ve arkadaşlarındır. Üçüncü arkadaşın ise yaptığın hayırlı işlerin ve ibadetlerindir.

Öldüğün gün malın mülkün seni yalnız bırakır. Evinden dışarı çıkarak seni mezarlığa kadar bile yolcu etmez.

Çok sevdiğin dostların ise ancak mezarının başına kadar gelirler. Birazcık durmaya bile zorlanırlar. Bir an önce gitmek için acele ederler.

Vefalı olan, seni kabirde hatta daha ötesinde bile yalnız bırakmayan arkadaşın ise ibadetin ve yaptığın iyiliklerdir.

Namazda Ağlamak

Ârif bir zata soruldu:

''Bir müslüman namaz kılarken feryat edip ağlasa, namazı bozulur mu?'' Ârif zat şöyle cevap verdi:

''Adamın neden ağladığını öğrenmek gerekir. Allah aşkıyla ağlıyor ve günahlarından dolayı pişmanlık duyup göz yaşı döküyorsa, namazı bozulmaz. Hatta o namaz daha da olgunlaşır, makbul namaz olur. Çünkü namazın gönül huzuru ile kılınması gerekir.

Eğer namaz kılan kişi, bedenindeki bir rahatsızlıktan, sıkıntıdan veya oğlunun ayrılığından dolayı ağlıyorsa, namazı bozulur. O namaz bir işe yaramaz. Çünkü namazın kemâlâtı, dünyalık her şeyi terketmeyi gerektirir.''

Şeyh Muhammed Serezî

Gaznîn şehrinde derin bilgili bir zâhid vardı. Adı Muhammed, kendisi Serrezli'ydi.

Her akşam, üzüm kökünün ucundaki yapraklarla iftar ederdi. Yedi yıl böyle yaşadı.

Bu zat bir gün bir dağın başına çıktı:

''Yâ rabbi! Ya lutfunu bana göster ya da kendimi buradan atacağım. Gaibden bir ses geldi:

''Daha o ihsanın zamanı gelmedi. Aşağıya atlasan da ölmezsin.''

Cezbe halinin verdiği aşk ve coşkunlukla, kendini dağdan aşağı bırakan Muhammed Serezî hazretleri derin bir suya düştü. Çok özlediği ölüme kavuşamadı. Çünkü ölüm, onun için hayat demekti.

Gaibden gelen ses,

''Sahrayı bırak, şehre dön'' dedi. Muhammed Serezî,

''Şehirdeki hizmetim ne olacak?'' diye sordu.

''Nefsini alçaltmak için Abbas-ı Debs gibi dilen. Zenginlerden alıp yoksullara dağıt.''

Şeyh aldığı emir üzerine, çölden Gaznîn şehrine kimseye görünmeden girdi. Eline bir zenbil alıp, kapı kapı, sokak sokak dilenmeye başladı. Diğer dilenciler gibi o da insanlara,

''Allah için bir şeyler verin'' diye yalvardı..

Şeyh, bir gün bir beyin evinin kapısını dilenmek için dört kere çaldı. Bey,

''Bu ne yüzsüzlük kardeşim? Bir günde dört defa kapımı çaldın. Dilenciliğin şerefini iki paralık ettin. Abbas-ı Debs bile sana hizmetçi olamaz'' dedi.

Dilenci şeyh,

''Beyim, ben emir kuluyum. Gerçekten ekmek hırsım olsaydı, ekmek isteyen karnımı deşerdim. Bu beden, yedi yıl aşk ateşiyle yandı kavruldu. Üzüm yaprağından başka bir şey yemedi'' dedikten sonra hıçkırarak ağlamaya başladı.

Şeyhin doğruluğu beyin gönlüne aksedince, ikisi birden ağlamaya başladılar. Uzun bir süre ağladıktan sonra kendilerine geldiler. Bey,

''Şeyhim, işte kasam. Ne istiyorsan, ne kadar istiyorsan o kadar al'' dedi. Şeyh,

''Bana beğendiğini al diye izin vermediler. Dilenciler gibi dilen buyruldu'' dedi. Beyle helâlleşerek ayrıldı.

Şeyh iki yıl dilencilik yaptıktan sonra;

''Bundan sonra vermeye devam edeceksin, fakat kimseden istemeyeceksin. Bizim sana ihsan edeceğimizi sen dağıtacaksın. İhtiyacı olanlara, borçlulara vermek için elini hasırın altına sokman yeterli olacak'' denildi.

Şeyhin bir yıl işi gücü bu oldu. İhtiyacını söyleyene de söylemeyene de ihtiyacı ne kadarsa, gönlünden ne istiyorsa, ne fazla ne eksik verirdi.

***

Peygamberler ve onların vârisleri olan Allah dostları, insanlık örtüsüyle örtülmüş birer güneştir. Onların himayesine sığın ki seninle binbir pazarlık yaparak, sana düşmanlık eden nefsinin elinden kurtulasın.

Derviş ve Köleler

Yoksul bir derviş, Horasan şehrinin meydanında güneşleniyordu. Bu sırada bir alay göründü. Cins Arap atlarına binmişler, süslü püslü ipekli elbiseler giymişlerdi. Bellerinde altın kemerler vardı. Derviş birine sordu:

''Bunlar nerenin beyleri acaba?'' Ona,

''Bunlar bey değil, Horasan maliye bakanının köleleri'' dediler. Bunun üzerine yoksul derviş başını göğe kaldırdı,

''Ey Allahım! Kuluna bakmayı Horasan maliye bakanından öğren'' dedi.

Nihayet günün birinde padişah, Horasan'da maliye işlerine bakan bu yetkiliyi, bir sebeple hapse attı.

O köleler, bir ay süreyle sorguya çekildiler. Efendilerinin hazinesinin yerini söyletmek için akla hayale gelmedik işkenceler uyguladılar.

O kölelerden hiçbiri, efendilerinin sırrını söylemedi. İşkenceler altında öldüler.

O yoksul derviş uykuda iken, ötelerden şöyle bir ses duydu:

''Gel! Kul olmayı bu kölelerden öğren.''

Leylâ'nın Güzelliği

Bir gün Mecnûn'a yakınları,

''Senin Leylâ Leylâ diye yanıp tutuştuğun kız, hiç de öyle senin dediğin gibi güzel bir kız değil. Şehrimizde ondan güzel, ay parçası gibi binlerce kız var'' dediler.

Mecnûn,

''Bedenlerimiz, görünüşümüz, testi gibidir. Güzellik de, o testinin içindeki ilâhî şaraptır. Cenâb-ı Hak bana, Leylâ'nın sûret testisinden ebedî aşkın şarabını içiriyor. Siz testiyi görüyorsunuz, ama içindeki şarabı göremiyorsunuz. Doğru ve namuslu bakmayan göz, o şarabı göremez. Gönlü temiz ve uyanık olmayan da ilâhî aşk şarabından içemez'' dedi.

***

Leylâ'nın güzelliğine, Mecnûn'un gönül penceresinden bakmalıdır.

Mecûsî'nin Cevabı

Bâyezid-i Bistâmî hazretlerinin zamanında, ateşe tapan bir Mecûsî vardı. Softa bir müslüman, onu imana davet etti. Mecûsî,

''Bu dünyada iman varsa, Şeyh Bayezid'de vardır. Ondaki imanı taşımaya benim gücüm yetmez. Bayezid gibi müslüman olmam gücümü aşar.

Senin gibi müslüman olmamı istiyorsan, ben onda yokum. Riya ve gösterişten ibaret müslümanlığın senin olsun. Sendeki iman, imana karşı meyli olanı uzaklaştırır'' dedi.

Çirkin Sesli Müezzin

Çok kötü sesli bir müezzin vardı. Halkının çoğu müslüman olmayan bir ülkede ezan okumaya başladı.

Orada bulunan müslümanlar,

''Bu çirkin sesinle ezan okuma. İnsanlar arasında kargaşaya sebep olursun. İslâm dinine de zarar verirsin'' dediler. Müezzin aldırış etmedi, çirkin sesiyle ezan okumaya devam etti.

Bir gün elinde bir kat elbise, mum ve helva gibi hediyelerle birlikte kâfirin biri çıkageldi.

''Nerede o ezan okuyan ve sesiyle bana huzur veren müezzin? Hediyelerimi takdim edeyim'' dedi. Müslümanlar şaşırdı:

''Kendine gel. O çirkin ses insana nasıl huzur verir?'' dediler. Bunun üzerine kâfir anlatmaya başladı:

Benim çok güzel ve akıllı bir kızım var. Müslüman olmayı kafasına koymuştu. Ne kadar öğüt verdiysem kararından vazgeçiremedim. Geçenlerde bu müezzinin ezan okumasını işitince çevresindekilere sormuş:

''Bu ne kadar kötü bir ses. Bu nedir?''

Kız kardeşi,

''Bu ses ezan sesidir. Müslümanlar bu sesle ibadet için toplanırlar'' demiş. Kızım kardeşine inanmamış. Birkaç kişiye daha sormuş. Herkes aynı şekilde söyleyince içindeki iman sarsıldı. Müslümanlık'tan soğudu. Ben de, kızımın müslüman olma endişesinden kurtuldum. Beni huzura kavuşturan müezzine, bu hediyeleri getirdim.

***

Gerçekten de ezanı sesiyle güzelleştiren müezzin, dinleyenleri başka bir âleme götürür. Bizi bizden alır. Gündelik hayatın kargaşasından uzaklaştırır. Ruhumuza mânevî âlemin ateşini düşürür.

Sonradan müslüman olan birçok insan, ezan sesinden etkilenerek müslüman olduklarını ifade etmişlerdir. Bu husus bile, ezanın güzel sesle okunmasının önemini ortaya koyar.

Misafir

Bir adamın evine, beklenmedik bir misafir geldi. Ev sahibi misafiri güler yüzle karşıladı. Sofra kurup ağırladı.

O akşam, mahallede komşularının sünnet düğünü vardı. Hanım sünnet düğününe gidecekti.

Evden çıkmadan kocası hanımına,

''Bizim yatağımızı kapının yanına, konuğumuzun yatağını öbür tarafa ser'' dedi. Kadın,

''Emrin başüstüne ey benim iki gözümün nuru'' diyerek yatakları hazırlayıp komşuya geçti.

Ev sahibi, kuru ve yaş çerezleri hazırladı. Gece boyunca konuğuyla bir yandan yiyip içtiler, sohbet ederek, başlarından geçenleri konuştular. Misafirin uykusu geldiğinde kapının yanındaki yatağa girip yattı.

Ev sahibi bunca hoş sohbetten sonra, ''Senin için öbür tarafta yatak hazırladık'' diyemedi. Hanımına söylediğinin tersine, kendisi de gidip misafir için hazırlanan yatağa girdi.

Kadın düğünden döndüğünde kocasıyla konuştukları gibi kapının yanındaki yatağa girdi. Yatağın içinde yatanın kocası olduğunu zannederek,

''Kocacığım, dışarıda yağmur yağmaya başladı. Yağmur, çamur yüzünden misafir başımıza kaldı demektir. Korktuğumuz başımıza geldi'' dedi.

Bu sözleri duyan misafir, yataktan sıçrayıp kalktı:

''Hanım sen merak etme. Ben çamurdan korkmam. Yolcu yolunda gerek. Haydi bana Allah'a ısmarladık. Allah size hayırlar ihsan etsin.'' Bir an şaşırıp kalan kadın söylediklerine pişman oldu.

''Ey efendi! O sözleri şaka maksadıyla söyledim'' diyerek yalvarıp diller döktü. Fayda etmedi.

Misafir onları üzgün ve pişman bir halde bırakıp, geldiği yere doğru yola çıktı. Ev sahipleri onun arkasından baktıklarında, misafirin yürüdüğü yolların cennet gibi aydınlandığını gördüler. Misafirin yaydığı nur, ovanın üzerindeki karanlık geceyi sıyırıp atmıştı.

Ev sahibi yaşadığı bu tecrübeden sonra, vicdan azabını hafifletmek için evini misafir evi haline getirdi. Gelene geçene hizmet etti.

Zaman zaman, her ikisinin gönüllerine gizli bir yoldan o

misafirlerinin hayali gelip şöyle derdi:

''Ben Hızır'ın dostuydum. Size yüzlerce define getirmiştim. Fakat sizin nasibiniz yokmuş.''

***

Her gün gönüle gelen düşünceler, sabah vakti eve gelen misafire benzer. Gelen misafir huzursuz eder, yük olur ama ev sahibi olmanın gereği, misafiri ağırlayıp ikram etmektir. Konuk severlik misafirin nazını çekip, sıkıntılarına katlanmaktır.

Sûfînin Savaşı

Sûfînin biri orduya katıldı. Kısa bir süre sonra savaşa gitti. Savaşçı askerler meydana çıkıp, hücuma geçtiler.

Sûfî ise ordunun ağırlıklarıyla zayıf kimselerden oluşan hizmet ekibiyle birlikte geride kaldı.

Savaş meydanına dalan erler, at sürüp, kılıç çalıp düşmanı yendiler. Birçok ganimet ve esir alarak geri döndüler. Elde edilen ganimetten,

''Sûfî, gel sen de bir armağan al'' dediler.

Sûfî takdim edilen hediyelerden hiçbirini kabul etmedi. Yiğitler hayretle sordu:

''Neden bu kadar öfkelisin?'' Sûfî,

''Savaşa giremedim. Gazadan ve gazilik sevabından mahrum kaldım'' dedi. Yiğitler sûfînin gönlünü almak için,

''Düşmandan birçok esir aldık. Birinin başını gövdesinden ayır da gazi ol'' dediler.

Sûfî bu teklife sevindi. Savaşa katılmanın sevabını elde etmek için, elleri bağlı esiri alıp çadırın arkasına götürdü.

Sûfî, çadırın arkasından uzun müddet gelmeyince yiğitler merak etti. Birini kontrol için gönderdiler. Görünen manzara hayret vericiydi.

Elleri bağlı esir sûfînin üzerine çıkıp boğazını ısırıyordu. Sûfînin boğazından çıkan kanlar sakalını ıslatmış, yarı ölü haldeydi.

Gaziler esiri çekip aldılar, kellesini uçurdular. Sûfînin yüzüne gül suyu serperek ayılttılar.

''Ey Sûfî! Elleri bağlı esir seni nasıl altına alır? Anlat hele bu iş nasıl oldu?'' dediler. Sûfî,

''Tam başını keseceğim sırada kızgınlıkla bana öyle bir bakış baktı ki, aklım başımdan gitti. Bir orduyla karşılaşmış gibi korkup kendimden geçtim. Gerisini hatırlamıyorum'' dedi. Bunun üzerine yiğitler,

''Sende bu yürek varken, sakın savaşa girmeye kalkışma. Yiğitler aslanlar gibi cenge girdiklerinde, kılıçlarıyla düşman başlarını top gibi yuvarlarlar. Başsız bedenler yerlerde ıstırapla çırpınır. Bedensiz başlar atların ayakları altında kalır. Kan deryasına benzeyen savaş meydanına, herkes giremez. Kollarını sıvayıp bulgur aşı yemeye benzemez savaş.

Yürek ister. Savaş Türkler'in işidir, kızların değil'' dediler.

***

Mevlânâ, kendini yiğit sanıp savaşa katılan ödlek kişiyi anlatmak suretiyle, gerçek sûfî olmayan sûfîlik satan kişileri anlatıyor.

Halk arasında itibar görmek için, sûfî görüntüsü veren bu kişiler; nefsi ile savaşmamıştır. Aşk derdi çekmemiş, aşk elinden dağlanmamıştır. Yüreksiz ve gevşek olmalarından dolayı, hileleri hemen ortaya çıkar.

Nefisle Savaş

Ayyazi (k.s) anlatıyor:

''Şehid olmak ümidiyle, zırhsız, göğsüm açık bir şekilde yetmiş kere savaşa girdim. Tenimde ok yarası almadık yer kalmadı. Vücudum kılıç yaralarıyla kalbura döndü, fakat şehidlik nasip olmadı.

Bunun üzerine nefsimle savaşmaya karar verdim. Halvete girdim. Çile çekmeye koyuldum.

Devamlı riyâzet yapıyordum. Ölmeyecek kadar yiyip içiyor, çok az uyuyordum. Nefsimle olan mücadeleme, ara vermeden devam ettim.

Bir gün, bir topluluğun savaşa gitmekte olduğunu gördüm. Bende de savaşa gitme arzusu uyandı. Nefsim bana, □Haydi, yürü savaş meydanına' diyordu. Nefsimin, savaşın faziletlerini sayıp döküp beni teşvik etmesine hayret ettim. Şaşırdım kaldım. Çünkü nefis yaratılışı gereği ibadetten itaatten hoşlanmaz. Nefsime seslendim:

□Ey nefis! Doğruyu söyle. Savaşa gitmek istemenin sebebi nedir?' Nefsim cevap vermeyince tehdit ettim:

□Eğer doğruyu söylemezsen, seni daha fazla riyâzet yaparak perişan ederim. Mahvolursun' dedim.

O anda nefsim, sessiz sedasız bir şekilde, güzel bir ifadeyle, içimden şöyle söyledi:

□Sen yaptığın riyâzetlerle, her gün beni öldürüyorsun. Devamlı işkence görüyorum. Yemeksiz ve uykusuz bırakarak, yavaş yavaş canımı alacaksın. Üstelik benim çektiğim bu ıstıraplardan kimsenin haberi yok. Savaşta bir kez ölüp kurtulurum. İnsanlar senin yiğitliğini överler. Şehid olduğun için, adın sanın yayılır.'

Bunun üzerine nefsime,

□Hem münafık hem iki yüzlüsün. Bu dünyada münafık olduğun gibi ölümünden sonra da münafıksın. Ne bu dünyada müslüman oluyorsun ne de öbür dünyada. İki dünyada da işe yaramazsın' dedim.

Bu beden sağ oldukça, halvetten başımı çıkartmamaya söz verdim.''

***

Sûfîler, nefisle yapılan mücadeleyi büyük savaş olarak kabul ederler. Düşmanla yapılan savaş ise küçük savaştır.

Nefisle yapılan büyük savaşta şehid olmanın önemini, Mevlânâ şöyle anlatır:

''Dünyada muhabbet kılıcı ile Allah yolunda şehid olmuş nice kişiler vardır ki, onlar dünyada âdeta ölmüş gibi görünürler. Aslında onlar yaşayan ölülerdir. Ölmeden evvel ölünüz' hadis-i şerifinin sırrına mazhar olmuşlardır. Daha hayatta iken nefislerini öldürmüşlerdir. Onların yeryüzündeki bedenlerinde, ölmeden önce hayvanî nefisleri ölmüş, insanî ruhları diri kalmıştır. Onlar âhirete diri olarak giderler.''

Hak Nedir? Bâtıl Nedir?

Bir adam, konuşmasını bilen bilgili birine sordu:

''Hak nedir? Bâtıl nedir?''

O bilgin, soruyu soranın kulağını tuttu,

''Bu bâtıldır, gözün ise haktır'' diyerek anlatmaya devam etti.

''Duymak, görmeye göre asılsızdır, bâtıldır. İnsan görerek doğruya ulaşır.

Yüz binlerce kulak saf olup dizilse, yine gören bir göze muhtaçtır.

Kulak işitmekle bir hayal meydana getirir. O hayal cemâle, güzelliğe kavuşmanın başlangıcıdır.

Çalışıp gayret edersen hayalin gerçekleşir.

Kulağının duyduğunu gözün de görür.

O zaman bâtıl olan hak olur.''

ALTINCI CİLT

Anlamsız Soru

Cahil köylünün biri, bir vaizin yanına yaklaşarak,

''Minberde senin kadar güzel söz söyleyenine rastlamadım. Çok güzel vaaz verdin. Benim sana bir sorum olacak. Cevap verirsen sevineceğim. Bir kalenin burcuna bir kuş konsa, o kuşun başı mı daha kıymetlidir, kuyruğu mu?'' dedi. Vaiz bu anlamsız soruya şöyle cevap verdi:

''Eğer kuşun yüzü şehre, kuyruğu köye doğruysa, başı kuyruğundan üstündür. Yok eğer kuyruğu şehre, başı köye doğruysa, kuyruğu başından daha kıymetlidir.''

Hırsızın Müdahalesi

Hırsızın biri, bir eve girmişti. Ev sahibi ayak sesi işiterek uyandı. Mum yakıp etrafı aydınlatmak istedi. Çakmağı eline alıp, çakmaya başladı.

Ev sahibinin niyetini sezen hırsız, karanlıktan istifade ederek iyice yaklaştı. Adam çakmağı çaktıkça, hırsız onu söndürüyordu.

Adam defalarca çakmağı çaktı. Her seferinde hırsız söndürdü. Ev sahibi kendi kendine,

''Bu kav ıslak olmalı. Yanar yanmaz hemen sönüyor'' dedi.

Zifiri karanlıkta hırsızı görmeyen adam, etrafı dinledi. Bir ses duymayınca, gönül rahatlığıyla uykusuna devam etti.

Hırsız da rahat rahat işini gördü.

***

Hakkı inkâr edenin gönlünde, böyle bir ateş söndüren vardır. Körlüğünden göremez.

Ey zavallı inkârcı! Akıllı olduğunu iddia ediyorsun. Gel de akılsızlığını bir seyret.

Herhangi bir evin bir ustası, bir mimarı olmasını düşünmek mi akla daha uygun? Yoksa, kendi kendine meydana geldiğini düşünmek mi?

Çalışmanın Hakkı

Sultan Mahmud'un beyleri, Ayaz'ı çok kıskanırdı. Padişahın bir köleye bu kadar değer bir anlam veremezlerdi. Bir gün sultana,

''Kölen Ayaz'a, otuz adama verdiği kadar maaş veriyorsun. Ayaz'ın aklı ve iş becerisi otuz beye denk mi ki?'' diye sordular.

Sultan Mahmud, bu soruya o anda cevap vermedi. Birkaç gün geçtikten sonra, beylerini alıp ava çıktı. Sultan, uzaklarda gördüğü bir kervanı işaret ederek, beylerden birine,

''Git sor bakalım, şu kervan hangi şehirden geliyor?'' Bey sorup geldi.

''Sultanım, Rey şehrinden geliyormuş'' dedi. Sultan,

''Peki, nereye gidiyormuş?'' deyince bey susup kaldı.

Bunun üzerine sultan, başka bir beyini bu sorunun cevabını öğrenmekle görevlendirdi. O da gidip geldi.

''Efendim, Yemen'e gidiyormuş'' dedi. Padişah,

''Yükü neymiş?'' deyince, o da cevap veremedi.

Bu defa sultan, başka bir beye,

''Sen de git, yükünü öğren'' diye emir verdi. Bey gitti geldi.

''Her çeşit eşya varmış. Fakat çoğunluğu Rey'de yapılan kâselerdenmiş'' dedi. Sultan,

''Kervan Rey'den ne zaman çıkmış?'' diye sorunca, o bey de şaşırıp kaldı.

Padişah böylece, otuz beyden fazlasını bilgi almak için gönderdi. Beylerden hiçbiri de istenen bilgileri tam olarak getiremedi.

Bunun üzerine Sultan Mahmud beylerine dönerek,

''Daha önce Ayaz'la beraber ava çıktığımızda bir kervan gördüm. Ayaz'ı kervanın nereden geldiğini öğrenmek için yolladım. Döndüğünde herhangi bir talimat vermemiş olmama rağmen, kervan hakkındaki bütün bilgileri doğru olarak bana bildirdi. Sorduğum soruların hepsine cevap verdi. Otuz beyin otuz seferde yaptığı işi, o bir seferde öğrenip geldi'' dedi.

Beyler, sultanın Ayaz'a neden otuz beyin maaşına denk ücret vermiş olduğunu anladılar. Çekememezliklerinden dolayı pişman oldular. Sultana,

''Bu Allah vergisi bir anlayış. Çalışmakla elde edilemez'' dediler. Sultan Mahmud da onların bu sözüne karşılık,

''Hayat mücadelesinde başarısız olanlar, gerektiği gibi çalışmamış olanlardır. Başarı gayret ve çalışmanın karşılığıdır'' dedi.

Avcı ve Kuş

Bir kuş çayırlığa uçtu. Orada bir avcı tuzak kurmuştu. Tuzağın içine buğday taneleri serpen avcı, otların arasında pusudaydı.

Kuşcağız avcıyı tanıyamadı. Etrafında dolaşmaya başladı. Kuş,

''Sen kimsin? Böyle yeşiller giyip vahşi hayatın içinde ne yapıyorsun?''

Avcı,

''Bu dünyadan elini eteğini çekmiş bir zâhidim. Otlarla, yapraklarla besleniyorum. Komşumun ölümü bana ders oldu. Ben de ölüm gelmeden, âhiretim için hazırlık yapmaya karar verdim.''

Kuş,

''Muhammed aleyhisselâmın dininde rahiplik yoktur. İnsanlara faydalı olmak esastır. Cuma namazı kılmak, cemaatle namaza devam etmek, insanların eziyetlerine katlanmak özellikle tavsiye edilmiştir. Sana düşen dinin emirlerine uymak, bidattan uzaklaşmaktır. Gel sen bu yanlıştan vazgeç. Allah'ın rahmetine ermiş ümmetin arasına karış.''

Avcı,

''Sadece ekmek derdiyle yaşayan, eşekten farksızdır. Ekmek peşinde koşmaktan başka gayesi olmayan insanlarla bir arada olmak rahipliğin ta kendisidir.''

Kuş,

''Allah yolunda önüne böyle yol kesiciler çıktı mı mücadele etmek gerekir. Bizim dinimizde, İsâ aleyhisselâmın dininde olduğu gibi mağaraya gizlenme yoktur. Dinimiz bize, ileri atılıp savaşmayı emreder.''

Avcı,

''Kötülüklere karşı koymak için güç, kuvvet ve yardımcı gerekir. Gücünün yetmediği ve yardımcının olmadığı yerde kaçmak daha uygun olur.''

Kuş,

''Sen candan dost olursan, sayısız dost bulursun. Dost olmayı

beceremezsen, yardım göremezsin. Kurt, sürüden ayrılan kuzuyu kapar. Yalnız kalanı şeytan aldatır. Peygamberler bile, hak yolunda kendine arkadaşlar aramıştır.''

Avcıyla kuş arasındaki konuşmalar bu şekilde uzayıp gitti. Bir ara kuşun gözü buğday tanelerine ilişti. Avcıya sordu:

''Bu buğdaylar kimindir?''

Avcı,

''Kimsesi olmayan bir yetimin emanetidir.''

Kuş,

''Çok açım. İzin verirsen bunları yiyip karnımı doyurayım. Zaruri hallerde, leş bile yemeye izin verilmiştir.''

Avcı,

''Kendi fetvanı kendin verdin. Zaruretin yoksa suçlu sayılırsın. Zaruretin olsa bile, yemeni tavsiye ederim. Buğdayların emanet olduğunu söyledim. Yemek istiyorsan parasını vermelisin.''

Kuşun açlıktan takati kalmamıştı. Düşünüp doğru karar verecek iradesini de kaybetmişti. Büyük bir iştahla buğdaylara saldırdı. Buğdayları yedi yemesine ama tuzağa da yakalandı. Tuzaktan kurtulmak için Yâsîn ve En□âm sûrelerini okudu, ama fayda vermedi.

Kuş tuzağın içinde,

''Zâhidlerin büyüleyici sözlerine kananların hali böyle olur'' dedi.

Bunu duyan avcı şöyle seslendi:

''Hayır, öyle değil. Haksız yere yetim malını yiyenlerin sonu bu olur.''

Tedbirini Önceden Al

Bir kervan, geceyi geçirmek için yolda konakladı. Kervandakiler uyuyunca, kervanı korumakla görevli bekçi de uyudu.

Bu durumu fırsat bilen pusudaki hırsızlar, kervanı soyup soğana çevirdiler.

Sabahleyin uyanan kervan halkı, mallarının yerinde yeller estiğini gördü. Hemen kervanı korumakla görevlendirdikleri muhafızı arayıp buldular.

''Mallarımıza, develerimize ne oldu? Hesap ver.'' Muhafız,

''Gece hırsızlar geldi, ne var ne yok hepsini alıp götürdüler'' dedi. Kervandakiler,

''Boynu kopasıca sersem adam! Sen ne yaptın?'' dediler. Muhafız,

''Ben ne yapabilirdim ki? Onlar hem kalabalık hem de silâhlıydılar'' dedi. Kervandakiler,

''Madem onlar çoktu, başa çıkamayacağını anlayınca, bari bağırıp çağırıp bizi uyandırsaydın'' dediler. Muhafız,

''Bağırmak istedim ama bıçak gösterip acımadan seni öldürürüz diye tehdit ettiler. Korkumdan nefes bile alamadım. Ama

istiyorsanız, şimdi istediğiniz kadar bağırabilirim'' dedi.

***

Ölüm gelmeden önce feryat et. Ölümden sonra ağlama, fayda getirmez. Felâket başına gelmeden ağla ki, geldikten sonra ağlamak işe yaramaz. Yâsîn'i, şeytan yolunu kesmeden önce okursan, şeytanın gücü sana yetişmez.

Âşığın Uykusu

Eski zamanlarda ay yüzlü sevgilisi olan bir âşık vardı.

Yıllardır gönlüne ondan başkasını almamıştı. Kavuşmak için, sabır ve hasretle bekledi. Nihayet sonunda sevgilisinden bir haber geldi.

''Bu gece gel. Filan odada gece yarısına kadar bekle. Senin için yaptığım güzel yemek ve tatlılarla geleceğim'' dedi.

Bunu duyan âşık, kurbanlar kesti. Ziyafetler verdi. Gece olunca da kararlaştırdıkları odaya gidip beklemeye başladı. Gece yarısını geçince, sevgilisi söz verdiği gibi çıkıp geldi. Fakat âşık uykusuna yenik düşmüştü.

Sevgili, âşığının elbisesinden bir parça kesti. ''Henüz sen daha çocuksun, şunları al da oyna'' dercesine cebine birkaç tane ceviz koydu.

Âşık seher vakti sıçrayarak uyandı. Elbisesinin kesildiğini, cebine ceviz koyulduğunu gördü.

Kendi kendine,

''Sevgilim gerçekten çok vefalıymış. Ben ne yaptımsa, kendime yaptım'' dedi.

***

Eski devirlerde Hak âşıkları, bir bekçi gibi sabaha kadar uyumayıp, geceyi ibadetle geçirirlermiş. Âşığa uykunun haram olduğunu kabul ederlermiş.

Mevlânâ da bu mânada şöyle buyurdu:

''Ey âşık! Sıçra, ıstıraptan kurtul. Hem susuzluk, hem su sesi, hem de uyku. Olur mu bu?''

Çalgıcının Tekerlemesi

Cahil bir Türk beyi, akşamdan kalmaydı. Sabahleyin erken uyandı. Sarhoşluğun verdiği mahmurlukla bir çalgıcı istedi.

Çalgıcıyı getirdiler. Bey çalıp söylemesini istedi. Çalgıcı bir yandan çalıyor, diğer yandan şu şarkıyı okuyordu:

''Bilmem sen ay mısın, güneş misin?

Bilmem, benden ne istersin?

Bilmem ki, sana nasıl bir hizmetin olsun?

Nasıl bir kullukta bulunayım?

Sussam mı? Yoksa sözlerimle övsem mi?

Şaşılacak bir haldeyim. Benden ayrı değilsen

Hem ben nerdeyim? Sen nerdesin?

Bilmem ki, beni nasıl çekersin?

Karalarda yürütürsün

Denizlerde boğarsın

Bilmem ki, bunu nasıl yaparsın?''

Şarkının sözlerinde sık sık tekrarlanan bilmem' sözü, beyi fena halde kızdırdı. Yerinden fırlayıp çalgıcının üzerine atıldı. Topuzunu kaldırıp, çalgıcının kafasına indireceği sırada, çavuşlardan biri topuzu tuttu. Beyini sakinleştirdi ve,

''Zavallı bir çalgıcıyı öldürmek size yakışmaz'' dedi. Bey,

''Bu saygısız herifin tekerlemesi kafamı şişirdi. Bilmem ki, bilmem ki deyip duruyor. Bilmiyorsa, bildiğini söylesin dinleyelim. Sözü geveleyip uzatmanın ne anlamı var?'' dedi.

Bunun üzerine çalgıcı,

''Maksadım gizli olduğu için, uzatıp dururum. Varlıktan, var olandan bir koku alman için, bilmem ki' diyerek,

Allah Teâlâ'nın varlığını ikrar ederim.

Benlik sahibi olduğun için, benden habersizsin. Kuyunun içindeki suda, aksini görüp düşman sanarak saldıran aslan gibisin.

Bende görüp de kızdığın kötülükler, sana aittir. Vurmak istediğin topuzla, aslında kendine vurursun, ama farkında değilsin.

Farkına vardığında ise, kendi nefsinin düşmanı olursun'' dedi.

Az Tamah Çok Zarar Getirir

Saf bir adamın, güzel bir koçu vardı. Boynuna ip bağlamış, ardından çekip götürüyordu. Hırsızın biri sezdirmeden ipi kesip, koçu çaldı.

Adam bir süre ipi sürükledikten sonra, arkasına dönüp baktığında koçun çalındığını anladı. Dövünerek, bağırarak sağa sola koşmaya başladı.

Koçu çalan hırsız da bir kuyunun başında,

''Eyvahlar olsun, eyvahlar olsun'' diye ağlıyordu.

Koçunu çaldıran saf adam, merak edip yaklaştı ve,

''Hayrola arkadaş! Senin de mi koçun çalındı? Neden ağlıyorsun?'' diye sordu. Hırsız,

''İçinde 100 altın bulunan kesem, kuyuya düştü. Ne yapacağımı bilemiyorum. Kuyudan altın dolu kesemi çıkartırsan, sana beşte birini gönül rızasıyla veririm'' dedi.

Saf adam, bu teklif karşısında hiç tereddüt etmedi.

''Allah bir kapıyı kapar, on kapıyı açar. Koç gittiyse de deve geliyor'' diyerek soyunup kuyuya indi. Hırsız da elbiseleriyle birlikte nesi varsa, hepsini alıp kaçtı.

Koçunu çaldıran zavallı saf adam, tamahı yüzünden

elbiselerinden de oldu.

***

İnsan yolunu aydınlığa çıkaracak tedbiri, elden bırakmamalıdır. Tamah huyu hırsıza benzer. Hayal gibi her an, değişik bir sûretle ve hileyle insanı aldatır.

Nefsine Ağla

Aşure günü bütün Haleplileri, şehrin Antakya kapısında toplanırlar ve Ehl-i beyt'in yasını tutarlardı. Yezid'in, Şimr'in yaptığı zulümleri bir bir sayarak, feryat edip ağlarlardı. Sesleri bütün ovayı, çölü kaplardı.

Yine böyle bir aşure günü, şehire garip bir şair geldi. Merak edip kalabalığın bulunduğu tarafa doğru gitti. İnsanları feryadü figan içinde görünce kendi kendine, ''Herhalde büyük bir bey öldü. Bu kalabalık sıradan biri için toplanmaz'' dedi. Topluluğa yaklaşıp birine sordu:

''Ben yabancıyım, onun için bilmem. Ölen kimsenin özelliklerini bana söylerseniz, güzel bir mersiye yazarım. Şairliğim için de bir azık parası verirsiniz'' dedi.

Bu sözleri duyanlardan biri,

''Sen deli misin, yoksa Ehl-i beyt düşmanı mısın? Aşure gününden haberin yok mu? Ehl-i beyt için üç gün yas tutmanın, 100 sene ibadetten daha değerli olduğunu bilmiyor musun?'' dedi. Şair,

''Her mümin Hz. Muhammed'i ne kadar çok seviyorsa, onun ciğerparesi Hz. Hüseyin efendimizi de o kadar çok sever. Doğru ama Yezid'in devri nerede? Aradan kaç yıl geçmiş? Kerbelâ faciasının haberi buraya ne kadar geç gelmiş? Körlerin gözleri bile, o kötülükleri gördü. Sağırlar bile, onların acıklı hikâyesini işitti. Siz şimdiye kadar uyuyor muydunuz? Kerbelâ'yı yeni mi duydunuz? Yas tutup elbiselerinizi parçalıyorsunuz'' dedi.

***

Ey uyuyakalanlar, gaflet uykusuna dalanlar! Hz. Hüseyin'e değil, asıl siz kendinize yas tutun. Kendi yıkık, gönlünüze yıkık meşrebinize ağlayın, feryat edin. Çünkü sizin gönlünüz dünyadan başka bir şeyi görmüyor.

Nerede imanın yüzünüze düşürdüğü nur? Nerede dinin size lutfettiği mutluluk?

Allah'ın lutuf ve ihsan denizine daldığınız halde, neden eliniz avucunuz bomboş?

Bilâl'in Kurtuluşu

Bilâl-i Habeşî köleydi. İslâm dinini kabul ettiği için, efendisi ona olmadık işkence ve eziyetler yapıyordu.

Özellikle sıcağın çok arttığı kuşluk zamanında, dikenli dallarla döverdi. Bilâl vücudundaki yaralardan fışkıran kana

aldırış etmeden, ilâhî aşkla, ''Allah birdir, Allah birdir'' derdi.

Hz. Ebû Bekir, bir gün oradan geçiyordu. Bilâl'in halini görünce, Peygamber Efendimiz'in huzuruna çıktı. Bilâl'i kurtarmak için müsaade istedi. Resûlullah Efendimiz,

''Bu hayrında, ben de sana ortak olmak istiyorum. Benim yerime vekil ol. Ücretinin yarı parasını vereceğim'' buyurdu. Hz. Ebû Bekir,

''Başüstüne'' diyerek merhametsiz yahudinin evine doğru yollandı. Kapıyı çalıp içeri girdi. Ona, Bilâl'e yaptıklarından dolayı birçok acı sözler söyledi. Bunun üzerine yahudi,

''Sen iyilik yapmayı seversin. Eğer ona bu kadar acıyorsan satın al'' dedi. Hz. Ebû Bekir,

''Benim çok güzel yahudi kölem var. Gel seninle kölelerimizi değiştirelim'' dedi. Yahudi,

''Üste ne kadar para vereceksin?'' dedi. Hz. Ebû Bekir yahudinin aç gözünü doyuracak kadar para verip Bilâl'i satın aldı.

Alış verişten kârlı çıktığını düşünen zalim yahudi, gülmeye başladı. Hz. Ebû Bekir,

''Ne oldu, neden böyle gülüyorsun?'' dedi. Yahudi,

''Siyah bir köleyi satın almak için bu kadar hevesli görünmeseydin, verdiğin paranın onda birine alabilirdin. Değerini sen artırdın. Bence yarım pul etmez'' dedi. Hz. Ebû Bekir,

''Ey ahmak! Sen çocuk gibi, bir cevize karşılık, paha biçilmez bir inci verdin. Bana göre o, iki dünyaya değer. Alışverişte biraz ısrarcı olsaydın, onu satın almak için bütün malımı verirdim. Hatta başkalarından etek dolusu altın borç alırdım'' dedi.

Hz. Ebû Bekir gördüğü işkencelerden dolayı yara bere içinde olan Bilâl'i, elinden tutup Peygamber Efendimiz'e götürdü.

Bilâl Peygamberimiz'i görünce sevincinden düşüp bayıldı. Kendine geldiğinde ise ağlamaya başladı. Peygamberimiz, onu kucaklayıp iltifat etti. Peygamber Efendimiz Hz. Ebû Bekir'e,

''Ey Sıddîk! Bu iyilikte ben ortak değil miyim? Payıma düşen nedir?'' dedi. Hz. Ebû Bekir,

''Yâ Resûlallah! İkimiz de senin kapının kölesiyiz. Benim hürriyetim sana kul köle olmaktır. Ben Bilâl'i senin aşkınla âzat ettim'' dedi.

Dilencinin Duası

Ekmeği çok seven dilencinin biri, elindeki zenbille dileniyordu. Geylânlı bir zengin, zenbiline ekmek koyunca dilenci çok sevindi. Dua etti,

''Yâ rabbi! Sen bu iyiliksever kulunu sağ salim evine kavuştur'' dedi. Geylânlı zengin duaya kızarak,

''Ey sersem adam! Eğer ev bark benim anladığım ev barksa, oraya Allah seni kavuştursun'' dedi.

***

Söz, dinleyenin anlayışına göre söylenir. Söyleyenden dinleyen akil gerekir.

Dilencinin Böylesi

Bir evin kapısını, bir yoksul çaldı. Taze veya bayat bir dilim ekmek istedi. Ev sahibi,

''Burada ekmek ne arar. Burayı fırın mı zannettin?'' diyerek azarladı. Dilenci,

''Öyleyse, bari birazcık yağ ver.''

Ev sahibi,

''Burası kasap dükkânı da değil, yağ da bulunmaz'' dedi. Dilenci,

''Hiç olmazsa birazcık un ver.''

Ev sahibi,

''Burası değirmen de değil'' dedi.

Dilenci,

''Bari bir bardak su ver de içelim.''

Ev sahibi,

''Burası ne dere ne de çeşme'' diyerek, yoksul dilenci ne istediyse, ev sahibi alay edip yok dedi.

Bunun üzerine yoksul dilenci, evin içerisine girerek eteklerini kaldırıp abdest bozmaya yeltendi.

Ev sahibi,

''Ne yapıyorsun?'' diye müdahale edince, dilenci,

''Vicdansız adam! Hiçbir şeyin olmadığı böyle bir viraneye ancak abdest bozulur'' diyerek cevapladı.

***

Bu hikâyede Mevlânâ,

Bir kimsenin beden evi faziletten, bilgiden, ibadetten, insanlıktan, merhametten ve güzel ahlâktan mahrum ise, o evde ilâhî nur parlamıyorsa, o vücut, çeşitli gıdalarla beslenen seyyar bir tuvalet gibidir, demek istemektedir.

Adaletin Sillesi

Hastalıktan perişan olmuş bir adam doktora gitti. Hasta doktora,

''Nabzıma bak da derdimi anla'' dedi.

Doktor hastanın nabzına baktı, kalbini dinledi, iyice muayene etti. Hastanın ölümünün yakın olduğuna karar verdi. Hiç ümit yoktu. Hastaya,

''Sana ne ilâç gerekir ne de perhiz. Gönlün ne istiyorsa onu

yaparsan, hastalığın iyileşir'' dedi.

Hasta, doktorun tavsiyesine sevindi. Ferahlamak için ırmak kenarına gezinti yapmaya gitti.

Irmak kenarında bir sûfî de oturmuş, elini yüzünü yıkıyordu. Çok güzel bir ensesi vardı. İçine, o güzel enseye bir sille vurmak isteği düştü. Doktor da gönlüne geleni yapmazsan, derdin artar demişti. Silleyi indirmezse dertlenecekti.

Sûfînin yanına yaklaşıp, ''yâ Allah'' diye bir nâra atarak tokatı patlattığında, şırrak diye bir ses ortalığı inletti. Sûfî kızgınlıkla yerinden fırladı.

''Ahlâksız adam! Ben sana ne yaptım?'' deyip, o da bir tokat aşkedeceği zaman, baktı ki adam ayakta zor duruyor. Vursa elinde kalacak. ''Yâ sabır'' diyerek kısas yapmaktan vazgeçti. Yakasından tutup, doğru hâkimin huzuruna götürdü. Davasını anlatıp, şikâyetçi olduğunu söyledi. Hâkim, adamın hasta haline acıdı. Fazla ceza vermek istemedi. Hasta adama sordu:

''Yanında ne kadar paran var?'' Hasta,

''6 kuruştan başka bir şeyim yok'' dedi. Hâkim,

''O paranın 3 kuruşunu kendine ayır, 3 kuruşunu da senden şikâyetçi olan sûfîye ver'' diyerek hükmünü verdi.

O sırada hasta adamın gözü, hâkimin ensesine kaydı. Hâkimin ensesi, sûfîninkinden daha da güzeldi. ''Enseye sille vurmanın cezası da azmış'' diyerek, hâkimin yanına yaklaştı. Kulağına bir şey söyleyecekmiş gibi yaparak, okkalı bir silleyi de hâkimin ensesine yerleştirdi.

Öfkeyle yerinden kalan hâkime,

''Al şu 6 kuruşu, aranızda bölüşün. Ben gidiyorum'' dedi. Hâkim,

''Buraya gel, seninle daha işimiz bitmedi'' deyince, hasta adam,

''Hakim bey! Şüphe yok ki senin verdiğin bütün hükümler adalete göredir. Olaylara ve kişilere göre değişmez. Hükmünde yanlışlık, haksızlık olmaz'' dedi.

Hâkim,

''Bu da bize kaderin sillesi'' diyerek adamı serbest bıraktı.

***

Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi, kardeşine de yapma. Başkası için kazdığın kuyuya, kendinin de düşebileceğini unutma.

Sultan Mahmud'la Hintli Köle

Gazneli Sultan Mahmud, Hintliler'le savaştı. Elde edilen ganimetten, payına Hintli bir köle düştü.

Sultan bu köleyi, oğlu gibi kabul etti. Makam verdi. Ordunun başına kumandan tayin ederek. Tahtının da vârisi olduğunu bilrirdi.

Bütün bu ihsanlara rağmen, o köle hep hüzünlüydü. Gözlerinden yaş eksilmiyordu. Sultan dayanamayıp bir gün sordu:

''Ey kutlu çocuk! Bunca devlete, şerefe rağmen neden ağlıyorsun?'' Hintli köle şöyle cevap verdi:

''Çocukluğumda annem bana kızdığı zaman şöyle beddua ederdi:

Allah seni Sultan Mahmud'un eline düşürsün.' Annemin bedduasını duyan babam da, Hanım, yazıklar olsun sana, çocuğuna edecek başka beddua mı yok? En kötü bedduayı yapıyorsun. Böyle beddua edeceğine, 100 kılıç darbesiyle ölmesini istemen daha iyi' diyerek anneme kızardı. Onların bu konuşmalarından dolayı sizi, cehennem huylu ve zalim biri olarak düşündüm hep.

Bana lutfettiğiniz bunca ihsanı, sizin kereminizin büyüklüğünü keşke annemle babam da görebilseydi. Bundan dolayı hüzünlenerek göz yaşlarımı tutamıyorum.''

***

Ey gafil insan! Yoksulluk sultanlıktır. Senin için âhiret de büyük bir mutluluktur. Nefsânî arzu ve isteklerin seni yoksullukla, yani sultanlıkla korkutmaktadır.

Âlemlerin rabbinin merhametini bilseydin, yoksulluktan korkmaz, işin sonuna bakardın.

Fakirliği kabullenirsen, sultanın yanındaki köle gibi, kıyamet günü sevinç göz yaşları dökersin.

Kumaş Çalan Terzi

Hikâyecinin biri, ballandıra ballandıra terzilerin hilelerini, kumaşları nasıl çaldıklarını anlatıyordu. Dinleyenlerin arasında bulunan biri,

''Ey hikâyeci! Tanıdığın hilede en usta terzi kim?'' diye sordu. Hikâyeci,

''Bu şehrin en usta hırsız terzisi, Ciğeroğlu'dur. El çabukluğu ve hırsızlıkta herkesi geride bırakır'' dedi. Adam,

''Yarın evdeki atlas kumaşı alıp, Ciğeroğlu'na gideceğim. Eğer beni aldatır, kumaşımdan çalabilirse, şu gördüğünüz Arap atı sizin olsun. Çaldırmazsam, siz bana bir at alacaksınız'' diyerek iddialı olduğunu belirtti. Oradakiler iddiayı kabul ettiler.

Ertesi gün bir top atlas kumaşı koltukladığı gibi Ciğeroğlu'nun terzi dükkânına girip selâm verdi. Usta hemen yerinden kalkarak güler yüzle karşıladı.

''Buyurunuz, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz efendim'' diyerek yer gösterip hal hatır sordu. Saygının bini bir paraydı. Ciğeroğlu, bülbül gibi şakıyordu.

Adam terzinin bu tatlı dili karşısında yumuşadı. Elindeki kumaşı terzinin önüne atarak,

''Şu İstanbul atlasından bana bir kaftan biçiver. Belden aşağısı bol, üst tarafı dar olsun. Dikişi de güzel olsun'' dedi.

Nabza göre şerbet vermekte usta olan terzi,

''Efendim, sizin gibi sevimli ve kibar müşterilerimizin

emirleri başımız üstüne, hizmetinizde bulunmaktan şeref duyarız'' diyerek iltifatlarda bulundu.

Terzi önce kumaşı ölçtü. Adamın ölçüsünü aldı. Sıra biçmeye gelmişti. Bu arada hiç durmadan konuşuyor, tatlı hikâyeler anlatıyordu. Yüksek makam sahibi müşterilerinin ihsanlarından, cimriliklerinden bahsederek adamın dikkatini dağıtıyordu.

Terzi kumaşı biçmek için makasını eline aldığında, komik fıkralar anlatarak adamı güldürmeye başladı. Terzinin birbiri peşine anlattığı fıkralarla, adam katıla katıla gülüyordu. Gülmekten gözünü açamaz oldu.

O gülerken, terzi kumaştan bir parça çalarak dizinin altına koydu. Adam kendine gelince,

''Allah aşkına, bir fıkra daha anlat'' dedi. Terzide fıkra çoktu. Bir tane daha anlattı. Adam gülerken, bir parça daha kesip koynuna soktu.

Adamın aklı başından gitmişti. Girdiği iddiayı unuttu. Terziye ''bir daha, bir daha anlat'' diyordu.

Terzi bir fıkra daha anlattı. Adam kahkaha atarken sırt üstü yere düştü. Terzi rahatça kumaştan çalacağını çaldı. Adam yerden kalkıp kendine geldiğinde,

''Ağzını öpeyim, bir tane daha anlat'' diye terziye yalvardı. Fakat terzinin gönlüne merhamet geldi. Çaldığını yeterli buldu. Adama şöyle dedi:

''Ey kahkahaların esiri olan, akılsız adam! Bir fıkra daha söylersem, kaftanın sırtına dar gelecek. Kendine kötülük etme. Gerçeği bilseydin, güleceğine kan ağlardın.''

***

Boş gezenler, bir işle meşgul olmayanlar, masal ve hikâye peşinde koşanlar, bu hikâyedeki iddiacı adama benzerler.

Bizi aldatan, üzen ve oyalayan fâni dünya, terzi gibidir.

Her türlü şehvet ve kadınlar terzinin anlattığı fıkralardır.

Ömrümüz ise dikilmek için terziye verilen kumaştır.

Ebedî saadetin kaftanını giymek isteyenler, ömrün atlas kumaşından takvâ elbisesi diktirirler.

Ey şüpheyle bocalayan, cehalet çukuruna baş aşağı düşen insan! Ne zamana kadar masal dinleyeceksin?

Ne zamana kadar şu dünyanın işvesine kanacaksın?

Ne başında akıl, ne de ruhunda huzur var.

Gaflet terzisi, ömrünün kıymetli kumaşını ayların makasıyla parça parça etti.

Sen hâlâ hayat pahalılığı, geçim zorluğuyla meşgulsün.

Gel, dünyanın bu yönünü görme.

Hayatın zorluklarını, Allah'ın bir rahmeti ve ihsanı kabul et.

Eziyete Sabır Ayrılıktan Kolaydır

Kadının biri kocasına, durumundan şikâyetçi oldu:

''Ey insanlıktan uzak adam! Neden bana hiç bakmıyorsun? Ne zamana kadar böyle sıkıntı içerisinde perişan vaziyette yaşayacağım?'' Kocası,

''Güzel karıcığım, biliyorsun yoksul biriyim. Yine de seni aç, açıkta bırakmamaya çalışıyorum. Elim ayağım tuttuğu müddetçe, ihtiyaçlarını karşılayacağım'' dedi. Kadın entarisinin kirlenmiş ve lime lime olmuş kollarını göstererek,

''Hanımını bu elbiseyle kim gezdirir?'' dedi.

Kocası,

''Doğru diyorsun. Elbisenin beğenilecek bir tarafı yok. Ne çare, elimden ancak bu kadarı geliyor. Benim tatlı hanımım, istersen bir de şöyle düşün. Eski elbiseyle dolaşman mı daha iyidir? Yoksa, seni boşayıp ayrılmamız mı?'' dedi.

***

Dinin emirlerini yerine getirmek konusunda, fakirliğe sabredemeyen kadına benzer müslüman. Namaz kılmak, oruç tutmak insana zor gelir. Hayatın zevklerinden uzaklaşmak, nefsin arzularını engellemek güç iştir. Fakat Allah'tan uzak kalmak, bütün bunlardan daha zordur, daha acıdır.

Sen Allah'ı sevmeye bak. Sevilen kişinin, seveninden haberdar olmaması mümkün değildir.

Sûfî ile Papaz

Allah dostu ârif bir zat, ihtiyar papaza sordu:

''Sen mi daha yaşlısın? Sakalın mı?'' Papaz,

''Ben ondan önce doğdum. Sakalsız birçok yıl geçirdim'' dedi. Bu cevap üzerine ârif,

''Sakalın ağarmış, karalığı gitmiş. Sen ise hâlâ doğduğun renktesin. Bir adım bile ileriye gidememişsin. Sakalın senden sonra doğduğu halde, seni geçmiş'' dedi.

Allah dostunun bu sözü üzerine, papaz belindeki zünnarı çıkararak müslüman oldu.

***

Hiçbir kâfire hor gözle bakma, yüz çevirme, ömrünün nasıl biteceğini bilemezsin. Ölmeden önce müslüman olabileceğini düşün.

Fare ile Kurbağanın Arkadaşlığı

Bir dere kenarında tanışan fare ile kurbağa arkadaş oldular. Aralarındaki muhabbet gün geçtikçe arttı. Her sabah buluşup konuşur ve dertleşirlerdi. Akşam güneş battığında fare kayanın kovuğuna, kurbağa da suyun içerisindeki yuvasına çekilirdi. Birbirlerini tekrar görmek için sabahı zor ederlerdi.

Bir gün fare, kurbağaya şöyle dedi:

''Sabahtan sabaha konuşup dertleşmek bana yeterli gelmiyor. Seni daha sık görmek istiyorum. Bir derdim, sıkıntım olduğunda sana rahatça ulaşabileyim. Her zaman suyun üstünde olmadığın

için, sana sesimi duyuramıyorum. Buna bir çare bulalım.''

Beraberce bu işe bir çözüm aradılar. Sonunda fare şu teklifi yaptı:

''Uzunca bir ip buluruz. İpin bir ucunu ben ayağıma bağlarım, diğer ucunu sen ayağına bağlarsın. Birbirimize ihtiyaç duyduğumuzda ipi çekerek haberleşir, buluşuruz.'' Bu teklif kurbağanın pek hoşuna gitmedi. Fakat nazlanmadan dostunu kırmayıp kabul etti.

Fare ip bağlı ayağışla dere kenarında dolaşırken, ansızın saldıran bir alaca karga fareyi kaptığı gibi havalandı. Farenin ayağına bağlı olan ip, kurbağanın da ayağına bağlı olduğu için, kurbağa da havalandı. Bu manzarayı görenler,

''Karga suyun içinde yaşayan kurbağayı hangi kurnazlıkla avladı?'' diyerek merak ettiler.

Havada asılı kalan kurbağa ise şöyle sızlandı:

''Kendi cinsinden olmayanlarla dostluk kuranın sonu bu olur.''

***

Bu hikâyede alaca karga ölümün sembolüdür. Su kurbağası ruhu, fare de bedeni temsil eder. Su kurbağası temizdir. Fare ise hoşa gitmeyen kirli bir hayvandır. Temiz bir varlığın, kirli bir varlıkla dost olması, onu felâkete sürükler.

Nefsini terbiye edip ruhunu yüceltmeyen, bedeninin rahatına düşkün insanlar; farenin peşine düşmüş kurbağaya benzerler.

Sûfî Vaktin Oğlu

Çevresindekilere gümüş paralar dağıtan hayır sahibi bir zengin, sûfînin birine sordu:

''Ey canımı yoluna döşediğim, kalbimi ayaklarının altına attığım güzel sûfî! Bugün sana 1 kuruş mu vereyim? Yoksa yarın vereceğim 3 kuruşu mu istersin?'' Sûfî,

''Dün yarım kuruş verseydin, bugün vereceğin paradan da, yarınki 100 kuruştan da benim için daha iyiydi. Peşin sille, veresiye bağıştan daha iyidir. İşte başımı önünde eğiyorum. Vur, yeter ki peşin olsun'' dedi.

***

Kendine gel ey canımın canı, ey yüzlerce cihanım. İçinde bulunduğun ânı ganimet bil. Yapacağın işi geciktirmek, ertelemek felâkettir.

Dervişin Alacağı

Tebriz'de esnafı denetleyen, ticarî hayatın düzenini sağlayan Bedreddin Ömer adında zengin biri vardı. Zenginliğinin yanında, cömertliğiyle de dillere destan olmuştu. Bu kerem sahibi eli açık zatın şöhretini, yakın bir ilde yaşayan garip bir derviş de duymuştu.

Bu derviş, Bedreddin Ömer'in cömertliğine güvenerek 9000 altın borç aldı. Borcunu ödeme vakti geldiğinde, Tebriz'in yolunu tuttu. Kendi kendine, ''Bedreddin Ömer'in huzuruna çıkar,

durumumu anlatırım. Yapacağı ihsanlarla da borcumun öderim'' diye düşündü.

Şehre vardığında Muhtesib Ömer Bedreddin'in evini sordu. O yoldayken, Bedreddin Ömer fâni dünyadan sonsuzluk âlemine göç etmişti. Bunu duyan derviş bir nâra atarak bayıldı. Gece yarısına kadar kendine gelemedi. Gözlerini açtığında,

''Ey Allahım! Suçluyum. Senden isteyeceğime, ümidimi senin yarattığın birine bağladım. Cömertlikte kim senin eşin olabilir? Aslında onun verdiği de senindir. Cömertliği, merhameti ona sen lutfettin'' diyerek rabbine tövbe etti.

Muhtesib Ömer Bedreddin'in yardımcısı olan kethüdâ, dervişin durumunu öğrendi. Derdiyle dertlendi. Dervişe yardım toplamak için esnafı gezdi. Fakat 100 dinar kadar para toplayabildi.

Derviş bu durum üzerine Bedreddin Ömer'in mezarının başına gitti. Hayattaymış gibi onunla konuşmaya başladı.

''Ey yoksulların dayandığı, güvendiği büyük insan! Senin derya gibi geniş bağışlarını duyup güvendim. Sağa sola 9000 altın borç yaptım. Şimdi beni kim bu yoksulluktan kurtaracak, yüzümü güldürecek, borcumu ödeyecek?''

Buna benzer sözlerle akşama kadar mezarın başında halini arzetti. Akşam olunca Ömer Bedreddin'in yardımcısı ve Tebriz'in kethüdâsı garip dervişi evine buyur etti. Topladığı 100 dinarı verdi. Dervişle gece yarısına kadar sohbet ettikten sonra yatıp uyudular.

Tebriz'in kethüdâsı, rüyasında Bedreddin Ömer'i gördü. Bedreddin Ömer ona, ''Bir yoksulun bana güvenerek borçlandığını duymuştum. O yoksul için filan yerde birkaç mücevher sakladım. Üzerine de ismini yazdım. O mücevherler onun borcunu öder. Arta kalan parayı da istediği gibi harcasın. Beni de duada unutmasın'' dedi.

Kethüdâ sevinçle uyandı. Mücevherleri tarif edilen yerden çıkarıp, dervişe teslim etti.

***

Nice kişiler var toprak gibi, mezarında uyuduğu zannedilir. Halbuki onlar fayda vermek, feyiz vermek bakımından yüzlerce canlıdan daha iyidir.

Dünyadaki beden gölgesini alıp âhirete giden Allah dostlarının gölgesinden, yüz binlerce insan istifade eder.

Zalimin Hayrı

Padişahın biri, cuma günü camiye gidiyordu. Muhafızları yol kenarındaki halka bir taraftan, ''Çekilin'' diye haykırıyor, diğer taraftan da ellerindeki sopalarla vurarak yol açmaya çalışıyorlardı. Sopayı yiyenin ya başı yarılıyor ya da gömleği yırtılıyordu.

Bu sırada tesadüfen orada bulunan zavallı bir fakir de muhafızlardan birçok sopa yedi. Kan revan içinde kaldı. Can acısıyla padişahın arkasından şöyle bağırdı.

''Ey Allah'tan korkmaz! Şu yaptığın zulme bak. Halkın gözü önünde böyle yaparsan, Allah senin gizli zulümlerinden herkesi

korusun. Güya camiye gidiyor, hayır işlediğini sanıyorsun. Senin hayrın buysa, şerrin ve kötülüğün kim bilir nasıldır?''

***

Zalimlerin hayırları böyledir; artık şerlerini, var sen kıyas et.

Hazinenin Yeri

Adamın biri, iflas etti. Elinde avucunda hiçbir şeyi kalmadı. Dert ve sıkıntıdan âdeta can çekişir haldeydi. Çaresizlik içerisinde rabbine yalvarmaya başladı. Namazlardan sonra niyazda bulundu. Yıllarca ağladı, yalvardı.

''Ey kurdu kuşu besleyen rabbim! İhsanların sonsuz, sayıya sığmaz. Ben ise bağışlarını anlatmaktan âcizim. Ne olur, benim rızkımı da kolay yoldan lutfet'' diyerek yalvardı.

Sonunda bir gece rüyasında,

''Senin komşun olan filan kâğıtçıya git. Onun sattığı kâğıtların arasında şu renkte, şu şekilde bir kâğıt var. Onu alıp, gizlice ondaki bilgileri oku. Gereğini yap'' dediler.

Rüyadaki müjdeci şöyle tembihte de bulundu:

''Defineyi bulmakta zorlanırsan, sabırlı ol, vazgeçme. Başkaları öğrenirse sakın üzülme. Senin hakkın olan hazineden, kimse bir şey alamaz. Ümitsizliğe kapılma. 'Allah'ın rahmetinden ümit kesilmez' âyetini sıkça tekrarla.''

Adam rüyadan sevinçle uyandı. Sabah olunca doğru kâğıtçı dükkânına gitti. Kâğıt yığınları arasında dolaşmaya başladı. Tarif edilen kâğıdı görür görmez, alıp cebine koydu. Dükkân sahibine hayırlı işler dileyerek ayrıldı.

Tenha bir yere geldi, kâğıdı cebinden çıkarıp okudu. Kâğıtta bir definenin yeri tarif ediliyordu.

Öyle bir dükkânda, kâğıtların arasında definenin yerini bildiren böyle bir kâğıdın olmasına hayret etti. Kâğıtta şöyle yazıyordu:

''Eline bir okla yay al. İçinde bir şehidin mezarı olan, arkası şehre, kapısı ovaya bakan türbeye git. Arkanı şehidin mezarına yüzünü kıbleye çevir. Yayınla bir ok fırlat, okun düştüğü yeri kaz.''

Bunu okuyan adam hemen sağlam bir yay, güzel bir ok aldı. Kazmasını küreğini de yüklenerek, denilen türbenin yolunu tuttu. Türbeye vardığında arkasını mezara aldı. Yönünü kıbleye çevirdi. Yayını sıkıca gerip, okunu fırlattı. Heyecanla gidip düştüğü yeri kazdı, ancak bir şey çıkmadı. Azıcık sağı, azıcık solu derken, kazması küreği körleşene kadar kazdı. İyice yoruldu, fakat defineyi bulamadı.

Herhalde oku yanlış tarafa attım diyerek tekrar oku fırlattı. Düştüğü yeri kazdı, yine bir şey bulamadı. Akşam oldu, evine gitti. Ertesi gün tekrar denemeye devam etti. Adam artık her gün bir ok fırlatıyor, düştüğü yeri kazıyordu. Üşenmeden günlerce kazmasına rağmen, defineyi bulamadı.

Bu arada adamın yaptığı bu iş, halkın dikkatini çekti. Çeşitli

dedikodular aldı başını yürüdü. Sonunda söylentiler padişahın kulağına kadar gitti.

Adam durumunun padişah tarafından öğrenildiğini duyunca, hiç direnmeden elindeki kâğıdı padişaha takdim etti. Başından geçenleri açıkça anlattı.

''Padişahım, bir aydır bu kâğıtta tarif edildiği şekilde defineyi arıyorum. Hiçbir şey bulamadım. Çektiğim eziyet ve sıkıntılar yanıma kâr kaldı. Savaşlar kazanan, kaleler fetheden padişahımın bahtı, gücü kuvveti, bu defineyi ortaya çıkartır'' dedi.

Padişah, belki altı ay, belki de daha fazla, seçme askerlerine kuvvetli yaylarla ok attırdı. Yerleri kazdırdı. Defineyi bulamadı. Definenin âdeta ismi var, cismi yok. Zümrüdüanka kuşu gibiydi.

Ovada kazılmadık yer kalmamıştı. Padişah defineyi aramaktan usandı. Adamı yanına çağırarak öfkeyle, ''Al haritanı, başına çal. Bizi işimizden, gücümüzden ettin. Zamanımızı çaldın. Zahmet verdin. Senin işin gücün olmadığına göre, istediğin kadar defineyi arayabilirsin. Bulursan da senin olsun, helâl ettim'' dedi.

Adam haritayı aldı. Kendi kendine, nerede hata yaptığını düşündü. Çünkü bu harita ona, yıllardır yaptığı dualardan sonra rabbinden gelmişti. Tekrar rabbine yöneldi. Niyazda bulundu.

''Yâ rabbi! Hırs ve tamah şeytanı beni azdırdı. Bu uğraşmadan, sıkıntılardan tövbe ediyorum. Sana sığınıyorum. Kapımı sen kapadın, yine sen aç Allahım'' dedi. Adamın bu yakarışından sonra yine Hak'tan ilham geldi.

''Biz sana, yaya bir ok koy, at dedik. Kuvvetli yaylarla ok atma denemesi yap demedik. Sen boş yere kuvvet harcayarak ok atmadaki hünerini gösteriyorsun. Şimdi git, rastgele bir yay al, oku koyup at, uzaklara göndermeye çalışma. Okun düştüğü yeri kazınca, hazinenin sana ne kadar yakın olduğunu anlayacaksın.''

Adam denileni yaparak sonunda defineyi buldu.

Şeyhin Hanımına Sabrı

Bir derviş, Şeyh Harakânî hazretlerinin şöhretini duydu. Ziyaret edip duasını almak için, Talkan şehrinden yola çıktı. O büyük zatı görmek için ovaları, dağları aştı. Günler geceler boyu yürüdü. Şeyhin bulunduğu şehre vardı. Evini sorup öğrendi. Edep ve saygıyla gidip evin kapısın çaldı. Şeyhin karısı kapıdan başını çıkardı.

''Ne istiyorsun?'' dedi. Derviş,

''Talkan şehrinden, şeyhi ziyaret için geldim'' dedi.

Bunu duyan kadın kahkahalarla güldü.

''Bir şu sakalına bak, bir de bunca yolun zahmetine katlanmanın sebebine bak. Memleketinde işin gücün yok mu senin? Boş yere yollara düşmüşsün. Bir ahmağı ziyaret etmek için, hiç bu sıkıntıyı çekmeye değer mi? Yoksa memleketinden

mi sıkıldın? Sakın, şeytan seni kandırıp yolculuğa sürüklemiş olmasın.''

Kadın buna benzer birçok hakaret etti. Kötü sözler söyledi. Derviş sabırla dinledi. Sonunda,

''Ne olursa olsun, ben o mâna sultanı şeyhi görmek istiyorum. Şeyhin nerede olduğunu söyler misin?'' dedi. Kadın,

''Şeyhi görmeden memleketine dönersen, senin için daha hayırlı olur. Azgınlığa ve sapıklığa düşmezsin. Ağzı iyi laf yaptığından, senin gibi birçok ahmağı tuzağına düşürerek yolunu şaşırttı.

Senin şeyh dediğin kimse, gündüzleri tembel tembel oturur, hazır bulursa yer, akşamları leş gibi yatar uyur. İbadet nedir bilmeyen günahkârın tekidir. İşi gücü hile ve riya ile halkı kandırmaktır. Sana zararı dokunmaması için, hiç görüşmeden geri dön'' dedi.

Genç derviş bu sözler üzerine dayanamadı.

''Yeter artık, sus. Ben rüzgârın sürüklediği bir bulut değilim ki, bir toz sebebiyle bu kapıdan geri döneyim. Ey yaşlı kadın! Şunu bil ki Hakk'ın nurunu üfleyerek söndüremezsin. Çünkü o güneş gibidir'' dedi.

Derviş bu kadından şeyhin yerini öğrenemeyeceğini anladı. Şeyhin nerede olduğunu sorup araştırmaya koyuldu. Biri ona,

''Bu diyarın kutbu olan şeyhimiz, odun getirmek için ormana gitti'' dedi.

Derviş de muhabbetle ormanın yolunu tuttu. Derviş hem yürüyor hem de, ''Böyle büyük bir Allah dostu, nasıl olur da bu kadar kötü huylu bir kadınla beraber yaşar? Bir şeyh bu kadını niye evinde tutar? Bununla nasıl anlaşır, uzlaşır?'' diye kendi kendine sorup durdu.

Derviş bu düşüncelerin şeytanın vesvesesi olduğunu düşünerek, gönülden bir lâ havle çekti. Yoluna devam ederken, Şeyh Harakânî hazretlerini bir aslanın üzerinde karşısında buluverdi.

Şeyh odunlarını aslana yüklemiş, üzerinde kendi oturmuştu. Bir erkek yılanı da kamçı gibi eline almıştı.

O büyük velî, genç dervişe tebessüm etti. Derviş bir şey söylemeden,

''Ey beni görmek için uzak yollardan gelen derviş! Şeytanın vesvesesine itibar etme. Ben o huysuz, inkârcı kadına tahammül edip cefasına sabır gösterdiğim için, bu aslan da benim yükümü çekiyor. Allah dostları Hak'tan gelene, sızlanmadan, şikâyet etmeden boyun eğerler. Zorluklarla savaşmak, Allah'a olan teslimiyetlerinin gereğidir'' dedi.

***

Sabır genişliğin anahtarıdır. Sabrın sırrına ermek için gülerek, hoşlanarak yükünü çekmek gerekir.

Aşağılık kişilerin kötülüklerine sabredersen, Hz. Peygamber'in sünnetinin nuruna ulaşırsın.

Müslüman, Yahudi ve Hıristiyanın Arkadaşlığı

Bir yahudi, bir müslüman ve bir de hıristiyan beraberce yola çıktılar. Tıpkı aklın nefisle arkadaş olduğu gibi, o müslüman da onlarla yol arkadaşı oldu.

Kervansaraylarda konaklayanlar arasında değişik memleketlerden çeşitli mesleklerden insanlar bulunur. Mecburiyetden dolayı çok iyi insanlarla, çok kötü insanlar bir arada kalır. Sabah olduğunda herkes kendi yoluna gider.

Bu üç yol arkadaşı, akşama doğru bir konağa vardılar. Oradaki bir hayır sahibi, sıcak ekmekle bir sahan bal helvası ikram etti. Müslüman oruçlu olduğu için karnı açtı. Diğerleri ise toktu.

Akşam namazı vakti girdiğinde müslüman, ''Helvayı yiyelim'' dedi. Diğerleri ise,

''Biz boğazımıza kadar tokuz. Helvayı yarına bırakalım'' dediler. Müslüman,

''Benim sabredecek durumum yok. Akşamdan yiyelim'' diye ısrar etti. Diğerleri,

''Sen helvayı yalnız başına yemek istediğin için böyle söylüyorsun'' dediler. Bunun üzerine müslüman helvayı paylaşmayı teklif etti. Onu da kabul etmediler. Çünkü maksatları müslümanın geceyi aç geçirerek eziyet görmesiydi. Sonunda müslüman,

''Madem sabahleyin yemekte ısrar ediyorsunuz, öyle olsun'' dedi.

Sabah olunca uyandılar. Her biri ağzını, yüzünü yıkadı. Herkes kendi dinine göre virdini çekti. Dersleri bittikten sonra, içlerinden biri,

''Herkes gördüğü rüyayı anlatsın. Kimin rüyası daha güzelse, helvayı o yesin'' dedi. Önce yahudi söz aldı:

''Rüyamda bir yola düşmüş gidiyordum. Musa aleyhisselâm karşıma çıktı. Benim elimden tutarak, Tur dağına götürdü. Ben nurdan görünmez oldum. Musa da, Tur dağı da görünmez oldu.

Sonra Allah'ın heybet sıfatı dağa tecelli etti. Dağ yarılıp üç parçaya ayrıldı. Bir parçası denize düştü. Denizin suyunu tatlılaştırdı. Bir parçası yere düştü, yeryüzünden tatlı sular fışkırdı. Bir parçası uçarak Kâbe'nin yakınlarına düştü, Arafat dağı oldu.

Sonra ellerindeki asâ ve sırtlarındaki hırkayla Musa aleyhisselâma benzeyen insanlar gördüm. Bunların hepsinin Allah âşığı peygamberler olduğu bildirildi.

Büyük melekleri gördüm. Hepsi kardan yaratılmıştı. Onlardan başka, bir grup melek daha gördüm. Hak'tan yardım dileyen bu melekler, ateşten yaratılmıştı.'' Yahudi daha birçok hârikulâde hallerden bahsetti. Sonra, hıristiyan anlatmaya başladı:

''Rüyamda İsâ aleyhisselâmı gördüm. Onunla, göğün dördüncü katına çıktım. Dünyayı aydınlatan güneş oradaydı. Gökyüzünün acayip hallerini seyrettim. Gördüklerimi yeryüzündekilerle kıyaslamam mümkün değil. O güzelliği ve genişliği ifade edemem'' dedi.

Bundan sonra müslüman gördüğü rüyayı yol arkadaşlarına anlattı:

''Sultanım, efendim, peygamberim Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) yanıma gelerek bana buyurdu ki:

Arkadaşlarından biri Musa aleyhisselâm ile arkadaş olup Tur dağına çıktı. Nurlara gark oldu.

Diğerini de Hz. İsâ aleyhisselâm alıp göğün dördüncü katına çıkardı. Her ikisi de meleklere karıştı.

Sen ikisinden de geride kaldın. Zarar gördün. Uyan hiç olmazsa helvayı ye' dedi diye söyledi.''

Bu sözleri duyan yahudi ile hıristiyan,

''Yoksa helvayı yiyip temizledin mi?'' diye sordular. Müslüman,

''Ben paygamberimin emrine nasıl karşı gelebilirim? Sizin peygamberiniz, böyle bir emir verseydi karşı gelir miydiniz? Emre uyup helvayı yedim. Şu anda da helvanın verdiği sarhoşlukla aklım başımda değil'' dedi.

Bunun üzerine onlar,

''Vallahi senin gördüğün rüya dosdoğru rüya. Bizim gördüğümüz rüyadan yüz defa daha güzel. Senin rüyan rüya değil uyanıklıktır. Uyandıktan sonra bile, eserini görüyoruz'' dediler.

Hz. Yusuf'un Hatası

Mısır azizi, Hz. Yusuf ile hanımı Züleyha arasında çıkan söylentilerin, dedikoduların önünü kesmek istedi. Hz. Yusuf'u zindana attırdı.

Yusuf aleyhisselâm zindanda kendisini ibadete verdi. Bazan da yoksullarla ilgilendi, hastaların tedavisiyle meşgul oldu. Hz. Yusuf'a Allah tarafından rüyaları yorumlama ilmi verilmişti.

Zindanda kim bir rüya görse, Yusuf aleyhisselâma tabir ettirirdi. Yusuf'un söyledikleri aynen çıkardı.

Zindanda Mısır sultanının şarapçısı ile fırıncısı da vardı. İkisi de putperestti. Bunlar Hz. Yusuf'a gelerek rüya gördüklerini söylediler. Şarapçı,

''Rüyamda üzüm sıkıp padişah için şarap yapıyordum'' dedi. Fırıncı da,

''Ben de başımın üstündeki tepsiyle sultana ekmek götürüyordum. Kuşlar o tepsiye konup o ekmekleri yiyordu'' dedi. Hz. Yusuf şarapçıya,

''Sen affedilip tekrar sultanın hizmetine gireceksin'' fırıncıya da,

''Sen ne yazık ki idam edileceksin. Kuşlar kafana konup beynini yiyecekler'' dedi.

Aradan biraz zaman geçince, Hz. Yusuf'un söyledikleri aynen çıktı. Şarapçı affedilerek tekrar sultanın hizmetine girdi. Fırıncı idam edildi, beynini kuşlar yedi.

Hz. Yusuf, şarapçı ya zindandan çıkarken,

''Sultana benim durumumu arzet. Suçsuz yere zindanda olduğumu söyle'' diye tembihledi. Şeytan şarapçıya, Yusuf'u ve söylediklerini unutturdu.

Hz. Yusuf, Allah'tan değil, kuldan yardım istemişti. Bu da ilâhî cezanın gelmesine sebep oldu. Yedi sene zindanda kaldı.

Cenâb-ı Hak, Yusuf'a, çürük sopaya dayanmamak gerektiğini ve takdire rıza göstermeyi öğretti. Gönlünün üzüntüsünü gidermek için de sevgisini lutfetti.

Yusuf aleyhisselâm, Allah sevgisinin mânevî zevkiyle gerçek hürriyete kavuştu. Artık gözünde ne zindan vardı ne de karanlık.

***

Dünyada bulunan bütün insanlar, ölümünü bekleyen birer mahkumdur. Sıkıntı içerisinde kıvranan bir mahkumun, diğerine ne faydası olabilir?

Padişahın Oğulları

Bir padişahın üç oğlu vardı. Her biri görgülü, anlayışlı ve zekiydi. Cömertlikte, cesarette, şeref ve haysiyetlerine düşkünlükte hiç birbirlerinden aşağı kalır yanı yoktu.

Şehzadeler, üç mum gibi padişahın gözünün ışığı idiler. Bir gün babalarının huzuruna çıktılar. Ülkenin idarî ve ekonomik durumunu yakından görmek için izin istediler. Babaları izin verdi. Helâllik alıp vedalaşacakları zaman padişah onlara,

''Gönlünüz nereye gitmek istiyorsa, oraya gidin. Hangi şehri veya kaleyi denetlemek istiyorsanız orayı denetleyin. Yalnız Hoşrüba (akıl kapan) kalesine gitmeyin. Çünkü o kale, keder ve belâ kalesidir. Tehlikelerle doludur. Her tarafı güzel resimlerle süslü bu kale, sizi aldatmasın. Sakın ola, o kaleye girip de resimlerine bakmayın. Arzularınızın yolunuzu kesmesine izin vermeyin. Sözümü dinlemezseniz, ebedî olarak kurtulamayacağınız bir belaya düşersiniz'' dedi. Şehzadeler,

''Emrettiğin gibi hareket ederiz babacığım. Buyruğundan dışarı çıkmak bize uygun düşmez'' diyerek yola koyuldular.

Şehzadeler, babalarının nasihatini yerine getirmek konusunda kendilerine çok güveniyorlardı. Ondan dolayı inşâllah demeyi unuttular. Allah'ın yardımını dilemediler.

Uzun bir zaman ülkeyi dolaşan şehzadelerin gönlüne, yasaklanan kaleye gitmek arzusu düştü. Çünkü insanın yaratılışında, yasaklanan şeye karşı bir meyil vardır. Hz. Âdem ile Havva da yasaklanan meyveyi yediklerinden dolayı yeryüzüne gönderilmedi mi?

Şehzadeler ülkenin ücra bir köşesinde unutulmuş bu kaleye, belki de hiç uğramayacaklardı. Babalarının oraya gitmeyi yasaklaması, gönüllerini o tarafa çekti.

O kalenin, denize ve karaya açılan beşer kapısı vardı. Binlerce güzel resim arasında hayran hayran dolaşan şehzadeler, çok güzel bir kızın resmini gördüler. Gördükleri bu resim onların gönüllerine aşk ateşini saldı. Güzel kızın sevdası gönüllerine mızrak gibi saplandı. Seyrettikçe

iştiyakları arttı.

Babalarının nasihatini dinlemediklerinden dolayı bin pişman oldular. Onları aşk belâsından korumak için kaleye gitmeyi yasakladığını anladılar, fakat iş işten geçmişti.

Bu dünya güzeli kız resminin kime ait olduğunu araştırmaya koyuldular. Uzunca bir uğraştan sonra gönül gözü açık bir şeyh, resmin sırrını onlara açıkladı. Şeyh,

''Ülker yıldızının bile kıskandığı bu kız, Çin padişahının kızıdır. Çok özel bir şekilde korunmaktadır. Bulunduğu yerin üzerinde kuşların bile uçmasına izin verilmez'' dedi.

Âşık ve dertli üç şehzade, baş başa verip ne yapmaları gerektiğini konuştular. Hepsinin düşüncesi, sevdası, derdi aynıydı.

Aşk belâsına karşı şikâyet etmemeyi, az ağlamayı, çokça sabretmeyi kararlaştırıp Çin ülkesine doğru yola koyuldular. Annelerini ve babalarını bırakıp, ileride padişah olup tahta oturacakları ülkeyi terkettiler. Aşkları uğruna her şeyi geride bırakarak, gizli sevgiliye yöneldiler.

Sabrı klavuz yaparak, bir müddet Çin ülkesinde dolaşan şehzadelerin en büyüğü,

''Kardeşlerim, sevgiliden ayrı kalmak derdi, beni öldürecek. Artık sabrım kalmadı, gücüm tükendi. Canım boğazıma geldi. Sevgiliye kavuşmak arzusuyla yanıp tutuşmaktayım'' dedi.

Kardeşleri abilerine masal söyler gibi nasihat ettiler:

''Ağabey, kendine gel. Bizim yaramıza da tuz basma. Tehlikeleri hesap etmeden hareket etme. Kanatları çıkmayan kuş gibi, yuvadan uçmaya kalkışma. Silâhsız muharebeye girmekten vazgeç. Hiç olmazsa tecrübe sahibi bir şeyhle görüş. Onun tedbirini kendine rehber yap. İnsanda akıl yoksa, bir başkasının aklını rehber edinmesi gerekir. İnsan için akıl, kol ve kanat gibidir.''

Kardeşleri, ağabeylerini kararından döndürmek için daha birçok söz söylediler. Tekrar tekrar öğüt verdiler. Fakat o verilen öğütlere kulak asmadı. Büyük şehzade,

''Bu sözleriniz benim size karşı nefretimi artırıyor. Siz göğsümün mangal gibi ateşle dolu olduğunu bilmez misiniz? Sabrın yerine aşk geldi. Gönlümü yaktı, tutuşturdu. Ya başımı alırlar ya da gönül verdiğim sevgilimin yüzünü görürüm'' dedi.

İki kardeş,

''Ağabey! Biz, bize göre doğru olanı yapıyoruz. Seni ikaz etmezsek, görevimizi yapmamış oluruz. Seni uyarmak için söylediklerimize niçin kırılırsın? Ne yapacağımızı bilemiyoruz'' dediler.

Onlar böyle konuşurken, büyük şehzade yerinden fırladı ve,

''Allaha ısmarladık'' diyerek yanlarından ayrıldı. Aşk derdiyle kendinden geçmiş, mest bir halde Çin padişahının sarayına vardı. Vakit geçirmeden padişahın huzuruna çıktı, yeri öptü.

Üç şehzadenin durumunu, başından sonuna kadar Çin padişahı biliyordu. Yine de görevli memurlar, vazifeleri gereği

padişaha büyük şehzade hakkında bilgi verdi:

''Padişahım! Huzurunuzdaki bu şehzade, sizi büyük padişah olarak kabul etmiş. Yaralı gönlüyle size sığınmaya gelmiştir. Sizin ihsanınıza, lutfunuza lâyıktır.'' Padişah,

''Bu delikanlı hangi makamı, hangi mülkü, hangi ülkeyi isterse ona verin. Terkedip geldiği mülkün yirmi mislini, hatta daha fazlasını kendisine bağışlıyorum'' diyerek huzuruna kabul etmedi. Görevli memur,

''Efendim! Şehzade padişahlığı da, malı da, mülkü de terkederek size gelmiş. Gönlündeki tek arzusu, sizin kulunuz köleniz olmaktır.

Padişahım! Bu şehzade, aşk ülkesinin valisidir. Onu azat ederek, işinden ayırmayınız. Aşkından başka bir şeyle onu meşgul etmeyiniz. Her ne kadar bedeni zayıf, kabiliyeti az olsa da, padişahımızın lutfu ve keremi onun eksikliklerini giderir'' dedi.

Padişah, şehzadeyi kabul etti. İkramlarda bulundu. Padişahın ihsanları, şehzadelerin gamını, kederini ortadan kaldırdı. Üzüntülerini giderdi.

Şehzade de, güneşin karşısında eriyen bir ay gibi eridi, benliğinden kurtuldu. Kötü huylarından arındı. Kemâlâtı arttı, gelişti, tazelendi. Gönlünü sevgi ile tutuşturdu. Aşkı uğrundan kendini feda etmeye her an hazır bir durumda, padişahın huzurunda uzun zaman kaldı. Fakat aşk hastalığını gideremedi. Vuslata yol bulamadı. Bir zaman dişlerini sıkarak sabretti. Artık sabredecek gücü kalmadı. Muradına eremeden, ömrü sona erdi. Sevgilinin yüzünü hiç görmedi. Fakat ruhu hakiki sevgiliye kavuştu.

Büyük şehzadenin cenazesine, yalnızca ortanca şehzade gelebildi. O sıra küçük şehzade hastaydı. Çin padişahı onu görünce tanımamış gibi,

''Bu da kimdir?'' diye görevli memura sordu. Memur da,

''Bu vefat edenin kardeşidir'' dedi. Padişah,

''Sen bize, ağabeyinin hatırasısın'' gibi, gönül alıcı sözlerle iltifatta bulundu.

Padişahın ruhu, harekete geçiren okşayıcı sözleri, ortanca şehzadeyi âdeta yeniden diriltti.

Ayrılık ateşiyle ıstırap çeken şehzadenin gönlünde mânevî bir feyiz patlaması oldu. Bir sûfînin yüzlerce çile çıkarmakla elde edemeyeceği halleri elde etti. Yüz binlerce sırra vâkıf oldu. Kitaplarda âhiret ile ilgili okuduğu birçok hali, apaçık yaşadı.

Padişahla şehzade arasında, görülemeyen mânevî bir alışveriş vardı. Şehzadenin gönlüne, padişahın gönlünden gelen feyizler yağıyordu. O feyizler sayesinde, şehzadenin keşfi açılmıştı.

Şehzade padişahın himmetine teşekkür edeceğine, yapılan iltifata, gösterilen yakınlığa karşı duygusuz kaldı. Zamanla bu aldırmazlık duygusu azgınlığa ve küstahlığa dönüştü. Şehzade kendi kendine, ''Ben de bir şehzade değil miyim? Ben de padişah sayılırım. Neden bu padişahın emrine girip boyun eğdim?'' diyordu.

Mânasız, yersiz düşüncelere kapılan şehzadenin bu nankörlüğü, padişaha ilham yoluyla mâlum oldu. Şehzadenin mânevî hayatı bitti. Gönlü gamla, kederle doldu. Hatasını anlayıp tövbe etti. İmanını kaybetme korkusuyla Hakk'a iltica etti. Ağlayarak niyazlarda bulundu. Bir sene sonra da vefat etti.

Üç şehzadenin en kabiliyetlisi küçük şehzadeydi. Belâ ve musibetlere karşı sabrı elden bırakmadı. Nefsin hilelerine karşı dikkatli davrandı. İstikametten ayrılmadı. Ölmeden önce, ölmenin sırrına erdi, dosta ulaştı. Sonunda padişahın kızını da Çin ülkesinin padişahlığını da elde etti.

Fakihin İnadı

Buhara'da cömert bir emîr vardı. Yoksullara sahip çıkar, gündüzün akşama kadar sayısız iyiliklerde bulunurdu. Bir gün hastalara, bir gün dul kadınlara, diğer bir gün de ihtiyaç sahiplerine bağışta bulunurdu. İş bulamayanlar, borçtan bunalanlar gelip onu bulurdu.

Emîrin bağış yaparken bir âdeti vardı. İhtiyaç sahibi kimselerin ondan dili ile bir şey istemesine izin vermezdi. Onun bu huyunu bilenler, geçeceği yol boyuna dizilirler, sessizce beklerlerdi. Emîr de kendi takdir ettiği kadar altını bir kâğıda sarar, öylece takdim ederdi.

Bir gün ihtiyar bir adam, bu emîre,

''Açlıktan kurtulamıyorum, bana zekât ver'' dedi. Emîrin adamları ihtiyarı, ihtiyaç sahiplerinin arasından çıkarıp uzaklaştırmak istedi. Fakat ihtiyar direndi, bağırıp çağırıp söylenmeye başladı. Ortalığı birbirine kattı. Emîr dayanamadı,

''Baba, sen ne kadar utanmaz adamsın'' dedi. İhtiyar,

''Sen, benden daha utanmazsın. Bu dünyayı yedin, yuttun, doymadın. O kadar aç gözlüsün ki, öteki dünyayı da ele geçirmeye çalışıyorsun.''

İhtiyarın bu sözleri, emîrin çok hoşuna gitti.

İhtiyara pek çok bağışta bulundu. Bu ihtiyardan başka, ağzıyla isteyip de emîrden yardım alabilen olmadı.

Bu cömert emîr, din âlimi ve fakihler için de yardım günü düzenledi. Yardım için gelen fakihlerden biri, feryat edip öne çıktı. Ağlayarak, yalvarıp yakararak dil döktü. Mazeretlerini sıralayarak bağış istedi, fakat emîr ona en ufak bir yardımda bulunmadı. Aynı fakih, ertesi gün bacağının sağına soluna tahtalar bağladı, çaput sardı. Kendine sakat süsü verdi. Sakatların arasına karışarak yardım almak istedi. Emîr onu tanıdı. Yine hiçbir şey vermedi.

Ertesi gün, yüzünü bir kilim parçasıyla örttü. Belki, emîr tanımaz da yardım alırım diye düşündü. Fakat emîr onu yine tanıdı. Bir şey vermedi.

Bir müddet sonra, çarşaf giyerek kadın kılığına girdi. Dul ve yetimlerle birlikte emîrin yolunu beklemeye başladı. Emîr onu yine tanıyıp yardımda bulunmadı.

Fakih yardım almak için yüz türlü hile yaptıysa da, başarılı olamadı. Çaresizlik içerisinde son bir deneme yapmaya karar

verdi. Bir kefenciye gitti. Ona, ''Beni bir kilime sar, emîrin geçeceği yolun üstüne bırak. Sakın ola, sesini çıkarma. Emîr acıyıp da üzerime kefen parası atarsa, verdiğini seninle paylaşırız'' dedi. Kefenci de ihtiyaç sahibi bir fakirdi. Teklifi kabul etti. Hocayı bir kilime sararak, götürüp emîrin geçeceği yol üzerine bıraktı. Emîr oradan geçerken, kilimin üzerine bir miktar altın attı. Fakih, kefenciden önce paraları almak için kilimin içerisinden çıktı. Paraları aldıktan sonra emîre,

''Ey bana kerem kapılarını kapayan emîr! Gördün mü? Senden nasıl bağış kopardım?'' dedi. Emîr,

''Ey inatçı! Aldın, aldın ama ölüp de aldın. Ölmeden bir şey alamadın'' dedi.

***

Ölü taklidi yaparak, emîrin bağışını alan fakih gibi, Hak yolcusu da ölmeden önce ölmenin sırrına ererse, hem bu dünyada hem de âhirette rabbinin lutuf ve ihsanlarına ulaşır.